

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

ΣΕΠ.-ΟΚΤ. 2011

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών

Επιθεώρηση

Πτυχές του Κυβερνοπολέμου σήμερα και η μετεξέλιξή του

Εθνική Αντίσταση (1941-1944)

Η 4^η Γενιά Πολέμου

Γιατί οι Ένοπλες Δυνάμεις κινδυνεύουν να
χαρακτηριστούν περιττές

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ/5

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1883 • ΤΕΥΧΟΣ 5/2011 (ΣΕΠ.-ΟΚΤ.)

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ)	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ)
Αξιωματικοί Στρατού Ξηράς ε.α. 2,94€	Απλό (Επιταγή Γενικής Τράπεζας) 26,57€	Απλό (Επιταγή Γενικής Τράπεζας) 30,77€
Ιδιώτες, Σύλλογοι κ.λπ. 5,87€	Συστημένο (Επιταγή Γενικής Τράπεζας) 41,57€	Συστημένο (Επιταγή Γενικής Τράπεζας) 45,77€

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Όλοι οι συνδρομητές να στέλνουν το παρακάτω απόκομμα στη διεύθυνση της Στρατιωτικής Επιθεώρησης και:

→ Οι μεν συνδρομητές εσωτερικού, αφού καταθέσουν τη συνδρομή τους στον λογαριασμό **72-08-0000007** της Γενικής Τράπεζας και σε οποιοδήποτε κατάστημά της, να στέλνουν και την απόδειξη καταθέσεως. Δεν επιτρέπεται η αποστολή ταχυδρομικών επιταγών.

→ Οι δε συνδρομητές εξωτερικού να στέλνουν και την τραπεζική επιταγή.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
1020 ΣΤΓ

Διευθυντής Εκδόσεως: τηλ. & fax 2106553978 (Εσωτ. 3978)
Διαχείριση Συνδρομητών: τηλ. 2106553166 (Εσωτ. 3166)
Διαχείριση Μελετών: τηλ. 2106553979 (Εσωτ. 3979)
Καλλιτεχνική Επιμέλεια: τηλ. 2106553167 (Εσωτ. 3167)

Επώνυμο:.....

Όνομα:.....

Ιδιότητα:.....

Νέα Συνδρομή Ανανέωση Συνδρομής

Οδός:.....

Αριθμός:..... Τ.Κ.:.....

Πόλη:.....

Τηλ:.....

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Επιθεώρηση

Τα προηγούμενα
τεύχη
υπάρχουν και
σε PDF
στη σελίδα
www.army.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ:
ΓΕΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Διευθυντής
Διεύθυνσης Ενημέρωσης και Δημοσίων Σχέσεων
Ταχχος Παναγιώτης Ψύχας

Τμηματάρχης 5^{ου} Τμήματος
Στρατιωτικής Επιθεώρησης
Τχης (ΠΖ) Γεώργιος Λαγουμίδης

Καταχώριση Συνδρομητών
Multimedia
Ανθλος (ΠΒ) Δημήτριος Λαμπρόπουλος

Καταχώριση Μελετών
Ανθστης (ΠΖ) Κωνσταντίνα Μοσχέτα

Επεξεργασία Φωτογραφίας
Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Καλλιτεχνική Επιμέλεια
Μ.Υ. Βασιλική Κιρτζαλίδου
Μ.Υ. Ιωάννα Νικολαΐδη
Μ.Υ. Μαρία Ρέκκα

Υποστήριξη Δικτυακού Τόπου (INTERNET)
ΓΕΣ/ΚΕΠΥΕΣ

Εκτύπωση
ΤΥΕΣ

<http://www.army.gr>
email: ekdosis@army.gr

Τα κείμενα που δημοσιεύονται στη Στρατιωτική Επιθεώρηση εκφράζουν τη γνώμη και τις σκέψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαίως τις αντιλήψεις ή το δόγμα του Γενικού Επιτελείου Στρατού. Ο συντάκτης είναι υπεύθυνος για το περιεχόμενο της εργασίας του και για την εξασφάλιση αδείας για τη χρησιμοποίηση των πηγών.

Οι εργασίες πρέπει:

- Να τηρούνται μέσα σε ευπρεπές και τεκμηριωμένο επιστημονικά και τεχνικά πλαίσιο, χωρίς αιχμές ή οξύτητες, χωρίς προκλήσεις
- Να μην περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες
- Να μην είναι αντίθετες προς την επίσημη εθνική πολιτική της χώρας
- Να φέρουν υποχρεωτικά παραπομπές και βιβλιογραφία
- Να χρησιμοποιείται η δημοτική γλώσσα, χωρίς υπερβολές και ακρότητες
- Να εφαρμόζεται το μονοτονικό σύστημα σε ό,τι αφορά στον τονισμό.

Η Στρατιωτική Επιθεώρηση δέχεται για δημοσίευση μελέτες, πρωτότυπες ή από μετάφραση, τα αντικείμενα των οποίων περιλαμβάνονται στη θεματογραφία του Παραρτήματος Α' της Πάγιας Διαταγής του ΓΕΣ με αριθμό 0-17/2001, δηλαδή:

Στρατιωτικά Θέματα: Εθνική Άμυνα, Τακτική και Στρατηγική, Οργάνωση ΕΔ, Πολεμικά Μέσα και Υλικά, Ηγεσία - Ηθικές Δυνάμεις, Στρατιωτική Γεωγραφία, Στρατιωτική Ιστορία, Διοικητική Μέριμνα, Τεχνολογικές Εξελίξεις.

Γενικότερα Θέματα: Στρατιωτικής - Πολιτικής Φύσης (Παγκόσμιο Περιβάλλον, Συνασπισμοί, Συμμαχίες, Διεθνείς Οργανισμοί, Διεθνείς Τάσεις - Εξελίξεις, Γεωπολιτική, Γεωφυσική, Διάστημα, Εθνικά Θέματα).

Εγκυκλοπαιδικά Θέματα: Οικονομικά και Πολιτικά, Κοινωνικά, Θρησκευτικά, Φιλοσοφικά, Τέχνες - Επιστήμες, Ιστορικά, Λειτουργία του Δημοκρατικού Πολιτεύματος και των Δημοκρατικών Θεσμών.

Για τη διευκόλυνση της σύνταξης του περιοδικού, οι εργασίες θα πρέπει να υποβάλλονται σε δύο αντίτυπα χωρίς διορθώσεις επάνω στο πρωτότυπο κείμενο, σε ηλεκτρονική μορφή (Microsoft Word) και να συνοδεύονται, από αντίστοιχο φωτογραφικό υλικό σε οπτικό δίσκο (CD).

Οι εργασίες θα πρέπει να μην είναι μεγαλύτερες από 20 σελίδες (με γραμματοσειρά Arial 12pt), να έχουν την υπογραφή και ένα σύντομο βιογραφικό του συντάκτη και να αναφέρουν απαραίτητα τη βιβλιογραφία (συγγραφέας, τίτλος, χρονολογία έκδοσης, εκδοτικός οίκος κ.λπ.) και τέλος, εφόσον αυτό είναι δυνατό, να συνοδεύονται από ανάλογο φωτογραφικό υλικό, κατάλληλο για αναπαραγωγή (πρωτότυπες φωτογραφίες ή σκαναρισμένες σε ανάλυση 300 dpi). Για περισσότερες πληροφορίες στα τηλέφωνα 2106553167. Προκειμένου για εργασίες εποπτείας χαρακτήρα (28^η Οκτωβρίου - 25^η Μαρτίου κ.λπ.), θα πρέπει να υποβάλλονται τουλάχιστον προ τετραμήνου, έτσι ώστε να δημοσιεύονται ως επίκαιρες από το περιοδικό μας.

Στην περίπτωση που οι εργασίες προέρχονται από μετάφραση, πρέπει να αναφέρεται ευκρινώς ο τίτλος, ο μήνας και ο αριθμός του ξένου εντύπου, καθώς και το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα.

Η απόφαση για δημοσίευση ή μη μιας μελέτης παίρνεται από την Επιτροπή Σύνταξης ανεξάρτητα δε, από τη δημοσίευση ή μη των εργασιών, η επιστροφή τους στον συγγραφέα δεν προβλέπεται.

Συγγραφικές αμοιβές υπόκεινται στην ΚΥΑ Υπ. Αριθμ. 2/76198/0022 (ΦΕΚ 208/τΒ' /11-02-2008). Εφόσον δημοσιευθεί η εργασία, οι συντάκτες δικαιούνται για κάθε τυπογραφική σελίδα 2300 χαρακτήρων σε μέγεθος χαρτί 17,5 X 25 εκ. αμοιβή 6,53€ για πρωτότυπη μελέτη και 3,97€ για εργασίες από μετάφραση.

Οι δικαιούχοι συγγραφικών αμοιβών, μετά την έκδοση και διανομή του αντιστοίχου τεύχους του περιοδικού, μπορούν να επικοινωνούν με την Δνση Χρηματικού του ΤΥΕΣ στο 210 6552659.

Πτυχές του

Κυβερνοπολιτικού

σήμερα &

η Μετεξέλιξή του

ΚΕΙΜΕΝΟ: Ταχχος Δημήτριος Κουτρουμάνης

Ο Economist περιγράφει τον πόλεμο στο κυβερνοχώρο ως τη «πέμπτη διάσταση του πολέμου». Το Αμερικάνικο Πεντάγωνο έχει αναγνωρίσει επίσημα τον κυβερνοχώρο ως ένα νέο τομέα εχθροπραξιών και τον θεωρεί εξίσου κρίσιμης σημασίας για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις όπως στο χερσαίο χώρο, τη θάλασσα, τον αέρα και το διάστημα. Η Πέμπτη διάσταση σήμερα είναι γεγονός μετά τη δικτύωση της ανθρωπότητας με το Διαδίκτυο. Είναι ένα νέο μέτωπο με κανόνες, στρατιωτικά δόγματα και βρίσκει πελάτες η στρατιωτική βιομηχανία.

Ένα από τα ζητήματα που απασχολεί τους ειδικούς, είναι ο ακριβής ορισμός της έννοιας «κυβερνο-πόλεμος». Αυτού του είδους οι επιθέσεις είναι μια διαφορετική έκδοση άλλων τύπων επιθέσεων που πραγματοποιούνται σε όλο τον κόσμο εδώ και πολλά χρόνια. Οι ειδικοί στην ασφάλεια υπολογιστών φαντάζονται τρομοκράτες με ένα πληκτρολόγιο στα χέρια να κλείνουν τις γραμμές παραγωγής εργοστασίων ή να ανοίγουν ένα φράγμα πλημμυρίζοντας ολόκληρες περιοχές και πόλεις. Όμως, πόσο άσχημος θα ήταν ένας κυβερνοπόλεμος σε σχέση με τον παραδοσιακό Ηλεκτρονικό Πόλεμο, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα; Ο Ηλεκτρονικός Πόλεμος έχει ορισθεί πλήρως. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κυβερνοπόλεμος αποσκοπεί στο να διεισδύσει σε δίκτυα ενός κράτους με σκοπό την πρόκληση ζημιάς ή την αναστάτωση.

Όποια και να είναι η απάντηση στον ακριβή ορισμό του, οι κυβερνήσεις προετοιμάζονται για ενδεχόμενο γενικευμένο κυβερνοπόλεμο. Η Κίνα, όπως ισχυρίζονται ειδικοί, έχει από καιρό δοκιμάσει τα δίκτυα υπολογιστών των ΗΠΑ. Σύμφωνα με έκθεση του αμερικανικού Υπουργείου Άμυνας προς το Κογκρέσο το 2007, ο κινεζικός στρατός έχει επενδύσει μεγάλα ποσά για αγορά ειδικών ηλεκτρονικών αντιμέτρων και έχει αναπτύξει στρατηγικές όπως «επίθεση σε δίκτυο υπολογιστών, άμυνα δικτύου υπολογιστών και εκμετάλλευση δικτύου υπολογιστών». Ο κινεζικός στρατός θεωρεί τις επιχειρήσεις μέσω υπολογιστών «ζωτικές για την επίτευξη ηλεκτρομαγνητικής κυριαρχίας στην αρχή μιας σύγκρουσης».

Πόσες όμως είναι οι πιθανότητες να συμβεί στα αλήθεια ένας τέτοιος γενικευμένος πόλεμος και τι σχέση έχει η ηλεκτρομαγνητική κυριαρχία και το φάσμα με τον Κυβερνοπόλεμο; Αποτελεί προέκταση του Ηλεκτρονικού Πολέμου όπως τον γνωρίζουμε από τα Νατοϊκά εγχειρίδια ή όχι; Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κατηγοριοποίησή του μπορεί να γίνει σε επιθετικές, αμυντικές και σε ενέργειες αυτοπροστασίας, όπως και στον συμβατικό Ηλεκτρονικό πόλεμο.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΥΒΕΡΝΟΠΟΛΕΜΟΥ

Οι περιπτώσεις του Ιράν. Τον Ιούνιο του 2009 με την αύξηση των διαδηλώσεων και ταραχών στο Ιράν, αυξάνονταν παράλληλα οι επιθέσεις στις διαδικτυακές υποδομές στη χώρα. Οι υποστηρικτές των μεταρρυθμίσεων είχαν στοχεύσει ιστοσελίδες, όπως αυτή του προέδρου Αχμαντινετζάντ, ενώ οι αρχές συνέχιζαν να εμποδίζουν την πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα του web, blogs αλλά και δίκτυα κινητής τηλεφωνίας στη χώρα. Γενικώς υπήρξε μεγάλη κινητικότητα στο Ιράν, οργανώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν επιθέσεις με στόχο ιστοσελίδες αντιπάλων του Μουσαβί, αλλά και άλλες κυβερνητικές ιστοσελίδες, ως ένδειξη διαμαρτυρίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2010, το Ιράν δέχθηκε επίθεση στο βιομηχανικό σύστημα υπολογιστών του· έπεσε θύμα κυβερνοτρομοκρατίας. Μεγάλος αριθμός υπολογιστών μολύνθηκε από το «σκουλήκι λογισμικού» Stuxnet και κατεβλήθησαν προσπάθειες για το περιορισμό της ζημιάς, ανέφεραν οι αρμόδιες Αρχές. Αξιωματούχος του υπουργείου Ορυχείων και Μετάλλων του Ιράν τόνισε στο πρακτορείο Mehr πως 30.000 υπολογιστές που ανήκουν στις μονάδες του υπουργείου μολύνθηκαν. Όπως δήλωσε ο Μαχμούντ Αλ-Βάιε, το σύστημα ελέγχου της ιρανικής βιομηχανίας έχει κατασκευασθεί από τη Siemens και ο Stuxnet έχει σχεδιασθεί για να επιτίθεται σε τέτοια συστήματα και να μεταφέρει εμπιστευτικά στοιχεία στο εξωτερικό. Πολλά υπουργεία δημιούργησαν κοινό στρατηγείο αντιμετώπισης για να καταπολεμήσουν τον «κατασκοπευτικό σκουλήκι» και να αποφύγουν περαιτέρω ζημιές στα εμπι-

στευτικά βιομηχανικά τους δεδομένα και στην υποδομή της χώρας.

Υπήρξαν αναφορές πως ένας από τους στόχους του σκουληκιού ενδέχεται να ήταν ο πυρηνικός σταθμός στο Μπουσέχρ, στο νότιο Ιράν, ωστόσο δεν επιβεβαιώθηκαν. Επίσης, εκφράσθηκε η άποψη ότι το Ισραήλ κρύβεται πίσω από την επίθεση - σαμποτάζ που αποτέλεσε ένα τρόπο για να επιβραδύνει το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Στο παρελθόν, είχαν καταγραφεί σε δυτικά μέσα ενημέρωσης αναφορές για σαμποτάζ στο πυρηνικό πρόγραμμα και τις εγκαταστάσεις του Ιράν με στόχο να καθυστερήσει η εφαρμογή των σχεδίων της Τεχεράνης.

Το πρακτορείο ISNA μετέδωσε τότε πως η Ατομική Οργάνωση του Ιράν διοργάνωσε κατόπιν σεμινάριο για τη βελτίωση της άμυνας των δεδομένων της οργάνωσης στον κυβερνοχώρο, ιδίως από το Stuxnet και να «εξερευνήσει τρόπους για την αφαίρεσή του». Η ύπαρξη του Stuxnet έγινε για πρώτη φορά γνωστή τον Ιούλιο 2009 από Γερμανούς ειδικούς και έκτοτε έχουν αναφερθεί κρούσματα δράσης στο Ιράν, την Ινδονησία, την Ινδία και τις ΗΠΑ.

Η περίπτωση της Εσθονίας. Οι διαδικτυακές υποδομές της Εσθονίας δέχθηκαν σφοδρές επιθέσεις από το εξωτερικό το 2007, με τους αναλυτές να εκτιμούν ότι προέρχονταν από τη Ρωσία. Μετά από αυτή την εμπειρία, η Εσθονία συνέστησε ειδικό σώμα διαδικτυακής άμυνας, με σκοπό την ενίσχυση της αποτρεπτικής ικανότητας του NATO σε αυτές τις επιθέσεις. Ένας αριθμός κυβερνητικών ιστοσελίδων, αλλά και τραπεζών και μέσων ενημέρωσης, τέθηκαν εκτός λειτουργίας μετά από επιθέσεις τεράστιων όγκων δεδομένων που στάλθηκαν από

το εξωτερικό κατά τη διάρκεια μερικών εβδομάδων.

Ο πρόεδρος της Εσθονίας, Τόμας Χέντρικ Ίλβες, μετά από κατ' ιδίαν συνάντηση για θέματα κυβερνοπολέμου με τον Αμερικανό πρόεδρο, Μπαράκ Ομπάμα, δήλωσε ότι οι επιθέσεις εναντίον της Εσθονίας, τελικά ήταν και ο λόγος που το NATO αποφάσισε να ενισχύσει την ηλεκτρονική του άμυνα, με επίκεντρο μάλιστα την πρωτεύουσα της χώρας Ταλίν, ιδρύοντας Center of Excellence. Το κέντρο αυτό διεξάγει έρευνα και εκπαίδευση στο κυβερνοπόλεμο και περιλαμβάνει προσωπικό των 30 στελεχών. Οι μισοί από αυτούς τους ειδικούς προέρχονται από τη χρηματοδοτούσα χώρα την Εσθονία. Επίσης, συμμετέχουν στελέχη από τη Γερμανία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβακία και Ισπανία. «*Η ίδρυση ενός κέντρου άμυνας στον κυβερνοχώρο είναι κάτι το συναρπαστικό*», είχε δηλώσει ο Στρατηγός James Mattis, Διοικητής του Ανώτατου Συμμαχικού Μετασχηματισμού του NATO, κατά την τελετή υπογραφής, «*θα βοηθήσει το NATO για την επιτυχή αντιμετώπιση των απειλών στον τομέα αυτό*».

Οι Εσθονοί, τότε, έφεραν το θέμα των επιθέσεων στις επιτροπές του NATO με το ερώτημα εάν αυτού του είδους οι επιθέσεις εμπίπτουν στο άρθρο 5 του καταστατικού του σύμφωνα με το οποίο: «*Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι μια ένοπλη επίθεση εναντίον ενός ή περισσότερων από αυτά στην Ευρώπη ή τη Βόρεια Αμερική θα θεωρηθεί ως επίθεση εναντίον όλων και συνεπώς συμφωνούν ότι, σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης, κάθε ένα από αυτά, κατά την άσκηση του δικαιώματος της ατομικής ή συλλογικής αυτοάμυνας που αναγνωρίζεται από το άρ-*

θρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, θα βοηθήσει το μέρος ή τα μέρη που δέχονται επίθεση αναλαμβάνοντας αμέσως, ατομικά και σε συνεννόηση με τα άλλα μέρη, τα μέτρα που κρίνει αναγκαία, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ένοπλης δύναμης, για την αποκατάσταση και διατήρηση της ασφάλειας της περιοχής του Βορείου Ατλαντικού».

Μετά τις επιθέσεις στην Εσθονία, υπήρξε έντονη ρητορική που έκανε λόγο για ψηφιακό Περλ Χάρμπορ, ή ψηφιακή 11^η Σεπτεμβρίου και άλλες τέτοιες υπερβολικές εκφράσεις. Η περιγραφή τέτοιων θεμάτων απαιτεί μεγάλη προσοχή, γιατί η έννοια «πόλεμος», έχει πολύ συγκεκριμένο ορισμό σε πολιτικό και νομικό πλαίσιο. Οι επιθέσεις στην Εσθονία το 2007 εξαπολύθηκαν μέσω ενός botnet, δηλαδή ενός τεράστιου δικτύου υπολογιστών που, μέσω κακόβουλου λογισμικού που έχει εγκατασταθεί εν αγνοία του χρήστη τους, υπακούν στις εντολές κάποιου τρίτου. Το Κρεμλίνο αρνήθηκε τις κατηγορίες και οι Εσθονοί αξιωματούχοι παραδέχθηκαν ότι η επίθεση ίσως ήταν έργο χακτιβιστών (hacktivist από το hacker και activist). Η αντιμετώπιση μιας επίθεσης από botnet αφορά την αποστολή πολύ μεγάλου αριθμού δεδομένων προς έναν υπολογιστή, ο οποίος, μη μπορώντας να χειριστεί τον όγκο της πληροφορίας, καταρρέει· ένα φαινόμενο γνωστό και ως DoS - Denial of Service.

Η περίπτωση της Ν. Κορέας. Τον Ιούλιο 2009, κυβερνοεπίθεση ευρείας κλίμακας δέχθηκαν και οι ηλεκτρονικές δομές του κρατικού μηχανισμού της Νότιας Κορέας μόλις έξι μέρες μετά από παρόμοιο πλήγμα που υπέστησαν δημόσιοι οργανισμοί και υπουργεία στις ΗΠΑ. Απο-

τέλεσμα της επίθεσης των χάκερ ήταν να «τρελαθούν» τα ηλεκτρονικά δίκτυα 11 επιχειρήσεων κοινής ωφελείας στη Σεούλ και να μείνουν ανενεργοί οι υπάλληλοι στα υπουργεία Άμυνας και Παιδείας, στο Κοινοβούλιο και σε δύο από τις σημαντικότερες τράπεζες. Με δεδομένο, όμως, ότι η κυβερνοεπίθεση αυτή έχει όμοια χαρακτηριστικά και σχεδόν συνέπεσε χρονικά με την επίθεση στο υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, οι μυστικές υπηρεσίες Νότιας Κορέας και ΗΠΑ υποπτεύθηκαν χάκερ του καθεστώτος της Βόρειας Κορέας ή της Κίνας πίσω από το κυβερνοπλήγμα. Στη Σεούλ, οι περισσότερες υπηρεσίες υπολειτούργησαν για μια εβδομάδα εξαιτίας των «τρελαμένων» ηλεκτρονικών υπολογιστών. Σύμφωνα δε με παλαιότε-

ρη αναφορά του υπουργείου Άμυνας της Νότιας Κορέας, «η Βόρειος Κορέα έχει δημιουργήσει ομάδα περίπου 500 χάκερ, οι οποίοι θα μπορούσαν να εξαπολύσουν συντονισμένες επιθέσεις σε συστήματα των ΗΠΑ, της Νοτίου Κορέας και της Ιαπωνίας».

Η περίπτωση των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης. Το Facebook, το MySpace και άλλες υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν όλο και πιο συχνά στόχο εγκληματιών που έλκονται από τον πλούτο προσωπικών δεδομένων που δημοσιεύουν οι χρήστες, σύμφωνα με όσα ανέφεραν οι ειδικοί σε εκδήλωση για το Διαδίκτυο στην Ισπανία.

Ένας ιός υπολογιστών, ο Koobface, έχει επηρεάσει χιλιάδες χρήστες του Facebook και του Twitter, από τον Αύγουστο του 2008 μέχρι σήμερα, όπως επεσήμανε ο Άσιερ Μαρτίνεζ, ειδικός σε θέματα ασφαλείας της εταιρείας Panda Security. «Η διάδοσή του υπήρξε ραγδαία, ενώ εντοπίστηκε σε 4.000 δια-

φορετικές παραλλαγές», εξήγησε ο ίδιος στην ομιλία του. Ο Koobface υποκλέπτει στοιχεία προσωπικών λογαριασμών από υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, ενώ στέλνει μηνύματα που κατευθύνουν τους παραλήπτες σε επισφαλής ιστοσελίδες. Μια από τις παραλλαγές του Koobface στέλνει στον χρήστη μια προειδοποίηση ότι δεν υποστηρίζεται πλέον η έκδοση του Flash Player στον υπολογιστή του, προτρέποντας τον να κατεβάσει τη νέα έκδοση, που στην ουσία είναι ο ιός.

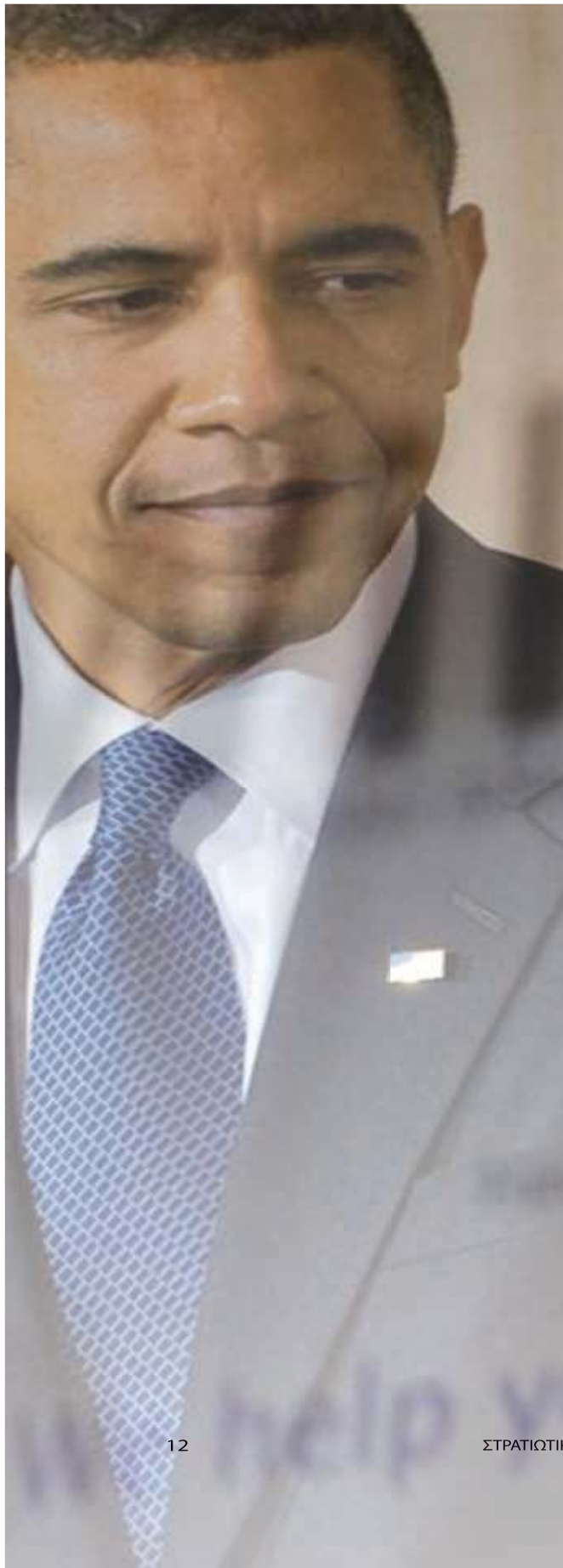
Το Facebook έχει αναζητήσει τρόπους να ανταπεξέλθει στις επιθέσεις του Koobface και άλλων παρόμοιων ιών λαμβάνοντας διάφορα μέτρα, μέχρι και την ακύρωση λογαριασμών χρηστών που εμφανίζουν ύποπτη συμπεριφορά, για παράδειγμα στέλνουν πολλά μηνύματα σε μια ημέρα. *«Θα πρέπει επίσης να είμαστε πολύ προσεκτικοί με όσους ζητούν να μπουν στη λίστα φίλων μας»*, επεσήμανε η Λόρα Γκαρσία, που διατηρεί γνωστό blog για θέματα ασφαλείας στο Ίντερνετ, προσθέτοντας ότι οι χάκερς στέλνουν συχνά τέτοιου είδους μηνύματα. Ένας ακόμη κίνδυνος των υπηρεσιών κοινωνικών δικτύωσης είναι τα γνωστά κουίζ, ωροσκόπια και παιχνίδια που διατίθενται δωρεάν για χρήστες και τα οποία μπορεί να περιέχουν links σε εχθρικά sites. Τα μηνύματα γενεθλίων αλλά και όσα στέλνονται την περίοδο των Χριστουγέννων μπορεί επίσης να φαίνεται ότι στέλνονται από φίλους και γνωστούς, ενώ στην πραγματικότητα συνδέονται άμεσα με ιστοσελίδες που επιχειρούν με κάποιο τρόπο να πείσουν τους χρήστες να δώσουν προσωπικά τους στοιχεία, κωδικούς, μέχρι και τραπεζικούς λογαριασμούς.

Η αδυναμία των υπηρεσιών κοινω-

νικής δικτύωσης σε τέτοια ζητήματα αποτέλεσε αντικείμενο ανάλυσης στη μελέτη της εταιρείας ασφαλείας Sophos. Αναφέρει μάλιστα ότι περίπου οι μισές επιχειρήσεις στις ΗΠΑ εμποδίζουν την πρόσβαση σε αυτές εξαιτίας της ανησυχίας για θέματα ασφαλείας σε αυτό το επίπεδο. Σύμφωνα με το Facebook, το ποσοστό των χρηστών του που έχουν επηρεαστεί με κάποιο τρόπο από κενό ασφαλείας στην υπηρεσία, όπως ένας ιός, είναι μικρότερο από 1% από την ημέρα έναρξης λειτουργίας του, το 2004.

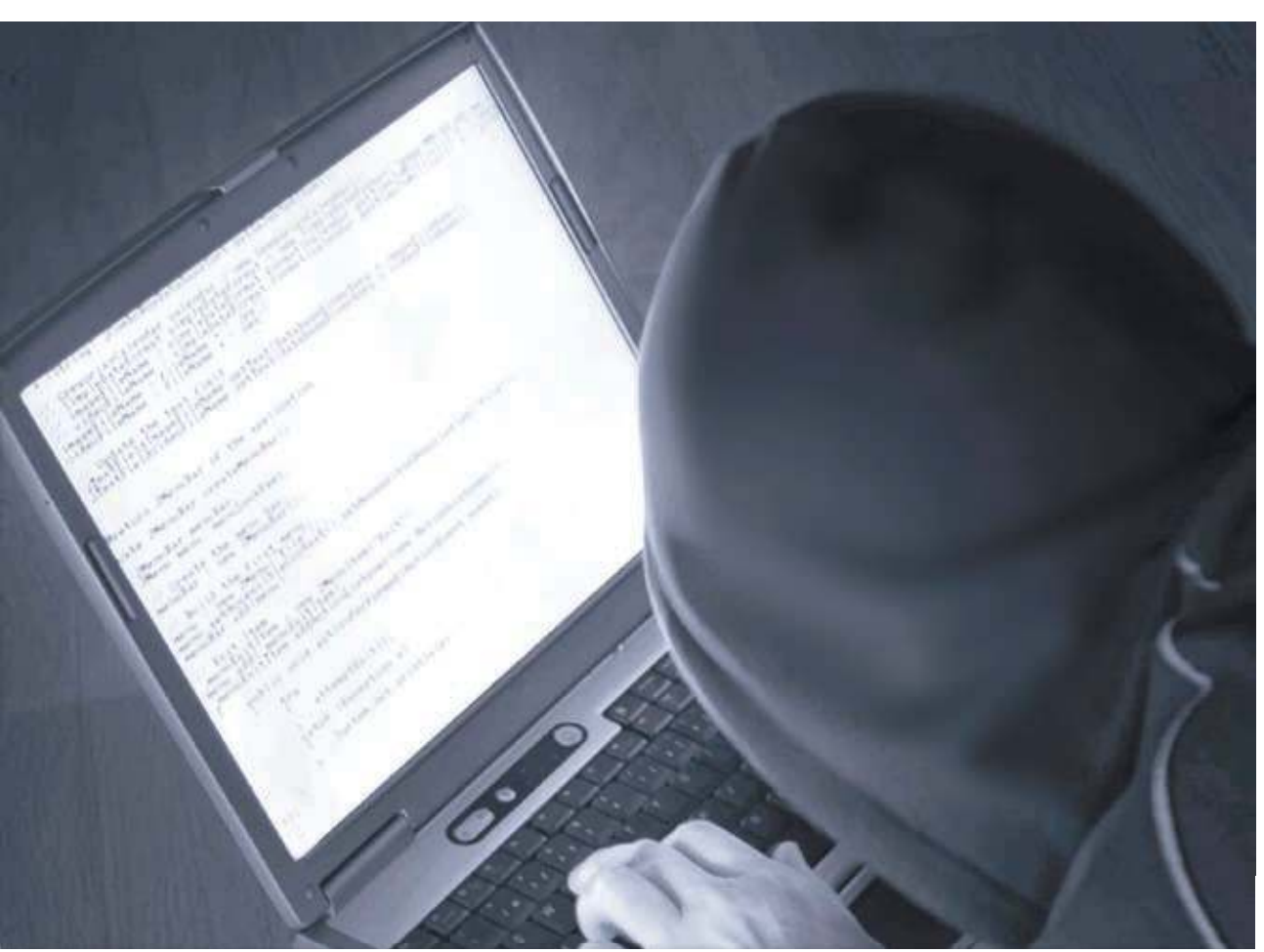
Εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι σήμερα σημειώνεται τεράστια αύξηση στον αριθμό των ιών που εντοπίζονται τα τελευταία χρόνια, ενώ έχει μεταβληθεί και το προφίλ των εγκληματιών και επιτήδειων που δραστηριοποιούνται στο Διαδίκτυο. Στο παρελθόν επρόκειτο για εφήβους που ήθελαν να κάνουν επίδειξη των ικανοτήτων τους στους υπολογιστές και τον προγραμματισμό. Σήμερα, δε χρειάζεται να γνωρίζει πολλά για την πληροφορική για να γίνει χάκερ, αφού μπορεί εύκολα να βρει όλα τα απαραίτητα εργαλεία. Η αληθινή κυβερνό-μαφία έχει αναλάβει δράση, ειδικά στη Ρωσία, την Κίνα, τη Βραζιλία και την Ουκρανία, με αμιγώς οικονομικά κίνητρα, αφού τέτοιες δραστηριότητες μπορούν να αποφέρουν πολλά κέρδη στους χάκερς. Όπως εξήγησε η Γκαρσία, με μια αρχική επένδυση 1.500 δολαρίων για την αγορά ενός προγράμματος που μπορεί να μολύνει ιστοσελίδες, οι χάκερς μπορούν να εξασφαλίσουν έσοδα από 21.000 μέχρι και 800.000 δολάρια μέσα σε ένα μήνα.

Η περίπτωση της Google στη Κίνα. Τον Ιούλιο του 2009, ως απάντηση στις ηλεκτρονικές επιθέσεις που δέχθηκε, η Google ανακοίνωσε πως θέτει τέλος

στη λογοκρισία των αποτελεσμάτων αναζήτησης στην Κίνα και πως ενδεχομένως, αν η κυβέρνηση δεν είναι ευχαριστημένη με κάτι τέτοιο, να κλείσει το site της στη χώρα αυτή. Αν και η Google δεν το δήλωνε ευθέως, οι επιθέσεις που δέχθηκε συσχετίζονται με hackers που υποστηρίζονταν από την κινεζική κυβέρνηση. Στα μέσα Δεκεμβρίου του 2008, η Google ανακάλυψε μία «ιδιαιτέρα στοχευμένη και εξειδικευμένη επίθεση» εναντίον της και η οποία προερχόταν από την Κίνα. Μετά από σχετική έρευνα, έγινε σαφές πως παρόμοιος στόχος έγιναν και άλλες 20 εταιρείες από τον χώρο της οικονομίας, της τεχνολογίας, των ΜΜΕ ή της χημικής βιομηχανίας. Η Adobe Systems μάλιστα είχε βγάλει ξεχωριστή ανακοίνωση για την επίθεση που δέχθηκε.

Σύμφωνα με την Google η επίθεση αυτή είχε στόχο την πρόσβαση σε λογαριασμούς Gmail ακτιβιστών που δραστηριοποιούνται σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Κίνα. Αν και μόνο δύο τέτοιοι λογαριασμοί εμφανίζονται να έσπασαν, η Google δηλώνει πως «δεκάδες λογαριασμοί Gmail στις Η.Π.Α., την Κίνα και την Ευρώπη που ανήκουν σε ακτιβιστές έχουν παραβιαστεί είτε με την μέθοδο του phishing είτε με επιθέσεις malware. Οι επιθέσεις αυτές καθώς και οι έρευνες οι οποίες τις εντόπισαν, συνδυασμένες με τις προσπάθειες που έγιναν τον προηγούμενο χρόνο προκειμένου να μειωθεί ο ελεύθερος λόγος στο διαδίκτυο, μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως πρέπει να επανεξετάσουμε τη σκοπιμότητα της επιχειρηματικής μας δραστηριότητας στην Κίνα», δήλωσε ο νομικός εκπρόσωπος της Google David Drummond

στο επίσημο blog της εταιρείας. «Αποφασίσαμε πως δεν επιθυμούμε πλέον να λογοκρίνουμε τα αποτελέσματα αναζήτησης στο Google.cn και έτσι συζητούμε με την Κινεζική Κυβέρνηση τη νόμιμη βάση στην οποία θα μπορούσε να λειτουργούσε μία μηχανή αναζήτησης χωρίς να φιλτράρει αποτελέσματα». Ο κ. Drummond δήλωσε πως η Google έχει ήδη χρησιμοποιήσει τα συμπεράσματα των ερευνών αυτών για την αύξηση των μέτρων ασφαλείας. Επίσης δήλωσε πως είναι η εξέλιξη της διαδικασίας γνωστοποίησης των πληροφοριών αυτών στις κρατικές αρχές και σε άλλα site που υπήρξαν στόχοι. «Παίρνουμε την πρωτοβουλία δημοσίωσης στο ευρύ κοινό των επιθέσεων αυτών, όχι μόνο εξαιτίας των επιπτώσε-

ων που έχουν στην ασφάλεια και στα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και γιατί οι πληροφορίες αυτές αφορούν ευθέως το θέμα της ελευθερίας του λόγου». Η Google δεν παρέιχε πληροφορίες για τους δύο λογαριασμούς Gmail που παραβιάστηκαν πέραν του ότι «η επίθεση περιορίστηκε στις πληροφορίες του λογαριασμού (π.χ ημερομηνία δημιουργίας κ.α.) και όχι στο περιεχόμενο των email». Επίσης δεν δημοσιοποιήθηκαν τα ονόματα των 20 εταιρειών που δέχθηκαν επίθεση.

Η περιγραφή της επίθεσης από τον κ. Drummond θυμίζει μία προειδοποίηση που είχε απευθύνει πριν δύο χρόνια ο διευθυντής της υπηρεσίας ασφαλείας της Βρετανίας MI5. Σε επιστολή του, από το 2007, σε 300 διευθύνοντες

συμβούλους ισάριθμων βρετανικών επιχειρήσεων, ο Jonathan Evans τους προειδοποιεί σχετικά με hackers που υποστηρίζονται από την κινεζική κυβέρνηση. «Είναι πολύ πιθανό, η επίθεση αυτή να έχει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις από αυτές που η Google είναι σε θέση να γνωρίζει», δήλωσε ο Alan Paller, διευθυντής ερευνών του ινστιτούτου SANS. «Δύο χρόνια είναι πολύ μεγάλος χρόνος». Σύμφωνα με τους New York Times 34 επιχειρήσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων βρίσκονται στην Silicon Valley και αφορούν δραστηριότητες υψηλής τεχνολογίας έχουν γίνει στόχος επιθέσεων. Οι hackers έχουν χρησιμοποιήσει IP διευθύνσεις από την Ταϊβάν.

Η Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. Hillary Clinton δήλωσε τότε πως η οι ανακοινώσεις της Google «θέτουν σοβαρά ερωτήματα και ανησυχίες» και πως οι Η.Π.Α. ζητούν εξηγήσεις από την Κίνα. Εκπρόσωπος της Adobe, παρότι παραδέχθηκε το γεγονός της επίθεσης, αρνήθηκε να τη συσχετίσει με την υπόθεση της Google. Ωστόσο η Adobe διόρθωσε ένα κενό ασφάλειας στο Adobe Reader, το οποίο ήταν πολύ συγκεκριμένο και επέτρεπε πολύ εξειδικευμένες επιθέσεις. Ο χρόνος των ανακοινώσεων της Google και της διόρθωσης του κενού ασφάλειας της Adobe ενίσχυσε τη φημολογία της συσχέτισης των δύο γεγονότων. Πρέπει να σημειωθεί πως η Google ανακοίνωσε πως η επίθεση δεν αφορούσε τους servers της εταιρείας αλλά απλούς χρήστες. «Η μέθοδος των hackers ήταν χρή-

ση επιβλαβούς λογισμικού προκειμένου να το εγκαταστήσουν σε προσωπικούς υπολογιστές», δήλωσε ο Dave Girouard πρόεδρος της Google Enterprise.

Η Google, της οποίας η επιχειρηματική προμετωπίδα ανέγραφε «Don't be evil», εισήλθε στην αγορά της Κίνας το 2006 με τη δέσμευση πως θα φιλτράρει τα αποτελέσματα αναζήτησης, κάτι που ήταν απαίτηση της κινεζικής κυβέρνησης. Παρά του ότι παραμένει ο ηγέτης στην

αγορά των μηχανών αναζήτησης, το μερίδιό της στην κινεζική αγορά ήταν μόλις 30%, λιγότερο από το μισό της μηχανής αναζήτησης Baidu.

Τελικά απεχώρησε από την κινεζική

αγορά, τον Μάρτιο του 2010, κλείνοντας τη μηχανή αναζήτησης στα κινεζικά και αρνούμενη να συνεχίσει τη λογοκρισία. Τη δυσαρέσκειά του για την επιμονή του Πεκίνου να επιβάλει απαγορεύσεις στην ελευθερία έκφρασης, εξέφρασε ο Λευκός Οίκος. Ικανοποιημένες αντίθετα δήλωσαν οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Κίνα, με τη λογική του ολοκληρωτικού καθεστώτος υποστηρίζει ότι ακολουθεί τη

άναβαν κεριά εκφράζοντας έτσι τη λύπη τους για την απόφαση του αμερικανικού κολοσσού να κλείσει την κινεζική μηχανή αναζήτησης και πλέον παραπέμπει τους χρήστες της στον διαδικτυακό τόπο του Χονγκ Κονγκ, όπου δεν ισχύει ο νόμος περί λογοκρισίας. Οι Κινέζοι τότε μίλησαν για αθέτηση της συμφωνίας που η εταιρεία είχε υπογράψει για φιλτράρισμα της μηχανής αναζήτησης. Η πρώτη τους αντίδραση ήταν να θέσουν και πάλι σε λειτουργία το διαδικτυακό «Σινικό» Τείχος προστασίας, όπως έχει ονομαστεί, για να συνεχίσουν να λογοκρίνονται τα αποτελέσματα αναζήτησης.

Περίπτωση της Ποδοσφαιρικής Ομάδας της Liverpool.

Οι άγγλοι «χούλιγκαν» πήγαιναν στα γήπεδα με μαχαίρια και σπασμένα μπουκάλια για να ενισχύσουν την ομάδα τους. Τον Αύγουστο 2010, όμως, ο Τεξανός δισεκατομμυριούχος, συνιδιοκτήτης της Λίβερπουλ, Τομ Χικς ανακάλυψε

ότι τα σύγχρονα και εξελιγμένα τεχνολογικά όπλα των φανατικών οπαδών των ποδοσφαιρικών ομάδων, όπως τα κινητά τηλέφωνα με κάμερα, το Twitter, αλλά και τα ανεπιθύμητα e-mail (spam), είναι περισσότερο αποτελεσματικά και εξίσου τρομακτικά. Ο Τομ Χικς έγινε ο στόχος μιας συμμορίας αγανακτισμένων οπαδών των «κόκκινων» που τον θεωρούσαν μοναδικό υπεύθυνο για την κακή πορεία της ομάδας. Ο σύλλογος, που διάνυε το 118^ο έτος

διεθνή πρακτική όλες οι ξένες εταιρίες οφείλουν να συμμορφώνονται με τους νόμους της. Οι Κινέζοι εναποθέσαν λουλούδια στην ταμπέλα της Google στο Πεκίνο κι

από την ίδρυσή του, όταν ο Χικς τον αγόρασε, το 2007, ήταν μία από τις καλύτερες ομάδες της Premier League, του αγγλικού ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος και της Ευρώπης. Από τότε το δάνειο που πήρε για να χρηματοδοτήσει την αγορά και τα χρέη που δημιουργήθηκαν έχουν ως αποτέλεσμα να «στεγνώσουν» τα ταμεία του συλλόγου και να τον οδηγήσουν στις τελευταίες θέσεις της βαθμολογίας του αγγλικού πρωταθλήματος. Ταυτόχρονα, αυτή η ατμόσφαιρα «γκρίνιας» και κακού κλίματος στον σύλλογο είχε μεταφερθεί και στον αγωνιστικό χώρο του Ανφιλντ, όπως ονομάζεται το γήπεδο της Λίβερπουλ με όλες τις γνωστές αρνητικές συνέπειες. Έτσι οι φανατικοί της ομάδας οργάνωσαν μια εκστρατεία η οποία έχει στόχο να διώξει τον αμερικανό ιδιοκτήτη της. Η στρατηγική τους βασιζόταν στο να τρομάξουν τις τράπεζες αλλά και τους υπόλοιπους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ώστε να μη δανειοδοτήσουν τον Τομ Χικς, για να εξαντληθεί η ρευστότητά του και να αναγκαστεί να πουλήσει την ομάδα. Για να το επιτύχουν αυτό, επιστράτευσαν όλα τα γνωστά ψηφιακά σύγχρονα μέσα ώστε να παρακολουθούν τις κινήσεις του και όλες τις προσπάθειες εξεύρεσης κεφαλαίων. Στη συνέχεια, επιτίθονταν στους υποψήφιους δανειστές με χιλιάδες απειλητικά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τηλέφωνα και μηνύματα στη γνωστή υπηρεσία Twitter, με στόχο να τους αποτρέψουν.

Ο Τομ Χικς έμαθε από «πρώτο χέρι» ότι έγινε το «θήραμα» σε ένα «ψηφιακό κυνήγι» με έναν τρόπο που θυμίζει, αρκετά, κατασκοπική ταινία. Νωρίς ένα απόγευμα κάθισε σε ένα παγκάκι

στην καρδιά του Μανχάταν, όταν έγινε αντιληπτός από έναν φανατικό των «κόκκινων» γέννημα θρέμμα του Λίβερπουλ. Ο 35χρονος φανατικός Πολ Γουίλσον, οικονομικός σύμβουλος, διαπίστωσε ότι τα γραφεία της Deutsche Bank και της JP Morgan Chase ήταν στον ίδιο δρόμο. Έτσι υπέθεσε ότι ο Τομ Χικς, συνοδευόμενος από τον γιο του, θα επισκεφθεί την τράπεζα για χρηματοδότηση. Ο Πολ Γουίλσον δεν έχασε καιρό. Έβγαλε το BlackBerry από την τσέπη του, τράβηξε μερικές φωτογραφίες και τις έστειλε στη σύζυγο του. Στη συνέχεια ακολούθησε τον Χικς ως το «λόμπι» του κτιρίου της Deutsche Bank. Η κυρία Εριν Μακ Κλόσκι δεν έχασε καιρό και «ανέβασε» αμέσως τις φωτογραφίες στο Twitter εξηγώντας την κατάσταση. Έτσι, από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, ο 40χρονος οδηγός ταξί Άλαν Κάιλ, ο οποίος ηγείται της καμπάνιας κατά του Χικς, έστειλε αμέσως ένα μήνυμα στις δύο τράπεζες παρακαλώντας να μην του χορηγήσουν το δάνειο των 313 εκατ. δολαρίων που είχε ζητήσει, από το οποίο θα πλήρωνε τα χρήματα που χρωστούσε στη Royal Bank of Scotland όταν αγόρασε την ομάδα. Επιπρόσθετα, η κατάσταση στο Μανχάταν επιδεινώθηκε περισσότερο όταν ένας 18χρονος οπαδός της Λίβερπουλ που σπουδάζει στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης έμαθε online ότι ο Τομ Χικς είναι «στη γειτονιά». Κατέβηκε στο πεζοδρόμιο με το κασκόλ της ομάδας του τυλιγμένο στον λαιμό του, έξω από τα γραφεία της Deutsche Bank, φωνάζοντας ότι ο Τομ Χικς είναι ανεπιθύμητος. Αυτό κράτησε 45 λεπτά. Στη συνέχεια ο Τομ Χικς εγκατέλειψε εσπευσμένα το κτί-

ριο και είπε σε έναν αστυνομικό που ήταν εκεί κοντά ότι ο νεαρός δημιουργεί πρόβλημα. Καθώς ο αστυνομικός απομάκρυνε τον 18χρονο φοιτητή της Ιατρικής από την έξοδο του κτιρίου, ο νεαρός φώναξε προς τον Τομ Χικς: «Φύγε από την ομάδα».

Επιθέσεις της ομάδας «Anonymous». Πέντε φερόμενα ως μέλη της ομάδας κυβερνοπειρατών «Anonymous» ανακοίνωσε τον Ιανουάριο του 2011 ότι συνέλαβε η βρετανική αστυνομία, ανάμεσά τους και δύο ανήλικους, στο πλαίσιο μίας έρευνας για κυβερνοεπιθέσεις εναντίον ιστοτόπων εταιρειών εχθρικών προς τον WikiLeaks. Ταυτόχρονα η Ομοσπονδιακή Αστυνομία των ΗΠΑ (FBI) προχώρησε σε έρευνες για διαδικτυακές επιθέσεις που είχαν «στόχο μεγάλες αμερικανικές εταιρείες», σύμφωνα με ανακοίνωση του FBI. «Πέντε άνδρες ήταν ηλικίας 15, 16, 19, 20 και 26 ετών και συνελήφθησαν μετά από συντονισμένες ενέργειες», αναφέρει η ανακοίνωση της βρετανικής αστυνομίας, διευκρινίζοντας ότι οι συλληφθέντες είναι ύποπτοι για παραβίαση της νομοθεσίας σχετικά με την κυβερνοπειρατεία κατά τη διάρκεια πρόσφατων επιθέσεων. Την ευθύνη ανέλαβε η ομάδα «Anonymous» και είχαν στόχο πολλές εταιρείες. Επίσης, ένας Γάλλος έφηβος, ο οποίος φέρεται ότι συμμετείχε σε αυτές τις κυβερνοεπιθέσεις, είχε τεθεί υπό κράτηση για μερικές ώρες δήλωσε η διεύθυνση της αστυνομίας του Παρισιού. Νωρίτερα, η ομάδα «Anonymous» έκανε κυβερνοεπιθέσεις και εναντίον του ιστοτόπου της κυβέρνησης της Τυνησίας, ενώ απείλησε και την αιγυπτιακή κυβέρνηση ότι θα προχωρήσει σε αντίποινα αν οι αιγυπτιακές αρχές μπλοκάρουν

την πρόσβαση των διαδηλωτών στο διαδίκτυο. Τέλος, ευθύνεται και για επιθέσεις κατά αμερικανικών πιστωτικών καρτών Visa και Mastercard και της εταιρείας διαδικτυακών πληρωμών PayPal, σε απάντηση στην απόφασή τους να μπλοκάρουν τις δωρεές προς τον ιστοτόπο WikiLeaks.

ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Παράλληλα με το ζήτημα των διαδικτυακών επιθέσεων και ίσως ακόμη σημαντικότερο, είναι το θέμα της ελευθερίας πρόσβασης της πληροφορίας στο Διαδίκτυο, ένα μέσο που ούτως ή άλλως, δύσκολα περιορίζεται. Θα μπορούσαμε να την εντάξουμε στις αμυντικές ενέργειες του κυβερνοπολέμου.

Περίπτωση του Ιράν. Το Ιράν συγκαταλέγεται στις χώρες που ελέγχουν το Ίντερνετ εντός των συνόρων. Το 2006, μάλιστα, η κυβέρνηση επιχείρησε να καταστήσει παράνομη οποιαδήποτε σύνδεση μεγαλύτερη από 128 kbps, ωστόσο βρήκε σθεναρή αντίσταση τόσο από επιχειρηματίες αλλά και μέλη του Ιράνικου κοινοβουλίου.

Περίπτωση της Τουρκίας. Το 2007, το τουρκικό κοινοβούλιο ενέκρινε νομοσχέδιο ελέγχου του Ίντερνετ μέσα σε 59 μόλις λεπτά. Οι υποστηρικτές του θεώρησαν ότι με αυτό τον τρόπο προστατεύονται οι ανήλικοι, ενώ σε δύο χρόνια ο αριθμός των ιστοσελίδων στις οποίες απαγορεύτηκε η πρόσβαση έφτασε τις 2.600. Πολλές από τις ιστοσελίδες που κόπηκαν πάντως, ελάχιστη σχέση είχαν με την προστασία των ανηλίκων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η υπηρεσία Blogger, με την απαγόρευση πρόσβασης στα χι-

λιάδες blog της υπηρεσίας επειδή ένα από αυτά διένειμε πειρατικά ποδοσφαιρικούς αγώνες. Μεγαλύτερο θόρυβο είχε προκαλέσει ωστόσο η απόφαση των τουρκικών αρχών να απαγορεύσουν την πρόσβαση στο YouTube, μετά τη δημοσίευση βίντεο προσβλητικών στο πρόσωπο του Κεμάλ Ατατούρκ. Αυτή η απόφαση της Τουρκίας δεν άλλαξε ακόμη και όταν οι ιθύνοντες της Google πρότειναν να μη προβάλλεται μόνο το συγκεκριμένο υλικό στους Τούρκους χρήστες.

Περίπτωση της Κίνας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατηγόρησε την Κίνα την 26^η Ιουνίου 2009 για την «απαράδεκτη» λογοκρισία του Ίντερνετ, ενώ οι Βρυξέλλες απέρριψαν του ισχυρισμούς του Πεκίνου ότι το λογισμικό ελέγχου που θα χρησιμοποιήσει το τελευταίο έχει αποκλειστικά στόχο την πάταξη της πορνογραφίας. *«Στόχος του φίλτρου, αντίθετα με όσα λένε οι κινεζικές αρχές, είναι ξεκάθαρα η λογοκρισία του Διαδικτύου και ο περιορισμός της ελεύθερης έκφρασης»*, ανέφερε η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. *«Προτρέπουμε την Κίνα να αναβάλει την εφαρμογή του προγράμματος και προτείνεται η πραγματοποίηση συνάντησης τεχνικού επιπέδου, ώστε να γίνουν κατανοητά όσα διακυβεύονται από μια τέτοια ενέργεια»*. Σύμφωνα με την κινεζική πλευρά, το λογισμικό του οποίου τη χρήση θέλησε να καταστήσει υποχρεωτική, θα περιορίζει την πορνογραφία και θα εξασφάλιζε την εξάπλωση του Διαδικτύου στη χώρα με τους περισσότερους χρήστες στον κόσμο. Επίσης, η Κίνα είχε αναφέρει ότι οι χρήστες θα μπορούν να απενεργοποιήσουν το λογισμικό, εφόσον το επιθυμούν.

Ωστόσο, χρήστες τόσο στην Κίνα όσο και στο εξωτερικό έβλεπαν σε αυτό την προσπάθεια της χώρας να εμποδίσει την πρόσβαση σε «ευαίσθητο» περιεχόμενο. *«Η απαγόρευση πρόσβασης σε συγκεκριμένο περιεχόμενο είναι απολύτως απαράδεκτο για την Ε.Ε.»*, αναφέρει η Επιτροπή. Στη συνέχεια, οι ΗΠΑ δήλωσαν ότι η ενέργεια της Κίνας μπορεί να παραβιάσει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Ερευνητές του πανεπιστημίου του Μίτσιγκαν, που εξέτασαν το λογισμικό, είχαν αναφέρει ότι περιέχει σοβαρά κενά ασφαλείας που το καθιστούν ευάλωτο σε επιθέσεις. Επιπλέον, πρόσθεσαν ότι το φίλτρο εμπόδιζε λέξεις και έννοιες που θεωρούνται πολιτικά ευαίσθητες από το Κομμουνιστικό Κόμμα της χώρας.

Η διαμάχη γύρω από το συγκεκριμένο λογισμικό πραγματοποιείται την ίδια περίοδο που η τεχνολογία παίζει πρωταρχικό ρόλο στις διαμαρτυρίες στο Ιράν, όπου οι επικριτές της κυβέρνησης και του καθεστώτος χρησιμοποιούν κατά κόρον το Twitter, το Facebook και άλλες υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης για να μεταδώσουν τις εξελίξεις και να κινητοποιήσουν τους πολίτες.

Περίπτωση της Γερμανίας. Φαινόμενα ελέγχου του Ίντερνετ παρατηρούνται ακόμη και στην καρδιά της Ευρώπης, στη Γερμανία, όπου ψηφίστηκε νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία δημιουργείται μια μαύρη λίστα ιστοσελίδων ακραίου πορνογραφικού περιεχομένου. Η αντίδραση υπήρξε έντονη και εκδηλώθηκε με διαδικτυακή διαμαρτυρία, η οποία χρειαζόταν 50.000 υπογραφές εντός έξι εβδομά-

δων προκειμένου να διαβαστεί στο γερμανικό κοινοβούλιο, αριθμός που συμπληρώθηκε σε τρεις μόλις ημέρες, ενώ στο τέλος των έξι εβδομάδων είχε φτάσει τις 130.000 υπογραφές. Αντί της χρήσης τεχνολογίας απαγόρευσης της πρόσβασης, η διαδικτυακή κοινότητα πρότεινε τη στόχευση των προσβλητικών sites. Μετά από διαβουλεύσεις και τη συνεργασία των αρχών με τους ακτιβιστές, η νομοθεσία αποσύρθηκε. Πλέον, όταν ο χρήστης φτάσει σε μια τέτοια ιστοσελίδα, βλέπει μια κυβερνητική προειδοποίηση, μπορεί ωστόσο να προχωρήσει εφόσον το επιθυμεί.

Οι επιστήμονες συμφωνούν ότι η απαγόρευση στην πρόσβαση σε αυτές τις ιστοσελίδες δεν λύνει απαραίτητα το πρόβλημα. Όπως επεσήμανε ο Φάριβαρ, «αυτό που κάνουμε είναι απλά να μην το προβάλλουμε στη δική μας οθόνη, που φυσικά δε συνεπάγεται την εξαφάνιση της παιδικής πορνογραφίας ή της εκμετάλλευσης των παιδιών στο Διαδίκτυο».

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Πολλές χώρες έχουν προβεί σε ενέργειες για την προστασία των συστημάτων τους και πολλές συζητήσεις έγιναν και θα γίνουν για την οργάνωση κοινής πολιτικής άμυνας κυβερνοπολέμου. Ωστόσο, οι απόψεις διαφέρουν σημαντικά καθώς οφείλονται στη διαφορετική αντίληψη, τη διαφορετική κουλτούρα, τις επιδιώξεις και τα συμφέροντα της κάθε χώρας. Είναι ξεκάθαρο ότι αποτελεί τεχνικό θέμα με έντονα τα στοιχεία των πολιτικών επιδιώξεων ριζωμένα μέσα του τα οποία είναι δύσκολο να γίνουν ευδιάκριτα.

ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Την 3^η Ιουλίου 2009 ανακοινώθηκε ότι δρομολογείται ένα πρόγραμμα κυβερνοασφαλείας των ΗΠΑ. Το όνομα του προγράμματος θωράκισης των ΗΠΑ απέναντι στις διαδικτυακές επιθέσεις είναι «Αϊνστάϊν 3». Η κυβέρνηση Ομπάμα κινείται αργά και προσεκτικά με ένα πιλοτικό πρόγραμμα, το οποίο φιλοδοξεί να αποτελέσει την «ασπίδα» της χώρας απέναντι στις κυβερνοεπιθέσεις. Το αρχικό πλάνο προέβλεπε την έναρξη της λειτουργίας του μέσα στο Φεβρουάριο του 2009, αλλά το υπουργείο Εθνικής Ασφαλείας καθυστέρησε, σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές.

Το «Αϊνστάϊν 3» έχει προκαλέσει έντονες διαμάχες στους κύκλους της αμερικανικής κυβέρνησης, καθώς θα χρησιμοποιεί τεχνολογία της NSA (Κρατική Υπηρεσία Ασφαλείας), η οποία ήδη βρίσκεται σε χρήση σε στρατιωτικά δίκτυα. Ως εκ τούτου, είναι πολλές οι οργανώσεις προστασίας των ελευθεριών του πολίτη οι οποίες έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους όσον αφορά την έκταση του ελέγχου και της παρακολούθησης δραστηριοτήτων των πολιτών που θα μπορούν να ασκήσουν οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ. Ωστόσο, όπως έχουν δηλώσει κυβερνητικές πηγές, οι οποίες ζήτησαν να μην κατονομαστούν, το πρόγραμμα δεν θα το διαχειρίζεται η NSA (παρά τη χρήση της τεχνολογίας της), αλλά το Υπουργείο Εθνικής Ασφαλείας, ενώ η παρακολούθηση θα περιορίζεται σε κυβερνητικά συστήματα.

«Η NSA παρέχει τεχνική υποστήριξη» είχε πει η Τζάνετ Ναπολιτάνο, υπουργός Εθνικής Ασφαλείας, η οποία συ-

μπλήρωσε πως «σαφώς και επιθυμούμε να αξιοποιήσουμε τις αξιολογικές τεχνικές δυνατότητες της NSA». Το πρόγραμμα που χρησιμοποιείται προς το παρόν από το υπουργείο Εθνικής Ασφαλείας είναι το «Αϊνστάϊν 1», το οποίο βρίσκεται σε στάδια αντικατάστασης από το «Αϊνστάϊν 2». Η διαφορά του «Αϊνστάϊν 3» σε σχέση με τους προκατόχους του είναι ότι όχι απλά εντοπίζει τους εισβολείς, αλλά έχει τη δυνατότητα να τους σταματά και να παρεμποδίζει την κλοπή δεδομένων. Το «κλειδί», σύμφωνα με τους δημιουργούς του, δεν είναι η παρακολούθηση του περιεχομένου των e-mails, αλλά του υπολογιστικού κώδικα που τα συνοδεύει, καθώς αυτός είναι ο κύριος υπεύθυνος για την παραβίαση συστημάτων ασφαλείας, καθώς και την κλοπή δεδομένων.

Ο Άρι Σβαρτς, αντιπρόεδρος του Κέντρου Δημοκρατίας και Τεχνολογίας, δήλωσε πως προτεραιότητα αποτελεί η παροχή διαβεβαιώσεων ότι, παρά την πιο «επιθετική» πολιτική

στην προστασία των συστημάτων της, η κυβέρνηση δε θα παραβιάσει τα δικαιώματα των πολιτών. «Υπάρχουν ανησυχίες για την όλη διαδικασία - η κύρια από τις οποίες είναι το πώς θα προστατέψεις το σύστημα ενώ παράλληλα δεν παρακολουθείς τους ίδιους σου τους πολίτες» είπε σχετικά. «Αν και δεν έχω απάντηση σε αυτό το ερώτημα, ο πρόεδρος έχει δεσμευτεί πάνω σε αυτό το θέμα. Αυτό με κάνει να πιστεύω ότι δεν θα συμβεί κάτι τέτοιο» κατέληξε.

ΡΩΣΙΚΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ

ΗΠΑ και Ρωσία δεν μπορούν να συμφωνήσουν στον τρόπο αντιμετώπισης της απειλής των ηλεκτρονικών επιθέσεων, σύμφωνα με δημοσίευμα των New York Times τον Μάιο 2009. Επικαλούμενο πηγές του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, το δημοσίευμα ανέφερε ότι οι δύο χώρες συμφωνούν αρχικά ότι ο κυβερνοχώρος εξελίσσεται σε πεδίο μάχης, και ότι οι δύο πλευρές αναμενόταν να αναφερθούν στο θέ-

μα κατά την επίσκεψη του Ομπάμα στη Ρωσία τον Ιούλιο 2009 αλλά και κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ τον Νοέμβριο του ίδιου έτους.

Η Ρωσία τάσσεται υπέρ μιας διεθνούς συνθήκης στα πρότυπα αυτών που απαγορεύουν τα χημικά όπλα, και για το λόγο αυτό είχε πιέσει για την πραγματοποίηση σειράς συναντήσεων μέσα στο 2009. Οι ΗΠΑ αντίθετα θεωρούν ότι η υπογραφή συνθήκης είναι περιττή και τάσσεται υπέρ της συνεργασίας μεταξύ ομάδων επιβολής του διεθνούς δικαίου. «Πραγματικά πιστεύουμε ότι το θέμα έχει να κάνει με την άμυνα», επισημαίνουν οι Times. «Θέλουν να περιορίσουν την επίθεση. Εμείς πρέπει να βρούμε τρόπο να ποινικοποιήσουμε τις 50.000 επιθέσεις που δεχόμαστε κάθε ημέρα». Σύμφωνα με την εφημερίδα, οποιαδήποτε συμφωνία για τον κυβερνοχώρο παρουσιάζει ειδικές δυσκολίες επειδή αγγίζει θέματα όπως η λογοκρισία στο Ίντερνετ,

η εθνική κυριαρχία αλλά και διεθνείς πρωταγωνιστές που δεν μπορούν να υπόκεινται σε συνθήκη.

Σύμφωνα με τους Αμερικανούς αξιωματούχους, η διαφωνία ως προς την προσέγγιση εμποδίζει την επιβολή του νόμου διεθνώς, ειδικά από τη στιγμή που οι επιθέσεις ενάντια σε κυβερνητικούς στόχους των ΗΠΑ προέρχονται από την Κίνα και τη Ρωσία.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη αντιμετώπισης της αυξανόμενης απειλής του κυβερνοπολέμου, πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και οι Ηνωμένες Πολιτείες, έχουν αναπτύξει όπλα, τις λεγόμενες «βόμβες λογικής», που μπορούν να σταματήσουν τη λειτουργία υπολογιστών σε κρίσιμες στιγμές ή να καταστρέψουν κυκλώματα, δίκτυα που αχρηστεύουν ή κατασκοπεύουν ιστοσελίδες και δίκτυα, ή συσκευές μικροκυμάτων που καταστρέφουν κυκλώματα υπολογιστών από πολλά μίλια μακριά.

TO ΜΕΛΛΟΝ

Ο κυβερνοπόλεμος θα σκοπεύει πάντα στην «αχίλλειο πτέρνα» κάθε σύγχρονης χώρας, την ολοένα και αυξανόμενη «δικτύωση» μέσω ηλεκτρονικών πληροφορικών συστημάτων, τόσο της κοινωνίας γενικά, όσο και των ενόπλων δυνάμεων ειδικότερα:

➔ Τα «κυβερνοόπλα», που θα διεξάγουν επιθέσεις εναντίον του πληροφορικού ιστού του αντιπάλου, θα ξεκινάνε από τους «παραδοσιακούς» χάκερς, και το οπλοστάσιό τους («ιούς», «λογικές βόμβες», «Δούρειους Ίππους» κ.λπ.), το οποίο θα σκοπεύει στην προσβολή του λογισμικού των πληροφορικών συστημάτων.

➔ Σε μια δεύτερη κατηγορία θα

εντάσσονται τα συστήματα ηλεκτρομαγνητικού παλμού (EMP) και τα όπλα κατευθυνόμενης ενέργειας (DEW), όπως είναι τα όπλα μικροκυμάτων, τα οποία θα σκοπεύουν στην καταστροφή του hardware.

➔ Τέλος, μία τρίτη κατηγορία υποψηφίων κυβερνοόπλων, η οποία φαίνεται σαν να έχει βγει από σενάρια επιστημονικής φαντασίας, θα είναι τα νανορομπότ, (μικρο-ηλεκτρομηχανικά και βιολογικά), τα οποία (σε περίπτωση που θα προχωρήσει η εξέλιξή τους), θα έχουν μέγεθος κόκκου σκόνης, ή και μικρότερο και θα ειδικεύονται στο να «τρώνε» το πυρίτιο των υπολογιστών.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί, ότι το «νέο στρατηγικό δόγμα του NATO» εξετάστηκε από το τη σύνοδο κορυφής της Συμμαχίας τον Νοέμβριο του 2010 στη Λισαβόνα. Σε ό,τι αφορά το δόγμα της Συμμαχίας, όπως δήλωσε ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Άντερς Φογκ Ρασμούσεν, θα πρέπει να προσαρμοστεί στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα, όπως είναι η διεθνής τρομοκρατία, η διάδοση των βαλλιστικών όπλων και οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο.

Αυτή η δήλωση από μόνη της αποτελεί απόδειξη για τη σημασία που δίδει το NATO στη διάσταση του κυβερνοπολέμου.

Επιπρόσθετα, να τονιστεί ότι η τρομοκρατία και οι ηλεκτρονικές επιθέσεις στον κυβερνοχώρο αναμένεται να παραγκωνίσουν την πυρηνική απειλή και την κατάρρευση ασθενών κρατών από την πρωτοκαθεδρία στα σχέδια της βρετανικής κυβέρνησης για την κατάστρωση της στρατηγικής της για την εθνική της ασφάλεια.

Όπως διαπιστώνουμε από τις αναφορές και τα παραδείγματα, ο κυβερνοπόλεμος είναι μια ασύμμετρη μορφή επιχειρήσεων, που δεν επηρεάζεται από την ειρήνη. Διεξάγεται όλες τις εποχές, ημέρα και νύκτα, υπό όλες τις καιρικές συνθήκες, χωρίς να επηρεάζεται από τις αποστάσεις και από το εάν υπάρχει ειρήνη και πόλεμος. Ο κυβερνοπόλεμος είναι ένας πραγματικός, αλλά αφανής και διακριτικός πόλεμος, ο οποίος ωστόσο θέτει νέα ζητήματα ηθικής και νομιμότητας και απειλεί ακόμη περισσότερο να ταυτίσει την ειρήνη με τον πόλεμο, ενισχύοντας τη γκρίζα ζώνη μεταξύ αυτών των δύο, που τείνει να κυριαρχήσει σήμερα, ιδιαίτερα μετά την «ασύμμετρη επίθεση» της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και της κήρυξης του πολύχρονου «Πολέμου ενάντια στην Τρομοκρατία», ο οποίος σήμερα βρίσκεται υπό εξέλιξη. Επίσης, είναι ένα μέσον προβολής ισχύος που δεν εξαρτάται από την γεωγραφία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Περιοδικός Τύπος

📖 Περιοδικό Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις και Διπλωματία.

Εφημερίδες

- 📖 Καθημερινή.
- 📖 www.kathimerini.gr με πληροφορίες BBC, Guardian της 25-06-09.
- 📖 www.kathimerini.gr με πληροφορίες από AP της 03-07-09.
- 📖 www.kathimerini.gr με πληροφορίες από Γαλλικό Πρακτορείο 29-07-09.
- 📖 Απογευματινή της 10^{ης} Ιουλίου 2009.
- 📖 Ναυτεμπορική naftemporiki.gr 28 - 01- 2011 07:44.

Λοιπές Πηγές

📖 Γαλλικό Πρακτορείο της 30-07-09 Πηγές: The Register, BBC, Cnet και Google.

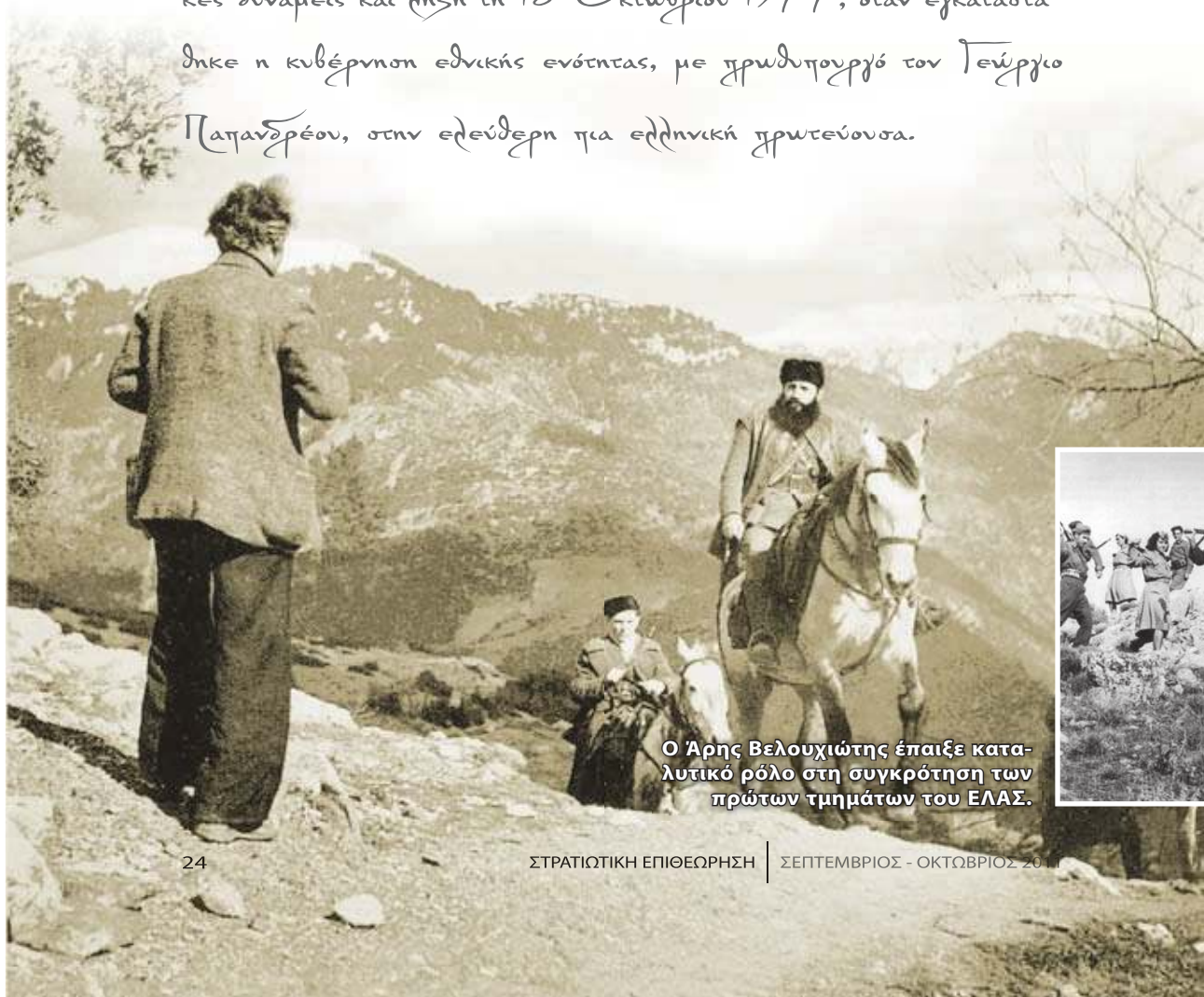
Διαδίκτυο

- 📖 NATO HQ <http://www.nato.int>
- 📖 Supreme Allied Commander Transformation <http://www.act.nato.int/>
- 📖 Cooperative Cyber Defence (CCD) COE (Estonia) www.ccdcoe.org/
- 📖 www.serfaro.com The worldwide Greek surf portal
- 📖 www.in.gr 14.10.2010

Εθνική Αντίσταση (1941 - 1944)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Ανχης (ΠΒ) Ιωάννης Γεμεντζής

Η κατοχική περίοδος συνήδως οριοδεύεται με έναρξη την 27^η Απριλίου 1941, όταν έγινε η παράδοση των Αθηνών στις γερμανικές δυνάμεις και λήξη τη 18^η Οκτωβρίου 1944, όταν εγκαταστάθηκε η κυβέρνηση εθνικής ενότητας, με πρωθυπουργό τον Γεώργιο Παπανδρέου, στην ελεύθερη για ελληνική πρωτεύουσα.

Ο Άρης Βελουχιώτης έπαιξε καταλυτικό ρόλο στη συγκρότηση των πρώτων τμημάτων του ΕΛΑΣ.

Η ΤΡΙΠΛΗ ΚΑΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΛΛΑΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (1941 - 1944)

Η λήξη του Ελληνογερμανικού Πολέμου σηματοδότησε την ταυτόχρονη εσπευσμένη αποχώρηση του όγκου των γερμανικών δυνάμεων προκειμένου να υλοποιηθεί η επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Η Ελλάδα, ούτως ή άλλως και γενικότερα η λεκάνη της Μεσογείου, εθεωρείτο ότι ανήκει στη σφαίρα επιρροής της Ιταλίας. Έτσι, παρόλο που ο κατακτητής ουσιαστικά της Ελλάδας ήταν οι γερμανικές ένοπλες δυνάμεις, ο ελληνικός χώρος τεμαχίστηκε και αποτέλεσε τρεις κατοχικές ζώνες, τη γερμανική, την ιταλική και τη βουλγαρική. Οι Γερμανοί διατήρησαν την περιοχή Αθηνών - Πειραιώς, την περιοχή Θεσσαλονίκης, την Κρήτη και κάποια νησιά του Αιγαίου, τα οποία είχαν στρατηγική σημασία¹. Στους Βούλγαρους παραχωρήθηκε η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη, ενώ ο υπόλοιπος ελληνικός χώρος παρέμεινε υπό την κατοχή των Ιταλών. Έτσι, οι στρατιωτικές δυνάμεις Κατοχής αποτελούνταν από την 5^η Γερμανική Στρατιά, τη 11^η Ιταλική Στρατιά και το 2^ο Βουλγαρικό Σώμα. Η συνολική δύναμη των κατοχικών δυνάμεων ανέρχονταν σε περίπου 300.000 άνδρες². Αρχηγός των Αξονικών Δυνάμεων στην Ελλάδα ορίστηκε ο Ιταλός Στρατηγός Geloso³.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Αμέσως μετά τη μάχη της Κρήτης, η νόμιμη ελληνική κυβέρνηση του Εμμανουήλ Τσουδερού μεταβαίνει και λειτουργεί στο Κάιρο της Αιγύπτου. Από εκεί, επιβλέπει τη συνέχιση της λειτουργίας των κέντρων - έμπεδων κατάταξης και εκπαίδευσης του ελληνικού στρατού Μέσης Ανατολής και την εν συνεχεία συμμετοχή του στον

¹ Χαρακτηριστικά αναφέρονται, η Λήμνος, η Λέσβος, η Χίος, η Αμοργός, η Μήλος ο Πόρος, η Αίγινα, η Σκιάθος, η Σκόπελος, η Αλόνησος, και το μεγαλύτερο κομμάτι της Κρήτης.

² Σπύρος Γασπαρινάτος, *Η Κατοχή*, Τόμος 1, Αθήνα 1998, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, σελ. 45.

³ ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστάσεως κατά την Φασιστική και Ναζιστική Εισβολή*, Αθήνα, 1960, σελ. 11.

- Τμήμα των δυνάμεων του ΕΛΑΣ σε πορεία.
- Ο Ναπολέων Ζέρβας με στελέχη της οργάνωσής του.
- Εκτέλεση πατριωτών μπροστά στην κατεστραμμένη γέφυρα του Γοργοποτάμου σε αντίποινα για την ανατίναξη της από την Αντίσταση.

αγώνα των συμμάχων στη Βόρεια Αφρική. Παράλληλα, σχεδιάζει και συντονίζει επιχειρήσεις σε συνεργασία με τους συμμάχους στο εσωτερικό της χώρας εναντίον των κατοχικών στρατευμάτων.

Στο εσωτερικό της χώρας οργανώνεται η Εθνική Αντίσταση, στην οποία η συμμετοχή του λαού ήταν αθρόα, με κίνητρο την αντίδραση στις κατοχικές δυνάμεις. Άνδρες, γυναίκες ακόμα και παιδιά επιδίδονται σε ένα εθελοντικό αγώνα πολύμορφο, αποτελεσματικό και εκπληκτικό σε εκδηλώσεις ηρωισμού και αυτοθυσίας. Η δράση των αντιστασιακών οργανώσεων όμως είχε βαρύ τίμημα. Χιλιάδες αθώοι πολίτες σφαγιάστηκαν, με τη μορφή αντιποίνων από τις δυνάμεις κατοχής⁴. Η Εθνική Αντίσταση άρχισε από τις πρώτες ημέρες της εχθρικής κατοχής. Αναπτύχθηκε βαθμιαία με τη δημιουργία αντιστασιακών οργανώσεων, οι οποίες αρχικά δρούσαν ως οργανώσεις πληροφοριών - δολιοφθορών, κυρίως στην περιοχή των Αθηνών. Μετέπειτα με τη δημιουργία ένοπλων ομάδων, εμφανίστηκε ο αντάρτικος στρατός με ευρύτερη παρουσία και δράση στην ύπαιθρο⁵. Οι μορφές αντίστασης υπήρξαν ποικίλες και υλοποιήθηκαν σε διάφορους τομείς. Σε μια προσπάθεια κατηγοριοποίησής τους θα μπορούσαν να αναφερθούν οι παρακάτω:

➔ Απεργίες φοιτητών, δημοσίων υπαλλήλων και άλλων εργαζομένων. Στις 12 Απριλίου 1942 ξέσπασε ταυτόχρονα στην Αθήνα τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη γενική απεργία των δημοσίων υπαλλήλων⁶

➔ Τεράστιες διαδηλώσεις στις πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα. Στις 5 Μαρτίου 1943 έγινε μεγάλη διαδήλωση στην Αθήνα. Τα κατοχικά στρατεύματα συγκρούστηκαν με τους διαδηλωτές, με αποτέλεσμα το θάνατο 17 και τον τραυματισμό 40 διαδηλωτών⁷

➔ Παράνομοι εορτασμοί εθνικών επετείων και αναγραφή συνθημάτων στους τοίχους των πόλεων. Χαρακτηριστική είναι η διαδήλωση στην Αθήνα στις 25 Μαρτίου 1943. Οι τοίχοι της Αθήνας γέμισαν με συνθήματα κατά του Άξονα και υπέρ των συμμάχων. Οι διαδηλωτές κρατώντας ελληνικές σημαίες βάδισαν προς την πλατεία Συντάγματος, όπου εκεί τους περίμεναν ιταλικά τεθωρακισμένα αυτοκίνητα και ιππικό. Κατά τη συμπλοκή τραυματίστηκαν 40 άτομα⁸

➔ Εκτύπωση και διανομή παράνομου Τύπου και προκηρύξεων. Δεν είναι τυχαίο ότι οι συντάκτες, οι τυπογράφοι και οι διανομείς του «παράνομου Τύπου» πλήρωναν με την ελευθερία ή και τη ζωή τους, όποτε έπεφταν στα χέρια των αρχών Κατοχής⁹

⁴ Συμβολικό χαρακτήρα απέκτησε η καταστροφή του χωριού Κάνδανος στην Κρήτη, το οποίο ισοπεδώθηκε στις 3 Ιουνίου 1941. Με αυτή την εγκληματική διαταγή άνοιξαν οι πύλες για την αυθαιρεσία και ξεκίνησε η λεγόμενη πολιτική αντιποίνων των δυνάμεων Κατοχής στην Ελλάδα. Βλέπε Χέρμαν Φράνκ Μάγιερ, *Από την Βιέννη στα Καλάβρυτα*, Αθήνα 2004, Εκδόσεις Εστία, σελ. 41.

⁵ Στο αρχείο Εθνικής Αντίστασης της ΓΕΣ/ΔΙΣ υπάρχουν καταστατικά οργανώσεων των κυριότερων αντιστασιακών οργανώσεων, στα οποία αναφέρονται οι σκοποί και η οργάνωσή τους.

⁶ Heinz Richter, «*Η Ελληνική Αντίσταση 1936 - 1940*», Τόμος 1, 1936 - 1946 *Δύο Επαναστάσεις και Αντεπαναστάσεις στην Ελλάδα*, Αθήνα 1975, Εκδόσεις Εξάντας, σελ. 222.

⁷ ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστάσεως*, σελ. 43.

⁸ Ο.π. σελ. 44.

⁹ Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, ΦΠΥ 119, Αρχείο Μ. Λίτινα. Από το υπόψη αρχείο τουλάχιστον 44 στον αριθμό παράνομες εφημερίδες κυκλοφορούσαν κατά την περίοδο της Κατοχής. Βλέπε επίσης *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος ΙΣΤ, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. σελ. 26.

➔ Δολιοφθορές σε αυτοκίνητα πλοία και τρένα, με απότοκο γεγονός τη διακοπή των σιδηροδρομικών συγκοινωνιών σε κρίσιμες μάλιστα για τον εχθρό ημέρες. Στις 28 Ιουνίου 1941 οι κάτοικοι του Πειραιά πυρπόλησαν 5 πλοία με προμήθειες, που είχαν προορισμό την Τεργέστη. Στις 27 Μαΐου δολιοφθορά προκλήθηκε σε 3 γερμανικά αυτοκίνητα και στις 2 Ιουνίου 1942 σε τρία ιταλικά αυτοκίνητα. Οι δολιοφθορές σε σιδηροδρομικές γραμμές ήταν πολύ συχνότερες¹⁰

➔ Ανατινάξεις εργοστασίων, κτηρίων και ιδιαίτερα γεφυρών. Η πιο γνωστή περίπτωση ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου¹¹

➔ Καταστροφές ορυχείων ιδιαίτερα βωξίτη και παρακώλυση της μεταφοράς γενικότερα πρώτων υλών για τη γερμανική πολεμική βιομηχανία¹²

➔ Συγκέντρωση και διαβίβαση σημαντικών πληροφοριών στο Στρατηγείο Μέσης Ανατολής¹³

➔ Υποστήριξη και απόκρυψη συμμάχων καθώς και οργάνωση της διαφυγής τους¹⁴

➔ Ενέδρες, συμπλοκές και μάχες με τη μορφή ανταρτοπόλεμου ιδιαίτερα στην ύπαιθρο¹⁵

➔ Διεξαγωγή ευρύτερων στρατιωτικών επιχειρήσεων από το 1943 και μετά. Χαρακτηριστικά αναφέρονται η επιχείρηση «Άνιμαλς» και η επιχείρηση «Κιβωτός του Νώε»¹⁶.

Οι κυριότερες Αντιστασιακές Οργανώσεις ήταν:

✓ ο ΕΔΕΣ (Ελληνικός Δημοκρατικός Εθνικός Στρατός) με τη στρατιωτική του οργάνωση ΕΟΕΑ (Εθνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών)

✓ το ΕΑΜ (Ελληνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) με τη στρατιωτική του οργάνωση ΕΛΑΣ (Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός)

✓ η ΕΚΚΑ (Εθνική Και Κοινωνική Απελευθέρωση) που συγκρότησε το 5/42 Σύνταγμα

✓ ο ΕΣΕΑ (Ελληνικός Στρατός Εθνικής Απελευθέρωσης) με ένοπλα τμήματα και

✓ η ΠΑΟ (Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωση) επίσης με ένοπλα τμήματα¹⁷.

Παράλληλα με αυτές τις Αντιστασιακές Οργανώσεις, οι οποίες είχαν οργανωμέ-

¹⁰ Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντίστασης*, σελ. 23, 26. Βλέπε επίσης Π. Ενεπικίδης, *Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944*, Αθήνα 1964, Εκδόσεις Εστία, σελ. 166. Χαρακτηριστικά παραδείγματα δολιοφθορών σε σιδηροδρόμους από το αρχείο της Βέρμαχτ.

¹¹ Γέφυρα Γοργοποτάμου στις 25 Νοεμβρίου 1942, Γέφυρα Ασωπού στις 2 Ιουνίου 1943.

¹² Σύμφωνα με συνέντευξη του Γερμανού Άλμπερτ Σπέερ, υπουργού πολεμικής παραγωγής, η δράση της ελληνικής εθνικής αντίστασης τους δημιουργούσε ιδιαίτερα προβλήματα, καθώς τους αποστερούσε βασικές πρώτες ύλες, όπως ο βωξίτης, το χρώμιο και ο χαλκός. Βλέπε Β. Μαθιόπουλος, *Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944*, Αθήνα 1977, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 53 - 55.

¹³ Το έργο αυτό είχαν αναλάβει οι οργανώσεις Πληροφοριών που τα ονόματά τους ήταν συνήθως από την ελληνική αρχαιότητα («Ομηρος», «Ζεύς») Βλέπε Αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ. 912.

¹⁴ Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντίστασης*, σελ. 27 - 28.

¹⁵ Πλήθος συμπλοκών με του αντάρτες αναφέρονται στις Εκθέσεις του Ανώτατου Αρχηγείου της Ομάδας Στρατιών Ε'.

¹⁶ Οι υπόψη επιχειρήσεις αναλύονται παρακάτω στο υποκεφάλαιο, Η Συμβολή της Εθνικής Αντίστασης.

¹⁷ Εκτός από αυτές τις κυρίες αντιστασιακές οργανώσεις υπήρχε και πλήθος άλλων μικρότερων. Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ αρχείο Εθνικής Αντίστασης, Φ.930 έως Φ.934.

νες ένοπλες ομάδες, δρούσαν και οργανώσεις δολιοφθορών - πληροφοριών, όπως «Μπουμπουλίνα», «Όμηρος», «Ζευς», «Κόδρος», «Τρίαινα», «ΡΑΝ» και πολλές άλλες¹⁸.

Το 1942 στον ελλαδικό χώρο συγκροτήθηκε η Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή (ΒΣΑ). Σκοπός της ήταν η οργάνωση των αντιστασιακών ομάδων καθώς και η υποστήριξή τους σε θέματα εφοδιασμού. Από το 1943 και μετά μετονομάζεται σε Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή (ΣΣΑ), εφόσον πλέον συμμετέχουν και Αμερικανοί. Η επίδραση της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στα ελληνικά πράγματα υπήρξε καθοριστική στα αρχικά στάδια και λιγότερο σημαντική με την πάροδο του χρόνου. Ουσιαστικά από το 1943 και μετά αρχίζει η σταδιακή πτώση της. Δηλωτική του κλίματος αυτού είναι η εναλλαγή στην αρχηγία¹⁹.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί και η εθελοντική δράση των Ελλήνων της διασποράς. Το 1943 συγκροτήθηκε το 122 Ελληνοαμερικανικό Ανεξάρτητο Τάγμα Πεζικού με σκοπό να σταλεί και να πολεμήσει στην Ελλάδα. Από το Τάγμα αυτό συγκροτήθηκε το 2671 Ειδικό Τάγμα Αναγνωρίσεων (ΕΤΑ). Ο Γ' Ανεξάρτητος Λόχος του 2671 ΕΤΑ, έδρασε στην Ελλάδα με 174 άνδρες, από τις 23 Απριλίου έως τις 20 Νοεμβρίου 1944²⁰.

Το 1942 ήταν το έτος της δημιουργίας τμημάτων του ελληνικού αντάρτικου στρατού²¹, της ευρύτερης παρουσίας και δράσης του στην ύπαιθρο, αλλά και της ανάπτυξης των αντιστασιακών οργανώσεων και των λαϊκών αγώνων γενικά στις πόλεις. Το 1943 και 1944 η Εθνική Αντίσταση είχε πολύ μεγάλη ανάπτυξη τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις πόλεις και έγινε ικανή να δημιουργήσει εκτεταμένες ελεύθερες περιοχές.

¹⁸ Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστασίας*, σελ. 28 - 38.

¹⁹ Ταξίαρχος Μάιερς, Συνταγματάρχης Γουντχάουζ, Αντισυνταγματάρχης Χάμοντ και τέλος ο Ταξίαρχος Μπάρκερ - Μπενφιλντ.

²⁰ Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση*, Αθήνα 2005.

²¹ Οι πρώτες ένοπλες ομάδες ανταρτών είχαν εμφανιστεί από το 1941 στην Κρήτη.

- Στιγμιότυπο από την αναχώρηση αντιπροσωπειών από το βουνό για το Συνέδριο του Λιβάνου, όπου αναδείχθηκε κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ των αστικών πολιτικών δυνάμεων και των αντιστασιακών οργανώσεων.
- Γερμανός στρατιώτης πάνω από αναμνηστική επιγραφή που διαλαλούσε την καταστροφή του κρητικού χωριού Κάνδανος, σε αντίποινα για την αντίσταση των πολιτών του κατά τη μάχη της Κρήτης.
- Ο διοικητής του ΕΛΑΣ Στέφανος Σαράφης (αριστερά στη φωτογραφία).

Ένοπλο τμήμα του ΕΛΑΣ κατά τη διάρκεια ανάπαυσης.

Οι μέθοδοι του ανταρτοπόλεμου που χρησιμοποιούσαν οι αντιστασιακές ομάδες δημιουργούσαν ιδιαίτερα προβλήματα στις δυνάμεις κατοχής²². Άλλωστε η εδαφική διαμόρφωση της Ελλάδας προσφέρεται για ανταρτοπόλεμο. Η ελληνική εθνική αντίσταση κατάφερε με την επιτυχή δράση της να καθλώσει στην Ελλάδα 300.000 στρατιώτες του Άξονα. Ο υποστράτηγος Σμίτ Ρίχμπεργκ, επιτελάρχης της γερμανικής Στρατιάς Ε στην Ελλάδα αναβιβάζει τον αριθμό των γερμανικών δυνάμεων στην Ελλάδα το 1944 πλέον των 300.000 ανδρών στο βιβλίο του «Ο τελικός αγών εις τα Βαλκάνια».

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Η αξία ενός αντιστασιακού κινήματος μπορεί να μετρηθεί με δύο διαφορετικά κριτήρια, το εσωτερικό και το εξωτερικό. Με το εσωτερικό κριτήριο αξιολογείται η επιτυχία στη διατήρηση της τιμής του υπό κατοχή Έθνους και την αποφασιστικότητα του να είναι ελεύθερο. Με το εξωτερικό κριτήριο αξιολογείται η επιτυχία του στο να συμβάλει στην επιτυχή προσπάθεια της Συμμαχίας.

Όσον αφορά στο πρώτο κριτήριο, παρατίθεται μεταξύ πληθώρας θετικών σχολίων²³ εκ μέρους των Συμμάχων και η άποψη του Γερμανού ιστορικού Χέιντς Ρίχτερ: «Ο Ελληνικός Στρατός έδειξε στον κόσμο, σε μια εποχή που όλοι πίστευαν στο αήτητο των δικτατόρων, ότι ήταν δυνατή η επιτυχής αντίσταση ακόμα και για μια μικρή χώρα. Η Εθνική Αντίσταση κατά των κατακτητών, που επακολούθησε, απέδειξε πάλι πόσο ισχυρή ήταν η θέληση των Ελλήνων για την ελευθερία»²⁴.

Η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία ενός αντιστασιακού κινήματος εξαρτάται κυρίως από το λαϊκό του έρεισμα. Την απήχηση, δηλαδή, που ο αγώνας του έχει στις πλατιές λαϊκές μάζες, αλλά και από την αξιοποίηση αυτού του έμπυχου υλικού. Η Ελλάδα, χαλυβωμένη με το θάρρος και τη γενναιότητα του λαού της αλλά και με την ακλόνητη πίστη στη νίκη, απέδειξε ότι ο Άξονας δεν ήταν αήτητος. Η αδιάπτωτη πεποίθηση για την ελευθερία, το μαχητικό πνεύμα και η επαναστατική ανάταση μέχρι την απελευθέρωση, μορφοποίησαν και ανέδειξαν την Ελληνική Εθνική Αντίσταση σε κορυφαία πράξη εθνικής αρετής και πατριωτικής δράσης.

Όσον αφορά στο εξωτερικό κριτήριο, υπήρχαν δύο τρόποι συμβολής των αντιστασιακών κινήματων στη στρατηγική των Συμμάχων. Ο ένας τρόπος ήταν να δεσμεύουν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό εχθρικών στρατευμάτων και ο άλλος να φέρουν εις πέρας ειδικές επιχειρήσεις που ζητούσαν οι Σύμμαχοι, συντονισμένες και συγχρονισμένες με τα στρατηγικά τους σχέδια.

Σχετικά με τη δέσμευση εχθρικών στρατευμάτων αξίζει να τονιστεί ότι αρχικά οι Γερμανοί υποεκτιμώντας τη δράση της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης εγκατέστησαν μόνο τη 12^η Μεραρχία στον ελλαδικό χώρο. Από το 1943 όμως και μετά, η 12^η Μεραρχία αντικαταστάθηκε από την Ομάδα Στρατού Ε με επικεφαλής τον Πτέραρχο Λερ, στην οποία υπάγονταν:

²² Αναφορές των γερμανικών στρατιωτικών διοικήσεων ομολογούν την αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τους αντάρτες. Βλ. Π. Ενεπικίδης, *Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944*, σελ. 131.

²³ Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι απόψεις του Αρχηγού της Συμμαχικής Αποστολής στην Ελλάδα κατά την κατοχή Έντν Μάγιερς καθώς και του αντικαταστάτη του Κρίς Γουντχάουζ.

²⁴ Heinz Richter, *Η Ιταλο - Γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδος*, Αθήνα 1998, Εκδόσεις Γκοβόστη, σελ. 658.

➔ Η Διοίκηση ανατολικού Αιγαίου με έδρα τη Ρόδο, η οποία αποτελείτο από τη Μεραρχία εφόδου στη Ρόδο, την Ταξιαρχία Οχυρού στη Λέρο με υπαγόμενα σε αυτή πληρώματα στη Σάμο και στην Κω, καθώς και από ένα τάγμα μετά πυροβολικού στην Κάρπαθο

➔ Η Διοίκηση φρουρίου Κρήτης με έδρα τα Χανιά, η οποία αποτελείτο από την 22^α μεραρχία γρεναδιέρων στο Ηράκλειο, καθώς και τη μεραρχία οχυρού στα Χανιά

➔ Η LXIII^η Διοίκηση Πυροβολικού με έδρα την Αθήνα, η οποία αποτελείτο από την 41^η Μεραρχία Φρουρίου στην Τρίπολη, από την 117^η Ορεινή Μεραρχία στην Κόρινθο, από την 11^η Μεραρχία Αέρος στην Αθήνα, με ισχυρότατες μονάδες της εν λόγω Μεραρχίας στην Εύβοια, καθώς και πληρώματα δυνάμεως ταγμάτων μετά πυροβολικού στη Ζάκυνθο και στη Μήλο

➔ Η XXII^α Ορεινή Διοίκηση Πυροβολικού με έδρα τα Ιωάννινα, η οποία αποτελείτο από την 104^η Ορεινή Μεραρχία στο Αγρίνιο, καθώς και από την ομάδα Στάυρερ στην Ήπειρο

➔ Η LXXXXI^η Διοίκηση Πυροβολικού με έδρα τη Θεσσαλονίκη, η οποία αποτελείτο από την 4^η Μεραρχία Γρεναδιέρων Αρμάτων Μάχης της αστυνομίας των Ες - Ες στη Λάρισα. Από μία ταξιαρχία φρουρίου στη Θεσσαλία, από την Ταξιαρχία Εμπερλάιν στην Έδεσσα, από την Ταξιαρχία φρουρίου στη Λήμνο, από ένα τάγμα μετά πυροβολικού στη Μυτιλήνη, από λόχο και παράκτια πυροβολαρχία στη Χίο, καθώς και από την 9^η Βουλγαρική Μεραρχία Πεζικού στη Χαλκιδική²⁵.

Σε αυτές τις δυνάμεις θα πρέπει να προστεθούν το πολεμικό ναυτικό, η πολεμική αεροπορία και η αστυνομία των Ες - Ες. Το πολεμικό ναυτικό υπό το Ναύαρχο Αιγαίου Λάνγκε (Lange). Είχε συνολική δύναμη 33.000 άνδρες. Η γερμανική αεροπορία υπό το Πτέραρχο Φίνκ (Fink), είχε συνολική δύναμη 12.000 άνδρες. Τέλος η αστυνομία των Ες-Ες υπαγόταν στο Στρατηγό Σιμάνα (Schimana), με μονάδες της Γκεστάπο αγνώστου δυνάμεως.

Ο συνολικός αριθμός των κατοχικών δυνάμεων στην Ελλάδα τόσο από συμμαχικές όσο και από γερμανικές πηγές υπολογίζεται σε τριακόσιες χιλιάδες άνδρες²⁶. Ο αριθμός αυτός συγκρινόμενος με τις κατοχικές δυνάμεις στη Γαλλία (περίπου οκτακόσιες χιλιάδες άνδρες) και τις κατοχικές δυνάμεις στη Γιουγκοσλαβία (περίπου πεντακόσιες χιλιάδες άνδρες) ίσως αρχικά να φαντάζει μικρός. Θα πρέπει όμως στη σύγκριση αυτή να ληφθεί υπόψη ότι η έκταση της Ελλάδας σε σχέση με την έκταση της Γαλλίας είναι το ένα τέταρτο, ενώ σε σχέση με την έκταση της Γιουγκοσλαβίας είναι το ένα δεύτερο. Επιπλέον, ο πληθυσμός της Ελλάδας συγκρινόμενος με τον πληθυσμό της Γαλλίας είναι το ένα έκτο, ενώ συγκρινόμενος με το πληθυσμό της Γιουγκοσλαβίας είναι το ένα δεύτερο. Αναμφίβολα, λοιπόν, οι ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις δέσμευσαν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό εχθρικών στρατευμάτων, τα οποία υπό διαφορετικές συνθήκες θα ήταν διαθέσιμα να χρησιμοποιηθούν σε άλλους τομείς. Η συμβολή λοιπόν, υπό αυτή την οπτική γωνία, των ελληνικών αντιστα-

²⁵ Στοιχεία από το βιβλίο του υποστράτηγου Σμίτ Ρίχμπεργκ, επιτελήρχη της γερμανικής στρατιάς Ε στην Ελλάδα, *Ο τελικός αγών εις τα Βαλκάνια*. Βλέπε Π. Ενεπικίδης, *Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944*, σελ. 29.

²⁶ Ο αριθμός επιβεβαιώνεται τόσο από τον Σμίτ Ρίχμπεργκ, όσο και από τον Κρίς Γουντχάουζ αρχηγό της Βρετανικής Αποστολής στην Ελλάδα.

σιακών οργανώσεων στο συμμαχικό αγώνα είναι κάτι παραπάνω από εμφανής.

Σχετικά με τις ειδικές επιχειρήσεις που ζητούσαν οι Σύμμαχοι, συντονισμένες και συγχρονισμένες με τα στρατηγικά τους σχέδια είναι χρήσιμο να αναφερθεί η άποψη του Βρετανού Κρίς Γουντχάουζ, αρχηγού της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Ελλάδα μετά την αποχώρηση του Έντυ Μάγιερς. Ο Κρίς Γούντχάουζ σε ομιλία του που πραγματοποιήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 1984 στην Ελλάδα για τον ιστορικό ρόλο της Εθνικής Αντίστασης εξετάζει τρεις μείζονες επιχειρήσεις, που αποδεικνύουν τη συμβολή της Εθνικής Αντίστασης στο συμμαχικό αγώνα. Η πρώτη ήταν η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου το Νοέμβριο του 1942, η οποία ήταν γνωστή στο Συμμαχικό Στρατηγείο του Καΐρου ως επιχείρηση Χάρλιγκ. Η δεύτερη ήταν μία σειρά επιχειρήσεων το καλοκαίρι του 1943 για την υποστήριξη των συμμαχικών αποβάσεων στην Ιταλία και την παραπλάνηση των Γερμανών σχετικά με την τοποθεσία της συμμαχικής απόβασης, που ήταν γνωστή με την κωδική ονομασία «Άνιμαλς» (ζώα). Η τρίτη ήταν η επιχείρηση για την παρενόχληση της γερμανικής οπισθοχώρησης από την Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 1944, που ήταν γνωστή με την κωδική ονομασία «Κιβωτός του Νώε» ή «Κιβωτός».

Αναμφίβολα, πέραν των τριών αυτών μείζονων επιχειρήσεων πραγματοποιήθηκαν πληθώρα άλλων μικρότερων επιχειρήσεων από τις αντιστασιακές οργανώσεις οι οποίες εξυπηρετούσαν έμμεσα ή άμεσα τον συμμαχικό αγώνα. Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι εκτός από τη δράση των ένοπλων ομάδων, ιδιαίτερα χρήσιμη στο Συμμαχικό Στρατηγείο ήταν και η δράση των οργανώσεων πληροφοριών. Οι πληροφορίες που συνέλλεγαν και διαβίβαζαν οι οργανώσεις πληροφοριών βοηθούσαν το επιτελείο του Συμμαχικού Στρατηγείου στο σχεδιασμό των επιχειρήσεων²⁷.

Η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου πραγματοποιήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1942 με κοινή δράση του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ σε συνεργασία με τη Βρετανική Αποστολή υπό το Σχη Έντυ Μάγιερς. Ο σχεδιασμός της επιχείρησης αλλά και η υλοποίησή της έγιναν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Την νύκτα της 25^{ης} Νοεμβρίου οι Έλληνες αντάρτες εξουδετέρωσαν την ιταλική φρουρά, ύστερα από αιφνιδιαστική επίθεση και έδωσαν έτσι τη δυνατότητα σε ειδικευμένους Βρετανούς δολιοφθορείς να ανατινάξουν τη γέφυρα²⁸.

Από στρατηγική άποψη, ως προς την εξέλιξη των επιχειρήσεων στο αφρικανικό μέτωπο, η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου που την κατέστησε μη αξιοποιήσιμη για έξι τουλάχιστον βδομάδες δε έπαιξε ίσως το σημαντικό ρόλο που προσδοκούσε το Συμμαχικό Στρατηγείο Καΐρου όταν σχεδίασε την επιχείρηση Χάρλιγκ, καθώς η μάχη του Ελ Αλαμίν είχε ήδη λάβει χώρα. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν ωφέλησε η ανατίναξη τις συμμαχικές επιχειρήσεις στην αφρικανική ήπειρο, καθώς ο Ρόμμελ υποχωρώντας είχε τεράστιες ανάγκες εφοδίων και ενισχύσεων²⁹. Πέραν τούτου η επιτυχία της επιχείρησης Γοργοποτάμου έθετε

²⁷ Εκτός από τις ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις είχαν συσταθεί στον ελλαδικό χώρο και συμμαχικές οργανώσεις κατασκοπείας και δολιοφθορών. Χαρακτηριστικά αναφέρονται Η «Φορς 133», «ο Μήδας» και άλλες. Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντίστασης*, σελ. 37 - 38.

²⁸ Έλαβαν μέρος εκατόν είκοσι αντάρτες του ΕΛΑΣ υπό τον Άρη Βελουχιώτη και εξήντα πέντε αντάρτες του ΕΔΕΣ υπό τον Ναπολέοντα Ζέρβα.

²⁹ Ο Γερμανός Χέρμαν Νουμπάχερ (ειδικός εντεταλμένος για οικονομικά και χρηματικά ζητήματα στην

► Έλληνες αντάρτες

σε τρομερή αμφισβήτηση την ουσιαστική κατοχή του ελληνικού χώρου από τις δυνάμεις κατοχής. Ήταν το πρώτο σπουδαίο σαμποτάζ στον ευρωπαϊκό χώρο, η γνωστοποίηση του οποίου τόνωσε ιδιαίτερα το ηθικό των συμμαχικών λαών.

Οι δυνάμεις του άξονα εφάρμοσαν και σε αυτή την περίπτωση τη σκληρή πολιτική των αντιποίνων. Δύο μέρες μετά την ανατίναξη της γέφυρας οι Ιταλοί μετέφεραν από τις φυλακές Λαμίας 19 Έλληνες κρατούμενους και τους εκτέλεσαν μπροστά στα γκρεμισμένα βάρη της γέφυρας³⁰.

Οι επιχειρήσεις τον Ιούνιο και Ιούλιο του 1943, που εντάσσονταν στο σχέδιο «Άνιμαλς» είχαν σα σκοπό να παραπλανήσουν τους Γερμανούς, ώστε να πιστέψουν ότι η

Ελλάδα) σε τηλεγράφημά του στον υπουργό Εξωτερικών αναφέρει τις σοβαρότατες συνέπειες της ανατίναξης της γέφυρας του Γοργοποτάμου που θέτουν υπό αμφισβήτηση την αντοχή της επιχειρησιακής βάσης. Επίσης χαρακτηριστικό είναι το τηλεγράφημα του Στρατηγού Λερ προς το Ανώτατο Γερμανικό Στρατηγείο στις 26/11/1942. Βλέπε Σπ. Γασπαρινάτος, *Η Κατοχή*, Τόμος 1, σελ. 309.

³⁰ Λεπτομερής περιγραφή της ανατίναξης της Γέφυρας του Γοργοποτάμου γίνεται από τον E.C.W. Myers, «*Η Ελληνική Αντίσταση 1936 - 1949*», Τόμος III, *Η Ελληνική Περιπλοκή*, σελ. 67 Αθήνα 1975, εκδόσεις Εξάντας.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
 1941 - 1944 ΥΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΙΤΑΛΙΚΗ
 ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

- Γερμανική κατοχή
- Ιταλική κατοχή μέχρι 6 Σεπ. 1943
- Βουλγαρική κατοχή

- Ο Ναπολέων Ζέρβας μεταξύ συμπολεμιστών του.
- Ο Άρης Βελουχιώτης σε στιγμιότυπο από την απελευθέρωση της Λαμίας.
- Οι ακρότητες των Γερμανών αυξήθηκαν δραματικά κατά το τελευταίο κυρίως έτος της κατοχής, καθώς η κυριαρχία τους βρισκόταν υπό διαρκή αμφισβήτηση από το κίνημα της Εθνικής Αντίστασης.

συμμαχική απόβαση θα γίνει στην Ελλάδα. Συνεπώς ο ρόλος της Ελληνικής Αντίστασης ήταν να επιτεθεί κατά του γερμανικού συστήματος συγκοινωνιών σε ολόκληρη την Ελλάδα, ακριβώς σαν να επρόκειτο να γίνει συμμαχική απόβαση σε αυτή τη χώρα³¹. Το σχετικό σχέδιο του Συμμαχικού Αρχηγείου Καΐρου απέβλεπε όχι μόνο στη μη απόσπαση γερμανικών δυνάμεων, αλλά αντίθετα στην ενδυνάμωσή τους, πράγμα που θα απέφερε την αποδυνάμωση των γερμανικών μεραρχιών στον ιταλικό χώρο.

Η συγκεκριμένη επιχείρηση υπήρξε απολύτως επιτυχής. Επιτυχία η οποία αποδεικνύεται από τις επιτελικές εκθέσεις της γερμανικής ομάδας στρατού Ε. Στα συμπεράσματα των υπόψη εκθέσεων είναι έκδηλη η παραπλάνηση του γερμανικού επιτελείου σχετικά με την τοποθεσία της συμμαχικής απόβασης³². Άλλωστε οι επιχειρησιακές διαταγές του Χίτλερ που διασώθηκαν δείχνουν ότι η Ελλάδα ήταν ο συμμαχικός στόχος απόβασης. Διέταξε δε να μεταφερθούν έξι Μεραρχίες από το Σοβιετικό Μέτωπο στα Βαλκάνια και έστειλε το Στρατηγό Ρόμμελ να αναλάβει την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση στη Θεσσαλονίκη³³.

Ακόμα και μετά τις 10 Ιουλίου 1943 που πραγματοποιήθηκε η συμμαχική απόβαση στη Σικελία, ο Χίτλερ εξακολουθούσε να περιμένει μία επίθεση κατά της Ελλάδας. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η υπ. αριθ. 48 πολεμική κατευθυντήριο διαταγή του στις 26/7/1943 «Τα μέτρα του εχθρού στην ανατολική Μεσόγειο, σε συνάρτηση με την επίθεση κατά της Σικελίας δείχνουν ότι σύντομα θα αρχίσει

³¹ Συνέντευξη του Έντυ Μάγιερς στο Γεράσιμο Αποστολάτο, βλέπε «Πρακτικά του 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της Συνομοσπονδίας Εθνικών Αντιστασιακών Οργανώσεων», σελ. 222 - 223.

³² Αναφορά της Ανώτατης Διοίκησης Στρατιάς Ε στις 19 Ιουλίου 1943, στο συμπέρασμα αναφέρεται χαρακτηριστικά «Οι αντάρτες προετοιμάζονται για την αναμενόμενη συμμαχική απόβαση στο ελληνικό έδαφος. Η ρευματική πύκνωση των αντάρτικων μονάδων παρά την Άρτα - οροσειρά της Πίνδου και η συγκέντρωση στην περιοχή αυτή, πείθει ότι το κέντρο βάρους θα είναι εκεί για την υποστήριξη της αναμενόμενης συμμαχικής απόβασης...».

³³ Ε.Μ.ΠΡΟ.Σ., *Ο ιστορικός ρόλος της Εθνικής Αντίστασης*, Αθήνα, 1984, σελ. 15.

αποβατικές επιχειρήσεις εναντίον της ισχυρής γραμμής μας στο Αιγαίο, Πελοπόννησο - Κρήτη - Ρόδο και εναντίον της δυτικής ακτής της Ελλάδας και των νησιών του Ιονίου στα ανοιχτά της... Η διεξαγωγή επιχειρήσεων από τον εχθρό βασίζεται επίσης στο αντάρτικο κίνημα που οργανώνεται από αυτόν με αυξανόμενο ρυθμό στο εσωτερικό της νοτιοανατολικής περιοχής»³⁴.

Η συμβολή των συγκεκριμένων επιχειρήσεων των ελληνικών αντάρτικων δυνάμεων για την επιτυχή συμμαχική απόβαση στη Σικελία υπήρξε πράγματι σημαντική. Ο Ουίλσον, Αντιστράτηγος των Συμμαχικών δυνάμεων στο μεσογειακό χώρο εξέφρασε την πλήρη ευαρέσκειά του στις 18 Ιουλίου 1943: «Επιθυμώ να μεταβιβάσω εις όλους τους βαθμούς του αντάρτικου στρατού της Ελλάδας τα ειλικρινή μου ευχαριστήρια και συγχαρητήρια δια τας προσφάτους μεγάλας επιτυχίας των εις ολόκληρον την Ελλάδα. Αι επιχειρήσεις των εκείνοι, επιμελώς προπαρασκευασθείσαι από ημάς και εκτελεσθήσαι μετά μεγάλης ακριβείας από εσάς, συνέβαλον και συνετέλεσαν εις τας επιτυχίας των Συμμάχων επί Σικελίας. Ο Άξων, παρασυρθείς, υπέθεσε μίαν επίθεση εις τα Βαλκάνια. Αι ενισχύσεις εις άνδρας και αεροπλάνα, αι οποία ήσαν διατεθεμένοι δια την Ιταλία, απησχολήθησαν εις τα Βαλκάνια...»³⁵.

Η τρίτη σημαντική και τελευταία επιχείρηση το 1944, γνωστή ως Κιβωτός του Νώε, είχε σα σκοπό την παρενόχληση της γερμανικής οπισθοχώρησης από την Ελλάδα. Σύμφωνα με τον Κρις Γούντχαουζ η Κιβωτός του Νώε ήταν μία ακόμα παραπλανητική επιχείρηση. Ήταν μέρος των σχεδίων για την παραπλάνηση των Γερμανών γύρω από την επικείμενη εισβολή στη Γαλλία τον Ιούνιο του 1944. Ειδικότερα, γύρω από την εισβολή των συμμάχων στη νότιο Γαλλία από τον ιταλικό χώρο που επρόκειτο να γίνει τον Αύγουστο, δύο μήνες μετά την εισβολή στη βόρειο Γαλλία. Οι Γερμανοί και πάλι εξαπατήθηκαν περιμένοντας μία μείζονα επίθεση στην Ελλάδα. Ο Χίτλερ ακόμα και το Σεπτέμβριο του 1944 διέτασε την αποστολή ενισχύσεων στη νότιο Ελλάδα, ενώ οι στρατηγοί του ήδη σχεδίαζαν την αποχώρησή τους από τη χώρα³⁶.

Τον Αύγουστο του 1944, όταν οι σύμμαχοι είχαν ολοκληρωτικά εμπλακεί στη βόρειο και νότιο Γαλλία, ήταν πια φανερό ότι δε θα γινόταν εισβολή ευρείας κλίμακας στην Ελλάδα. Οι οδηγίες πλέον του συμμαχικού αρχηγείου Μέσης Ανατολής προς τη Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή και τις αντιστασιακές οργανώσεις ήταν η παρενόχληση της αποχώρησης των Γερμανών από την Ελλάδα. Οδηγίες οι οποίες υλοποιήθηκαν από μέρους της Εθνικής Αντίστασης με ευρύτατες και πολλαπλές επιχειρήσεις εναντίον των γερμανικών στρατευμάτων με σκοπό την καταπόνηση και τη φθορά τους.

Το σχέδιο «Κιβωτός» απέβλεπε στη μείωση της μαχητικής ικανότητας των γερμανικών στρατευμάτων που βρίσκονταν στον ελλαδικό χώρο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν άμεσα σε άλλους ζωτικούς τομείς. Αναλυτικότερα, προέβλεπε την παρεμπόδιση των γερμανικών στρατευμάτων να πάρουν τον βαρύ οπλισμό τους και στην αποδιοργάνωσή τους, έτσι ώστε να έχουν ανάγκη ανασυγκρότησης πριν διατεθούν για επιχειρήσεις σε οποιοδήποτε άλλο μέτωπο. Με βάση αυτή

³⁴ Ο.π. σελ. 17.

³⁵ ΓΕΣ/ΔΙΣ Αρχείο Εθνικής Αντίστασης, ΦΠΥ 111 (Αρχείο Κατσαδήμα).

³⁶ Ε.Μ.ΠΡΟ.Σ., Ο ιστορικός ρόλος της Εθνικής Αντίστασης, σελ. 19. Ο Κρις Γουντχάουζ, παραδέχεται ότι σύμφωνα με τις οδηγίες του συμμαχικού Στρατηγείου είχε και ο ίδιος παραπλανηθεί για τη συμμαχική εισβολή στην Ελλάδα.

την παράμετρο σχεδιάστηκαν μια σειρά επιχειρήσεων παρεμπόδισης και δολιοφθορών που καλούνταν να πραγματοποιηθούν οι ελληνικές αντάρτικες δυνάμεις.

Η επιχείρηση «Κιβωτός του Νώε» δεν στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία, καθώς ο όγκος των γερμανικών δυνάμεων απαγκιστρώθηκε σχετικά εύκολα από την Ελλάδα³⁷. Στην τρίτη αυτή λοιπόν επιχείρηση, το 1944, όταν οι σύμμαχοι προήλαυναν δια μέσου της Ιταλίας και ετοιμάζαν την εισβολή στη Γαλλία, τα Βαλκάνια έπαιξαν ένα σημαντικό ρόλο, αποσπώντας την προσοχή της ανώτατης γερμανικής διοικήσεως από τους πραγματικούς στόχους των συμμάχων³⁸. Οι καταστροφές δρόμων, γεφυρών και συγκοινωνιακών μέσων που πραγματοποίησαν οι Έλληνες αντάρτες καθώς και οι μάχες που έδωσαν με τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής, εξυπηρετούσαν κατά κύριο λόγο τον γενικότερο συμμαχικό αγώνα.

Εξετάζοντας λοιπόν τις τρεις προαναφερθείσες επιχειρήσεις αποδεικνύεται περίτρανα η συμβολή της ελληνικής εθνικής αντίστασης στη στρατηγική των συμμάχων. Εξάλλου, η Εθνική Αντίσταση ασκούσε και θετική επίδραση στο ηθικό των λαών των συμμάχων, με τις ειδήσεις που έφταναν σε αυτούς για τα κατορθώματα των αγωνιστών της. Παράλληλα, η Εθνική Αντίσταση με τις δολιοφθορές των ανταρτών παρεμπόδιζε την εξαγωγή στη Γερμανία νικελίου, χρωμίου, βωξίτη, μετάλλων πολύτιμων για την πολεμική γερμανική βιομηχανία. Επιπλέον, η σύσσωμη αντίδραση του ελληνικού λαού συνέβαλε στη ματαίωση της πολιτικής επιστράτευσης και επέτυχε τελικώς τη μη αποστολή στη Γερμανία Ελλήνων εργατών. Αποστερώντας με τον τρόπο αυτά τα γερμανικά εργοστάσια από χιλιάδες εργατικά χέρια³⁹.

Φυσικά, θα ήταν ιστορικό απόπημα αν δεν γίνει αναφορά στις τρομακτικές ανθρώπινες απώλειες και στις βαρύτερες υλικές ζημιές που υπέστη η Ελλάδα, απόρροια της αντίστασής της στον Άξονα την περίοδο της Κατοχής. Οι αριθμοί ποικίλλουν ανάλογα με την πηγή που τους προβάλλει και κυμαίνονται από 390.000 έως 500.000 άτομα⁴⁰. Ποικιλία όμως υπάρχει και στην αιτία αυτών των απωλειών. Κατά τη διάρκεια της τριπλής κατοχής, υπήρξαν απώλειες από την πείνα, από τις ωμότητες των Γερμανών των Ιταλών και των Βουλγάρων, από πολεμικές επιχειρήσεις, από την εφαρμογή της πολιτικής των αντιποίνων και από αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Στις απώλειες αυτές θα πρέπει να προστεθούν και οι όμηροι οι οποίοι οδηγήθηκαν στη Γερμανία, στην Ιταλία και στη Βουλγαρία⁴¹. Σε σύγκριση με τον πληθυσμό της Ελλάδας, οι απώλειες αυτές θεωρούνται από τις υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες απώλειες άλλων υπό κατάκτηση ευρωπαϊκών λαών⁴².

Οι υλικές καταστροφές που έγιναν στην Ελλάδα σε κτήρια, σε τροχαίο υλικό,

³⁷ Εδώ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο παράμετροι. Πρώτον ότι οι Έλληνες ήθελαν την ταχύτερη δυνατή αποχώρηση των γερμανικών δυνάμεων από τη χώρα τους και δεύτερον ότι είχε ήδη αρχίσει ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ.

³⁸ Εκθέσεις του ανώτατου αρχηγείου της ομάδας στρατού Ε κατά τον Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο του 1944.

³⁹ Η Πανελλήνια Οργάνωση Αγωνιζομένων Νέων (ΠΕΑΝ), στις 22 Σεπτεμβρίου 1942 ανατίναξε το οίκημα της γερμανικής οργανώσεως ΕΣΠΟ, η οποία συνέτασσε καταστάσεις για αποστολή Ελλήνων εργατών στη Γερμανία.

⁴⁰ Ο Κ. Δοξιάδης, *Θυσιές της Ελλάδος στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο*, σελ. 59 αναφέρει 390.700 άτομα, ο Σ. Γρηγοριάδης τις αναβιβάζει σε 405.000 άτομα και ο Ποπολάνος σε 490.000.

⁴¹ Από τους 150.000 ομήρους δεν επέστρεψαν 105.000. Βλέπε ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Περίληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστάσεως*, σελ. 60 - 61.

⁴² Ο πληθυσμός της Ελλάδας ήταν 7.300.000, οι απώλειες άγγιξαν το 7% του συνολικού πληθυσμού.

σε εμπορικά πλοία και σε λιμάνια, στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο υπολογίζονται σε 17.870.764.100 δολάρια. Στο ποσό αυτό συμπεριλαμβάνονται και τα έξοδα συντήρησης που πλήρωνε ο ελληνικός λαός για τη συντήρηση των κατοχικών στρατευμάτων⁴³. Τρομακτικές, επίσης, ήταν οι ζημιές της γεωργικής παραγωγής, της κτηνοτροφικής παραγωγής και της εμπορικής ναυτιλίας. Με τον πληθωρισμό εξευτελίστηκε το εθνικό νόμισμα προκαλώντας μεγάλη οικονομική καταστροφή. Το εθνικό εισόδημα από 62.867 δισεκατομμύρια δραχμές το 1939, έπεσε το 1941 στα 46 δισεκατομμύρια δραχμές και το 1942 στα 21 δισεκατομμύρια δραχμές⁴⁴.

Όλες οι παραπάνω απώλειες τόσο σε ανθρώπινες ζωές όσο και σε υλικές ζημιές ήταν το τίμημα που πλήρωσαν οι Έλληνες προκειμένου να παραμείνουν πιστοί στο καθήκον τους και στον συμμαχικό αγώνα. Τα χρόνια της Κατοχής ήταν μια

⁴³ Βλέπε Κ. Δοξιάδης, *Θυσιές της Ελλάδος στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*, σελ. 71.

⁴⁴ Βλέπε Σπ. Γασπαρινάτος, *Η Κατοχή*, Τόμος 1, σελ. 61.

- Η καταστροφή των Καλαβρύτων αποτέλεσε μία από τις πιο κραυγαλέες περιπτώσεις απάνθρωπων γερμανικών αντιποίνων στη Ελλάδα.
- Ο Αντισυνταγματάρχης Δημήτριος Ψαρρός.
- Γερμανικό τμήμα διενεργεί έρευνες για αντάρτες, σε μια εποχή κατά την οποία το κίνημα της Εθνικής Αντίστασης ενισχυόταν.
- Εκτέλεση Ελλήνων πατριωτών με απαγχονισμό από Γερμανούς στρατιώτες στην Κεντρική Μακεδονία.

πραγματική κόλαση για τον ελληνικό λαό και για τη χώρα γενικότερα. Ο ελληνικός λαός όμως ποτέ δεν απώλεσε το ηθικό του και συνέχισε να αγωνίζεται στο πλευρό των συμμάχων μέχρι την τελική νίκη.

Από καθαρά στρατιωτική άποψη, η συμβολή της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης στο συμμαχικό μέτωπο της Μεσογείου ήταν ιδιαίτερος σημαντική. Καθήλωσε μεγάλες στρατιωτικές μονάδες του Άξονα και παρενοχλούσε συστηματικά τις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές του την κρίσιμη περίοδο της μάχης στην Βόρεια Αφρική. Ήταν τόσο έντονη η δράση των ελληνικών αντιστασιακών οργανώσεων εναντίον των στρατευμάτων κατοχής, ώστε το Γερμανικό επιτελείο, τη θεώρησε αντιπερισπασμό και προοίμιο συμμαχικής απόβασης. Τρεις Τεθωρακισμένες γερμανικές Μεραρχίες κατευθύνθηκαν στην Ελλάδα αντί για τη Σικελία, όπου πραγματοποιήθηκε η απόβαση⁴⁵. Η Εθνική Αντίσταση συνέβαλε με τον τρόπο αυτό, μαζί με όλα τα κινήματα αντίστασης της Ευρώπης στην επιτάχυνση του τερματισμού του Πολέμου και τη νίκη των Συμμάχων.

⁴⁵ Πολεμική οδηγία 28^{ης} Δεκεμβρίου 1942, με την οποία συγκροτείται η ομάδα στρατού Ε, με επικεφαλής τον Πτέραρχο Λερ. Εκ παραλλήλου, προγραμματίστηκε η μεταφορά νέων μονάδων για την ενίσχυση των δυνάμεων στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ Heinz Richter, «Η Ελληνική Αντίσταση 1936 - 1940», Τόμος 1, 1936 - 1946 Δύο Επαναστάσεις και Αντεπαναστάσεις στην Ελλάδα, Αθήνα 1975, εκδόσεις Εξάντας.
- ☞ Heinz Richter, «Η Ιταλο - γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδος», Τόμος 1, Αθήνα 1988, εκδόσεις Γκοβόστης.
- ☞ Χέρμαν Φράνκ Μάγιερ, «Από την Βιέννη στα Καλάβρυτα», Αθήνα, 2004, Εκδόσεις Εστία.
- ☞ Κρις Γουντχάουζ, «Ο ιστορικός ρόλος της Εθνικής Αντίστασης», Αθήνα 1984, εκδόσεις Ε.Μ.ΠΡΟ.Σ.
- ☞ E.C.W. Myers, «Η Ελληνική Αντίσταση 1936 - 1949», Τόμος 3, Η Ελληνική Περιπλοκή, Αθήνα 1975, εκδόσεις Εξάντας.
- ☞ Β. Μαθιόπουλος, «Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944», Αθήνα 1977, εκδόσεις Παπαζήση.
- ☞ Π. Ενεπεκίδης, «Η Ελληνική Αντίσταση 1941 - 1944», Αθήνα 1964, εκδόσεις Εστία.
- ☞ Α. Βακαλόπουλος, «Νέα Ελληνική Ιστορία 1204 - 1985», Θεσσαλονίκη 1996, εκδόσεις Βάνιας.
- ☞ Α. Δεσποτόπουλου, «Η συμβολή της Ελλάδος στην έκβαση των δύο παγκοσμίων πολέμων», Αθήνα 1992, εκδόσεις Αθηνών Α.Ε.
- ☞ «Εθνικές Αντιστασιακές Οργανώσεις 1941 - 1945», εκδόσεις Συνομοσπονδία Εθνικών Αντιστασιακών Οργανώσεων.
- ☞ Σ. Γασπαρινάτου, «Η κατοχική περίοδος μέχρι τον Οκτώβριο 1943», Τόμος 1, Αθήνα 1998, εκδόσεις Ι. Σιδέρη.
- ☞ «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Τόμος ΙΣΤ', Αθήνα 2000, εκδόσεις Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.
- ☞ Κ. Δοξιάδης «Θυσιές της Ελλάδος στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο», Υπουργείο Ανοικοδομήσεως, Αθήνα 1947.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Αρχεία Εθνικής Αντίστασης (1941 - 1944)», Αθήνα, 1998.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση», Αθήνα 2005.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Περληητική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστασεως Κατά την Φασιστική και Ναζιστική Εισβολή», Αθήνα 1960.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ Αρχείο Εθνικής Αντίστασης.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ Αρχείο προσωπικοτήτων Μ. Λίτινα.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ Αρχείο προσωπικοτήτων Κατσαδήμα.
- ☞ ΓΕΣ/ΔΙΣ, Γερμανικό Αρχείο Κατοχής.

Χρηματικές Επενδύσεις

& Χρηματοοικονομικά
Εργαλεία των Αγορών

ΚΕΙΜΕΝΟ: Τχης (Ε) Αθανάσιος Φουρτούνας,
Απόφοιτος Οικονομικού Πανεπιστημίου Μακεδονίας

εν είναι λίγοι οι οικονομολόγοι που υποστηρίζουν πως στις μέρες μας οι επενδυτές είναι εξαιρετικά τυχεροί καθώς έχουν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν τις επενδυτικές τους επιλογές, επιλέγοντας μέσα από μια τεράστια ποικιλία μορφών επένδυσης. Τα τελευταία χρόνια επεκτάθηκαν σημαντικά οι δυνατότητες που έχει κάθε άνθρωπος να επενδύσει το εισοδηματικό του πλεόνασμα. Στην ελληνική αγορά είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως μέχρι το 1989 τα αμοιβαία κεφάλαια που υπήρχαν ήταν μόλις δύο στον αριθμό, ενώ μέσα σε λιγότερο από δέκα χρόνια, συγκεκριμένα το 1998 ο αριθμός των αμοιβαίων κεφαλαίων ανέρχονταν στα διακόσια πενήντα εννιά. Από αυτά τα εκατόν εβδομήντα οκτώ ήταν ελληνικά, ενώ τα υπόλοιπα ογδόντα ένα ήταν αμοιβαία κεφάλαια που προέρχονταν από ξένες κεφαλαιαγορές.

Γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω πως η ελληνική αγορά επενδύσεων εισήλθε σε μια περίοδο διεύρυνσης και ωφελημένοι σε κάθε περίπτωση από τη διεύρυνση αυτή είναι οι επενδυτές, οι οποίοι έχουν περισσότερες ευκαιρίες για επένδυση.

Η ύπαρξη πολλών ή λίγων μορφών επένδυσης έχει άμεσο αντίκτυπο στη συμπεριφορά του επενδυτή καθώς με διαφορετικό τρόπο επενδύει ένας επενδυτής ο οποίος έχει να επιλέξει ανάμεσα σε μια ποικιλία μορφών επένδυσης, από έναν άλλο επενδυτή που δεν έχει πρόσβαση σε πληθώρα μορφών επένδυσης για να αποφασίσει πού θα τοποθετηθεί. Ο πρώτος έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει πιο αποδοτικές επενδύσεις αφού μπορεί να σταθμίσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα περισσότερων μορφών επένδυσης και να λάβει πιο πετυχημένες αποφάσεις. Αν λάβουμε υπόψη μας και τους περιορισμούς που υπάρχουν για τις διάφορες μορφές επένδυσης, γίνεται αντιληπτό πως η ύπαρξη ικανοποιητικού αριθμού μορφών επένδυσης δρα καταλυτικά στην επενδυτική συμπεριφορά του ατόμου.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ

Στην πραγματικότητα για να επενδύσει ένα φυσικό πρόσωπο ή μια επιχείρηση τα χρηματικά τους διαθέσιμα σε κάποια μορφή επενδυτικό προϊόν ή χρηματοοικονομικό εργαλείο θα πρέπει να εισέλθει στις Χρηματοπιστωτικές Αγορές μέσω κάποιου Χρηματιστηρίου Αξιών. Χρηματιστήριο αξιών διαθέτουν όλες σχεδόν οι χώρες. Μερικά όμως χρηματιστήρια ξεχωρίζουν από τον όγκο των συναλλαγών τους αλλά και από την επιρροή που ασκούν και δέχονται από την παγκόσμια οικονομία.

Παγκοσμίως, το γνωστότερο και μεγαλύτερο χρηματιστήριο είναι της Νέας Υόρκης, το οποίο το γνωρίζουν πολλοί από το όνομα του δρόμου που βρίσκεται δηλαδή ως Wall Street. Το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης ιδρύθηκε το 1792, έχει περισσότερα από 1300 μέλη, είναι το μεγαλύτερο χρηματιστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών και σε αυτό διαπραγματεύονται καθημερινά περισσότεροι από 2000 τίτλοι. Η πορεία του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης επηρεάζει σημαντικά και τις υπόλοιπες χρηματιστηριακές αγορές, δέχεται όμως και πρώτο τις επιρροές από τις διάφορες αρνητικές οικονομικές συγκυρίες.

Δεύτερο στη σειρά θεωρείται το χρηματιστήριο του Τόκιο μέσω του οποίου κινείται μεγάλο μέρος χρεογράφων εταιριών υψηλής τεχνολογίας και βαριάς βιομηχανίας της ασιατικής ηπείρου και λειτουργεί υπό την αυστηρή προστασία της Ιαπωνικής κυβέρνησης.

Το χρηματιστήριο του Λονδίνου θεωρείται το τρίτο σε μέγεθος και το πρώτο στην Ευρώπη. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα είχε απωλέσει

μέρος της δύναμής του, την οποία κατάφερε να ανακτήσει μέσα από σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές που έγιναν γνωστές παγκοσμίως με τον χαρακτηρισμό Big Bang το 1986.

Το τελευταίο και ένα από τα σημαντικότερα χρηματιστήρια στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο είναι της Φρανκφούρτης. Η χρηματιστηριακή αγορά της Φρανκφούρτης οφείλει τη μεγάλη της ανάπτυξη και ισχυροποίηση στην ισχύ της γερμανικής οικονομίας και των γερμανικών Τραπεζών.

Στην Ελλάδα λειτουργεί το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών που ιδρύθηκε και άρχισε να λειτουργεί επίσημα τον Σεπτέμβριο του 1876 με βασιλικό διάταγμα, όταν πρωθυπουργός της

Ελλάδας ήταν ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος. Πριν από την επίσημη ιδρυτική διακήρυξη για τη λειτουργία του χρηματιστηρίου, αυτό λειτουργούσε

και των εθνικών δανείων που εξέδιδε το κράτος.

Ο πρώτος κανονισμός του χρηματιστηρίου συντάχθηκε το 1876 στο ΦΕΚ 53 της 12/11/1876 αλλά επικυρώθηκε το 1879. Ο πρώτος κανονισμός αντικαταστάθηκε από έναν νεότερο και πληρέστερο το 1880 στο ΦΕΚ 13 της 11/1/1880. Τα επίσημα εγκαίνια για τη λειτουργία του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών πραγματοποιήθηκαν το 1880 και συνέπεσαν χρονικά με τις εκλογές για την ανάδειξη της πρώτης διοικούσας επιτροπής του. Κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ήταν Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και τελούσε υπό την εποπτεία του κράτους. Στις μέρες μας, το Χρηματιστήριο Αξιών

ατύπως στο καφενείο «Η ωραία Ελλάδα». Εκεί συγκεντρώνονταν κυρίως έμποροι οι οποίοι διαπραγματεύονταν την αγοραπωλησία ομολογιών αλλά

έχει μετατραπεί σε ανώνυμη εταιρία με το νόμο 2324/1995 και ονομάζεται πλέον «ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.»

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Ως χρηματοπιστωτικές αγορές ορίζονται αυτές στις οποίες πωλούνται και αγοράζονται χρηματοπιστωτικές απαιτήσεις. Υπάρχουν τρεις θεμελιώδεις κατηγορίες χρηματοπιστωτικών αγορών:

- ✓ η αγορά χρήματος
- ✓ η αγορά κεφαλαίου
- ✓ άλλες επιμέρους αγορές.

Ως αγορά χρήματος ή Χρηματαγορά καλείται η αγορά στην οποία διαπραγματεύονται υποκατάστατα του χρήματος - χρεόγραφα, με χρονική διάρκεια μικρότερη του ενός έτους. Στην αγορά χρήματος καταφεύγουν Τράπεζες, Δημόσιοι Οργανισμοί κ.α προκειμένου να δανειστούν μεγάλα χρηματικά ποσά για μικρό χρονικό διάστημα. Στην αγορά χρήματος συμμετέχουν οι κεντρικές Τράπεζες (στην Ελλάδα η Τράπεζα της Ελλάδος), οι εμπορικές Τράπεζες και το επενδυτικό κοινό, έχοντας καθένας τους το δικό του ξεχωριστό ρόλο μέσα σε αυτήν. Οι συναλλαγές στην αγορά χρήματος διενεργούνται συνήθως μέσω ομολόγων και εντόκων γραμματίων του δημοσίου, των οποίων οι αποδόσεις είναι εκ των προτέρων γνωστές.

Αγορά κεφαλαίου ή κεφαλαιαγορά ονομάζουμε την αγορά στην οποία οι τίτλοι που διαπραγματεύονται έχουν χρονική διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους και διαφέρουν ως προς την επικινδυνότητα και τη διάρκειά τους.

Στην κεφαλαιαγορά καταφεύγουν οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί που επιδιώκουν τη μακροχρόνια άντληση κεφαλαίων. Αντικείμενα προς διαπραγμάτευση στις κεφαλαιαγορές είναι οι μετοχές, οι ομολογίες κ.α. Η απόδοση των τίτλων στην κεφαλαιαγορά διαμορφώνεται με βάση τον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Η κεφαλαιαγορά χωρίζεται σε δύο επιμέρους αγορές, στην αγορά βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων ή νομισματική αγορά και στην αγορά μακροπρόθεσμων κεφαλαίων ή χρηματιστική αγορά.

Στην χρηματιστική αγορά καταφεύγουν οι επιχειρήσεις αλλά και το κράτος όποτε έχουν ανάγκη από κεφάλαια. Τα ζητούμενα κεφάλαια τα αντλούν οι επιχειρήσεις από την έκδοση μετοχών και ομολογιών και το κράτος από τη σύναψη ομολογιακών δανείων.

ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τη σημερινή εποχή τα προσφερόμενα επενδυτικά προϊόντα σε γενικές γραμμές είναι τα ακόλουθα:

Λογαριασμοί τραπεζικών καταθέσεων

Με τον όρο “κατάθεση” εννοούμε τη σύμβαση όπου ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο ονομάζεται καταθέτης, εκχωρεί σε ένα συγκεκριμένο πιστωτικό οργανισμό για απροσδιόριστο ή συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ένα χρηματικό ποσό, ώστε αυτό να χρησιμοποιηθεί από τον πιστωτικό οργανισμό. Ο καταθέτης, ως αντάλλαγμα, απολαμβάνει την εξασφάλιση των χρημάτων του αλλά και ένα επιτόκιο, το ύψος του οποίου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες.

Οι μορφές των λογαριασμών καταθέσεων είναι πάρα πολλές και ορισμέ-

νες από αυτές είναι και αρκετά ιδιόμορφες:

✓ Λογαριασμοί καταθέσεων ταμειευτηρίου.

Οι λογαριασμοί καταθέσεων ταμειευτηρίου αποτελούν την πιο συνηθισμένη μορφή τραπεζικών λογαριασμών με την απόδοση των τόκων είτε κάθε εξάμηνο είτε στην αρχή κάθε έτους. Το πότε γίνεται η απόδοση των τόκων εξαρτάται από τον κανονισμό και την τακτική της Τράπεζας. Όσο περισσότερο μονοπωλιακό είναι ένα τραπεζικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερα είναι τα περιθώρια κέρδους για τις Τράπεζες.

✓ Λογαριασμοί καταθέσεων όψεως.

Οι λογαριασμοί καταθέσεων όψεως αποτελούσαν μέχρι το 1971 ουσιαστικά τη μόνη μορφή κατάθεσης, η οποία παρείχε στους επενδυτές τη δυνατότητα να εκδίδουν επιταγές. Το επιτόκιο των λογαριασμών ορίζεται από την κάθε Τράπεζα ξεχωριστά.

✓ Τρέχοντες λογαριασμοί καταθέσεων.

Οι τρέχοντες λογαριασμοί καταθέσεων μπορούν να χαρακτηριστούν ως μια συνδυασμένη μορφή λογαριασμού κατάθεσης η οποία προέρχεται από τις καταθέσεις ταμειευτηρίου και τις καταθέσεις όψεως. Οι τρέχοντες λογαριασμοί καταθέσεων παρέχουν στον καταθέτη τη δυνατότητα να τους χρησιμοποιήσει για ποικίλες δραστηριότητες όπως για παράδειγμα εξόφληση λογαριασμών ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, επιστροφές φόρων, πληρωμές μισθών, έκδοση εγγυημένων επιταγών κ.ά.

✓ Καταθέσεις προθεσμίας.

Στους λογαριασμούς καταθέσεων προθεσμίας ο καταθέτης - επενδυτής είναι υποχρεωμένος να μην έχει τη

δυνατότητα ανάληψης των χρημάτων από το λογαριασμό του, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Για να είναι ιδιαίτερα ελκυστικό αυτό το είδος του λογαριασμού για τους επενδυτές, οι τράπεζες ορίζουν συνήθως υψηλότερο επιτόκιο από ό,τι σε άλλους λογαριασμούς, προκειμένου να τραβήξουν το ενδιαφέρον των επενδυτών.

Οι λογαριασμοί καταθέσεων προθεσμίας μπορούν να καταταγούν στις εξής κατηγορίες:

➔ Καταθέσεις που διαρκούν από 7 ημέρες έως 3 μήνες με ελεύθερα διαπραγματεύσιμο το ύψος του επιτοκίου

➔ Καταθέσεις προθεσμίας αντί εκδιδόμενων τίτλων

➔ Καταθέσεις με χρονικό εύρος μεγαλύτερο των τριών μηνών.

Ομολογιακοί τίτλοι

Ομολογιακούς τίτλους ονομάζουμε τα ομόλογα και τις ομολογίες. Το δημόσιο προχωρά στην έκδοση των ομολογιακών τίτλων προκειμένου να καλύψει τρέχουσες ή προβλεπόμενες ανάγκες του κρατικού προϋπολογισμού. Εκτός από το δημόσιο και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να προχωρούν στην έκδοση ομολογιακών τίτλων, έτσι ώστε να επιτύχουν χρηματοδότηση των επιχειρηματικών τους σχεδίων. Οι ομολογιακοί τίτλοι μπορούν να μεταβιβαστούν ελεύθερα στο χρηματιστήριο αξιών, ενώ η ρευστοποίησή τους είναι δυνατή χρονικά πριν τη λήξη τους από τις Τράπεζες. Το νόμισμα που συνήθως εκδίδονται τα ομόλογα είναι το εγχώριο νόμισμα αλλά είναι συχνό το φαινόμενο να πραγματοποιείται μια έκδοση ομολόγων σε νόμισμα ξένης χώρας.

Τα ομόλογα και οι ομολογίες παρουσιάζουν μεταξύ τους τις παρακάτω ομοιότητες και διαφορές:

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΕΣ
Έχουν σταθερό επιτόκιο και η απόδοσή τους είναι γνωστή	Τα ομόλογα δεν εκδίδονται από ανώνυμες εταιρίες, ενώ οι ομολογίες εκδίδονται
Η έκδοσή τους πραγματοποιείται από το δημόσιο, τις τράπεζες, από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου	Οι ομολογίες προέρχονται ως αποτέλεσμα ενός ομολογιακού δανείου, ενώ τα ομόλογα είναι προϊόν διαφορετικής μορφής δανεισμού
Η διαπραγμάτευσή τους πραγματοποιείται στο χρηματιστήριο αξιών	Η εξόφληση των ομολόγων πραγματοποιείται σε συγκεκριμένη ημερομηνία ενώ οι ομολογίες εξοφλούνται είτε με απόσβεση είτε με κλήρωση
Σχεδόν πάντα είναι ανώνυμοι τίτλοι	Τα ομόλογα είναι ανώνυμα, ενώ οι ομολογίες είναι ανώνυμες αλλά και ονομαστικές ή μικτές (δηλαδή με ονομαστικό τίτλο και τοκομερίδια στον κομιστή)
Συνήθως συνοδεύουν την αγορά τους απαλλαγές στο φόρο εισοδήματος και μεταβίβασής τους	Στις ομολογίες υπάρχει η δυνατότητα να εκδοθούν ως λαχειοφόρες ή με βραβείο, ενώ αυτή η δυνατότητα δεν υπάρχει για τα ομόλογα Οι ομολογίες έχουν μεγαλύτερη διάρκεια κατά τεκμήριο από τα ομόλογα (από 10 έως 20 χρόνια έναντι 1 έως 3 ετών)

Οι τύποι των εκδοθέντων ομολογιακών τίτλων είναι:

- με σταθερό επιτόκιο
- με κυμαινόμενο επιτόκιο
- ομολογιακοί τίτλοι χωρίς τοκομερίδιο
- ομολογιακοί τίτλοι με ρήτρα συναλλάγματος
- ομολογιακοί τίτλοι δύο νομισμάτων

Ενώ τα ομόλογα δύναται να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

- στα αποταμιευτικά ομόλογα
- στα μετατρέψιμα ομόλογα δημοσίου
- στα ομόλογα υψηλού κινδύνου
- στις διεθνείς ομολογίες και μετοχές
- στους διεθνείς ομολογιακούς τίτλους
- στους εξαγοράσιμους τίτλους.

Αμοιβαία Κεφάλαια

Ως αμοιβαίο κεφάλαιο ορίζουμε μια ανοικτού τύπου εταιρία επενδύσεων η οποία διαθέτει ένα χαρτοφυλάκιο με διασπορά. Μερίδια αυτού του χαρτοφυλακίου διατίθενται σε μια συγκεκριμένη

τιμή στους επενδυτές από τράπεζες ή χρηματιστηριακές εταιρίες και όταν απαιτηθεί, αυτές αγοράζουν τα μερίδια στην πραγματική λογιστική τους αξία.

Σκοπός του αμοιβαίου κεφαλαίου είναι να συγκεντρώνει χρήματα από τους επενδυτές και στη συνέχεια να προβεί στην αγορά χρηματιστηριακών και άλλων τίτλων. Στην Ελλάδα το νομικό καθεστώς καθορίζει πως αμοιβαίο κεφάλαιο αποτελεί ένα σύνολο από κινητές αξίες και μετρητά τα επί μέρους σύνολα του οποίου ανήκουν εξ αδιαιρέτου σε πολλά άτομα. Το αμοιβαίο κεφάλαιο χαρακτηρίζεται από την έλλειψη νομικής προσωπικότητας αλλά και από το αμετάβλητο του κεφαλαίου του. Η διαχείριση του αμοιβαίου κεφαλαίου πραγματοποιείται από μια ανώνυμη εταιρία που ονομάζεται ΑΕΔΑΚ (Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Αμοιβαίου Κεφαλαίου) η οποία για να τεθεί σε λειτουργία πρέπει να λάβει σχετική άδεια από την επιτροπή κεφαλαιαγοράς.

Ο επενδυτής αγοράζοντας ένα μερίδιο του αμοιβαίου κεφαλαίου αποκομίζει έναν ονομαστικό τίτλο, ο οποίος εκδίδεται από την ΑΕΔΑΚ και υπογράφεται από την τράπεζα-θεματοφύλακα.

Ο τίτλος μεριδίου που αποκτά ο επενδυτής πρέπει να αναγράφει τα εξής:

- ➔ την ονομασία του αμοιβαίου κεφαλαίου
- ➔ τον αριθμό της άδειας σύστασης του αμοιβαίου κεφαλαίου
- ➔ το όνομα της ανώνυμης εταιρίας διαχείρισης και του θεματοφύλακα
- ➔ το πόσα μερίδια αντιστοιχούν στον τίτλο
- ➔ το όνομα και το επώνυμο του ή των μεριδιούχων και τις διευθύνσεις

κατοικίας τους

➔ να βεβαιώνουν ότι η αξία των μεριδίων εξοφλήθηκε ολοκληρωτικά.

Υπάρχουν αρκετά είδη αμοιβαίων κεφαλαίων τα οποία μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

➔ Διαχείρισης διαθεσίμων. Αυτά τα αμοιβαία κεφάλαια επιλέγουν επενδύσεις με βραχεία χρονική διάρκεια, καθώς επιλέγουν συνήθως έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, πιστοποιητικά καταθέσεων, καταθέσεις προθεσμίας, ρέπος κ.α. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στον επενδυτή που επιλέγει να τοποθετηθεί σε αυτά για να επιτύχει μια μεγαλύτερη απόδοση από ό,τι ένας λογαριασμός κατάθεσης, καθώς οι τοποθετήσεις του αμοιβαίου κεφαλαίου διαχείρισης διαθεσίμων προσφέρουν μια σταθερότητα στις αποδόσεις.

➔ Ομολογιών. Τα αμοιβαία κεφάλαια ομολογιών παρουσιάζουν εξειδίκευση στις τοποθετήσεις τους καθώς επιλέγουν μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ομολογίες κρατικές, κρατικών οργανισμών αλλά και εταιριών. Σε κάθε περίπτωση, η επικινδυνότητά τους είναι μεγαλύτερη από των αμοιβαίων κεφαλαίων σταθερού εισοδήματος αλλά είναι ελκυστικά για τους επενδυτές διότι επιτυγχάνουν μεγαλύτερες αποδόσεις.

➔ Σταθερού εισοδήματος. Ένα αμοιβαίο κεφάλαιο σταθερού εισοδήματος επενδύει σε τίτλους με μικρή επικινδυνότητα (για παράδειγμα δημοσίου, κρατικών εταιριών, τραπεζών κ.α.) που δίνουν σταθερή απόδοση κάθε χρόνο. Η απόδοση των ομολόγων είναι εκ των προτέρων γνωστή και καταβάλλεται αμέσως μετά τη λήξη τους στο αμοιβαίο κεφάλαιο. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η παροχή ενός σταθερού ετήσιου εισοδήματος στους επενδυτές

του αμοιβαίου κεφαλαίου.

Στην πραγματικότητα όμως, ο ισχυρισμός πως ένα τέτοιο αμοιβαίο κεφάλαιο εξασφαλίζει σταθερό ετήσιο εισόδημα στους επενδυτές, δεν είναι απολύτως σωστός καθώς το ύψος της απόδοσης των ομολόγων και επομένως και του συγκεκριμένου αμοιβαίου κεφαλαίου είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων (όπως για παράδειγμα του πληθωρισμού, των επιτοκίων, της ανεργίας κ.α.).

➔ **Μικτά.** Στόχος αυτών των αμοιβαίων κεφαλαίων είναι να επιτύχουν μεγάλες αποδόσεις για τους επενδυτές με τοποθετήσεις σε συνδυασμούς επενδύσεων (για παράδειγμα ομόλογα, μετοχές, χρηματοοικονομικά εργαλεία). Τα μικτά αμοιβαία κεφάλαια καταφέρνουν με την ποικιλία των επενδύσεων που επιλέγουν, αφενός μεν να περιορίσουν τον κίνδυνο και αφετέρου να φαντάζουν ελκυστικά στους επενδυτές.

➔ **Μετοχικά.** Τα αμοιβαία κεφάλαια που επενδύουν σε μετοχές, ονομάζονται μετοχικά. Τα μετοχικά αμοιβαία κεφάλαια παρουσιάζουν μεγάλη επικινδυνότητα καθώς οι μετοχές (είτε κοινές είτε προνομιούχες) δεν αποδίδουν σταθερό μέρισμα οπότε και η απόδοσή τους δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σταθερή. Αν συνυπολογισθούν και οι μεγάλες μεταπτώσεις που παρουσιάζονται στα χρηματιστήρια αξιών, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως η απόδοση είναι δύσκολο να υπολογισθεί εκ των προτέρων. Ο καθοριστικός παράγοντας για τον κατά προσέγγιση προσδιορισμό του κινδύνου ενός αμοιβαίου κεφαλαίου είναι ο επενδυτικός του χαρακτήρας. Έτσι, υπάρχουν αμοιβαία κεφάλαια που επενδύουν σε εταιρίες που αποδίδουν μεγάλα μερίσματα στους επενδυτές, τα οποία ονομάζονται μετοχικά εισοδήμα-

τος, αλλά υπάρχουν και τα αναπτυξιακά που επιλέγουν να επενδύσουν σε μετοχές που δεν παρέχουν υψηλά μερίσματα αλλά αποσκοπούν σε οφέλη από την άνοδο της τιμής των μετοχών.

➔ **Διεθνή.** Τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια μπορούν να χαρακτηριστούν ως αποτέλεσμα της διεθνοποίησης της οικονομίας. Τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια επιλέγουν επενδύσεις που φαντάζουν ελκυστικές από διάφορες οικονομίες παγκοσμίως. Είναι, δηλαδή, πολύ πιθανό ένα αμοιβαίο κεφάλαιο να αποτελείται για παράδειγμα από γερμανικές ομολογίες, από μετοχές του ιαπωνικού χρηματιστηρίου κ.ά. Η τακτική που εφαρμόζουν τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια αποσκοπεί στην εκμετάλλευση των επενδυτικών ευκαιριών αλλά και στην ελάττωση του ύψους του επενδυτικού κινδύνου.

➔ **Εμπορευμάτων.** Τα αμοιβαία κεφάλαια αυτού του είδους επενδύουν ως επί το πλείστον σε προθεσμιακά συμβόλαια εμπορευμάτων, σε χρηματοπιστωτικούς τίτλους και σε πολύτιμα προϊόντα (π.χ. διαμάντια, χρυσός κ.α.). Τα συμβόλαια αυτού του είδους διαπραγματεύονται σε προθεσμιακές αγορές μεγάλης ρευστότητας. Το σιτάρι, το καλαμπόκι, η σόγια, ο χρυσός, ο άργυρος, ο χαλκός, τα έντοκα γραμμάτια δημοσίου και οι ομολογίες των ΗΠΑ, το γιεν Ιαπωνίας, η βρετανική στερλίνα κ.α. γίνονται αντικείμενο διαπραγματεύσεων σε αυτές τις αγορές αλλά η επικινδυνότητα των αμοιβαίων κεφαλαίων εμπορευμάτων είναι αρκετά υψηλή.

➔ **Δεικτών.** Το χαρτοφυλάκιο των αμοιβαίων κεφαλαίων δεικτών αποτελείται από χρηματιστηριακούς τίτλους που συνθέτουν έναν δείκτη στο εκάστοτε χρηματιστήριο αξιών και περιέχουν συνήθως μετοχές, ομολογίες και εμπορεύματα. Οι δείκτες αναφέρονται

συνήθως σε συγκεκριμένους κλάδους (για παράδειγμα βιομηχανικός, υψηλής τεχνολογίας κ.α.) αλλά και σε συγκεκριμένα εμπορεύματα (για παράδειγμα λάδι, σιτάρι κ.α.). Άνοδος του δείκτη μεταφράζεται σε κέρδη για το αμοιβαίο κεφάλαιο ενώ πτώση του δείκτη αναλογεί σχεδόν πάντα σε μείωση της αξίας του αμοιβαίου κεφαλαίου.

➔ **Ειδικών κατηγοριών.** Τα αμοιβαία κεφάλαια αυτής της κατηγορίας επενδύουν σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους όπως κατασκευών, υψηλής τεχνολογίας, ενέργειας κ.α. Επενδύουν στις μετοχές που αποτελούν ένα συγκεκριμένο κλάδο και ο κίνδυνός τους συσχετίζεται άμεσα με την οικονομική κατάσταση που επικρατεί την κάθε χρονική στιγμή.

Μετοχές

Οι μετοχές αποτελούν μία από τις πλέον δημοφιλείς μορφές επένδυσης παγκοσμίως. Τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας οι επενδυτές εμφανίζουν την τάση να επιλέγουν ως την κύρια μορφή επένδυσης τις μετοχές. Η κάθε μετοχή εκτός από τη νομική έχει και την οικονομική της υπόσταση η οποία καθορίζεται με γνώμονα την αξία της. Η κάθε μετοχή έχει 4 είδη αξιών που είναι τα εξής:

✓ **Ονομαστική αξία της μετοχής.** Κάθε εταιρία προκειμένου να αποκτήσει νομική υπόσταση πρέπει να καθορίσει το μετοχικό κεφάλαιό της. Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας διαιρείται σε έναν αριθμό μετοχών που έχουν την ίδια αξία την οποία πρέπει να καταβάλει καθένας που επιθυμεί να γίνει μέτοχος. Αυτή η αξία της μετοχής καλείται ονομαστική και είναι νομικά καθορισμένο πως δεν δύναται να είναι μικρότερη των 0,30 ευρώ αλλά ούτε να υπερβαίνει τα 88 ευρώ. Η ονομαστική αξία μπορεί να μεταβλη-

θεί μόνο μετά από σχετική απόφαση της γενικής συνέλευσης της εταιρίας.

✓ **Λογιστική αξία της μετοχής.** Για τη λογιστική αξία της μετοχής δύναται να ενημερωθεί ο μέτοχος ή ο ενδιαφερόμενος επενδυτής από τα λογιστικά βιβλία της εταιρίας. Στα λογιστικά βιβλία αποτυπώνεται η καθαρή θέση της εταιρίας την κάθε χρονική στιγμή. Εάν διαιρεθεί η καθαρή θέση με τον αριθμό των κυκλοφορόντων μετοχών τότε προκύπτει η λογιστική αξία της μετοχής.

✓ **Πραγματική αξία της μετοχής.** Απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου να προσδιοριστεί η πραγματική αξία μιας μετοχής, είναι να αποτιμηθεί η συνολική περιουσιακή της κατάσταση.

Στη συνέχεια, μπορεί να υπολογισθεί η πραγματική της αξία με μία από τις παρακάτω μεθόδους:

➔ Με τη μέθοδο της πραγματικής καθαρής θέσης, προσαυξημένη με την κεφαλαιοποιημένη μέση ετήσια καθαρή θέση υπέρ της προσόδου της τελευταίας πενταετίας

➔ Με τη μέθοδο της κεφαλαιοποίησης των καθαρών κερδών των τελευταίων 5 ετών

➔ Με τη μέθοδο κεφαλαιοποίησης μελλοντικών κερδών των επόμενων 5 ετών

➔ Με τη μέθοδο του μέσου όρου, της μεθόδου της πραγματικής καθαρής θέσης και της μεθόδου της κεφαλαιοποίησης των καθαρών κερδών

➔ Με διάφορους συνδυασμούς των παραπάνω μεθόδων.

✓ Χρηματιστηριακή αξία της μετοχής. Η χρηματιστηριακή αξία της μετοχής προκύπτει καθημερινά από τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται στο χρηματιστήριο αξιών.

Οι μετοχές των εταιριών, ανάλογα με τα δικαιώματα που προσφέρουν στον μέτοχο, κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες όπως:

➔ Οι κοινές μετοχές. Οι κοινές μετοχές ή κοινοί μετοχικοί τίτλοι παρέχουν στο μέτοχο την ιδιότητα του εταίρου που συνεπάγεται τη δυνατότητα συμ-

μετοχής στη διοίκηση και στον έλεγχο της εταιρίας αλλά και στους επιχειρηματικούς κινδύνους. Επομένως, οι κάτοχοι κοινών μετοχών δεν είναι εξασφαλισμένοι ότι στο τέλος της χρονικής περιόδου θα λάβουν μέρισμα. Οι κοινές μετοχές χαρακτηρίζονται από τα εξής:

✓ Είναι ενιαίες και έχουν την ίδια ονομαστική αξία,

✓ Είναι αδιαίρετες, δηλαδή για την επιχείρηση ο κάτοχος της μετοχής είναι ένας.

✓ Είναι μεταβιβάσιμες. Ο τρόπος μεταβίβασης εξαρτάται από το αν είναι η μετοχή εισηγμένη ή όχι στο χρηματιστήριο αξιών αλλά και από το είδος της.

✓ Δεν έχουν σταθερή αξία. Εάν οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο αξιών, η τιμή τους καθορίζεται από τις συναλλαγές σε αυτό.

➔ Οι προνομιούχες μετοχές. Οι προνομιούχες μετοχές παρουσιάζουν μια σειρά από χαρακτηριστικά όμοια με αυτά των κοινών μετοχών και των ομολογιακών τίτλων με τη διαφορά ότι οι προνομιούχες μετοχές προσφέρουν μέρισμα στους επενδυτές ακόμα και στην περίπτωση που δεν υπάρχουν κέρδη για την επιχείρηση. Μια εταιρία προχωρά στην έκδοση προνομιούχων μετοχών συνήθως όταν αυξάνει το μετοχικό της κεφάλαιο, προκειμένου να καταστήσει τις μετοχές της πιο ελκυστικές για τους επενδυτές. Οι προνομιούχες μετοχές προσφέρουν στους κατόχους τους τα εξής πλεονεκτήματα:

✓ Ο κάτοχός τους λαμβάνει μέρισμα πριν από τους αντίστοιχους κατόχους των κοινών μετοχών

✓ Σε περίπτωση εκκαθάρισης των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας λαμβάνει ο επενδυτής προνομιακά το κεφάλαιό του

✓ Προσφέρουν μέρισμα στον επενδυτή ακόμα και σε περιόδους που έχει προαποφασιστεί να μη διανεμηθεί μέρισμα στους μετόχους.

➔ Οι μετοχές επικαρπίας. Πολλές εταιρίες προχωρούν συχνά στη διανομή δωρεάν μετοχών στους μετόχους κατά αναλογία προς τον αριθμό των μετοχών που κατέχουν. Η τακτική αυτή δεν αποσκοπεί στην άντληση νέων κεφαλαίων, οδηγεί όμως στην πτώση της τιμής των μετοχών εξαιτίας της προσθήκης των νέων μετοχών.

➔ Οι εναλλακτικές μετοχές. Οι μετοχές αυτού του είδους δίνουν στον επενδυτή τη δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα στη λήψη μερίσματος ή στην απόκτηση επιπλέον μετοχών.

Έντοκα Γραμμάτια του Δημοσίου

Τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού δημοσίου αποτελούν βραχυπρόθεσμους τίτλους σταθερής απόδοσης και αποσκοπούν στην κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών του κράτους, δηλαδή εκδίδονται όταν παρουσιάζεται άμεση οικονομική ανάγκη. Το επιτόκιο τους είναι σε άμεση εξάρτηση με την πορεία του πληθωρισμού, η διάρκειά τους κυμαίνεται μεταξύ των 3, 6 και 12 μηνών και ο τόκος τους προεισπράττεται καθώς η τιμή πώλησής τους είναι μικρότερη από την αναγραφόμενη. Πρακτικά, ο τόκος που πρέπει να αποδοθεί στον επενδυτή αφαιρείται από την τιμή του εντόκου γραμματίου και το υπόλοιπο που απομένει, είναι το ποσό που πρέπει να πληρώσει ο ενδιαφερόμενος για να το αποκτήσει. Τα έντοκα γραμμάτια τα επιλέγουν συνήθως επενδυτές που επιθυμούν βραχυπρόθεσμη σταθερή απόδοση, οι οποίοι τα προμηθεύονται είτε από τράπεζες είτε από το χρηματιστήριο αξιών.

Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν τα έντοκα γραμμάτια είναι τα εξής:

✓ είναι ανώνυμοι τίτλοι, δηλαδή οι κάτοχοί τους μπορούν να τους μεταβιβάσουν ελεύθερα ενώ η εξόφλησή τους πραγματοποιείται στη λήξη τους

✓ μπορούν υπό ορισμένες προϋποθέσεις να εξοφληθούν πριν από τη λήξη τους από τις τράπεζες

✓ μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να συσταθεί εγγυοδοσία

✓ οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να επενδύσουν σε έντοκα γραμμάτια ανεξαρτήτως της δανειοδότησής τους από τις τράπεζες.

Ρέπος

Ως Ρέπος ορίζουμε τη βραχυπρόθεσμη αγορά τίτλων με συμφωνία επαναπώλησης. Ο όρος έχει εισαχθεί από την αγγλική γλώσσα στην οποία έχει το νόημα της συμφωνίας επαναγοράς. Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα τα Ρέπος χρησιμοποιούνται για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ρευστότητας των τραπεζών τα οποία προκύπτουν ως επί το πλείστον από την αγορά εντόκων γραμματίων. Οι τράπεζες γι' αυτό το λόγο πραγματοποιούν τις εξής συμφωνίες με τους πελάτες τους:

✓ να τους πουλήσουν έντοκα γραμμάτια σε συγκεκριμένη τιμή και χρονικό διάστημα

✓ να ξαναγοράσουν τους τίτλους σε τιμή υψηλότερη από την τιμή πώλησης ακριβώς στο πέρας του αρχικώς συμφωνημένου χρονικού διαστήματος.

Η παραπάνω διαδικασία δείχνει τον τρόπο λειτουργίας των Ρέπος τόσο από την πλευρά της τράπεζας όσο και από την πλευρά των επενδυτών. Το επιτόκιο βάση του οποίου πραγματοποιείται η συμφωνία είναι εκ των προτέρων καθορισμένο.

Τα ρέπος διακρίνονται στις δύο παρακάτω κατηγορίες:

A' Κατηγορία	B' Κατηγορία
Με προκαθορισμένο ελάχιστο ποσό επένδυσης	Με προκαθορισμένο ελάχιστο ποσό επένδυσης μικρότερο όμως από αυτό της προηγούμενης κατηγορίας
Με χρονική διάρκεια που κυμαίνεται ανάμεσα στη μία εβδομάδα και το ένα έτος	Χρονική διάρκεια τουλάχιστον ενός έτους
Δικαίωμα διαδοχικής ανανέωσης	Μηνιαία καταβολή των τόκων
Επιτόκιο που καθορίζεται ανάλογα με το ποσό της επένδυσης	Δυνατότητα στον επενδυτή να ανανεώσει αυτόματα την επένδυση για ποσό ίσο με το προηγούμενο
Δυνατότητα βεβαίωσης της απόκτησης αλλά και της πώλησης των τίτλων	Δυνατότητα χορηγήσεως στον επενδυτή βεβαίωσης αγοράς ή πώλησης τίτλων Δυνατότητα υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις να πραγματοποιηθεί ολική ανάληψη του αρχικού ποσού

Τα Ρέπος από το 2002 φορολογούνται με φόρο 10%.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Στη σύγχρονη εποχή η οικονομική και τραπεζική επιστήμη έχουν αναπτυχθεί σημαντικά με σκοπό να ικανοποιήσουν τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες των επενδυτών, είτε αυτοί είναι φυσικά πρόσωπα είτε εταιρίες. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας αποτελεί η θεωρητική σύλληψη και πρακτική εφαρμογή διαφόρων χρηματοοικονομικών εργαλείων. Τα χρηματοοικονομικά εργαλεία είναι πολλά σε αριθμό και παρουσιάζουν μεταξύ τους διάφορες ομοιότητες αλλά και διαφορές. Ο μεγάλος αριθμός των χρηματοοικονομικών εργαλείων που υπάρχουν ήδη, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι συνεχώς δημιουργούνται

και καινούρια, ωθεί στο να παρουσιαστούν τα κυριότερα χρηματοοικονομικά εργαλεία όπως:

Χρηματοοικονομικά Δικαιώματα (Options)

Τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα (Options) είναι συμβόλαια βάση των οποίων ο πωλητής (seller) δίνει τη δυνατότητα (δικαίωμα) στον αγοραστή (buyer) της αγοράς ή της πώλησης ενός αντικειμένου, σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα και τιμή. Ο αγοραστής του δικαιώματος έχει τη δυνατότητα αλλά όχι την υποχρέωση, να εξασκήσει το δικαίωμα που απέκτησε, μέσα στα χρονικά περιθώρια που προβλέπονται από το συμβόλαιο. Το αντικείμενο που υπόκειται σε αγο-

ρά ή σε πώληση χαρακτηρίζεται ως "υποκείμενο" (underlying) και μπορεί να είναι είτε κάποιος χρηματοοικονομικός τίτλος είτε κάποιο είδος εμπορεύματος.

Εάν το δικαίωμα αφορά στην επιλογή αγοράς τότε ονομάζεται call option και όταν σχετίζεται με την επιλογή πώλησης τότε ονομάζεται put option. Η τιμή στην οποία ένας επενδυτής μπορεί να αγοράσει ή να πουλήσει έναν "υποκείμενο τίτλο" καλείται τιμή εκτέλεσης (exercise ή strike price).

Πολλοί επενδυτές συνηθίζουν να κάνουν αγοραστικούς συνδυασμούς ανάμεσα στα call options και στα put options. Όταν ένας επενδυτής συνδυάσει ένα call option και ένα put option, τότε πραγματοποιεί τη χρηματιστηριακή πράξη με δικαίωμα αγοράς ή πώλησης που είναι γνωστή και ως straddle. Επίσης, ένας επενδυτής μπορεί να αποφασίσει την ταυτόχρονη αγορά δύο put options και ενός call option, οπότε πραγματοποιεί σύμβαση με δύο δικαιώματα για πώληση και ένα

δικαίωμα για αγορά του ίδιου υποκειμένου. Αυτός ο συνδυασμός είναι γνωστός και ως strip. Εάν, όμως, ένας επενδυτής επιλέξει να τοποθετηθεί σε δύο call options και σε ένα put option, τότε πραγματοποιεί το συνδυασμό που είναι γνωστός και ως strap.

Τα χρηματοοικονομικά δικαιώματα (Options) μπορεί κανείς να τα κατατάξει στις παρακάτω κατηγορίες:

✓ Προαιρετικά δικαιώματα αγοραπωλησίας συναλλάγματος (Currency options). Συνήθως, τα προαιρετικά δικαιώματα αγοραπωλησίας συναλ-

λάγματος αφορούν κυρίως τα λεγόμενα «ισχυρά» νομίσματα (για παράδειγμα το δολάριο Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, το γιεν Ιαπωνίας, τη λίρα Αγγλίας κ.ά.) και δευτερευόντως τα υπόλοιπα νομίσματα.

✓ Προαιρετικά δικαιώματα δανεισμού με συγκεκριμένο επιτόκιο (Interest rate options).

✓ Συμβατικά δικαιώματα (Conventional options). Σε συμβατικά δικαιώματα επιλέγουν να τοποθετηθούν ως επί το πλείστον εταιρίες επενδύσεων που ενδιαφέρονται κυρίως για κρατικά και ιδιωτικά ομόλογα αλλά και για χρηματοοικονομικούς τίτλους.

✓ Καταχωρημένα δικαιώματα (Listed options).

Συμφωνίες Ανταλλαγής Πληρωμών (Swaps)

Οι συμφωνίες ανταλλαγής πληρωμών (Swaps) αποτελούν μία σύμβαση, με βάση την οποία δύο πλευρές αποφασίζουν να ανταλλάξουν δύο συγκεκριμένες και προκαθορισμένες σειρές πληρωμών μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στο μέλλον.

Διάφοροι τύποι συμφωνιών ανταλλαγής πληρωμών (Swaps) υπάρχουν στην αγορά και συνεχώς προστίθενται και άλλοι. Οι σημαντικότεροι, όμως, είναι οι παρακάτω:

✓ Συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων (Currency swaps). Οι συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων (Currency swaps) αποτελούν ένα συμβόλαιο ανάμεσα σε δύο πλευρές, οι οποίες αποφασίζουν να ανταλλάξουν μία σειρά πληρωμών σε ένα νόμισμα, με μία άλλη σειρά πληρωμών εκφρασμένη σε ένα άλλο νόμισμα.

Υπάρχουν δύο κύριες μορφές συμφωνιών ανταλλαγής νομισμάτων (Currency swaps): οι συμφωνίες ανταλλαγής πληρωμών σταθερών επιτοκίων σε διαφορετικά νομίσματα (fixed / fixed currency swaps) και οι μεικτές συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων και επιτοκίων (cross currency interest rate swaps).

✓ Συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων (Interest rate swaps). Οι συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων (Interest rate swaps) αποτελούν ουσιαστικά ένα συμβόλαιο ανάμεσα σε δύο πλευρές, οι οποίες αποφασίζουν να ανταλλάξουν μία σειρά πληρωμών ενός δανείου σταθερού επιτοκίου, με μία σειρά πληρωμών του ίδιου χρηματικού μεγέθους, ενός δανείου μεταβλητού επιτοκίου. Οι συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων (Interest rate swaps) επιλέγονται κυρίως από επιχειρήσεις, που επιθυμούν να μετατρέψουν ένα δάνειο που έχουν συνάψει, από σταθερού επιτοκίου σε μεταβλητού και το αντίστροφο.

✓ Βασικές συμφωνίες ανταλλαγής (Basic swaps). Οι βασικές συμφωνίες ανταλλαγής (Basic swaps) είναι συμβόλαια, τα οποία επιλέγονται από πλευρές που επιθυμούν να ανταλλάξουν μία σειρά πληρωμών ενός δανείου μεταβλητού επιτοκίου. Το επιτόκιο του δανείου υπολογίζεται με κάποια συγκεκριμένη βάση, με μία άλλη σειρά πληρωμών ενός δανείου μεταβλητού επιτοκίου.

✓ Συμφωνίες ανταλλαγής περιουσιακών στοιχείων (Asset swaps). Οι συμφωνίες ανταλλαγής περιουσιακών στοιχείων (Asset swaps) είναι συμβόλαια που συνδυάζουν την ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων (για παράδειγ-

μα ομόλογα, έντοκα γραμμάτια, ρέπος κ.ά.) με την ανταλλαγή επιτοκίων, στα οποία θα πραγματοποιηθούν διάφορες σειρές πληρωμών.

Προθεσμιακά Συμβόλαια (Futures Contracts)

Η βασική λειτουργία των προθεσμιακών αγορών (Futures markets) είναι η ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων των αποκλίσεων του κόστους κεφαλαίου (forward) από το τρέχον (spot) κόστος. Η μεγαλύτερη αγορά προθεσμιακών συμβολαίων είναι το Chicago Board of Trade και το Chicago Merchantile Exchange. Τα προθεσμιακά συμβόλαια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα προθεσμιακά συμβόλαια αγαθών (commodities futures) δηλαδή αγροτικά ή βιομηχανικά αγαθά και τα προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοοικονομικών τίτλων (financial futures) δηλαδή μετοχών, ομολογιών κ.λπ.

Ένας επενδυτής επιλέγει, συνήθως, την επένδυση στα προθεσμιακά συμ-

βόλαια προκειμένου να διασφαλίσει την απόδοση της επένδυσής του ώστε να μην πέσει κάτω από ένα ορισμένο όριο απόδοσης. Τα προθεσμιακά συμβόλαια είναι μία συγκεκριμένη συμφωνία μεταξύ ενός πωλητή και ενός αγοραστή. Η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει την πώληση ή την αγορά καθορισμένης ποσότητας αγαθών ή χρηματοοικονομικών τίτλων (settlement ή delivery date) σε συγκεκριμένη ημερομηνία και τιμή (future price).

Όταν ένας επενδυτής αγοράζει προθεσμιακά συμβόλαια (συμφωνία αγοράς σε μελλοντική ημερομηνία) τότε λέγεται πως βρίσκεται σε long position. Εάν η θέση του επενδυτή είναι η πώληση προθεσμιακών συμβολαίων (συμφωνία πώλησης σε μελλοντική ημερομηνία) τότε ο επενδυτής βρίσκεται σε short position. Τα άτομα που εμπορεύονται προθεσμιακά συμβόλαια χωρίς να αντισταθμίζουν τον κίνδυνο ονομάζονται speculators, ενώ τα άτομα που τοποθετούνται σε προθεσμιακά συμβόλαια αντισταθμίζοντας τον κίνδυνο ονομάζονται hedgers.

Οι βασικότερες κατηγορίες των προθεσμιακών συμβολαίων χρηματοπιστωτικών τίτλων είναι οι παρακάτω:

✓ Προθεσμιακά συμβόλαια συναλλάγματος (Currency futures).

Σε προθεσμιακά συμβόλαια συναλλάγματος επενδύουν οι επενδυτές που αναμένουν μεταβολή στην ισοτιμία ορισμένων νομισμάτων. Οι επενδυτές

που τοποθετούνται σε προθεσμιακά συμβόλαια συναλλάγματος προσπαθούν να επωφεληθούν από την ενδεχόμενη άνοδο της ισοτιμίας ενός νομίσματος έναντι ενός άλλου, προκειμένου να αποκομίσουν κέρδη.

✓ Προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίων (Interest rate futures)

Ένας επενδυτής ή μία επιχείρηση επιλέγει να τοποθετηθεί σε προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίων επειδή προβλέπει, ανάλογα τη χρονική στιγμή, άνοδο ή πτώση των επιτοκίων στο μέλλον. Γι' αυτό αποφασίζει να τοποθετηθεί σε προθεσμιακά συμβόλαια επιτοκίων προκειμένου να διασφαλισθεί από ενδεχόμενη μεταβολή του ύψους των επιτοκίων.

✓ Προθεσμιακά συμβόλαια χρηματιστηριακών δεικτών (Stock - Index futures).

Τα προθεσμιακά συμβόλαια χρηματιστηριακών δεικτών επιλέγονται από επενδυτές που προσδοκούν την άνοδο των χρηματιστηριακών δεικτών. Συγκεκριμένα, εάν ένας επενδυτής πιστεύει ότι ένας χρηματιστηριακός δείκτης θα ανέβει, τότε μπορεί να αγοράσει ένα προθεσμιακό συμβόλαιο στον δείκτη αυτόν. Ένα προθεσμιακό συμβόλαιο σε χρηματιστηριακό δείκτη καλύπτει πολλαπλάσιες φορές το επίπεδο του δείκτη. Όταν ο χρηματιστηριακός δείκτης ανέβει, ο κάτοχος του συμβολαίου στον δείκτη αυτόν, θα αποκομίσει κέρδη από την άνοδο αυτή. Τα κέρδη θα είναι ανάλογα με την άνοδο του δείκτη και την αξία του συμβολαίου.

✓ Δικαιώματα σε προθεσμιακά συμβόλαια (Option on futures).

Τα δικαιώματα σε προθεσμιακά συμβόλαια συμπεριλαμβάνουν τόσο εμπορεύματα όσο και χρηματοπιστω-

τικούς τίτλους. Συγκεκριμένα ένας επενδυτής, που τοποθετείται σε δικαιώματα σε προθεσμιακά συμβόλαια (Option on futures), αποκτά το δικαίωμα να αγοράσει ή να πουλήσει εμπορεύματα ή χρηματοπιστωτικούς τίτλους σε κάποια μελλοντική στιγμή. Εάν θα ασκήσει ή όχι το δικαίωμα ο επενδυτής, εξαρτάται από τα οφέλη που θα αποκομίσει κατά τη λήξη του προθεσμιακού συμβολαίου.

Ομολογίες με δικαιώματα μετοχών (Warrants)

Οι ομολογίες αυτού του είδους εκδίδονται και διατίθενται στους επενδυτές μαζί με τα Warrants. Ο επενδυτής που αποκτά το Warrant, αποκτά ταυτόχρονα και το δικαίωμα να αγοράσει μετοχές της εταιρίας που πραγματοποίησε την έκδοση της ομολογίας. Ο επενδυτής διατηρεί το δικαίωμα αγοράς μετοχών για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η τιμή στην οποία ο επενδυτής μπορεί να αγοράσει τις μετοχές, που του προσφέρονται, είναι εκ των προτέρων καθορισμένη.

Η θεωρητική αξία ενός Warrant είναι συνάρτηση τόσο της χρηματιστηριακής τιμής της μετοχής που προσφέρεται στον επενδυτή, όσο και της τιμής που ο επενδυτής που κατέχει το Warrant μπορεί να αγοράσει τις μετοχές. Παραδείγματος χάρη, εάν ο επενδυτής έχει στην κατοχή του ένα Warrant, το οποίο του δίνει τη δυνατότητα να αγοράσει 100 κομμάτια μιας μετοχής στην τιμή των 9 ευρώ, ενώ η τιμή της μετοχής είναι 10 ευρώ, τότε ο επενδυτής θα ωφεληθεί 1 ευρώ από την κάθε μετοχή που αγοράζει, και συνολικά 100 ευρώ. Επομένως, η θεωρητική αξία του Warrant είναι 100 ευρώ.

Η διακύμανση της τιμής της μετοχής στο χρηματιστήριο παίζει σημαντικό ρόλο για το αν θα αξιοποιηθεί ή όχι ο επενδυτής το Warrant.

Μετατρέψιμες ομολογίες (Convertibles)

Οι μετατρέψιμες ομολογίες (Convertibles) έχουν, όπως και οι κοινές ομολογίες, προκαθορισμένη χρονική διάρκεια και συγκεκριμένο επιτόκιο. Ένας επενδυτής που τοποθετείται σε μετατρέψιμες ομολογίες αποκτά το δικαίωμα της ανταλλαγής της ομολογίας με μετοχές.

Η τιμή των μετοχών, στην οποία θα πραγματοποιηθεί η ανταλλαγή τους με την ομολογία, είναι προκαθορισμένη από τους όρους έκδοσης της μετατρέψιμης ομολογίας, και ονομάζεται τιμή μετατροπής (Conversion price). Επίσης, για τις μετατρέψιμες ομολογίες (Convertibles) είναι πολύ σημαντικός και ο δείκτης μετατροπής (Conversion ratio). Ο δείκτης μετατροπής (Conversion ratio) προσδιορίζει το αριθμό των μερισμάτων που θα λάβει ο κάτοχος της ομολογίας στην περίπτωση που επιλέξει να μετατρέψει την ομολογία του σε μετοχές.

Εάν τελικά θα επιλέξει ή όχι ο επενδυτής να πραγματοποιήσει τη μετατροπή (Conversion), θα εξαρτηθεί τόσο από την χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής κατά την ημερομηνία λήξης του δικαιώματος της ανταλλαγής της ομολογίας με μετοχές όσο και από την τιμή μετατροπής (Conversion price) και τον δείκτη μετατροπής (Conversion ratio). Ο επενδυτής αφού σταθμίσει αυτές τις παραμέτρους θα αποφασίσει, εάν θα είναι επικερδές για αυτόν ή όχι να πραγματοποιήσει τη μετατροπή (Conversion).

Οι επενδυτές, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και παγκοσμίως, προσπαθούν μέσω των επενδύσεών τους να αυξήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία και να οδηγηθούν σταδιακά στην επίτευξη της ευημερίας. Στη σύγχρονη εποχή, λοιπόν, ο επενδυτής μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε πολλές μορφές επένδυσης, γεγονός που του προσφέρει τη δυνατότητα αρκετών ευκαιριών για να αυξήσει τα περιουσιακά του στοιχεία. Έτσι, βρίσκεται πλέον στη διακριτική ευχέρεια του κάθε επενδυτή και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τον ακολουθούν, να επιλέξει σε ποιες από τις παραπάνω μορφές επένδυσης τελικά να τοποθετηθεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ Καδιγιαννόπουλος Γεώργιος, (2002), *Εμπειρική διερεύνηση της οικονομικής συμπεριφοράς του Έλληνα επενδυτή*, Πτυχιακή Μελέτη.
- ☞ Χολέβας Γ, (1995), *Τραπεζικές εργασίες*, Εκδόσεις: Interbooks, Αθήνα.
- ☞ Εθνική Τράπεζα, (1993), *Τραπεζικές καταθέσεις*, Εκδόσεις: Εθνική τράπεζα, Αθήνα.
- ☞ Θεοδωρόπουλος Θ, (2000), *Χρηματιστηριακές επενδύσεις - ανάπτυξη και εφαρμογή επενδυτικής στρατηγικής στο χρηματιστήριο*, Εκδόσεις: Σταμούλης, Αθήνα.
- ☞ Κοτζαμάνης Σ, (2000), *Ο κόσμος των επενδύσεων μετοχές - ομόλογα - λοιπές επενδύσεις*, Εκδόσεις: Finance Invest, Αθήνα.
- ☞ Βούλγαρη - Παπαγεωργίου Ε, (1995), *Χρηματιστήριο Αξιών Οργάνωση - Λειτουργία*, Εκδόσεις: Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα.
- ☞ Μαλινδρέτου Β, (1999), *Χρηματοοικονομική Ανάλυση-Χρηματιστήριο*, Εκδόσεις: Παπαζήσης, Αθήνα.
- ☞ Φίλιππας Ν, (1999), *Αμοιβαία Κεφάλαια και Χρηματιστηριακό περιβάλλον*, Εκδόσεις: Globus Invest, Αθήνα.
- ☞ Μυλωνάς Ν, (1999), *Ελληνικά Αμοιβαία Κεφάλαια*, Εκδόσεις: Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα.
- ☞ Καραθανάσης Γ, (1994), *Αξιολόγηση επενδύσεων χρηματοδότησης και χρηματιστηριακές αγορές*, Εκδόσεις: Κ & Π Σμπίλιας Το οικονομικό, Αθήνα.
- ☞ Κώττη Α - Κώττης Γ, (2001), *Μικροοικονομική: Θεωρία και εφαρμογές στη λήψη αποφάσεων*, Εκδόσεις: Μπένος, Αθήνα.
- ☞ Συρράκος Ε, (2000), *Χρηματιστηριακά & επιτοκιακά παράγωγα αποτίμηση & εφαρμογές*, Εκδόσεις: Διαμινάκης Conceptum, Αθήνα.
- ☞ Kelly W, (1981), *Macroeconomics*, Prentice Hall, New Jersey.

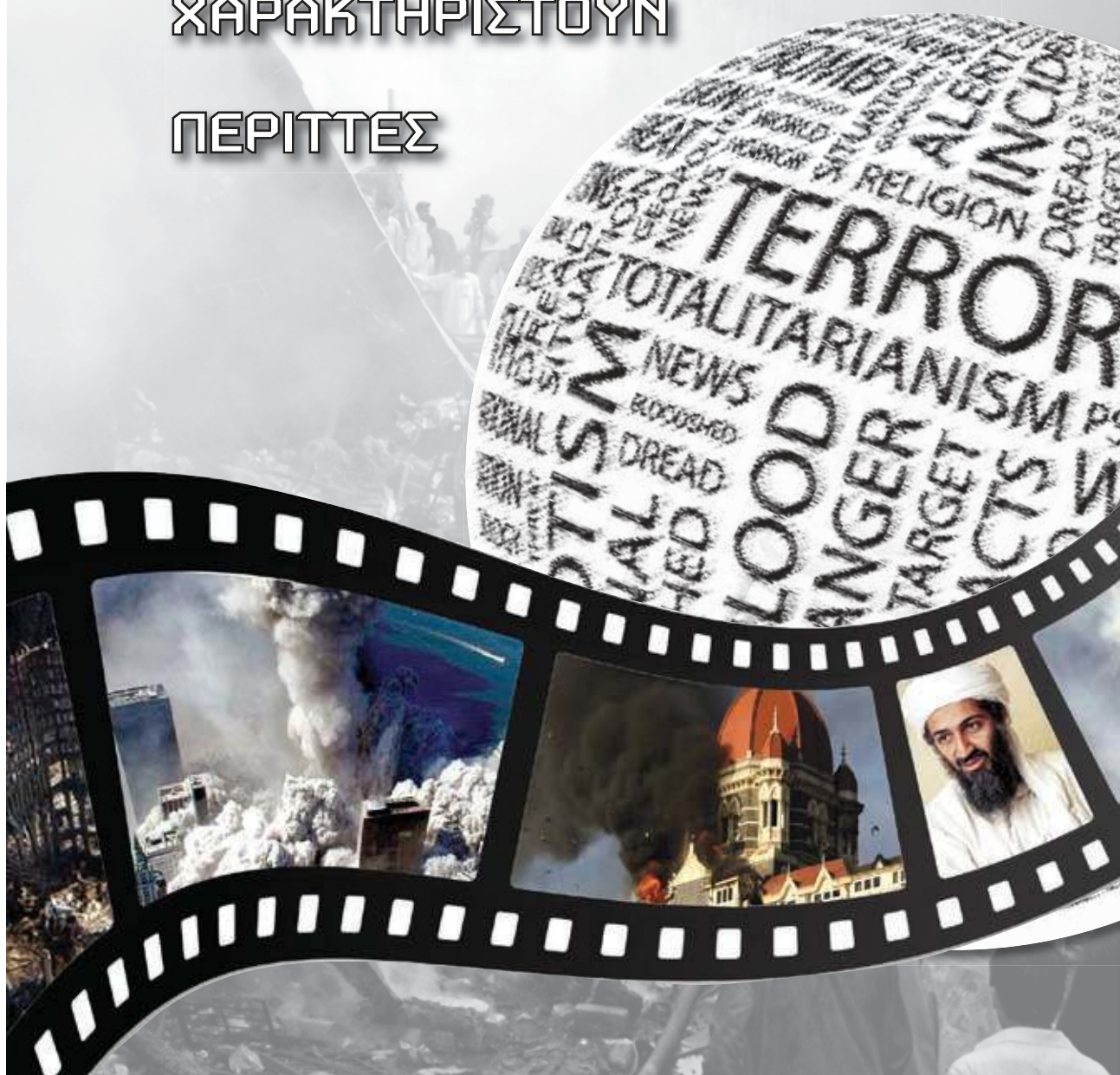
Η "4^η ΓΕΝΙΑ" ΠΟΛΕΜΟΥ

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

ΚΙΝΟΥΝΕΥΟΥΝ ΝΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΟΥΝ

ΠΕΡΙΤΤΕΣ

Οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου εγκαινίασαν την αρχή μιας νέας εποχής κατά την οποία μολονότι τεχνολογικά προηγμένοι στρατοί μπορούν να επιβληθούν στα πεδία των μαχών και να επιτύχουν επιχειρησιακές νίκες, εν τούτοις δεν μπορούν να κερδίσουν έναν πόλεμο ο οποίος διεξάγεται στα πλαίσια της “4^{ης} γενιάς” εχθροπραξιών, όπως ο πόλεμος κατά του Αφγανιστάν και Ιράκ. Σε αυτό το καινούργιο περιβάλλον ασφαλείας, συμβατικές μορφές πολέμου έχουν αντικατασταθεί από ασύμμετρους τρόπους διεξαγωγής πολέμου οι οποίοι, όχι μόνο είναι δύσκολο εκ φύσεως να αντιμετωπισθούν, αλλά αποφεύγουν να εμπλέξουν το στρατό μιας χώρας και κτυπούν κατευθείαν στην καρδιά των μοντέρνων κοινωνιών.

Αυτή η μοναδική στα χρονικά ικανότητα αποτελεί γεγονός υψίστης σημασίας το οποίο απειλεί να καταστρέψει τη δομή της παγκόσμιας τάξης και κρατικής συγκρότησης και δηλώνει τη μετάβαση από την “3^η γενιά” πολέμου, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο διεξάγονταν οι πολεμικές συγκρούσεις από τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έως σήμερα, στην “4^η γενιά” πολέμου, όπου για πρώτη φορά στην ιστορία η αναζήτηση λύσης δεν περιλαμβάνει μόνο υπολογισμούς δύναμης πυρός αλλά καθιστά αναγκαία την επινοητικότητα και ευελιξία που μόνο η προώθηση και αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού των ενόπλων δυνάμεων μπορεί να προσφέρει. Επομένως, το νέο στρατηγικό περιβάλλον αποτελείται από τρία βασικά χαρακτηριστικά που δηλώνουν την απαρχή μιας νέας εποχής και επιδιώκουν να αφήσουν τους εθνικούς στρατούς στο χρονοντούλαπο της Ιστορίας: 1) την απουσία ολοκληρωτικών πολέμων, 2) την εμφάνιση της “στρατηγικής τρομοκρατίας” και 3) τη μετάβαση στην “4^η γενιά” πολέμου.

Πυρήνα αυτής της θεωρίας αποτελεί η άποψη¹ ότι ο ολοκληρωτικός πόλεμος έχει χάσει την αξία του ως μέσω εξωτερικής πολιτικής, παρά την ευρέως αποδεκτή θεωρία του Clausewitz² ότι ο πόλεμος αποτελεί την επιδίωξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής με άλλα μέσα, και, ακόμη πιο σημαντικό, ότι ο ρόλος των ενόπλων δυνάμεων έχει περιοριστεί από τη στιγμή που οι προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα δεν απαιτούν απαραίτητα στρατιωτικές λύσεις. Ομοίως, πολλοί μελετητές³ της νέας θεωρίας, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία των συμμαχικών δυνάμεων στο Ιράκ, υποστηρίζουν, ότι στο νέο στρατηγικό περιβάλλον οι ένοπλες δυνάμεις καλούνται να διεξάγουν ενέργειες πέραν των δεδηλωμένων ικανοτήτων τους, όπως η ανοικοδόμηση κατεστραμμένων κατοικιών, η ανακατασκευή συστημάτων υδροδότησης και νοσοκομείων, όπου αναπόφευκτα η αποτελεσματικότητά τους περιορίζεται, χωρίς να τονίσουμε το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μαχών σήμερα διεξάγεται σε κατοικημένες περιοχές όπου το συγκριτικό πλεονέκτημα των μοντέρνων εθνικών στρατών περιορίζεται εναντίον αυτοχθόνων παραστρατιωτικών οργανώσεων. Οπωσδήποτε, το να δηλώσει κανείς ότι οι ένοπλες δυνάμεις έχουν χάσει τη χρησιμότητά τους στο νέο στρατηγικό περιβάλλον αποτελεί λανθασμένη κατανόηση της Ιστορίας. Επίσης, το να πιστεύει κάποιος πως σε ένα παγκοσμιοποιημένο κόσμο η επιλογή ενός κράτους να επιτύχει στρατιωτική ανωτερότητα και να διεξάγει έναν ολοκληρωτικό πόλεμο για την επίτευξη των στόχων του είναι βιώσιμη αποτελεί επιπόλαια αντίληψη των συνισταμένων που διέπουν το μοντέρνο διεθνές σύστημα ασφαλείας. Συγκεκριμένα, το Ισραήλ⁴ μολονότι επεδίωξε και πέτυχε στρατιωτική κυριαρχία στην περιοχή του, παρά ταύτα, όχι μόνο οι πολίτες του κράτους νιώθουν πιο ανασφαλείς από ποτέ, αλλά επίσης το Ισραήλ απέτυχε να αποτρέψει τον Αραβο-Ισραηλινό πόλεμο του 1973, απέτυχε να μετατρέψει την αναμφισβήτητη στρατιωτική ισχύ του σε πολιτική πίεση και να αποσπάσει πολιτικά οφέλη όσον αφορά το Παλαιστινιακό και, το πιο σημαντικό, απέτυχε να αποτρέψει την οργάνωση, συσπείρωση, εξοπλισμό και διεξαγωγή επιθέσεων των παραστρατιωτικών οργανώσεων εναντίον του.

“ΝΕΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ”

Σαν αποτέλεσμα, σε μια αγωνιώδη προσπάθεια να βρεθεί ένα κοινό πλαίσιο κατανόησης της λειτουργίας του μοντέρνου διεθνούς συστήματος ασφαλείας και του ρόλου των ενόπλων δυνάμεων μέσα σε αυτό, έχει αναπτυχθεί η θεωρία των “νέων πολέμων”⁵: αναγνωρίζοντας ως δεδομένο το γεγονός ότι, η ισορροπία του Ψυχρού Πολέμου και η προβλεψιμότητα ως προς τις αιτίες

¹ J, Mueller, *The Obsolescence of Major War*, 1989, New York, Basic Books.

² K, Clausewitz, *On War*, 1993, London, Princeton University.

³ R, Smith, *The Utility of Force*, 2005, New York, Oxford University Press.

⁴ U, Bar-Joseph, *The Paradox of Israeli Power*, 2004-5, *Survival*, 46 (4): pp. 137-155.

⁵ H, Münkler, *New Wars*, 2004, Oxford, Polity Press.

πολέμου (παραβίαση σφαιρών επιρροής) και τους τρόπους διεξαγωγής αυτών (καταστροφή στρατιωτικών στόχων) αποτελεί παρελθόν, η εμφάνιση “νέων πολέμων” επιβεβαιώνει την ανάδυση ενός νέου παγκόσμιου συστήματος όπου όλες οι μεγάλες δυνάμεις αισθάνονται το ίδιο ευπρόσβλητες, εφόσον είναι αδύνατον για μια χώρα να προστατεύσει με συμβατικά στρατιωτικά μέσα, όχι μόνο στρατιωτικούς και πολιτικούς στόχους, αλλά και τους ίδιους τους πολίτες της, όπως οι επιθέσεις σε Μαδρίτη και Λονδίνο φανέρωσαν. Φυσικό επακόλουθο είναι η δημιουργία νέων επιχειρησιακών δογμάτων⁶, όπως τα “χτυπήματα ακριβείας”, η “προληπτική επίθεση”, η διάκριση μεταξύ αμάχων και μαχητών και τα “στρατηγικά χτυπήματα” που έχουν ως σκοπό την αντιμετώπιση προβλημάτων σε μακρινές χώρες πριν αυτά γίνουν απειλητικά, όπως η εξάπλωση των πυρηνικών, η εγκαθίδρυση εχθρικών καθεστώτων και η τρομοκρατία, σε μια προσπάθεια να αντισταθμιστούν τα μειονεκτήματα των μοντέρνων ενόπλων δυνάμεων, με όποιες συνέπειες αυτό συνεπάγεται όσον αφορά το διεθνές δίκαιο. Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός ότι πολλοί αναλυτές⁷ αναφέρουν πως μέσα σε αυτό το ασταθές περιβάλλον ακόμα και η έννοια της νίκης θα πρέπει να αλλάξει, ώστε ο στόχος των στρατιωτικών επιχειρήσεων να ορίζεται ως η επίτευξη της επιτυχίας παρά η κατάκτηση της νίκης. Τέλος, είτε αυτό που ζούμε σήμερα είναι το τέλος του ολοκληρωτικού πολέμου με τη μορφή που το γνώρισε η ανθρωπότητα κατά την διάρκεια του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, είτε η απαρχή νέων μορφών στρατιωτικών επιχειρήσεων, σίγουρα ο κόσμος δεν είναι στο κατώφλι της παγκόσμιας ειρήνης από τη στιγμή που οι κουλτούρες αλλάζουν πιο αργά από την τεχνολογία. Ίσως το πιο σημαντικό από όλα είναι ότι ο πόλεμος αποτελεί μια φυσική σταθερά του διεθνούς συστήματος και αυτό που αλλάζει είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγεται και οι εκάστοτε μορφές που μεταχειρίζεται.

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ “ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ”

Σε μια προσπάθεια να δικαιολογήσουμε το τελευταίο σχόλιο της παραπάνω παραγράφου αξίζει να σημειώσουμε πως, ενώ η τρομοκρατία, όπως ορίζεται από τον Hoffman⁸, ως μία κατά βάση πολιτική ενέργεια που χρησιμοποιείται από μία οργάνωση προς επίτευξη ενός πολιτικού σκοπού και εκφράζεται μέσω της χρήσης βίας ή της απειλής αυτής με απώτερο σκοπό τη δημιουργία κλίματος δημόσιας φοβίας και την πρόκληση δρακόντειων κυβερνητικών μέτρων, δεν αποτελεί καινούργιο στοιχείο των διεθνών σχέσεων, αφετέρου, η πρακτική της Al-Qaeda έχει εγκαινιάσει μια νέα εποχή διεθνούς “στρατηγικής τρομοκρατίας”, συχνά υποδύομενη το θρησκευτικό μανδύα, όπου η άσκηση της τρομοκρατίας έχει εξελιχθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αντα-

⁶ R, Art, *The four function of force*, 2007, New York, Pearson Education Press.

⁷ A, Levite, E, *Sherwood-Randall*, 2002-3, *Discriminate Force, Survival*, 44 (4): pp.81-98.

⁸ B, Hoffman, 2007, *What is Terrorism?, Enduring Concepts and Contemporary Issues*, New York, Pearson Education.

Takes Harde Terrorism

νακλά τη σύγχρονη πραγματικότητα του στρατηγικού περιβάλλοντος. Με απλά λόγια, πολιτικά ενεργοί παίκτες (political entrepreneurs) του διεθνούς συστήματος υποβοηθούμενοι από τεράστιες περιουσίες, έχοντας διδαχθεί από τα λάθη προηγούμενων οργανώσεων, έχουν δημιουργήσει οργανώσεις-δίκτυα όπως η Al-Qaeda (η Βάση), οι οποίες εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που προσφέρει απλόχερα η παγκοσμιοποίηση, όπως η χρήση μεταφορικών μέσων και τεχνολογίας, η ελεύθερη κίνηση πολιτών μεταξύ χωρών και το internet, με σκοπό να μεταφέρουν το πεδίο της μάχης στην καρδιά των μοντέρνων κοινωνιών ώστε να “ουδετεροποιήσουν” τους εθνικούς στρατούς των χωρών αυτών, μετατρέποντας τον άμαχο πληθυσμό σε κοινών των παραπόνων τους επιλέγοντας να χτυπήσουν με εξαιρετική σφοδρότητα συμβολικούς πολιτικούς στόχους. Επιλέγοντας δε, να χτυπήσουν “στα πλευρά”, προκαλούν το μένος των Δυτικών κοινωνιών (οι σύγχρονοι τρομοκράτες αποτελούν άτομα ανεπτυγμένου μορφωτικού επιπέδου ικανοί να αναγνωρίζουν τις παθογένειες των Δυτικών κοινωνιών) οι οποίες στέλλουν σε απάντηση τα παιδιά τους να θυσιαστούν ενάντια σε έναν εχθρό που δεν εμφανίζεται στο πεδίο της μάχης και να διεξάγουν με ακατάλληλα μέσα ένα μάταιο αγώνα που θα εξυπηρετήσει μόνο τα συμφέ-

ροντα των τρομοκρατών, όπως την εξουθένωση την Δυτικών οικονομιών και την ενίσχυση του Παν-Ισλαμικού αντί-Δυτικού κινήματος. Επομένως, σε μια προσπάθεια να ορίσουμε τη σύγχρονη εκδοχή της τρομοκρατίας παραθέτουμε τον ορισμό του Baylis⁹: “στρατηγική τρομοκρατία” ορίζεται ‘η υπερβολική χρήση βίας εναντίον ενός πολιτικού στόχου με σκοπό την πρόκληση πανικού και τη χειραγώγηση αυτού, την ανάδειξη ενός τοπικού προβλήματος σε παγκόσμια κλίμακα και την πρόκληση κρατικής αντίδρασης, με σκοπό την επίτευξη ενός πολιτικού σκοπού’. Παρά το γεγονός ότι οι δύο αυτοί ορισμοί φαίνονται ταυτόσημοι, η ποιοτική διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η σύγχρονη εκδοχή χρησιμοποιείται ως ένα επώδυνο “σήμα κινδύνου” μελλοντικών επιθέσεων που προειδοποιεί με τον πιο emphaticό τρόπο πως άτομα που δεν υπακούουν σε οποιουδήποτε ηθικούς κανόνες, όπως οι επιθέσεις σε μουσουλμανικά Τεμένη έχουν δείξει, δεν μπορεί να αντιμετωπισθούν με οποιοδήποτε τρόπο¹⁰. Η λεπτομέρεια αυτή λαμβάνει εξέχουσα σημασία αν κάποιος αναλογισθεί την πιθανότητα απόκτησης όπλων μαζικής καταστροφής, καθιστώντας τις προσπάθειες των κρατών να ανακουφίσουν οποιαδήποτε κοινωνικά κόστη μάταιες. Επίσης, πίσω από την κλιμάκωση της βίας ελλοχεύει ένας ακόμα ευρύτερος πολιτικός σκοπός¹¹: πρώτον, η διαίρεση της κοινωνίας σε τρομοκρατημένες ομάδες ατόμων καταστρέφοντας όλους τους κοινωνικούς δεσμούς όπως η αλληλεγγύη και η αλληλεξάρτηση, δεύτερον, η αμφισβήτηση της ικανότητας του κράτους να προσφέρει προστασία και σταθερότητα στους πολίτες του θέτοντας μια σειρά από δυσεπίλυτα στρατιωτικά διλήμματα, και τρίτον, η υφαρπαγή της νομιμότητας του κράτους, χειραγωγώντας την αντίδρασή του και αντικαθιστώντας την υπάρχουσα κρατική ιδεολογία με τα ευφυολογήματα της εκάστοτε τρομοκρατικής οργάνωσης. Τέλος, για να ολοκληρώσουμε, πρέπει να τονίσουμε ότι ο πόλεμος και η τρομοκρατία, ως μέσα επίτευξης πολιτικών σκοπών, αποτελούν συνεχή φαινόμενα των διεθνών σχέσεων και αυτό που εξελίσσεται είναι οι τακτικές των τρομοκρατικών οργάνωσεων και η στρατηγική των κρατών για την αντιμετώπισή τους. Και όλα αυτά, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

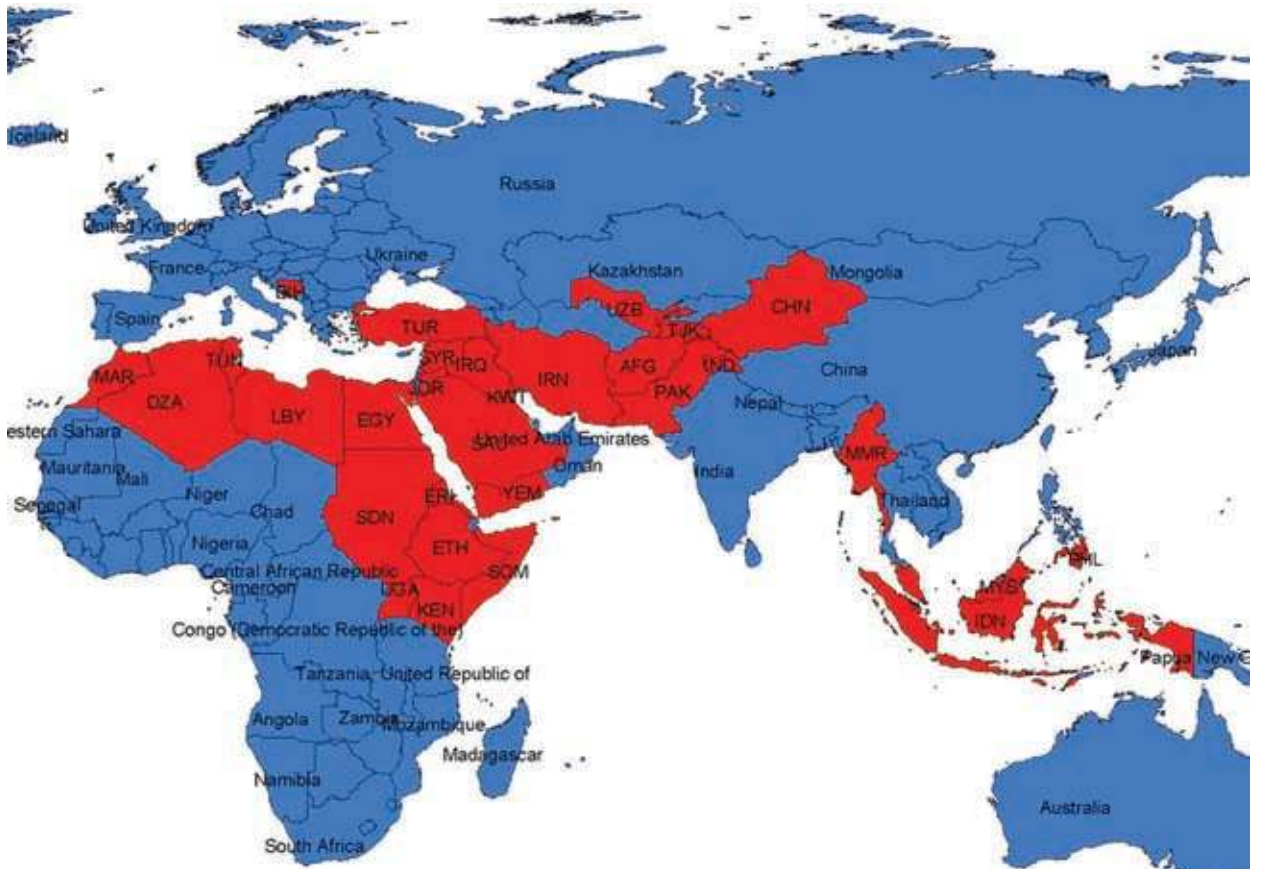
Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ AL-QAEDA

Τοποθετώντας την AL-QAEDA στο κέντρο της ανάλυσής μας, θα πρέπει να επισημάνουμε πως το στοιχείο το οποίο κάνει την οργάνωση αυτή να ξεχωρίζει από προηγούμενες οργανώσεις (όπως οι Ερυθρές Ταξιαρχίες ή η Χαμάς, οι οποίες με κτυπήματα εναντίον επιλεγμένων στόχων προσπάθησαν να μεταφέρουν τους σκοπούς τους σε διεθνές επίπεδο) ενώ παράλληλα της προσδίδει την ηγετική θέση που απολαμβάνει σήμερα ως ο κύριος εκφραστής της διεθνούς τρομοκρατίας, είναι η δομή της, η οποία ομοιάζει περισσότερο

⁹ J, Baylis, 2007, *Strategy in the Contemporary World*, Oxford, Oxford University Press.

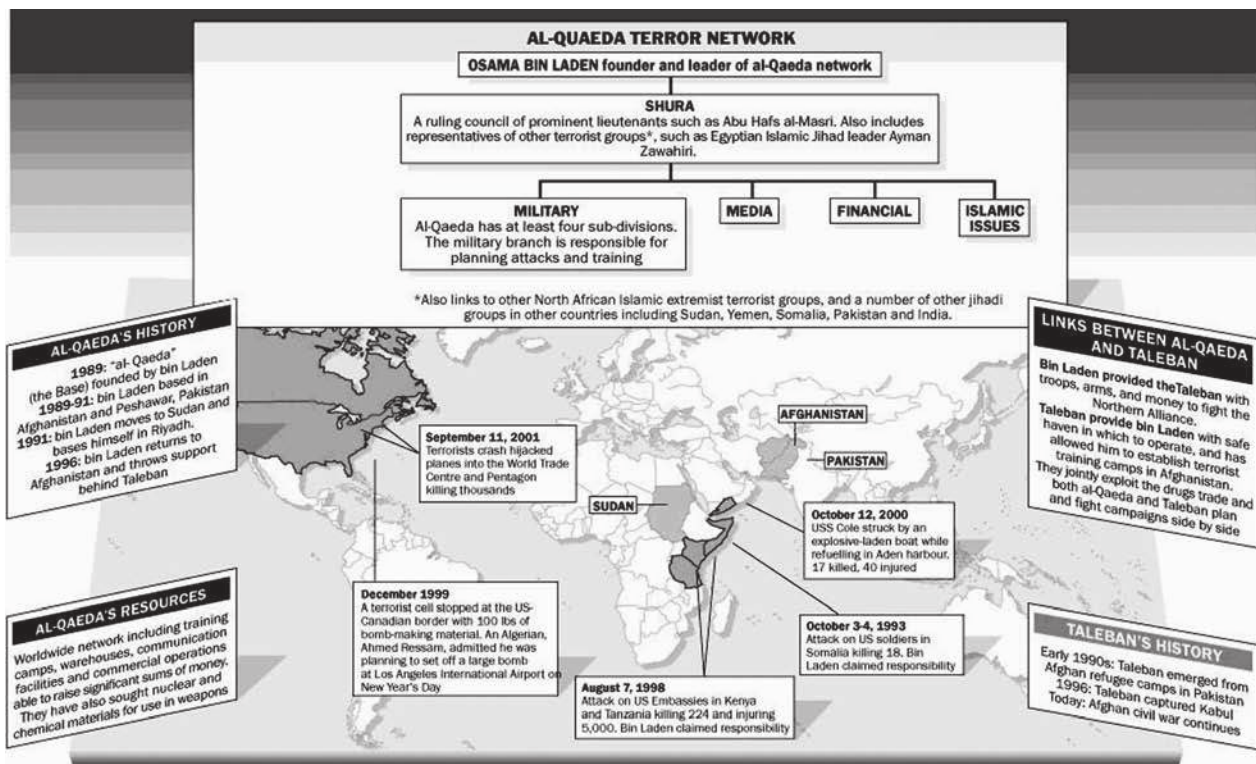
¹⁰ R, Pape, 2006, *Dying to Win*, New York, Random House Trade Paperbacks.

¹¹ P, Neumann, 2005, *Strategic Terrorism*, Journal of Strategic Studies, 28 (4): pp. 571-595.

με αυτή ενός μη-κυβερνητικού οργανισμού παρά με αυτή μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Συγκεκριμένα, η ηγεσία της έχοντας διδαχτεί από τα λάθη προηγούμενων παρόμοιων προσπαθειών, επιχειρεί να αντιστρέψει την παραδοσιακή αντίληψη που θέλει οργανώσεις αυτού του είδους να παραμένουν απόμακρες μυστικιστικές ενέργειες περιθωριακών στοιχείων καλώντας τους απανταχού υποστηρικτές και εν δυνάμει στρατολογούμενους, μέσω της χειραγώγησης του internet και των MME, να ερευνήσουν, να βρουν και να γίνουν μέλη της οργάνωσης μόνοι τους δημιουργώντας έτσι ένα θρησκευτικά υποκινούμενο αλλά επαγγελματικά καθοδηγούμενο παγκόσμιο ισλαμικό κίνημα το οποίο, ναι μεν, διατηρεί ένα μικρό αφοσιωμένο πυρήνα, αλλά ταυτόχρονα επιζητεί να εγκαθιδρύσει ένα ευρύτερο δίκτυο ενώνοντας μεταξύ τους διάφορες ισλαμικές οργανώσεις οι οποίες έχουν όμοιους και όχι αναγκαστικά ταυτόσημους αντικειμενικούς σκοπούς¹². Με άλλα λόγια, η δομή της AL-QAEDA αντανάκλα τις λειτουργίες μιας μητροπολιτικής τράπεζας η οποία ασκεί από μερικό έως απόλυτο έλεγχο σε μια σειρά από ανόμοια και απομακρυσμένα παραρτήματα αν αναλογισθεί κανείς το γεγονός ότι αποτελείται από ένα βασικό πυρήνα διαχείρισης, ο οποίος είναι ικανός να μετατρέψει ένα αμάλγαμα περιφερειακών τρομοκρατικών οργανισμών και ανεξάρτητων ομάδων σε μία λειτουργική συμμαχία, η οποία μπορεί να κινητοποιηθεί μέσω της μεταφοράς χρημάτων, όπλων και γνώσεων από τον πυρήνα προς την περιφέρεια. Η

¹² G, Kepel, *The War for Muslim Minds: Islam and the West*, 2004, Cambridge, Belknap.

◀ ▲ Δίκτυο της AL-QAEDA

ουσιαστική διαφορά του νέου συστήματος λειτουργίας των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι ότι οι περιφερειακές οργανώσεις (π.χ. οι Τσετσένοι ή οι Κούρδοι αυτονομιστές) έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι οι δυνάμεις τους δεν επαρκούν για την επίτευξη των στόχων τους, έχουν μοιραία στραφεί προς την AL-QAEDA, η οποία τους χορηγεί όπλα και μαχητές για τη συνέχιση του αγώνα αλλά και, ακόμα πιο σημαντικό, χρήματα για την κατασκευή τεμενών και σχολείων με μοναδικό αντάλλαγμα την υιοθέτηση της ιδεολογίας και των στόχων της (άσχετα αν διαφωνούν στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να πραγματοποιηθούν) επηρεάζοντας έτσι ακόμη περισσότερο τη συνείδηση των μουσουλμάνων μεταφέροντας την ιδεολογία της όλο και περισσότερο στο κέντρο της μουσουλμανικής σκέψης. Επομένως, συνεχίζοντας, μέσω αυτών των χορηγιών, τον αγώνα για την επίτευξη των περιφερειακών τους στόχων, προσφέρουν στην AL-QAEDA την πολυτιμότερη προσφορά, γίνονται, δηλαδή, κοινωνοί του μηνύματος και της ιδεολογίας της. Παρόλα αυτά, το μεγαλύτερο μειονέκτημα της AL-QAEDA αποτελεί η ίδια της η ιδεολογία. Έχοντας υπόψη το γεγονός ότι η οργάνωση αυτή αποτελεί ένα αμάλγαμα διαφορετικών ομάδων με πολλές φορές συγκρουόμενα συμφέροντα, οι ηγέτες της AL-QAEDA έχουν επινοήσει ένα ευρύ σύστημα ιδεών βασισμένο σε δύο πυλώνες -τη θεωρία του Ιερού πολέμου (Jihad) και τη δαιμονοποίηση των Ηνωμένων Πολιτειών- με σκοπό τη δημιουργία μίας γενικής "ψευδό-ιδεολογίας" η οποία θα απευθύνεται περισσότερο στο συναίσθημα παρά στη λογική με απώτερο

σκοπό τη χρησιμοποίησή της σαν τον συνδυαστικό κρίκο μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων¹³. Δηλαδή, η AL-QAEDA έχει υιοθετήσει μία “μετά-ιδεολογική” συμπεριφορά, η οποία στοχεύει όχι μόνο στη διαίρεση του μουσουλμανικού κόσμου μεταξύ των “αποστατών” (δυτικόφιλοι μουσουλμάνοι) και “πιστών” (οπαδοί του Ιερού πολέμου) αλλά και στην αφύπνιση του μίσους προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, το οποίο ελλοχεύει πάντα στον αναπτυσσόμενο κόσμο, με σκοπό τη στρεβλή αποσαφήνιση του στρατηγικού περιβάλλοντος του μουσουλμανικού κόσμου, ότι δηλαδή, ο κοσμικός χαρακτήρας των κρατών και οι Ηνωμένες Πολιτείες, και όχι τα απολυταρχικά καθεστώτα ευθύνονται για τη σημερινή κατάσταση στο μουσουλμανικό κόσμο. Αιχμή του δόρατος αυτής της λογικής είναι η άποψη πως μία θεϊκή μουσουλμανική αυτοκρατορία η οποία θα εκτείνεται από το ανατολικότερο άκρο της Ινδικής χερσονήσου έως το δυτικότερο άκρο της Βόρειας Αφρικής θα αντικαταστήσει τα εκάστοτε καθεστώτα, είτε είναι εγκατεστημένα με αμερικανική βοήθεια είτε χωρίς, με τη βοήθεια πυρηνικών όπλων τα οποία θα εξασφαλίζουν την ασφαλή διαιώνισή της¹⁴. Είναι ακριβώς αυτή η μηδενιστική αντίληψη του ανέφικτου η οποία προσφέρει τη μεγαλύτερη ευκαιρία για τη διάσπαση αυτής της συμμαχίας αν αναλογιστεί κανείς πως όχι μόνο η πλειοψηφία των μουσουλμάνων θαυμάζει και φιλοδοξεί στις ίδιες πολιτικές ελευθερίες που απολαμβάνει η Δύση, αλλά επίσης το γεγονός ότι σε περίπτωση εγκαθίδρυσης αυτής της αυτοκρατορίας ή της χρήσης πυρηνικών όπλων δεν θα υπάρχει πλέον ούτε Κουρδιστάν ούτε Παλαιστίνη για να κατοικηθεί.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ “4^{ης} ΓΕΝΙΑΣ” ΠΟΛΕΜΟΥ

Έχοντας υπόψη τη συντριπτική ανωτερότητα των εθνικών ενόπλων δυνάμεων στο σημερινό διεθνές σύστημα και την τακτική¹⁵ των τρομοκρατικών οργανώσεων, με κύριο εκφραστή την AL-QAEDA, να χρησιμοποιούν όλα τα διαθέσιμα δίκτυα (πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, στρατιωτικά) με σκοπό να πείσει το αντίπαλο στρατόπεδο ότι τα σχέδιά του είναι είτε μη πραγματοποιήσιμα είτε θα επιτευχθούν με μεγάλο κόστος, η “4^η γενιά” πολέμου¹⁶, σε αντίθεση με τις προηγούμενες μορφές πολέμου, οι οποίες είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό τους τη δύναμη πυρός και την ολοκληρωτική εξουδετέρωση του αντιπάλου όπως αυτό εκφράζεται μέσω της τακτικής του ‘Blitz Krieg’¹⁷, αποτελεί την απάντηση αυτών των ‘αδύναμων αντιπάλων’ στην αλαζονεία και αυταρέσκεια των σύγχρονων Δυτικών κοινωνιών, και ακόμη πιο σημαντικό,

¹³ M, Habeck, *Knowing the Enemy: Jihadist Ideology and the War on Terror*, 2006, New York, Yale University Press.

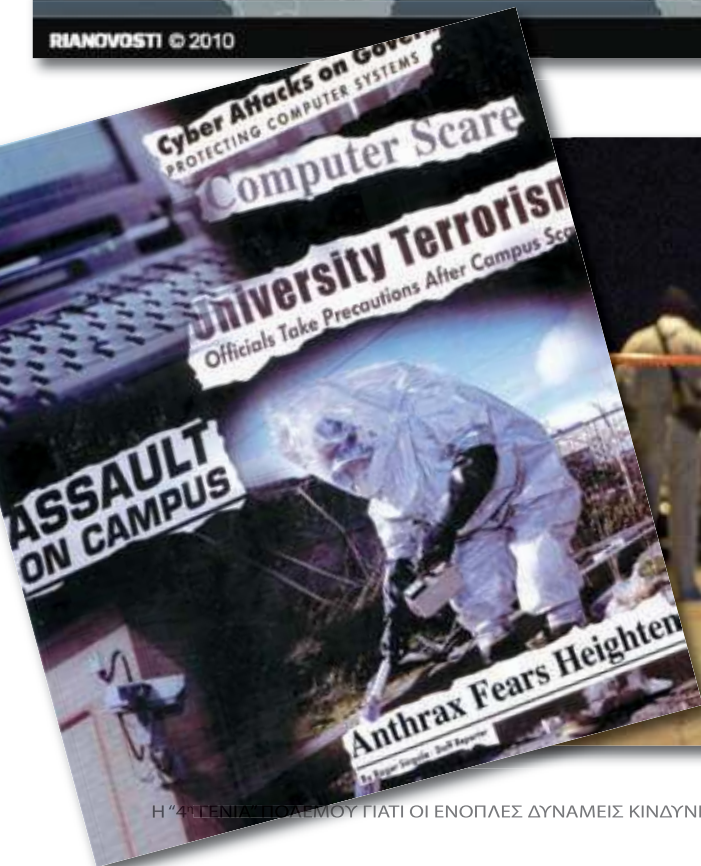
¹⁴ D, Byman, AL-QAEDA: *Do we understand our enemy?*, 2003, World Politics, 56 (1): pp.139-63.

¹⁵ T, Hammes, *Insurgency: Modern Warfare involves into a Fourth Generation*, 2005, Strategic Forum, No 214, <http://www.ndu.edu/inss/>.

¹⁶ T, Hammes, *The Sling and the Stone: On war in the 21st century*, 2006, New York, Zenith Press.

¹⁷ Η “1^η γενιά” πολέμου (Ναπολεοντικοί πόλεμοι μαζικής κατάταξης και ολοκληρωτικού πολέμου), “2^η γενιά” πολέμου (1^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος με στόχο την επιβολή όσο το δυνατόν μεγαλύτερων απωλειών), “3^η γενιά” πολέμου (2^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος με στόχο την επικράτηση μέσω της ανώτερης δύναμης κρούσης).

Deadliest Terrorist Attacks in History

μία εξελιγμένη μορφή πολέμου, η οποία μεταφέρει το πεδίο της μάχης στην καρδιά των ανεπτυγμένων κοινωνιών, όπου τα σύγχρονα στρατηγικά όπλα καταλήγουν ακατάλληλα. Το γεγονός βέβαια ότι για πρώτη φορά μια εξελιγμένη μορφή πολέμου (η οποία μολονότι προϋπήρχε, ωστόσο πρωτοεμφανίζεται σε τέτοιο βαθμό καταστρεψιμότητας και ένταση απειλής) εγκαινιάζεται από έναν παράγοντα, ο οποίος επιδιώκει την αμφισβήτηση του δικαιώματος των κρατών στη μονοπωλιακή χρήση βίας, γέννα πολλά ερωτήματα για το μέλλον. Επομένως, οι επιθέσεις εναντίον των δίδυμων πύργων έχουν ανοίξει τον 'ασκό του Αιόλου' και έχουν προκαλέσει την ανάδυση ενός στρατηγικού περιβάλλοντος¹⁸ κατά το οποίο το βάρος της ασφάλειας, κυρίως των αναπτυσσόμενων χωρών (με ή χωρίς την ανοχή των εκάστοτε κυβερνήσεων), πέφτει στις πλάτες μη-κρατικών οργανισμών (Χεζμπολάχ), διεθνών κινημάτων (Παν-Ισλαμικό κίνημα) και οικονομικά-πολιτικά ισχυρών ατόμων (Μπιν Λάντεν), παράγοντες οι οποίοι υπακούουν λιγότερο στους θεσμούς και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, αναπτύσσουν συνεχώς καινούργιες ασύμμετρες στρατηγικές, εξελίσσουν τις οργανωτικές τους δομές βασιζόμενοι στην ανταλλαγή εμπειριών που γίνεται μέσω διαδικτύου, επιχειρούν τη "μεταφύτευση" των ιδεών τους στα πολιτισμικά κέντρα της Δύσης, όπου η κάλυψη που τους παρέχεται μειώνει την κρατική αντίδραση και εκμεταλλεύονται τον ευπαθή χαρακτήρα των κοινωνιών αυτών, εξασφαλίζοντας την άμεση επαφή με υποστηρικτές και την πρόσβαση σε τεχνολογία, μέσα μαζικής ενημέρωσης, και κυρίως στόχους, πέρα από οποιαδήποτε φαντασία. Έχοντας υπόψη το γεγονός ότι αυτή η νέα μορφή πολέμου έχει ως κύριο στοιχείο της την αποφυγή οποιασδήποτε άμεσης αναμέτρησης και αναλύοντας τις επιθέσεις σε Νέα Υόρκη, Λονδίνο και Μαδρίτη, προκύπτει πως αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της στρατηγικής αποτελεί η υπερφαλάγγιση των εθνικών ενόπλων δυνάμεων. Σαν αποτέλεσμα, δύσκολα αναγνωρίσιμες ομάδες ελαφρώς εξοπλισμένων τρομοκρατών επιζητούν την μη εμπλοκή των ενόπλων δυνάμεων χρησιμοποιώντας τακτικές όπως απαγωγές, δολοφονίες, κράτηση ομήρων, πειρατεία αεροσκαφών και αυτοσχέδιες βόμβες για να επιτεθούν σε κρατικά σύμβολα και μέλη των κυβερνήσεων με σκοπό την εκμετάλλευση της ψυχολογικής επίδρασης που η ανομία και η σύγχυση μεταξύ ειρήνης και πολέμου θα επιφέρει στους πολίτες¹⁹.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Καταρχάς, σε θεωρητικό επίπεδο, το δόγμα του Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας αποτελεί ένα "άδειο κουτί" αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός ότι, πρώτον, ένας πόλεμος δεν μπορεί να διεξαχθεί εναντίον μίας γενικής έννοιας και, δεύτερον, ο ορισμός των αντιτρομοκρατικών επιχειρήσεων, σύμφωνα με το

¹⁸ P, Perla, A, Nofi & M, Markowitz, *War-gaming Fourth-Generation Warfare*, 2006, CNA Corporation, <http://www.cna.org/documents/D0014752.A2.pdf>.

¹⁹ A, Merari, *Terrorism as a Strategy of Insurgency*, 1993, *Terrorism and Political Violence*, 5 (4):pp.213-251 http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/strategy_insurgency.html.

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ, ως 'ο συνδυασμός στρατιωτικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών μέτρων ως μορφή αντιμετώπισης των τρομοκρατικών ομάδων' δεν ανταποκρίνεται στις αυξημένες ανάγκες του σύγχρονου στρατηγικού περιβάλλοντος²⁰. Αφού έχουμε αναγνωρίσει το γεγονός ότι σήμερα καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε ένα "αυτο-συγχρονιζόμενο σμήνος" τρομοκρατικών οργανώσεων με ένα κέντρο (AL-QAEDA) και πολλά περιφερειακά τμήματα με διαφορετικές ιδεολογίες και συγκρουόμενα συμφέροντα, περισσότερους οπαδούς κερδίζει

η στρατηγική της "διάσπασης"²¹ κατά την οποία στοχοποιείται η ικανότητα της AL-QAEDA να συσσωρεύει τις δεκάδες περιφερειακές ομάδες και οργανώσεις, καταστρέφοντας έτσι τους δεσμούς εκείνους που της επιτρέπουν να σχηματίζει έναν ευρύτερο παγκόσμιο συνασπισμό και να μεταφέρει το μήνυμα του ισλαμισμού. Κάτι τέτοιο περιλαμβάνει την εκπόνηση ενός γιγαντιαίου σχεδίου, βασικό συστατικό του οποίου πρέπει να είναι η ρύθμιση του παγκόσμιου "οικοσυστήματος συγκρούσεων"²² παρά η καταστροφή μίας συγκεκριμένης οργάνωσης, αντιλαμβάνοντας το γεγονός ότι σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο μπορεί να λειτουργούν περισσότερες από μία οργανώσεις. Αναπόσπαστο κομμάτι αυτού του σχεδίου είναι η "αναδιαμόρφωση κρατών"²³ κατά τη διάρκεια της οποίας οι χώρες που συμμετέχουν στη συμμαχία κατά των τρομοκρατών καλούνται να επιστρέψουν τραυματισμένες κοινωνίες στην ομαλή ροή τους μέσω της

²⁰ <http://www.usf-iraq.com/>

²¹ D, Kilcullen, *Countering Global Insurgency*, 2005, *Journal of Strategic Studies*, 28 (4):pp.597-617.

²² D, Kilcullen, *Counter-Insurgency Redux*, 2006, *Survival*, Winter, pp. 111-130.

²³ D, Petraeus, *Learning Counter-Insurgency: Observations from Soldiering in Iraq*, 2006, *Military Review*, January-February: pp.2-12.

καλλιέργειας πολιτικών συνασπισμών με τοπικούς παράγοντες, την ανάδειξη και την υποστήριξη του πληθυσμού. Κάτι τέτοιο συμβαίνει σήμερα στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ όπου οι συμμαχικές δυνάμεις προσπαθούν να επαναφέρουν αυτές τις κοινωνίες στο δρόμο της ανάπτυξης και της Δημοκρατίας μέσω της ενεργοποίησης του πληθυσμού και τη δημιουργία δημοκρατικής συνείδησης, η οποία θα αποτρέψει τον τοπικό πληθυσμό να στρέφεται προς τις τρομοκρατικές οργανώσεις, εν μέσω τυφλών βομβιστικών επιθέσεων που έχουν ως στόχο τη διατήρηση του χάους και τη ματαίωση της δημοκρατικής ολοκλήρωσης. Μέρος αυτού του σχεδίου είναι και η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Ρωσίας και Τσετσένων αυτονομιστών ή Τουρκίας και Κούρδων αυτονομιστών, χώρες οι οποίες αντιλαμβάνονται πως δεν κερδίζουν τίποτα σπρώχνοντας αυτές τις οργανώσεις μέσω της βίαιης καταστολής στα χέρια της AL-QAEDA. Αξίζει να σημειωθεί πως σε ένα τέτοιο πλαίσιο που καθιστά τη νίκη ανέφικτη ο ορισμός της νίκης έχει μεταβληθεί από την ολοκληρωτική καταστροφή του αντίπαλου στρατού στον αφοπλισμό των τρομοκρατών, τη διατήρηση της ειρήνης και την εγκαθίδρυση ενός ασφαλούς πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Εν συνεχεία, σε πρακτικό επίπεδο, οι συμμαχικές δυνάμεις στο πόλεμο κατά των τρομοκρατών χρειάζεται να αναπτύξουν κάποια από την επινοητικότητα που χαρακτηρίζει τις σημερινές τρομοκρατικές οργανώσεις, εάν θέλουν να γύρει η πλάστιγγα προς το μέρος τους. Έχοντας πάντα υπόψη πως ο ορισμός της νίκης έχει αλλάξει και ότι ο αντικειμενικός σκοπός δεν είναι η καταστροφή του αντίπαλου στρατού αλλά η υποστήριξη του τοπικού πληθυσμού, και κατ' επέκταση η υποστήριξη της παγκόσμιας κοινής γνώμης, οι ένοπλες δυνάμεις πρέπει να εστιάσουν λιγότερο στη δύναμη πυρός και να αναπτύξουν ένα ευρύτερο τακτικό "ρεπερτόριο"²⁴ που θα βασίζεται κυρίως στη διαπίστωση πως το ανθρώπινο δυναμικό των ενόπλων δυνάμεων αποτελεί το κλειδί για την πραγματοποίηση στόχων όπως η αλλαγή καθεστώτων, η οποία απαιτεί στοιχεία όπως η ανάπτυξη ισχυρών πολιτικών δεσμών, συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ πληθυσμού και κατοχικών δυνάμεων, η δημιουργία βιώσιμων θεσμών και ενός ασφαλούς περιβάλλοντος όπου τοπικοί ηγέτες θα μπορέσουν να αναδυθούν και ο πληθυσμός θα ζει μία ζωή ελεύθερη από φόβο, στοιχεία τα οποία μόνο το ανθρώπινο δυναμικό, και όχι οι μηχανές, μπορούν να προσφέρουν στην πολιτισμική και δημογραφική "ζούγκλα" που επικρατεί σε χώρες στις οποίες χρειάζεται περισσότερο η καθεστωτική αλλαγή. Στρατιωτικοί παρατηρητές αναφέρουν πως ο πόλεμος στο Ιράκ δίδαξε στην ηγεσία των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων πως ενώ όλες οι μάχες μπορεί να κερδηθούν από μία ανώτερη στρατιωτική δύναμη, εντούτοις ο πόλεμος μπορεί να χαθεί²⁵, αν αναλογιστεί κανείς το χάος που επικράτησε στη μετά-Χουσεΐν εποχή. Επομένως, αυξάνονται οι πιέσεις για την αλλαγή της δομής των ενόπλων δυνάμεων από το πρότυπο του Ψυχρού

²⁴ Aylwin, F, *Changing the Army for Counter-Insurgency Operations*, 2005, Military Review, November-December: pp. 2-15.

²⁵ Mellillo, M, *Outfitting a big-war Military with Small-War Capabilities*, 2006, Parameters, 36 (3): pp.22-35.

Πολέμου, το οποίο βασίζεται στη δύναμη πυρός και την εμμονή σε τεχνολογικές λύσεις, σε αυτό μίας “ομοιογενούς δύναμης”²⁶, η οποία θα είναι ικανή να διεξάγει αποστολές σε όλο το φάσμα των πολεμικών επιχειρήσεων και για όσο χρειαστεί, ενώ παράλληλα θα είναι ικανή να αναλάβει έργα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα νεοσύστατων κρατών, όπως η κατασκευή συστήματος υδροδότησης. Για πρώτη φορά, παρά την αδιαμφισβήτητη τεχνολογική ισχύ των Δυτικών ενόπλων δυνάμεων, η λύση σε ένα πόλεμο δεν θα είναι απόλυτα στρατιωτική καθώς η επιτυχής έκβαση του μεγαλύτερου στρατιωτικο-πολιτικού εγχειρήματος (αλλαγή καθεστώτος και εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας σε έναν τόπο όπου ο φιλελευθερισμός δεν ευδοκιμεί) θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα των υπαξιωματικών και στρατιωτών να κερδίσουν την συμπάθεια και να εξασφαλίσουν τη συνεργασία του άμαχου πληθυσμού. Παρόλα αυτά, το να αλλάξει κανείς το χαρακτήρα μίας τεράστιας στρατιωτικής μηχανής δεν είναι εύκολο, αν αναλογιστεί κανείς πρώτον, την ύπαρξη ενός πανίσχυρου βιομηχανικο-στρατιωτικού δεσμού, με τεράστια οικονομικά συμφέροντα και εμμονή σε τεχνολογικές λύσεις, περιορίζοντας έτσι τις δυνατότητες αλλαγής δόγματος, δεύτερον, τη μείωση των οικονομικών δαπανών που έχει σαν αποτέλεσμα την ελλιπή επιμόρφωση στελεχών σε θέματα καταστολής της τρομοκρατίας γεγονός που εμποδίζει την προσαρμοστικότητα των ενόπλων δυνάμεων, και τρίτον, το “σύνδρομο του Βιετνάμ”, δηλαδή, η χαμηλή κοινωνική ανοχή σε απώλειες στα πεδία των μαχών που σχετίζεται άμεσα με τη δημιουργία της ομοιογενούς δύναμης που θα διεξάγει αποστολές σε όλο το φάσμα των πολεμικών επιχειρήσεων²⁷. Ωστόσο, οι ένοπλες δυνάμεις των δυτικών κρατών οφείλουν να αλλάξουν, αν δεν θέλουν να έχουν την ίδια μοίρα με αυτή του Ιππικού, που έβλεπε τη χρησιμότητά του να φθίνει μέσα σε ένα μηχανοποιημένο κόσμο.

²⁶ <http://www.army.mil/speeches/2006/12/14/989-statement-by-general-peter-schoomaker-chief-of-staff-united-states-army-before-the-commission-on-national-guard-and-reserves/index.html>

²⁷ W, Markel, *Wining our Hearts and Minds: Promotion in Wartime*, 2004, *Military Review*, November-December, No 25.

Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας δεν είναι κάτι εύκολο, πόσο μάλλον μία εξελιγμένη μορφή της τρομοκρατίας η οποία διεξάγεται στα πλαίσια της “4^{ης} γενιάς πολέμου”. Η σημασία της παραπάνω ανάλυσης έγκειται στο γεγονός ότι μετά την παρουσίαση των κύριων χαρακτηριστικών του νέου στρατηγικού περιβάλλοντος, τη μελέτη της λειτουργίας της AL-QAEDA και των τρόπων αντιμετώπισής της, και τη διερεύνηση των λόγων που επιτάσσουν την αναμόρφωση των ενόπλων δυνάμεων, ο αναγνώστης μπορεί να εξάγει τρία βασικά συμπεράσματα:

➤ Πρώτον, όσον αφορά την ανάδυση του νέου διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας όπου η εμφάνιση “νέων πολέμων” καθιστά την πρακτική του ολοκληρωτικού πολέμου ανεφάρμοστη, η παρούσα ανάλυση αποσκοπεί στο να δηλώσει ότι ο πόλεμος αποτελεί φυσική σταθερά των Διεθνών Σχέσεων και ότι αυτό που πραγματικά αλλάζει είναι οι διαφορετικές μορφές που αποκτά σε πλήρη αρμονία με το περιβάλλον μέσα στο οποίο διεξάγεται. Επομένως, πρόκειται να μας ακολουθεί για πολλά χρόνια ακόμη, μολονότι ο τρόπος με τον οποίο θα εκφράζεται θα αντανακλά τις στρατηγικές παραμέτρους της εποχής.

➤ Δεύτερον, από το παραπάνω προκύπτει ότι οι ευκαιρίες που προσφέρει το νέο διεθνές περιβάλλον της Παγκοσμιοποίησης έχει συμβάλλει καταλυτικά στη μορφή με την οποία διεξάγονται πλέον οι πολεμικές συγκρούσεις. Η εμφάνιση της “στρατηγικής τρομοκρατίας” αποτελεί προϊόν του σύγχρονου τεχνολογικά ανεπτυγμένου κόσμου καθώς η τρομοκρατία, που παρεμπιπτόντως αποτελεί επίσης φυσική σταθερά του διεθνούς συστήματος, αναπτύσσεται και εξελίσσεται υιοθετώντας τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ανήκει.

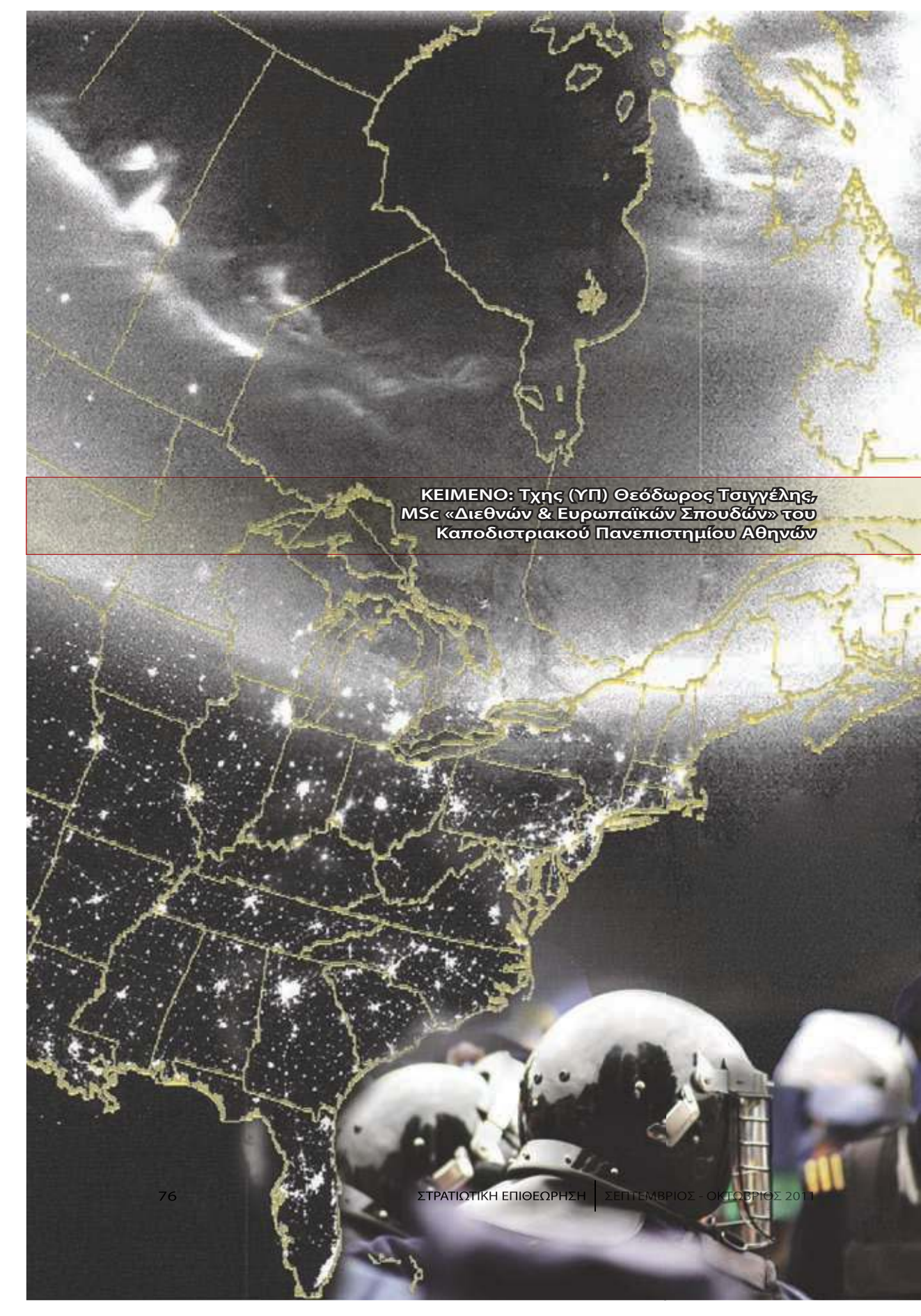
➤ Τρίτον, η παρούσα ανάλυση υποστηρίζει ότι οι ένοπλες δυνάμεις των Δυτικών κρατών έχουν πέσει θύματα της δικής τους επιτυχημένης ανάπτυξης, ως απόλυτες πολεμικές μηχανές, πράγμα που επιτάσσει την αναμόρφωση, αν όχι ανασχηματισμό, των ενόπλων δυνάμεων με γνώμονα τις αυξημένες ανάγκες για ασφάλεια που προκύπτουν στο νέο αυτό περιβάλλον ασφαλείας και την ανάδειξη του έμψυχου υλικού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ J, Mueller, *The Obsolescence of Major War*, 1989, New York, Basic Books.
- ☞ K, Clausewitz, *On War* (μεταφρασμένο), 1993, London, Princeton University.
- ☞ R, Smith, *The Utility of Force*, 2005, New York, Oxford University Press.
- ☞ U, Bar-Joseph, *The Paradox of Israeli Power*, 2004-5, *Survival*, 46 (4): pp. 137-155
- ☞ H, Münkler, *New Wars*, 2004, Oxford, Polity Press.
- ☞ R, Art, *The four function of force*, 2007, New York, Pearson Education Press.
- ☞ A, Levite, E, *Sherwood-Randall*, 2002-3, *Discriminate Force*, *Survival*, 44 (4): pp.81-98.
- ☞ B, Hoffman, 2007, *What is Terrorism?, Enduring Concepts and Contemporary Issues*, New York, Pearson Education.
- ☞ J, Baylis, 2007, *Strategy in the Contemporary World*, Oxford, Oxford University Press.
- ☞ R, Pape, 2006, *Dying to Win*, New York, Random House Trade Paperbacks.
- ☞ P, Neumann, 2005, *Strategic Terrorism*, *Journal of Strategic Studies*, 28 (4): pp. 571-595
- ☞ G, Kepel, *The War for Muslim Minds: Islam and the West*, 2004, Cambridge, Belknap.
- ☞ M, Habek, *Knowing the Enemy: Jihadist Ideology and the War on Terror*, 2006, New York, Yale University Press.
- ☞ D, Byman, *AL-QAEDA: Do we understand our enemy?*, 2003, *World Politics*, 56 (1): pp.139-63.
- ☞ T, Hammes, *Insurgency: Modern Warfare involves into a Fourth Generation*, 2005, *Strategic Forum*, No 214.
- ☞ T, Hammes, *The Sling and the Stone: On war in the 21st century*, 2006, New York, Zenith Press.
- ☞ P, Perla, A, *Nofi & M, Markowitz, War-gaming Fouth-Generation Warfare*, 2006, CNA Corporation.
- ☞ A, Merari, *Terrorism as a Strategy of Insurgency*, 1993, *Terrorism and Political Violence*, 5 (4):pp.213-251.
- ☞ D, Kilcullen, *Countering Global Insurgency*, 2005, *Journal of Strategic Studies*, 28 (4):pp.597-617.
- ☞ D, Kilcullen, *Counter-Insurgency Redux*, 2006, *Survival*, Winter, pp. 111-130.
- ☞ D, Petraeus, *Learning Counter-Insurgency: Observations from Soldiering in Iraq*, 2006, *Military Review*, January-February: pp.2-12.
- ☞ Aylwin, F, *Changing the Army for Counter-Insurgency Operations*, 2005, *Military Review*, November-December: pp. 2-15.
- ☞ Mellillo, M, *Outfitting a big-war Military with Small-War Capabilities*, 2006, *Parameters*, 36 (3): pp.22-35.
- ☞ W, Markel, *Wining our Hearts and Minds: Promotion in Wartime*, 2004, *Military Review*, November-December, No 25.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ☞ <http://www.ndu.edu/inss/> '4^η Γενιά Πολέμου'.
- ☞ <http://www.cna.org/documents/D0014752.A2.pdf> Δίκτυο AL-QAEDA
- ☞ http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/strategy_insurgency.html Στρατηγική τρομοκρατών
- ☞ <http://www.usf-iraq.com/> Αμερικανικό Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.
- ☞ <http://www.army.mil/-speeches/2006/12/14/989-statement-by-general-peter-schoomaker-chief-of-staff-united-states-army-before-the-commission-on-national-guard-and-reserves/index.htm> Δήλωση του Αμερικανού Γενικού Στρατηγού στο Ιράκ.

**ΚΕΙΜΕΝΟ: Τχης (ΥΠ) Θεόδωρος Τσιγγέλης,
MSc «Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών» του
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών**

Αξιολόγηση της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στο Κόσσοβο και στη Νότια Οσετία μέσω της Θεωρίας του Νεοκλασικού Ρεαλισμού

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 μία νέα θεωρία αναπτύχθηκε μέσα από τα έργα των Randall Schweller (1998), Fareed Zakaria (1998), Thomas Christensen (1996) και William Wolhforth (1993). Αν και οι συγγραφείς στα έργα τους ονόμασαν τη θεωρία τους με διαφορετικούς τρόπους, ο Gideon Rose¹ αναγνώρισε τα κοινά στοιχεία ανάμεσα σε αυτούς και τοποθέτησε τα θεωρητικά τους σχήματα κάτω από την ταμπέλα του Νεοκλασικού Ρεαλισμού.

Η μίξη μίας παλαιάς (Κλασικός Ρεαλισμός) και μίας νέας (Δομικός Ρεαλισμός) θεωρίας είναι το κυρίως θέμα των υπόψη «θεωρητικών». Ο σκοπός τους όμως είναι να δημιουργήσουν μία θεωρία η οποία εξηγεί τη συμπεριφορά ενός κράτους στο διεθνές σύστημα: μία θεωρία εξωτερικής πολιτικής. Έχοντας μελετήσει το έργο τους, θα γίνει μία προσπάθεια σύνθεσης των θεωρητικών τους υποδείξεων με σκοπό να παρουσιασθούν οι βασικές παραδοχές του Νεοκλασικού Ρεαλισμού. Από αυτή τη σύνθεση θα προκύψει μία «εξετάσιμη» υπόθεση την οποία θα χρησιμοποιήσουμε για να αξιολογήσουμε την Αμερικανική εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κόσσοβο (1999) και κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Νότια Οσετία (2008). Αυτή η υπόθεση υποστηρίζει ότι «ένα κράτος επεκτείνει τα πολιτικά του ενδιαφέροντα στο εξωτερικό με σκοπό να αποκτήσει περισσότερη ισχύ (δηλαδή επιρροή, κύρος), όταν

¹ Rose Gideon, 1998: 144-172.

ο κεντρικός του φορέας λήψης αποφάσεων, προσδιορίζει μία ευκαιρία για δράση και αντιληφθεί ότι α) διαθέτει αρκετή κρατική εξουσία και β) η κατανομή δυνάμεων στην περιοχή τον ευνοεί ως κράτος».

Το Κόσσοβο και η Νότια Οσετία είναι «εν μέρει-κράτη» σε διαφορετικές περιοχές, με διαφορετικό περιβάλλον και με διαφορετική συστημική δομή. Επίσης διαφέρουν αναφορικά με την ιστορία τους και με την ιστορία των ανθρώπων που ζουν εκεί. Όμως έχουν ορισμένα κοινά γενικά χαρακτηριστικά τα οποία μας επιτρέπουν να τα βάλουμε στην ίδια κατηγορία. Ήταν και τα δύο μικρές «περιφέρειες» με μειονοτικούς πληθυσμούς και αποτελούσαν μέρη ενός μεγαλύτερου και πιο ισχυρού κράτους, από το οποίο ήθελαν να αποσχιστούν. Και τα δύο προσέελκυσαν την προσοχή της διεθνούς κοινότητας και άλλων πιο ισχυρών κρατών: των ΗΠΑ για το Κόσσοβο και της Ρωσίας για τη Νότια Οσετία. Και τα δύο κλιμάκωσαν τις απαιτήσεις τους φτάνοντας στον πόλεμο και το πιο σημαντικό, και τα δύο διακήρυξαν μονομερώς την ανεξαρτησία τους το 2008, το ένα μερικούς μήνες μετά το άλλο.

Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ ακολούθησαν διαφορετική εξωτερική πολιτική σε αυτές τις δύο περιπτώσεις, οι οποίες έχουν τις προαναφερόμενες ομοιότητες, αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για την επιλογή τους. Θα ήταν επίσης πολύ σημαντικό να εξετασθεί εάν ο Νεοκλασικός Ρεαλισμός μπορεί να παρέχει μία εξήγηση για αυτή τη διαφοροποίηση.

ΤΟΠΟΘΕΤΩΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ

Προς μία Νέα Θεωρία Εξωτερικής Πολιτικής

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ορισμένοι μελετητές ξεκίνησαν μία νέα προσπάθεια. Δεδομένου ότι σχεδόν κανένας από αυτούς δεν παραπέμπει στον άλλο, μπορεί να υποθεθεί ότι αυτό δεν ήταν μία συνειδητή μαζική προσπάθεια. Ωστόσο το έργο των Randall Schweller, William Wohlforth, Thomas Christensen και Fareed Zakaria, δείχνει προς την ίδια κατεύθυνση. Αυτό που αυτοί προσπάθησαν να κάνουν, είναι να συνδυάσουν τις θεωρίες του δευτέρου και τρίτου επιπέδου ανάλυσης (κρατικό και συστημικό επίπεδο) και να δημιουργήσουν μία νέα θεωρία εξωτερικής πολιτικής². Ο σκοπός αυτής της θεωρίας ήταν να προβλέψει την ατομική συμπεριφορά των ανεξάρτητων κρατών. Σε μία σχηματική μορφή, με σκοπό να το πετύχουν αυτό, χρησιμοποίησαν στοιχεία του Κλασικού Ρεαλισμού, τα οποία τα συγχώνευσαν με στοιχεία του Δομικού ρεαλισμού, εισάγοντας πα-

² Όμως ο καθένας τους διαλέγει διαφορετικό θέμα για την περιπτωσιολογική του μελέτη. Ο Zakaria εξέτασε την Αμερικανική εξωτερική πολιτική από τα τέλη του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ο Schweller εξέτασε τις αιτίες του Β' ΠΠ. Ο Wohlforth εξέτασε τις Αμερικανοσοβιετικές σχέσεις και ο Christensen εξέτασε τις Κινεζοαμερικανικές σχέσεις την πρώτη δεκαετία του Ψυχρού Πολέμου.

ράλληλα μεταβλητές της εγχώριας πολιτικής. Αυτή η νέα θεωρία ονομάστηκε από τους μελετητές Νεοκλασικός Ρεαλισμός³ και τοποθετείται ανάμεσα στον Κλασικό και στον Δομικό Ρεαλισμό.

Καταρχάς και παρά τη σημασία της θεωρίας του, ο Kenneth Waltz υποστηρίζει, ότι ο στόχος του είναι να εξηγήσει τα αποτελέσματα της αλληλεπίδρασης των

κρατών και όχι την ατομική εξωτερική πολιτική κάθε κράτους⁴. Για τον Waltz οι θεωρίες εξωτερικής πολιτικής ανήκουν στο δεύτερο επίπεδο ανάλυσης (κρατική ανάλυση) και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή συνδυαστούν για να προβλέψουν τη συμπεριφορά των ανεξάρτητων κρατών.

Γενικά, οι Νεοκλασικοί Ρεαλιστές υποστηρίζουν ότι η θεωρία εξωτερικής πολιτικής δεν μπορεί να αγνοήσει είτε τις συστημικές επιρροές είτε τα εγχώρια στοιχεία⁵. Μία καλή θεωρία εξωτερικής πολιτικής, πρέπει να περιέχει μεταβλητές τόσο από τους εσωτερικούς όσο και από τους εξωτερικούς παράγοντες επηρεασμού, και να γεφυρώνει τις συστημικές ευκαιρίες και περιορισμούς⁶ με τις ανθρώπινες ενέργειες.

Σχετικά με το συστημικό επίπεδο, οι Νεοκλασικοί Ρεαλιστές συμφωνούν ότι το σύστημα μπορεί να παρουσιάσει στα κράτη δομικές ευκαιρίες και περιορισμούς, αλλά αυτές δεν επηρεάζουν τις πολιτικές των κρατών με προκαθορισμένο τρόπο⁷. Εάν για παράδειγμα κάποιος αποδεχτεί την υπόθεση των «αμυντικών» ρεαλιστών

³ Brown et.al., 1995: Preface, xii.

⁴ Waltz, 1979: 175.

⁵ Zakaria, 1998: 16-17.

⁶ Schweller, 1998:7 & Christensen, 1995: 3,7.

⁷ Schweller, 1998: 3.

ότι το σύστημα ωθεί τα κράτη να ακολουθήσουν μετριοπαθείς πολιτικές, τότε οι επεκτατικές πράξεις των «μεγάλων δυνάμεων» δείχνουν αφύσικες⁸.

Από την άλλη πλευρά είναι αδύνατο να αγνοήσει κανείς τους εγχώριους παράγοντες οι οποίοι διαμορφώνουν κατά πολύ την εξωτερική πολιτική. Ο κάθε πολιτικός αρχηγός έχει στη διάθεσή του/της και υλικούς και ανθρώπινους πόρους οι οποίοι του/της δίνουν ένα σημαντικό εύρος επιλογών στην εξωτερική πολιτική⁹. Επιπρόσθετα, οι νεοκλασικοί ρεαλιστές πιστεύουν ότι οι αντιλήψεις των πολιτικών πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη, από τη στιγμή που οι απόψεις τους στην κατανομή δυνάμεων είναι αυτές που επηρεάζουν σημαντικά τη συμπεριφορά του κράτους τους¹⁰.

Συνοψίζοντας τη Θεωρία

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, μπορούμε να συνοψίσουμε τις θεωρητικές απόψεις - θέσεις του νεοκλασικού ρεαλισμού, στα ακόλουθα σημεία:

➔ Η κύρια μονάδα στο διεθνές περιβάλλον είναι το κυρίαρχο κράτος. Πρόκειται για έναν ορθολογικό και ενιαίο φορέα ο οποίος αποφασίζει σύμφωνα με το εθνικό του ενδιαφέρον.

➔ Το διεθνές περιβάλλον είναι ένα σύστημα αλληλεπίδρασης κρατών. Κύριό του χαρακτηριστικό είναι η αναρχία. Η δύναμη (εξουσία) αποτελεί την κυριότερη μεταβλητή του συστήματος και είναι άνισα κατανομημένη μεταξύ των μονάδων του.

➔ Η εξουσία ορίζεται ως οι δυνατότητες και οι πόροι που διαθέτει ένα κράτος (εθνική εξουσία). Οι στρατιωτικές δυνατότητες θεωρούνται ως οι σημαντικότερες. Σε ένα δεύτερο επίπεδο είναι όλα τα άλλα είδη δυνατοτήτων και πόρων (οικονομικοί, ανθρωπίνοι, φυσικοί πόροι κ.λπ.) τα οποία είναι δυνατόν να μετατραπούν σε στρατιωτικές δυνατότητες.

➔ Η δύναμη ενός κράτους δεν αποτελείται μόνο από τις δυνατότητες και τους πόρους του. Η δομή του κράτους και εγχώριοι παράγοντες όπως η βούληση του νομοθέτη, η κοινή γνώμη, το επίπεδο του κυβερνητικού συγκεντρωτισμού, η λειτουργικότητα και η αφοσίωση της γραφειοκρατίας και η έκταση του κράτους, περιορίζουν την εξουσία την οποία οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων έχουν στα χέρια τους. Αυτό το τμήμα της εθνικής εξουσίας καλείται «κρατική εξουσία».

➔ Τα κράτη επεκτείνουν την εξωτερική τους πολιτική στο εξωτερικό, με σκοπό να εξυπηρετήσουν το πιο σημαντικό εθνικό τους συμφέρον: την απόκτηση περισσότερης εξουσίας. Ωστόσο, η εξουσία στην περίπτωση αυτή ορίζεται ως επιρροή, κύρος και καλύτερη θέση στο σύστημα.

➔ Οι αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής και οι συνακόλουθες δράσεις των κρατών, διαμορφώνονται από τις αντιλήψεις των πολιτικών, οι οποίοι είναι αυτοί που αποφασίζουν και αντιμετωπίζουν το διεθνές σύστημα.

Υπάρχουν ορισμένοι όροι που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση οι οποίοι πρέπει να καθοριστούν για το σκοπό αυτής της εργασίας, πριν προχωρήσουμε

⁸ Zakaria, 1998: 27.

⁹ Schweller, 1998: 3.

¹⁰ Wolhforth, 1993: 2,6.

στην δοκιμή της θεωρίας. Όροι όπως πολιτικοί, ηγεσία (κεντρική), φορείς λήψεως αποφάσεων, χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν τους πιο σημαντικούς δρώντες της εκτελεστικής εξουσίας της κυβέρνησης, οι οποίοι όχι μόνο παίρνουν σημαντικές αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής, αλλά επίσης εκπροσωπούν το κράτος στο εξωτερικό. Στην περίπτωση των ΗΠΑ αυτοί θα είναι ο Πρόεδρος, ο Υπουργός Εξωτερικών, ο Υπουργός Άμυνας και σε πολύ λίγες περιπτώσεις ειδικοί απεσταλμένοι ή σύμβουλοι του Προέδρου.

Επίσης, από την παραπάνω ανάλυση των αξιωμάτων και υποθέσεων του νεοκλασικού ρεαλισμού, εξάγεται μία πρόταση που επιδέχεται δοκιμής σχετικά με τη συμπεριφορά των κρατών: Ο νεοκλασικός ρεαλισμός υποστηρίζει ότι ένα κράτος επεκτείνει τα πολιτικά του συμφέροντα στο εξωτερικό προκειμένου να αποκτήσει περισσότερη εξουσία (δηλαδή επιρροή, κύρος), όταν οι κεντρικοί του φορείς λήψεως αποφάσεων εντοπίσουν μία ευκαιρία για δράση και αντιληφθούν ότι α) διαθέτουν αρκετή κρατική εξουσία και β) η κατανομή της εξουσίας στην περιοχή τους ευνοεί.

Κατά συνέπεια σε κάθε μία από τις δύο υπό εξέταση περιπτώσεις, εμείς πρόκειται να απαντήσουμε πέντε ερωτήσεις προκειμένου να εξετάσουμε και να εκτιμήσουμε την εγκυρότητα του Νεοκλασικού Ρεαλισμού:

- α. Υπήρχε ευκαιρία για επέκταση;
- β. Διαθέτουν οι πολιτικοί αρκετή κρατική εξουσία;
- γ. Η κατανομή της εξουσίας τους ευνοεί;
- δ. Ποιες ήταν οι αντιλήψεις των πολιτικών; Αποφάσισαν να παρέμβουν;
- ε. Εάν ναι για ποιο λόγο το έκαναν; Για επιρροή και κύρος ή για κάτι άλλο;

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΚΟΣΣΟΒΟ - 1999

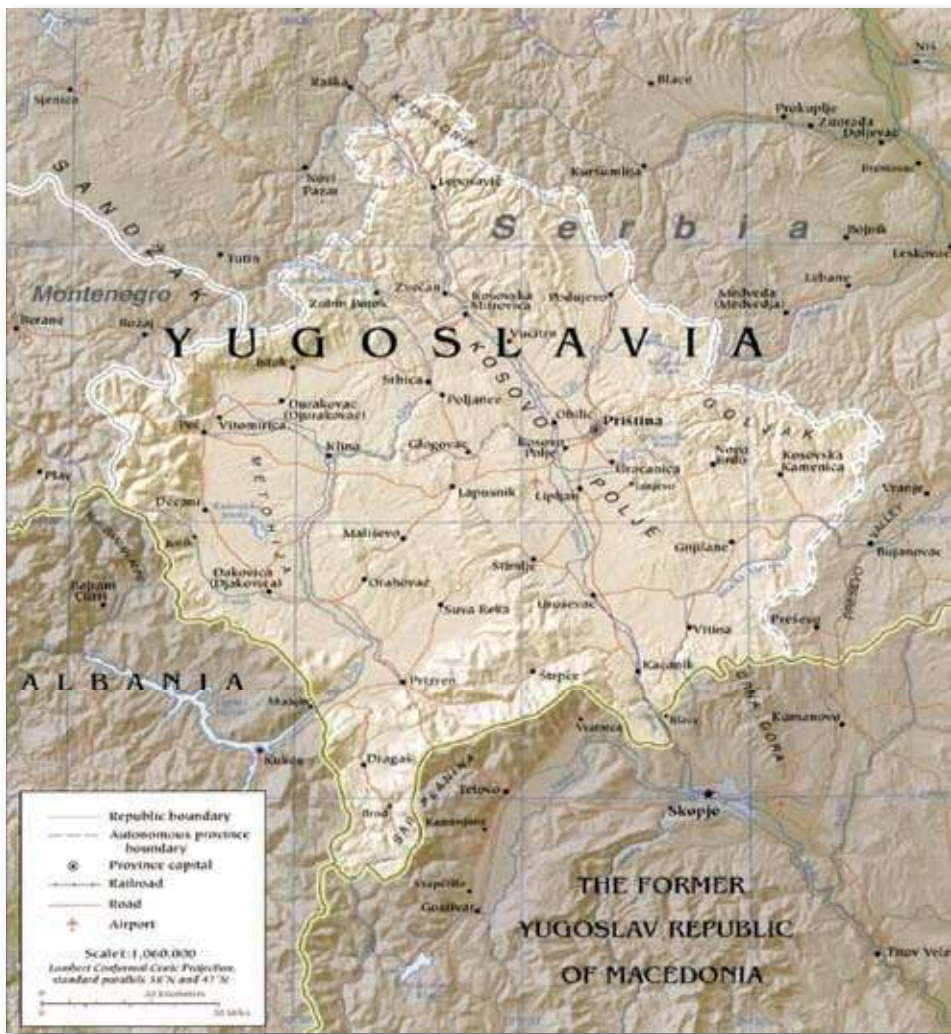
Μία Περιοχή που Κουβαλάει Παλαιές Αμαρτίες

Η ιστορία της περιοχής που ονομάζεται σήμερα Κόσσοβο είναι μεγάλη και πηγαίνει πίσω στους αιώνες. Το ίδιο είναι και η ιστορία της διαμάχης μεταξύ των Αλβανών και Σέρβων που ζουν εκεί. Από την πλευρά τους οι Σέρβοι νίκησαν εκεί την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1389 στη μάχη του «Fushe Kosove» και ίδρυσαν εκεί πολλές ιστορικές Σέρβικες Ορθόδοξες εκκλησίες¹¹. Από την άλλη πλευρά οι Αλβανοί ξεκίνησαν εκεί το Εθνικό απελευθερωτικό τους κίνημα εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο Prizren, το 1878¹². Το Κόσσοβο έγινε μέρος της Σερβίας μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους, ενώ η περιοχή της Γιουγκοσλαβίας, όπως την ξέραμε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, προέκυψε μετά την διάλυση της Αυστρο-Ουγγρικής Αυτοκρατορίας¹³. Μετά το σχηματισμό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και μέχρι μερικά χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι σχέσεις μεταξύ των Αλβανών και των Σέρβων

¹¹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 33.

¹² NiKolic, 2003: 58.

¹³ NiKolic, 2003: 58-59.

κατοίκων του Κοσόβου πέρασαν από διαφορετικές φάσεις, οι οποίες θα παρουσιαστούν συνοπτικά εδώ.

Πριν από το 1945, ο Marshall Tito λαμβάνει σκληρά μέτρα κατά των Κοσσοβάρων Αλβανών, οι οποίοι καταπίεσαν του Κοσσοβάρους Σέρβους κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ, όταν το Κόσοβο ήταν μέρος της φασιστικής Μεγάλης Αλβανίας¹⁴. Τα μέτρα του Tito (συμπεριλαμβανομένων των διώξεων, γλωσσικών φραγμών και του αποικισμού της Σερβίας) ήρθαν μετά το τέλος του Β' ΠΠ¹⁵. Μετά τη διάλυση των σχέσεων του Tito με το καθεστώς της Μόσχας (1948), σκληρά καταπιεστικά μέτρα εναντίον των Κοσσοβάρων Αλβανών, εμφανίστηκαν και πάλι στην ατζέντα της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης. Αυτή τη φορά για τους Κοσσοβάρους Αλβανούς,

¹⁴ NiKolic, 2003: 60.

¹⁵ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 34.

υπήρχε η υπόνοια της υποστηρίξεως του Αλβανού ηγέτη Enver Hoxha, ο οποίος διατηρούσε καλές σχέσεις με τον Stalin¹⁶. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 (εν μέσω του γενικού επαναστατικού πνεύματος του Μαΐου του 1968), οι Αλβανοί του Κοσσόβου απαίτησαν ελευθερίες, εκπαίδευση, επενδύσεις και κοινές θέσεις στη δημόσια διοίκηση του Κοσσυφοπεδίου, η οποία αυτή την περίοδο κυριαρχείται από Σέρβους και Μαυροβούνιους. Διαδηλώσεις ξέσπασαν και η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ανέλαβε την αποκατάσταση των προ του 1948 δικαιωμάτων των Αλβανών του Κοσσόβου¹⁷.

Το Γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα του 1974 ήταν το δεύτερο πιο σημαντικό ιστορικό και πολιτικό γεγονός για τη μεταγενέστερη Σερβο-Αλβανική σύγκρουση για το Κόσσοβο. Το πιο σημαντικό βέβαια γεγονός, ήταν η εκλογή του Slobodan Milosevic στην προεδρία της Σερβίας το 1989. Στο Σύνταγμα του 1974 ο Tito τροποποίησε το καθεστώς του Κοσσόβου αναβαθμίζοντάς το σε μία αυτόνομη περιοχή εντός της Σερβικής Δημοκρατίας, έχοντας τη δική του Διοίκηση,

Milosevic

Συνέλευση και Δικαστικό Σύστημα¹⁸. Από την άλλη πλευρά τα δικαιώματα αυτά βοήθησαν τους Κοσσοβάρους Αλβανούς να περιθωριοποιήσουν τους Κοσσοβάρους Σέρβους και να «Αλβανοποιήσουν» το Κόσσοβο¹⁹. Χιλιάδες Κοσσοβάρους Σέρβους μετανάστευσαν από το Κοσσυφοπέδιο, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, φοβούμενοι τους Κοσσοβάρους Αλβανούς²⁰.

Στη δεκαετία του 1980, μετά το θάνατο του Tito, οι Κοσσοβάρους Αλβανοί (που αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία του Κοσσόβου) απαίτησαν από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση να αναβαθμίσει το καθεστώς του Κοσσόβου σε Δημοκρατία, έτσι ώστε να ελέγχονται πολιτικά μόνοι τους²¹. Διάφορα περιστατικά μεταξύ των Κοσσοβάρων Σέρβων και των Κοσσοβάρων Αλβανών, αύξησαν τον Σερβικό Εθνικισμό, ιδιαίτερα ανάμεσα στην πολιτική ελίτ του Βελιγραδίου²². Κατάσταση έκτακτης ανάγκης κηρύχθηκε, Σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις εισήλθαν στο Κόσσοβο και διάφορες ελευθερίες, δικαιώματα και πρόνοια αναστάληκαν.

Το Μάιο του 1989, ο Slobodan Milosevic, εκμεταλλευόμενος τη δυσарέσκεια των Σέρβων κατά των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου και τον αυξανόμενο εθνικισμό, έγινε πρόεδρος της Σερβίας²³. Ο Milosevic είχε επανειλημμένα μιλήσει για τα δικαιώματα της Σερβίας στο Κοσσυφοπέδιο και πρότεινε όπως οι Κοσσοβάρους Σέρβους είχαν έναν πιο σημαντικό ρόλο στην περιοχή²⁴. Αναμφίβολα, η κατάρρευση

¹⁶ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 35.

¹⁷ Judah, 2002: 36-38.

¹⁸ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 35.

¹⁹ Guzina, 2003: 39; Jatras, 2000: 22.

²⁰ NiKolic, 2003: 62-63.

²¹ Judah, 2002: 36-38.

²² Independent International Commission on Kosovo, 2000: 40.

²³ King and Whit, 2006: 36-37.

²⁴ Judah, 2002: 53-54.

της Γιουγκοσλαβίας ώθησε τη Σερβία να ενισχύσει την κατάσταση και να αυξήσει το επίπεδο της ενσωμάτωσης²⁵. Η πολιτική ελίτ του Βελιγραδίου πίστευε ότι οι Κοσσοβάροι Αλβανοί ήταν ακόμη μία μειονότητα μέσα στα Σερβικά σύνορα και ως εκ τούτου, τα δικαιώματά τους θεωρήθηκαν υπερβολικά και άδικο για τις άλλες μειονότητες²⁶. Με αυτό το πνεύμα η Σερβική Κυβέρνηση ανέλαβε τον έλεγχο των πολιτικών θεσμών του Κοσόβου και ανακάλεσε την αυτονομία της περιοχής το 1990²⁷. Από το σημείο αυτό, άρχισε μία περίοδος καταπίεσης εναντίον των Κοσσοβάρων Αλβανών, με μέτρα τα οποία συμπεριλάμβαναν την περιθωριοποίησή τους από τους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς τομείς δραστηριότητας και με μεγάλης κλίμακας καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μαζικές συλλήψεις, βασανιστήρια, παράνομες κρατήσεις κ.α)²⁸.

Στις αρχές και ως τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι Κοσσοβάροι Αλβανοί με επικεφαλής τους διανοούμενούς τους, μπήκαν στο δρόμο της παθητικής αντίστασης. Οργάνωσαν ένα παράλληλο δίκτυο δραστηριοτήτων, με την ανοχή των Σερβικών αρχών, το οποίο κυμαινόταν από ένα απλό κοινωνικό δίκτυο και μία παράλληλη οικονομία (χρηματοδοτούμενη κυρίως από τους Κοσσοβάρους Αλβανούς της διασποράς) μέχρι μία «σκιώδη» Κυβέρνηση²⁹. Η πρωταρχική πολιτική οντότητα που πήρε τον έλεγχο αυτού του δικτύου μετά τις εκλογές (διοργανώθηκαν μυστικά μεταξύ των Κοσσοβάρων Αλβανών), ήταν ο Σύνδεσμος για ένα Δημοκρατικό Κόσσοβο, με επικεφαλής τον διανοούμενο Ibrahim Rugova. Ωστόσο, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι απαιτήσεις των Κοσσοβάρων Αλβανών είχαν μετατοπιστεί από την εξίσωση με Δημοκρατία σε πλήρη ανεξαρτησία, ακολουθώντας τα παραδείγματα της Κροατίας και της Σλοβενίας οι οποίες είχαν αποσχιστεί από τη Γιουγκοσλαβία³⁰.

Κατά τα έτη 1996-1997, εμφανίστηκε ο KLA (που σημαίνει Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου). Οι Κοσσοβάροι Αλβανοί, κουρασμένοι από τη διατήρηση του παράλληλου κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού συστήματος αλλά και από την παραμέλησή τους, τόσο από τις Σερβικές αρχές όσο και από τη Διεθνή Κοινότητα (η συμφωνία του Dayton το 1995 απλά δεν έκανε καμία αναφορά στο Κόσσοβο), σχημάτισαν αυτή τη στρατιωτική οργάνωση, η οποία άρχισε να αναλαμβάνει δράση, έστω και με μικρής κλίμακας επιχειρήσεις. Η οργάνωση αυτή υποστηρίχθηκε από τη διασπορά αλλά και από τους Κοσσοβάρους Αλβανούς οι οποίοι πίστευαν ότι ήρθε η ώρα για δράση³¹.

Όταν το πολιτικό σύστημα της Αλβανίας κατέρρευσε το 1997, ο KLA επωφελήθηκε της καταστάσεως εισάγοντας βαρύ οπλισμό από τις εγκαταλελειμμένες αποθήκες και εκπαιδύοντας τα μέλη του στο αλβανικό έδαφος³². Με αυτόν τον

²⁵ Guzina, 2003: 37-38.

²⁶ Guzina, 2003: 38.

²⁷ Judah, 2002: 61.

²⁸ Judah, 2002: 62-63; Independent International Commission on Kosovo, 2000: 41-42.

²⁹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 43.

³⁰ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 46.

³¹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 50-52.

³² Judah, 2002: 128-129.

τρόπο ο ΚΛΑ άρχισε να αναλαμβάνει μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις εναντίον των σερβικών Αρχών³³. Ο Milosevic τάχθηκε με τους ακραίους εθνικιστές και έδωσε εντολή στις σερβικές Αρχές να λάβουν σκληρά μέτρα κατά της «τρομοκρατικής» οργάνωσης του ΚΛΑ και ολόκληρου του πληθυσμού του Κοσσόβου³⁴.

Όταν ο Milosevic έγινε πρόεδρος της Ομοσπονδίας στις αρχές του 1998, έδωσε διαταγές για πιο αποτελεσματικά στρατιωτικά μέτρα εναντίον των Κοσσοβάρων Αλβανών και για άμεσα αντίποινα για τις εχθροπραξίες που πραγματοποιούνταν από τον ΚΛΑ. Το αποτέλεσμα ήταν μία σφαγή τον Φεβρουάριο του 1998, όταν σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις συνέλαβαν έναν Κοσσοβάρo Αλβανό με την κατηγορία ότι είναι τρομοκράτης και σκότωσαν όλη του την οικογένεια (η οποία απαριθμούσε 58 άτομα)³⁵. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι «παραστρατιωτικές» ομάδες κάθε χωριού του Κοσσυφοπεδίου εμφανίστηκαν για να υπερασπιστούν τα χωριά τους³⁶.

Αυτήν ήταν η αρχή του πολέμου. Κατά τη διάρκεια του 1998-1999, οι εχθροπραξίες μεταξύ των δύο πλευρών συνεχίστηκαν. Οι παρακάτω ενότητες περιλαμβάνουν μία παρουσίαση τόσο των γεγονότων της σύγκρουσης όσο και της Αμερικανικής συμμετοχής, υπό το πρίσμα της θεωρίας του Νεοκλασικού Ρεαλισμού.

Ευκαιρία για Δράση και η Κατανομή της Εξουσίας

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, Πρόεδρος των ΗΠΑ ήταν ο William Jefferson (Bill) Clinton, ο οποίος επανεξελέγη για δεύτερη θητεία το 1996. Όπως αναφέρεται παρακάτω, ο πρόεδρος Clinton επέλεξε, σε αυτή τη δεύτερη θητεία του, την Madeleine Albright ως Γραμματέα (Υπουργό) Εξωτερικών και τον William Cohen ως Γραμματέα (Υπουργό) Άμυνας. Αν και ο Πρόεδρος είναι αυτός που παίρνει την τελική απόφαση, αυτοί οι Γραμματείς είναι οι άνθρωποι που αντιπροσωπεύουν το γραφειοκρατικό μηχανισμό της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας και δίνουν τις σημαντικότερες συμβουλές σε αυτόν. Η αρχική ερώτηση την οποία αυτοί οι φορείς λήψεως αποφάσεων είχαν να απαντήσουν και την οποία εξετάζει η θεωρία μας, είναι εάν η κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο παρουσίασε στις ΗΠΑ μία κατάσταση να δράσουν.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τα Βαλκάνια ήταν μία περιοχή που προσέλκυσε το ενδιαφέρον των ΗΠΑ. Οι Αμερικανοί υποστήριξαν την απόσχιση της Κροατίας και της Σλοβενίας και ανέλαβαν στρατιωτική δράση εναντίον της Βοσνίας με σκοπό να βοηθήσουν τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Παρά την αρχική πολιτική αμφισβήτηση μεταξύ των Κοσσοβάρων Αλβανών και Σέρβων και τα μεταγενέστερα στρατιωτικά επεισόδια (1996-1997), η κατάσταση στο Κόσσοβο δεν ήταν στην ατζέντα του Clinton. Εν μέρει εξαιτίας των περιορισμένων και όχι τόσο σημαντικών επεισοδίων τα οποία δεν προσέλκυσαν τη διεθνή προσοχή, εν μέρει επειδή

³³ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 53.

³⁴ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 53-54.

³⁵ Judah, 2002: 139-140.

³⁶ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 55.

θεωρήθηκε ως ένα εμπόδιο για τις διαπραγματεύσεις για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη³⁷, εν μέρει λόγω των εκλογών για την Προεδρία (1996) και το Κογκρέσο (1997) και εν μέρει λόγω του σκανδάλου Whitewater και της αμφισβήτησης μεταξύ των μελών του Κογκρέσου για την προεδρική (μη) παραπομπή.

Τα αρχεία³⁸ δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια του Ιανουαρίου και στις αρχές Φεβρουαρίου, δεν υπήρχε καμία σοβαρή δήλωση που να εκδόθηκε από το «περιβάλλον» του Προέδρου σχετικά με το Κόσσοβο. Κατά τη διάρκεια των δύο αυτών μηνών, ο Πρόεδρος και οι εκπρόσωποι του προέβησαν σε δηλώσεις για διάφορα θέματα και ο πρόεδρος Clinton είχε μία κοινή συνέντευξη Τύπου³⁹ και μία ραδιοφωνική συνέντευξη⁴⁰ με τον Βρετανό Πρωθυπουργό Tony Blair, όπου δεν υπήρχε καμία αναφορά στο Κόσσοβο ως μία διεθνής ανησυχητική κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ. Η Γραμματέας Albright δεν ανέφερε το Κόσσοβο σε πολλές συνεδριάσεις, όπου συζητήθηκαν άλλα διεθνή θέματα⁴¹ όπως για παράδειγμα με τον Υπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας Yevgeny Primakov⁴² και με τον Βρετανό Υπουργό Εξωτερικών Robin Cook⁴³, ή στις δηλώσεις της ενώπιων της επιτροπής εξωτερικών σχέσεων της Γερουσίας⁴⁴. Ακόμη και σε κοινή συνέντευξή της στο ABC news⁴⁵ με τον Υπουργό Άμυνας William Cohen και τον πρόεδρο του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας Sandy Berger, κανένας από αυτούς δεν ανέφερε το Κόσσοβο.

Ωστόσο, όταν στα τέλη Φεβρουαρίου 1998 έγινε η σφαγή, η Κυβέρνηση του Clinton άρχισε να αντιδρά. Αρκετές δηλώσεις εκδόθηκαν, 2 ή 3 κάθε εβδομάδα, είτε από το Λευκό Οίκο ή από το Υπουργείο Εξωτερικών. Μόνο λίγες μέρες αργότερα⁴⁶ ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Εξωτερικών δήλωσε ότι οι ΗΠΑ ήταν «συγκλονισμένες από τα πρόσφατα βίαια επεισόδια στο Κοσσυφοπέδιο». Ο Πρόεδρος όταν ρωτήθηκε για στρατιωτική επέμβαση απάντησε «*καμία επιλογή δεν πρέπει να αποκλειστεί τώρα*»⁴⁷. Στο ίδιο πνεύμα η Γραμματέας Albright δήλωσε στη συνάντηση της Ομάδας Επαφής⁴⁸ ότι «*πρέπει να αντιδράσουμε πριν να είναι πολύ αργά*»⁴⁹. Οι δηλώσεις αυτές

³⁷ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 55-61.

³⁸ Όλα τα Προεδρικά έγγραφα μπορούν να βρεθούν με χρονολογική σειρά στο "The American Presidency Project" of the University of California, Santa Barbara (www.presidency.ucsb.edu). Οι παραπομπές σε αυτά θα αναφέρονται από εδώ και στο εξής ως "TAPP, date" και συμπεριλαμβάνονται σε ξεχωριστή λίστα στο μέρος της Βιβλιογραφίας.

³⁹ The American Presidency Project, 6 Feb 1998.

⁴⁰ The American Presidency Project, 7 Feb 1998.

⁴¹ Όλες οι δηλώσεις του ΥΠΕΞ καθώς επίσης οι δηλώσεις της Γραμματέως μπορούν να βρεθούν με χρονολογική σειρά στα αρχεία του ΥΠΕΞ (secretary.state.gov/www/briefings/statements/ondex/html). Οι παραπομπές σε αυτά θα αναφέρονται από εδώ και στο εξής ως "DS, date" και συμπεριλαμβάνονται σε ξεχωριστή λίστα στο μέρος της Βιβλιογραφίας.

⁴² Department of State, 30 January 1998.

⁴³ Department of State, 31 January 1998.

⁴⁴ Department of State, 10 February 1998.

⁴⁵ Department of State, 18 February 1998.

⁴⁶ Department of State, 2 March 1998.

⁴⁷ The American Presidency Project, 11 March 1998.

⁴⁸ Η Ομάδα Επαφής είχε αρχικά δημιουργηθεί για να αναλάβει διπλωματικές πρωτοβουλίες στην περίπτωση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, αλλά παρέμεινε ακόμη ενεργή. Αποτελείται από τις ΗΠΑ, Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ρωσική Ομοσπονδία.

⁴⁹ Department of State, 9 March 1998.

δείχνουν τις σοβαρές συζητήσεις που λάμβαναν χώρα στο εσωτερικό της Κυβέρνησης Clinton σχετικά με την κατάσταση του Κοσόβου. Η Κυβέρνηση είχε όντως κρίνει την κατάσταση ως ευκαιρία για τις ΗΠΑ να δράσουν στην περιοχή και να επιλύσουν το ζήτημα όπως είχαν ήδη πράξει με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Το επόμενο θέμα που οι ιθύνοντες πρέπει να λάβουν υπόψη είναι εάν η κατανομή της εξουσίας στο ευρύτερο σύστημα και στο υποσύστημα των Βαλκανίων τους ευνοούσε. Όσον αφορά την κατανομή της εξουσίας στο σύστημα, η απάντηση είναι προφανής. Στην περίοδο που εξετάζουμε, ο Ψυχρός Πόλεμος είχε ήδη λήξει, αφήνοντας μία Σοβιετική Ένωση κατεστραμμένη και διαλυμένη και μία ισχυρή ΗΠΑ. Η κυριαρχία των ΗΠΑ δεν αμφισβητείται από κανέναν και ο ηγεμονικός στρατιωτικός ορ-

Clinton

γανισμός της, το NATO, παραμένει ως η μόνη λειτουργική στρατιωτική συμμαχία από τη διάλυση του «Συμφώνου της Βαρσοβίας». Σε όρους δυνατοτήτων, οι ΗΠΑ ήταν το πιο πλούσιο, τεχνολογικά και στρατιωτικά προηγμένο έθνος.

Για να εξετάσει κανείς την περιφερειακή κατανομή της εξουσίας, πρέπει να παρατηρήσει το γεωγραφικό χάρτη της περιοχής την εποχή εκείνη. Οι περισσότερες «δυνάμεις» στην περιοχή, ήταν σύμμαχοι ή εν δυνάμει σύμμαχοι των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και αν αυτές θα διαφωνούσαν με κάποια ενέργεια των ΗΠΑ, αυτές ποτέ δεν θα τις αντιμετώπιζαν, τουλάχιστον στρατιωτικά. Η Ελλάδα και η Τουρκία ήταν μέλη του NATO από το 1952. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη ήταν κάτω από τον έλεγχο των NATOϊκών δυνάμεων. Η Κροατία, Σλοβενία και ΠΓΔΜ, όφειλαν εν μέρει την ύπαρξή τους και την ενσωμάτωσή τους στους διεθνείς οργανισμούς, στην αμερικανική υποστήριξη και αναγνώριση της κυριαρχίας τους. Η Ουγγαρία (μαζί με την Πολωνία και την Δημοκρατία της Τσεχίας) είχαν προσκληθεί για να αρχίσουν συνομιλίες ένταξης στο NATO το 1997⁵⁰. Η Ρουμανία είχε ξεκινήσει μία προσπάθεια να ενταχθεί στο NATO το 1996⁵¹. Η Αλβανία είχε καταρρεύσει το 1997⁵². Τελικά, η Βουλγαρία δεν ενδιαφερόταν να μπει στο NATO, αλλά η εσωτερική αναταραχή και η καταστροφή της μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου⁵³, καθιστούσαν εγγυημένη τη μη παρέμβασή της εναντίον των ΗΠΑ. Το μόνο κράτος που θα μπορούσε να αντιταχθεί στις ΗΠΑ ήταν η Σερβία, η οποία είχε ήδη ηττηθεί στους προηγούμενους πολέμους στην Κροατία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Φαίνεται ότι η αμερικανική Κυβέρνηση είχε γνώση του ευνοϊκού περιβάλλοντος

⁵⁰ Eyal, 1997: 706-707.

⁵¹ Eyal, 1997: 707.

⁵² Judah, 2002: 128.

⁵³ Eyal, 1997: 707.

και στις δύο περιπτώσεις. Στις 31 Μαΐου 1999, ο Πρόεδρος Clinton δήλωσε στις «Παρατηρήσεις του στο Memorial Day Service» ότι οι ΗΠΑ είχαν πράγματι «μεγαλύτερη ικανότητα να επωμιστούν το φορτίο»⁵⁴. Επίσης δήλωσε ότι οι χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο υποστήριζαν τις ΗΠΑ και τις πράξεις τους, παραπέμποντας όχι μόνο στους ΝΑΤΟϊκούς τους (ή άλλους) συμμάχους αλλά και σε ολόκληρες ηπείρους (Ασία, Αφρική και Αμερική)⁵⁵.

Κρατική Εξουσία

Η ανάλυση είναι πιο πολύπλοκη, όταν κάποιος έχει να κάνει με την κρατική εξουσία που έχει στη διάθεσή της η Κυβέρνηση αλλά και με τις αντιλήψεις των υπευθύνων λήψης αποφάσεων για αυτήν. Οι ισορροπίες στη σφαίρα της πολιτικής είναι εύθραυστες και μπορούν να ανατραπούν γρήγορα. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να μελετήσουμε καλύτερα την κρατική εξουσία, έχουμε διαιρέσει την ιστορική καταγραφή της δράσης των ΗΠΑ σε τρεις περιόδους. Η πρώτη είναι την άνοιξη - καλοκαίρι του 1998 [μέχρι το πρώτο ψήφισμα το Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για το θέμα αυτό], η δεύτερη το φθινόπωρο του 1998 - χειμώνα του 1999 (μέχρι την αρχή των αεροπορικών επιδρομών το Μάρτιο του 1999) και η τρίτη είναι το Μάρτιο - Ιούνιο 1999 (μέχρι τη συνθηκολόγηση του Milosevic).

Κατά τη διάρκεια της άνοιξης - καλοκαιριού του 1998, μετά από τη σφαγή του Φεβρουαρίου, η κατάσταση κλιμακώθηκε στο Κόσοβο. Οι Κοσσοβάροι Αλβανοί διεξήγαγαν ένα μυστικό δημοψήφισμα για ανεξαρτησία τον Απρίλιο και ο Milosevic διέταξε τον Ομοσπονδιακό Στρατό να διεξαγάγει πλήρους κλίμακας επιχειρήσεις στην περιοχή⁵⁶. Ο Ομοσπονδιακός Στρατός ήταν πράγματι αποτελεσματικός στην αντιμετώπιση του ΚΛΑ, αλλά αρκετοί άμαχοι σκοτώθηκαν και υπήρχαν αναφορές ότι αρκετές σφαγές λαμβάνανε χώρα⁵⁷.

Οι ΗΠΑ αποφάσισαν να ανταποκριθούν και σύμφωνα με τη θεωρία του Νεοκλασικού Ρεαλισμού για την επέκταση των συμφερόντων μιας χώρας στο εξωτερικό, η ανταπόκριση αυτή δεν περιλαμβάνει στρατιωτικά μέτρα. Οι ΗΠΑ εγκατέστησαν στην περιοχή τη Διπλωματική Αποστολή Παρατηρητών του Κοσσυφοπέδιου (KDOM), προκειμένου να παρακολουθεί την κατάσταση, να βοηθήσει με την κατάπαυση του πυρός και να προωθήσει τις ειρηνευτικές συνομιλίες⁵⁸. Ο Milosevic αποδέχθηκε την εγκατάσταση της KDOM, έχοντας πεισθεί από το Ρώσο Πρόεδρο Yeltsin⁵⁹. Επιπλέον, η Ομάδα Επαφής επέβαλε εμπάργκο όπλων, πάγωμα των χρηματοδοτήσεων και άλλες κυρώσεις κατά της Γιουγκοσλαβίας⁶⁰.

Οι αιτίες αυτού του είδους της συμπεριφοράς μπορούν να βρεθούν στην κρατική εξουσία. Στην περίοδο που εξετάζουμε η Κυβερνητική κρατική εξουσία περιορίζεται

⁵⁴ Crothers and Lind, 2002: 271.

⁵⁵ Crothers and Lind, 2002: 270.

⁵⁶ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 71.

⁵⁷ Judah, 2002: 157-163.

⁵⁸ Judah, 2002: 177.

⁵⁹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 73.

⁶⁰ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 138.

από τους ακόλουθους παράγοντες. Κατ' αρχάς οι Ρεπουμπλικάνοι είχαν αναλάβει τον έλεγχο του Κογκρέσου (Βουλή και Γερουσία) κατά τις ενδιάμεσες εκλογές του 1997⁶¹. Παρά τις ενθαρρυντικές δηλώσεις κάποιων Ρεπουμπλικάνων του Κογκρέσου οι οποίοι ζητούσαν πιο αποφασιστικά μέτρα, δεν υπήρχε καμία βεβαιότητα για θετικό αποτέλεσμα μιας ψηφοφορίας σε αυτό το θέμα⁶². Δεύτερον, η δίκη του Προέδρου Clinton για παραπομπή ήταν ακόμη σε εξέλιξη στο Κογκρέσο και κάθε δράση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την τελική απόφαση⁶³, σε ένα Κογκρέσο που καθοδηγείται από τους Ρεπουμπλικάνους. Τρίτον, υπήρχε σαφής διάσταση απόψεων μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών και του Πενταγώνου. Η Γραμματέας Albright ήταν σταθερά υπέρ της στρατιωτικής επέμβασης από τις αρχές της άνοιξης, κάνοντας παραλληλισμούς της κατάστασης με το Μόναχο, με τον Milosevic να είναι ο Χίτλερ των Βαλκανίων⁶⁴. Από την άλλη πλευρά ο Γραμματέας Cohen μαζί με τους Στρατηγούς του Πενταγώνου, πίστευαν ότι αυτή θα πρόκειται να είναι μία εξαιρετικά δαπανηρή και αναποτελεσματική εκστρατεία, η οποία θα μπορούσε επίσης να απειλήσει τις σχέσεις τους με τη Ρωσία⁶⁵. Τέταρτον, ο Πρόεδρος Clinton σημείωσε εμφανή μείωση του ποσοστού αποδοχής των ενεργειών του από το κοινό, από τις αρχές Φεβρουαρίου έως το τέλος Αυγούστου, από 72% σε 62%⁶⁶.

Στη δεύτερη περίοδο που εξετάζουμε, οι ΗΠΑ είναι πιο ενεργά εμπλεγμένες στην κατάσταση. Μέσα σε αυτή τη δύσκολη εσωτερική κατάσταση, η Κυβέρνηση αποφάσισε να αναλάβει δράση ακολουθώντας το χαμηλού κινδύνου δρόμο της διπλωματίας και στη συνέχεια να κλιμακώσει τις αντιδράσεις της. Η πρώτη τους ενέργεια ήταν να περάσουν ένα ψήφισμα από το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ για το θέμα αυτό. Τον Σεπτέμβριο του 1998 το ΣΑ ψήφισε το ψήφισμα 1199/1998 ζητώντας κατάπαυση του πυρός, απόσυρση του Ομοσπονδιακού Γιουγκοσλαβικού Στρατού και ειρηνευτικές συνομιλίες⁶⁷. Τον Οκτώβριο το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε αεροπορικές επιδρομές εναντίον της Γιουγκοσλαβίας στην περίπτωση που η Γιουγκοσλαβική Κυβέρνηση αποτύγχανε να συμμορφωθεί με τις διατάξεις του Ψηφίσματος⁶⁸. Ο Milosevic αντιμετωπίζοντας την απειλή μίας στρατιωτικής επέμβασης του NATO, συμφώνησε να αποσύρει τον Ομοσπονδιακό Στρατό στις συνομιλίες του με τον ειδικό απεσταλμένο Richard Holbrooke⁶⁹.

Ωστόσο καθώς ο ΚΛΑ είχε επωφεληθεί από την απόσυρση και ανέλαβε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, ο Ομοσπονδιακός Στρατός αναπτύχθηκε πάλι στην περιοχή⁷⁰. Σε μία τελευταία διπλωματική προσπάθεια οι ΗΠΑ διοργάνωσαν μία σύσκεψη στο Rambouillet (Γαλλία) τον Φεβρουάριο του 1999, μεταξύ των Κοσσοβάρων Αλβανών (κυρίως εκπρόσωποι του ΚΛΑ), της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της

⁶¹ Goldman and Berman , 2000: 249.

⁶² Dumbrell, 2009: 92.

⁶³ Dumbrell, 2009: 94.

⁶⁴ Layne, 2000a: 18.

⁶⁵ Dumbrell, 2009: 92.

⁶⁶ Roper Center, 2001.

⁶⁷ Independent International Commission on Kosovo , 2000: 75.

⁶⁸ Judah, 2002: 185.

⁶⁹ Judah, 2002: 185-187.

⁷⁰ King and Whit, 2006: 44.

Γιουγκοσλαβίας και των Υπουργών Εξωτερικών της Ομάδας Επαφής⁷¹. Οι ειρηνευτικές συνομιλίες του Rambouillet δεν κατέληξαν σε συμφωνία εξαιτίας της άρνησης του Milosevic να δεχτεί τις ΝΑΤΟϊκές δυνάμεις στη Γιουγκοσλαβία⁷². Οι Γενικοί Γραμματείς των ΗΕ και του ΝΑΤΟ μίλησαν για σοβαρή κλιμάκωση της κρίσης. Η Διεθνής Αμνηστία ανέφερε σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον Ομοσπονδιακό Στρατό και χιλιάδες θυμάτων⁷³. Τελικά, μετά από δύο σφαγές που έλαβαν χώρα στη Drenica και στο Racak κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων πλήρους κλίμακα του Ομοσπονδιακού Στρατού μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου 1999⁷⁴ και της αποτυχίας του Rambouillet, ο Πρόεδρος Clinton ζήτησε στις 23 Μαρτίου από τον Javier Solana (το Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ) να εξουσιοδοτήσει τον Στρατηγό Wesley Clark (Διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων στην Ευρώπη) όπως ξεκινήσει τις αεροπορικές επιδρομές, οι οποίες και ξεκίνησαν την επόμενη ημέρα, στις 24 Μαρτίου⁷⁵.

Αυτή η βαθύτερη ανάμειξη των ΗΠΑ στην κρίση του Κοσόβου και η απόφαση να απειλήσουν τον Milosevic με χρήση βίας, είναι αποδεκτές για τους Νεοκλασικούς Ρεαλιστές, επειδή τα πράγματα είχαν αλλάξει στην εσωτερική πολιτική και, κατά συνέπεια, η Κυβέρνηση είχε τώρα περισσότερη εξουσία στα χέρια της. Αυτή ήταν άλλωστε και η αντίληψη της Ηγεσίας, δεδομένου ότι ο Πρόεδρος Clinton στη ραδιοφωνική του ομιλία⁷⁶ και η Γραμματέας Albright⁷⁷ συμφώνησαν ότι όλα τα κόστη και τα οφέλη είχαν υπολογιστεί και ότι ήταν ώρα για δράση. Οι τέσσερις περιορισμοί που υπήρχαν την προηγούμενη περίοδο και αφορούσαν αυτήν την περισσότερο ενεργή εξωτερική πολιτική, είχαν κατά κάποιον τρόπο εξασθενήσει.

Πρώτον, η Ρεπουμπλικανική πλειοψηφία και στα δύο τμήματα του Κογκρέσου δεν ήταν σταθερή. Μέχρι το τέλος του 1998, η Δημοκρατική Κυβέρνηση του Clinton, είχε κερδίσει 15 από τους 20 ψήφους στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας στη Γερουσία. Επιπλέον η Γερουσία πήρε μία δικομματική ψηφοφορία (58-41) υπέρ των αεροπορικών επιδρομών στις 23 Μαρτίου και η Βουλή ενέκρινε με ψήφους 219 έναντι 191 την εγκατάσταση των Αμερικανικών δυνάμεων στην περιοχή μετά την ειρηνευτική συμφωνία που είχε επιτευχθεί⁷⁸.

Δεύτερον, ο Clinton κέρδισε στις 12 Φεβρουαρίου τη δίκη για την παραπομπή στη Γερουσία⁷⁹, κάτι το οποίο ανακούφισε την Κυβέρνηση από την πίεση που δεχότανε⁸⁰.

⁷¹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 80-83.

⁷² Independent International Commission on Kosovo, 2000: 153.

⁷³ Nolic, 2003: 65.

⁷⁴ Guzina, 2003: 44.

⁷⁵ Clinton, 2004: 850.

⁷⁶ The American Presidency Project, 13 February 1999.

⁷⁷ Albright, 2003: 407.

⁷⁸ Goldman and Berman, 2000: 249.

⁷⁹ Harris, 2005: 365.

⁸⁰ Dumbrell, 2009: 94.

Τρίτον, η Γραμματέας Albright μετά από πολλές παρεμβάσεις στις εσωτερικές συζητήσεις υπέρ της απειλής και της χρήσης βίας, είχε στην πραγματικότητα αλλάξει τη γνώμη του Προέδρου υπέρ της⁸¹. Ο Πρόεδρος όχι μόνο υποστήριξε την απόφαση του NATO, αλλά δήλωσε επίσης στις 27 Ιανουαρίου την προθυμία του να χρησιμοποιήσει την εκ του αέρος δύναμη εάν το Βελιγράδι αρνούνταν να διαπραγματευτεί⁸².

Τέταρτον, η αποδοχή των δράσεων του Προέδρου είχε βελτιωθεί κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, από 60% στα μέσα Σεπτεμβρίου στο 73% έως τα τέλη αυτού του χρόνου. Λίγο πριν τις αεροπορικές επιδρομές το ποσοστό αποδοχής παρέμενε ακόμη πάνω από το 60% (64%)⁸³. Επιπλέον ο Τύπος πίεζε προς μία πιο ενεργητική πολιτική⁸⁴.

Ένα τελευταίο σημείο το οποίο ενισχύει το επιχείρημα των Νεοκλασικού Ρεαλισμού είναι αυτό το οποίο εγέρθηκε από ορισμένους συγγραφείς ότι ο Πρόεδρος Clinton δεν είχε άμεση εξουσιοδότηση από το Κογκρέσο⁸⁵. Ακόμη και εάν αυτό συνέβαινε, το επιχείρημα του Νεοκλασικού Ρεαλισμού σχετικά με την κρατική εξουσία παραμένει άθικτο, αφού ο Πρόεδρος παραμέλησε ή παρέκάμψε τη Νομοθετική εξουσία, ακριβώς επειδή είχε την κρατική εξουσία να το κάνει.

Οι αεροπορικές επιδρομές του NATO διήρκησαν από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο του 1999. Αυτή είναι η τελευταία υπό εξέταση περίοδος. Οι αεροπορικές επιδρομές ήταν ιδιαίτερα ανεπιτυχείς στην αρχή⁸⁶. Ο Ομοσπονδιακός Στρατός είχε μία πολύ καλή αντιαεροπορική άμυνα και τα αεροσκάφη του NATO πετούσαν πάνω από τα 15.000 πόδια, επειδή η πολιτική ηγεσία φοβότανε το πολιτικό κόστος τυχόν απωλειών⁸⁷. Με αυτόν τον τρόπο οι πιλότοι δεν μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς το στόχο και η αποτελεσματικότητά τους ήταν περιορισμένη⁸⁸.

Αντιμετωπίζοντας αυτή τη δύσκολη κατάσταση, όπου οι αεροπορικές επιδρομές συνεχίζονταν και η θέληση του Milosevic δεν μπορούσε να καμφθεί, η Αμερικανική Κυβέρνηση συνέχισε τη διπλωματική προσπάθεια και συμμετείχε σε μία συνάντηση των G8 στην Κολωνία όπου όλα τα μέρη συμφώνησαν σχετικά με τις κοινές διατάξεις για την κατάπαυση του πυρός⁸⁹. Επίσης οι ΗΠΑ υποστήριξαν μία αντιπροσωπεία των ΗΕ με επικεφαλής τον πρώην Φιλανδό Πρωθυπουργό Marti Ahtisaari και τον Ρώσο απεσταλμένο Victor Chernomyrdin, για να διαπραγματευτεί ένα σχέδιο με τον Milosevic⁹⁰. Επιπλέον, μία κρίσιμη συζήτηση έλαβε χώρα εντός της Κυβέρνησης σχετικά με τη χρήση των επίγειων δυνάμεων⁹¹. Ωστόσο, πριν ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση για τη χρήση των επίγειων δυνάμεων, ο Milosevic, χάνοντας την υποστήριξη της Μόσχας, συνθηκολόγησε⁹². Η σερβική Κυβέρνηση

⁸¹ Albright, 2003: 388-389, 394-395.

⁸² Dumbrell, 2009: 93.

⁸³ Roper Center, 2001.

⁸⁴ Lewis, 1999.

⁸⁵ Kober, 2000: 93-95.

⁸⁶ Clinton, 2004: 851.

⁸⁷ Judah, 2002: 265.

⁸⁸ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 93.

⁸⁹ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 95.

⁹⁰ Judah, 2002: 274-275.

⁹¹ Harris, 2005: 367.

⁹² Harris, 2005: 375.

και το Κοινοβούλιο ενέκριναν ένα σχέδιο υποχώρησης, με βάση τις διατάξεις της απόφασης της συνόδου κορυφής της G8⁹³.

Το ερώτημα που τίθεται είναι γιατί ένα τέτοιο ισχυρό κράτος όπως οι ΗΠΑ, με μία ευνοϊκή περιφερειακή κατανομή εξουσίας, περίμενε 78 ημέρες⁹⁴ για τις αεροπορικές επιδρομές για να σταματήσει τις επιχειρήσεις του Ομοσπονδιακού Στρατού και δεν εξαπέλυσε επίθεση με τις επίγειες δυνάμεις. Η απάντηση σύμφωνα με τους Νεοκλασικούς Ρεαλιστές, είναι η περιορισμένη κρατική εξουσία στη διάθεση της εκτελεστικής εξουσίας, όταν το θέμα που εξετάζεται στους κύκλους της πολιτικής ελίτ (καθώς επίσης και στους δημόσιους) είναι η χρήση των επίγειων δυνάμεων.

Πρώτον, από την αρχή των αεροπορικών επιδρομών, το αμερικάνικο Κογκρέσο απέρριπτε την ιδέα της χρησιμοποίησης επίγειων δυνάμεων⁹⁵. Τον Μάρτιο η Βουλή ψήφισε (219-191) υπέρ της ανάπτυξης Αμερικανικών στρατευμάτων μετά την επίτευξη της ειρηνευτικής συμφωνίας και όχι κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων κατά του Ομοσπονδιακού Στρατού⁹⁶. Επίσης, στις 28 Απριλίου η Βουλή αποφάσισε (249-180 πλειοψηφία) ότι για οποιαδήποτε απόφαση ανάπτυξης χερσαίων στρατευμάτων στο Κόσσοβο, έπρεπε να είχε προηγηθεί μία υποχρεωτική νομοθετική έγκριση⁹⁷.

Η δεύτερη περιοριστική παράμετρος στην κρατική εξουσία, ήταν η σοβαρή διαφορά απόψεων μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών και του Υπουργείου Άμυνας. Η Γραμματέας Εξωτερικών Albright μαζί με το Στρατηγό Clark ήταν υπέρ της χρήσης χερσαίων στρατευμάτων και έτσι να τεθεί τέλος στον πόλεμο⁹⁸. Ωστόσο ο Γραμματέας Άμυνας Cohen και ο Στρατηγός Shelton (Επικεφαλής του Μεικτού Επιτελείου Αρχηγών) ήταν σθεναρά εναντίον αυτής της επιλογής, επειδή θα ήταν επικίνδυνη, θα απαιτούσε πολύ χρόνο για να προετοιμαστούν κατάλληλα και θα ήταν ιδιαίτερα δαπανηρή, τόσο από οικονομικής απόψεως όσο και από άποψη ανθρώπινων ζωών⁹⁹.

Τρίτον, η κοινή γνώμη ήταν αντίθετη με την ανάπτυξη χερσαίων στρατευμάτων¹⁰⁰. Επιπλέον, η αποδοχή των δράσεων του Προέδρου έπεφτε δραματικά. Από 66% στις αρχές Μαρτίου, σε 54% στις αρχές Ιουνίου και παρέμεινε κάτω του 60% κατά τη διάρκεια ολόκληρου του Ιουνίου¹⁰¹.

⁹³ Judah, 2002: 276-278.

⁹⁴ Independent International Commission on Kosovo, 2000: 92.

⁹⁵ Harris, 2005: 367.

⁹⁶ Clinton, 2004: 850.

⁹⁷ Dumbrell, 2009: 96.

⁹⁸ Albright, 2003: 415.

⁹⁹ Harris, 2005: 374; Albright, 2003: 415.

¹⁰⁰ Harris, 2005: 373.

¹⁰¹ Roper Center, 2001.

Το τελευταίο θεωρητικό ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί σε αυτήν την περίπτωση, είναι ο λόγος που υπάρχει πίσω από την επέκταση των Αμερικανικών συμφερόντων στο Κοσσυφοπέδιο. Για άλλη μία φορά, ο Νεοκλασικός Ρεαλισμός υποστηρίζει ότι τα κράτη επεκτείνουν τα συμφέροντά τους (και τους στόχους της εξωτερικής τους πολιτικής) με σκοπό να αποκτήσουν περισσότερη εξουσία, αλλά εξουσία όπως επιρροή, κύρος και μία καλύτερη θέση στο Διεθνές Σύστημα.

Το επιχείρημα των Νεοκλασικών Ρεαλιστών δείχνει να επιβεβαιώνεται από τις δηλώσεις της Κυβέρνησης Clinton. Σε πολλές περιπτώσεις ο Πρόεδρος επικαλούνταν ηθικά επιχειρήματα για να αιτιολογήσει τις πράξεις των ΗΠΑ¹⁰². Αυτός και η Γραμματέας Albright μιλούσαν για αξίες, ειρήνη και σταθερότητα και προβάλανε τη δημοκρατία ενάντια στην εθνικάκαθαρηση¹⁰³.

Η άποψη του Clinton ήταν, ότι οι ΗΠΑ ήταν ο υπερασπιστής της ελευθερίας και της ειρήνης και ότι είχαν την ηθική υποχρέωση να παρέμβουν. Ο παραλληλισμός που έκανε της Σερβικής Κυβέρνησης με τη Ναζιστική Κυβέρνηση¹⁰⁴, υπονοούσε την άποψή του ότι οι ΗΠΑ ακόμη μία φορά οδηγούσαν τον κόσμο (στη νίκη). Ο Πρόεδρος Clinton παρουσίασε τη χώρα στον κόσμο, ως έναν υπέρμαχο της δημοκρατίας, της ηθικής και των δυτικών αξιών, μετατρέποντας το δόγμα της ανθρωπιστικής παρέμβασης σε εθνικό συμφέρον των ΗΠΑ, αλλάζοντας επίσης το ρόλο του NATO ως μία στρατιωτική συμμαχία καθοδηγούμενη από τις ΗΠΑ¹⁰⁵.

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΝΟΤΙΑ ΟΣΕΤΙΑ - 2009

Μια Ιστορία από τον Καύκασο

Η Οσετία είναι μία πολύ κρίσιμη περιοχή του Καυκάσου, δεδομένου ότι περιλαμβάνει το μόνο πέρασμα από τη Ρωσία στη Γεωργία¹⁰⁶. Σε αυτό το τμήμα του Καυκάσου, η αντιπαλότητα μεταξύ των κατοίκων της Οσετίας, της Γεωργίας και της Ρωσίας, πηγαίνει πίσω στο χρόνο. Οι Μουσουλμάνοι της Οσετίας, ήταν σύμμαχοι της Ρωσίας κατά τη διάρκεια των πολέμων του Καυκάσου του 19^{ου} αιώνα. Μετά τη δεκαετία του 1920, τα Σοβιετικά σύνορα στην περιοχή χώρισαν την Οσετία σε δύο μέρη. Το βόρειο τμήμα άνηκε στη Ρωσία, ενώ το νότιο άνηκε στη Γεωργία, ως μία αυτόνομη περιοχή εντός της Σοβιετικής Δημοκρατίας της Γεωργίας¹⁰⁷.

Όταν ο Gorbachev άρχισε να εφαρμόζει το «glasnost» (σημαίνει διαφάνεια)¹⁰⁸, η απελευθέρωση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, επέτρεψε την ανάδυση ενός εθνι-

¹⁰² Layne, 2000b: 51.

¹⁰³ Chomsky, 1999: 3; Albright, 2003: 387.

¹⁰⁴ Crothers and Lind, 2002: 270.

¹⁰⁵ Arnold, 2000: 38; Layne, 2000b: 54; Carpenter, 2000a: 173; Chomsky, 1999: 14.

¹⁰⁶ Goldenberg, 1994: 105.

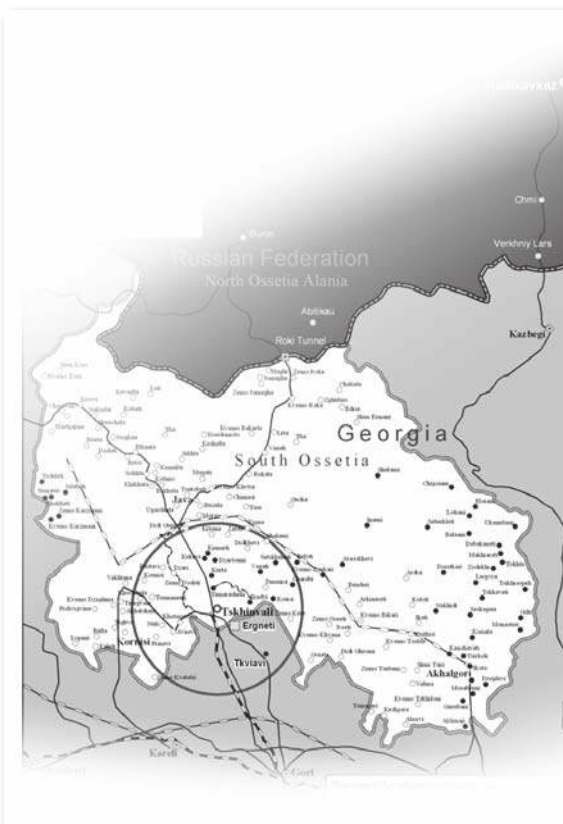
¹⁰⁷ Herzig, 1999: 73.

¹⁰⁸ Gaidar, 2007: 173.

κιστικού κινήματος στη Γεωργία, αν και οι Οσετοί και Αμπχαζοί σχημάτισαν ξεχωριστά κινήματα τα οποία ήταν σε αντιπαράθεση με τους Γεωργιανούς¹⁰⁹. Μετά το 1989, βίαια επεισόδια έλαβαν χώρα μεταξύ των Γεωργιανών και των Νότιο Οσετών¹¹⁰. Το 1990, η Νότια Οσετία αυτοανακηρύχθηκε ανεξάρτητη. Λίγους μήνες αργότερα, οι εθνικιστές νίκησαν τους κομμουνιστές στις Γεωργιανές εκλογές και το Γεωργιανό Κοινοβούλιο στέρησε τη Νότια Οσετία από την αυτονομία της¹¹¹.

Μετά από αυτό, ο πρώτος πόλεμος ξεκίνησε στην περιοχή μεταξύ των δύο λαών. Έναν πόλεμο, τον οποίο κέρδισαν οι Νότιο Οσετοί βοηθούμενοι από τις υπέρτερες δυνάμεις της Ρωσικής Ομοσπονδίας¹¹². Στα τέλη του 1999, μετά από ένα πραξικόπημα, ο Γεωργιανός εθνικιστής Πρόεδρος Gamshakhurdia εγκατέλειψε τη χώρα και ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Σοβιετικής Ένωσης Edward Shevardnadze ανακηρύχθηκε πρόεδρος, ο οποίος επεξεργάστηκε μία συμφωνία κατάπαυσης του πυρός με τον Ρώσο Πρόεδρο Yeltsin τον Ιούνιο του 1992¹¹³. Οι Νότιο Οσετοί από τη Γεωργία μετακινήθηκαν στη Βόρεια και Νότια Οσετία και οι Γεωργιανοί από τη Νότια Οσετία μετακινήθηκαν στη Γεωργία, αφήνοντας τη Νότια Οσετία με μία συντριπτική πλειοψηφία Οσετών υπηκόων¹¹⁴. Επίσης, μία Κοινή Κεντρική Επιτροπή εγκαταστάθηκε και μία Κοινή Δύναμη διατήρησης ειρήνης αναπτύχθηκε (αποτελούμενη από Ρώσους, Γεωργιανούς και Νότιο Οσετούς), μαζί με μία επιτροπή του ΟΑΣΕ, για την παρακολούθηση της εφαρμογής της συμφωνίας¹¹⁵. Μέχρι το 1997, υπήρχαν μόνο μικρά επεισόδια στην περιοχή¹¹⁶ και γενικά μέχρι το 2004 υπήρξε μία αρκετά ειρηνική περίοδος¹¹⁷.

Όμως το κλίμα άρχισε να αλλάζει το 2004. Μετά την «Επανάσταση των Ρόδων»

¹⁰⁹ Gaidar, 2007: 174.

¹¹⁰ Goldenberg, 1994: 105.

¹¹¹ O' Ballance, 1997: 100.

¹¹² Herzig, 1999: 74.

¹¹³ Goldenberg, 1994: 107.

¹¹⁴ Herzig, 1999: 74.

¹¹⁵ Allison, 2008: 1146.

¹¹⁶ Herzig, 1999: 75.

¹¹⁷ Toal, 2008: 9.

κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου του 2003, η οποία απομάκρυνε από την εξουσία τον Shevardnadze¹¹⁸, ο νέος πρόεδρος Mikheil Saakashvili (νικητής των εκλογών του Ιανουαρίου του 2004) ορκίστηκε να αποκαταστήσει τα χαμένα εδάφη της χώρας του¹¹⁹. Η Γεωργιανή κυβέρνηση ξεκίνησε μία εκστρατεία ελέγχου και αστυνόμευσης στη Νότια Οσετία, χρησιμοποιώντας τις δραστηριότητες λαθρεμπορίας των Νότιο Οσετών ως πρόσχημα, η οποία οδήγησε σε βίαια επεισό-

δια τον Αύγουστο του 2004. Τον Νοέμβριο του 2006, διεξήχθη δημοψήφισμα στη Νότια Οσετία, όπου το 95% του πληθυσμού ψήφισε υπέρ της ανεξαρτησίας. Επίσης αυτή τη χρονιά, η Ρωσία μπλόκαρε όλες τις μεταφορές και επέβαλε εμπάργκο στις Γεωργιανές εξαγωγές¹²⁰, επειδή η Γεωργιανή κυβέρνηση συνέλαβε 4 Ρώσους αξιωματικούς πληροφοριών στο Tbilisi¹²¹. Σε απάντηση ο Πρόεδρος Saakashvili διόρισε μία Προσωρινή Διοίκηση στη Νότια Οσετία, κλιμακώνοντας με τον τρόπο αυτό τις εχθροπραξίες στην περιοχή.

Το 2008, ξεκινώντας από ένα μικρότερο επεισόδιο, η κατάσταση στη Νότια Οσετία μετατράπηκε σε έναν πλήρους κλίμακας πόλεμο. Το γεγονός αυτό ήταν η καταστροφή ενός οχήματος της Γεωργιανής αστυνομίας από μία νάρκη και η επακόλουθη εκδίκαση των Γεωργιανών οι οποίοι θεώρησαν υπεύθυνους τους Νότιο Οσετούς¹²². Διάφορα βίαια γεγονότα ακολούθησαν αυτό το επεισόδιο μέχρι τις 7 Αυγούστου όταν οι Γεωργιανές Ένοπλες Δυνάμεις εισήλθαν στη Νότια Οσετία

¹¹⁸ Toal, 2008: 10

¹¹⁹ Allison, 2008: 1147.

¹²⁰ Toal, 2008: 13.

¹²¹ Allison, 2008: 1147.

¹²² Toal, 2008: 15.

και επιτέθηκαν στην πρωτεύουσα Tskhinvali¹²³. Η Ρωσική αντίδραση ήταν άμεση. Την ίδια ημέρα, Ρωσικές Ένοπλες Δυνάμεις εισήλθαν στη Νότια Οσετία με άρματα μάχης, ελικόπτερα και αεροσκάφη, οδηγώντας τους Γεωργιανούς έξω από την περιοχή¹²⁴. Στις 10 Αυγούστου είχαν φτάσει στη Γεωργιανή πρωτεύουσα Tbilisi. Στις 12 Αυγούστου μία συμφωνία κατάπαυσης του πυρός επετεύχθη με τη μεσολάβηση του Γάλλου Προέδρου Nicolas Sarkozy (με την ιδιότητα του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου), η οποία υπογράφηκε στις 15 Αυγούστου¹²⁵. Ωστόσο η απόσυρση των Ρωσικών δυνάμεων ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2008, ενώ οι προϋπάρχουσες Ρωσικές ειρηνευτικές δυνάμεις παρέμειναν στην περιοχή ενισχυμένες¹²⁶.

Ευκαιρία για Δράση και η Κατανομή της Εξουσίας

Στην περίοδο που εξετάζουμε, πρόεδρος των ΗΠΑ ήταν ο George W. Bush. Το 2008, ο Πρόεδρος Bush ήταν στο τέλος της δεύτερης θητείας του και είχε επιλέξει την Condoleezza Rice ως Γραμματέα Εξωτερικών και τον Robert Gates ως τον Γραμματέα Άμυνας. Διαπίστωσε η Κυβέρνηση του Bush μία ευκαιρία για δράση σε αυτή την περίπτωση;

Ο πόλεμος στη Νότια Οσετία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία ευκαιρία για τις ΗΠΑ για να επεκτείνουν την επιρροή τους. Η Γεωργία είχε λάβει τη στήριξη της Κυβέρνησης των ΗΠΑ. Ο Πρόεδρος Bush καθώς και μερικά μέλη του Κογκρέσου, είχαν επισκεφτεί την Tbilisi το 2005 και είχε τιμηθεί με το Σταυρό του Τάγματος του Αγ. Γεωργίου¹²⁷. Η Γεωργία είχε γίνει δεκτή ως ένα μελλοντικό μέλος του NATO (δηλ. ένας πολύ στενός σύμμαχος των ΗΠΑ)¹²⁸. Κατά τη διάρκεια του Ιουλίου, μόλις ένα μήνα πριν τον πόλεμο, μία κοινή στρατιωτική άσκηση είχε διεξαχθεί, υπό την κωδική ονομασία «Immediate Response 2008» (Άμεση Ανταπόκριση 2008), με τη συμμετοχή στρατευμάτων από τις ΗΠΑ, Γεωργία, Αρμενία και Αζερμπαϊτζάν¹²⁹. Επιπλέον, η Γεωργία υποστήριξε τις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Ιράκ και είχε στείλει στρατεύματα 2.000 ατόμων, όντας έτσι ο τρίτος μεγαλύτερος συνεισφέρων¹³⁰.

Από την αρχή του πολέμου, η Γραμματέας Rice υποστήριξε ανεπιφύλακτα τη

¹²³ Allison, 2008: 1148.

¹²⁴ Toal, 2008: 17.

¹²⁵ Toal, 2008: 18.

¹²⁶ Toal, 2008: 20.

¹²⁷ Toal, 2008: 12.

¹²⁸ Blank, 1999: 250.

¹²⁹ Thomas, 2009: 34.

¹³⁰ Toal, 2008: 12.

Γεωργιανή Κυβέρνηση και κάλεσε τη Ρωσία να σεβαστεί την εδαφική ακεραιότητα της Γεωργίας και να προχωρήσει στην κατάπαυση του πυρός¹³¹. Από την άλλη πλευρά ο Πρόεδρος Bush δεν είχε αναφερθεί στις Γεωργιανές στρατιωτικές επιχειρήσεις πριν από τη Ρωσική εισβολή, αν και ανησυχούσε για τις άλλες διαμάχες ανά τον κόσμο¹³². Ωστόσο, όταν οι Ρώσοι εισέβαλαν στη Γεωργία, άρχισε να αναφέρεται στο θέμα σε διάφορες περιπτώσεις, δείχνοντας με τον τρόπο αυτό τις ανησυχίες της Κυβέρνησής του για την κατάσταση¹³³.

Παρά το ενδιαφέρον της Κυβέρνησης των ΗΠΑ για αυτόν τον πόλεμο και τις στενές σχέσεις της Γεωργίας με τις ΗΠΑ, οι τελευταίες δεν ενήργησαν για να προστατεύσουν τον προφανώς ασθενή σύμμαχό τους¹³⁴. Ο Γραμματέας Άμυνας Gates απέκλεισε την πιθανότητα χρήσης βίας και μαζί με τον Πρόεδρο Bush και τη Γραμματέα Εξωτερικών Rice δεν έλαβαν καμία απόφαση για δράση¹³⁵. Η Αμερικάνικη Κυβέρνηση ενήργησε μόνον αφότου η κατάπαυση του πυρός είχε συμφωνηθεί και έστειλε ένα πολεμικό πλοίο με ανθρωπιστική βοήθεια¹³⁶, αποκλείοντας για ακόμη μία φορά την πιθανότητα να επέμβει στρατιωτικά¹³⁷. Οπότε, γιατί οι ΗΠΑ δεν παρενέβησαν στην περιοχή για να προστατεύσουν έναν πολύ στενό και αδύναμο σύμμαχο; Η απάντηση σε αυτήν την ερώτηση δεν έγκειται μόνο στην κρατική εξουσία αλλά και στην κατανομή της εξουσίας στο σύστημα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, η κυριαρχία των ΗΠΑ στο διεθνές σύστημα, από πλευράς δυνατοτήτων, ήταν και παραμένει αδιαμφισβήτητη.

Ωστόσο, η κατανομή της εξουσίας στην περιοχή του Καυκάσου ήταν πολύ διαφορετική. Στα νότια σύνορα της Γεωργίας, η Τουρκία ήταν σύμμαχος των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ, και το Αζερμπαϊτζάν ήταν ένα φιλικό έθνος. Μέσα από αυτά τα κράτη και τη Γεωργία περνάει ο αγωγός πετρελαίου Baku-Tbilisi-Ceyhan, ο οποίος χρηματοδοτήθηκε κυρίως από τις ΗΠΑ¹³⁸. Επίσης η Αρμενία, ένα φιλικό έθνος τόσο προς τη Ρωσία όσο και προς τις ΗΠΑ, δεν ταίριαζε με τις ΗΠΑ στον τομέα των δυνατοτήτων. Το μόνο πρόβλημα που οι ΗΠΑ θα είχαν να αντιμετωπίσουν ήταν η Ρωσία.

Παρόλο που η Ρωσία είχε χάσει τον Ψυχρό Πόλεμο, διατηρούσε σημαντικές στρατιωτικές δυνατότητες και μία σημαντική στρατιωτική παρουσία στην περιοχή, για να μην αναφέρουμε και το πυρηνικό της οπλοστάσιο¹³⁹. Εάν οι ΗΠΑ ήθελαν να πολεμήσουν τη Ρωσία με σκοπό να προστατεύσουν τη Γεωργία, θα διακινδύνευαν να εμπλακούν σε έναν πολύ επικίνδυνο πόλεμο, κάτι το οποίο δεν το είχαν προσπαθήσει ούτε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, όταν η ένταση ήταν πολύ υψηλή, ενώ παράλληλα θα τους έπαιρνε μέρες αν όχι μήνες να αναπτύξουν τα στρατεύματά τους. Επίσης, θα χρειαζόντουσαν σημαντικό αριθμό

¹³¹ Department of State, 8 & 13 August 2008.

¹³² The American Presidency Project, 7 August 2008.

¹³³ The American Presidency Project, 9 August; 11 August (a); 11 August (b); 13 August 2008.

¹³⁴ Bolton, 15 August 2008.

¹³⁵ Independent, 17 August 2008.

¹³⁶ Myers, 13 August 2008.

¹³⁷ Traynor, 15 August 2008.

¹³⁸ Roberts, 2004: 82.

¹³⁹ Gerber, 2004: 332.

στρατευμάτων για να αντιμετωπίσουν τη δύναμη της Ρωσίας στην περιοχή¹⁴⁰, ενώ ο αμερικανικός στρατός ήταν αναπτυσσόμενος στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, όπου διέθετε ήδη αρκετά στρατεύματα¹⁴¹. Είναι σαφές ότι η κατανομή της εξουσίας στην περιοχή δεν ευνοεί τις ΗΠΑ.

Κρατική Εξουσία

Από πλευράς κρατικής εξουσίας, η Κυβέρνηση του Bush ήταν πολύ αδύναμη σε αυτούς τους τελευταίους μήνες της δεύτερης θητείας της. Πρώτον, οι εκλογές ήταν πολύ κοντά (4 Νοεμβρίου) για την αποχωρούσα Κυβέρνηση για να συμμετάσχει σε έναν νέο πόλεμο και αυτή τη φορά με τη Ρωσία. Δεύτερον, ο βοηθός του Γραμματέα Εξωτερικών Daniel Fried, καθώς επίσης και άλλοι κυβερνητικοί, είχαν ήδη προειδοποιήσει τη Γεωργία να μην κλιμακώσει την αντιπαράθεση με τη Ρωσία. Μετά από αυτήν την εξέλιξη, οι New York Times ανέφεραν ότι αξιωματούχοι από το Υπουργείο Εξωτερικών και από το Υπουργείο Άμυνας καθώς και από το Λευκό Οίκο, δεν ήταν υπέρ της υποστήριξης της Γεωργίας με στρατιωτικά μέσα¹⁴². Τρίτον, μετά τις ενδιάμεσες εκλογές του 2006, οι Δημοκρατικοί είχαν την πλειοψηφία και στα δύο σώματα του Κογκρέσου. Στη Βουλή των Αντιπροσώπων οι Δημοκρατικοί είχαν 233 από τις 435 έδρες, ενώ στη Γερουσία 51 από τις 100 έδρες¹⁴³. Ακόμη και με αυτή τη μικρή πλειοψηφία, οι Δημοκρατικοί θα μπορούσαν να εμποδίσουν οποιαδήποτε απόφαση για ανάπτυξη Αμερικανικών δυνάμεων στη Γεωργία εναντίον του Ρωσικού Στρατού. Τέταρτον, ο δείκτης αποδοχής των ενεργειών του George Bush από τον αμερικανικό λαό, ήταν απίστευτα χαμηλός αυτή τη χρονική στιγμή. Από την αρχή της προεδρίας του το 2001, ο δείκτης αποδοχής έπεφτε σταθερά από το 92% (Αύγουστος 2001) στο 52% (Μάρτιος 2005). Κατά τη διάρκεια του πολέμου, η αποδοχή των προεδρικών ενεργειών ήταν μεταξύ 25% και 33%, εμποδίζοντάς τον να αναλάβει οποιοδήποτε πολεμικές δράσεις. Επίσης, ο βαθμός αποδοκιμασίας ήταν τον Αύγουστο του 2008 εξαιρετικά μεγάλος (μεταξύ 68% και 74%)¹⁴⁴.

Τελικά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο αμερικανικός στρατός είχε ήδη αναπτύξει σημαντικό αριθμό στρατευμάτων στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν και υποστήριζε ότι οι δυνάμεις του στο Αφγανιστάν δεν ήταν αρκετές. Κατά συνέπεια θα ήταν πάρα πολύ δύσκολο να αναπτύξει ακόμη μία δύναμη στη Γεωργία, η οποία θα έπρεπε να είναι αρκετά σημαντική σε αριθμό και δύναμη πυρός για να αντιμετωπίσει το Ρώσο αντίπαλο.

Επιρροή και Κύρος

Η αδράνεια των ΗΠΑ και η ταχύτητα του πολέμου στη Νότια Οσετία δεν μας παρέχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για την ακρίβεια (ή μη) της συγκεκριμένης παραδοχής του Νεοκλασικού Ρεαλισμού, ότι δηλαδή τα κράτη καθοδηγούνται από

¹⁴⁰ Gerber, 2004: 333.

¹⁴¹ Benjamin, 20 August 2008.

¹⁴² Cooper and Shanker, 13 August 2008.

¹⁴³ CNN, Elections 2006.

¹⁴⁴ Roper Center, 2009.

την επιθυμία για περισσότερη εξουσία, όπως η επιρροή και το κύρος. Ωστόσο υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι ΗΠΑ είχαν ορισμένες απώλειες στον τομέα αυτό.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι οι ΗΠΑ είχαν χάσει ένα μεγάλο μέρος της επιρροής τους στην περιοχή, εν μέρει λόγω της νέας στρατηγικής του Vladimir Putin με βάση τη «δύναμη» και εν μέρει λόγω του πολέμου στο Αφγανιστάν¹⁴⁵. Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Νότια Οσετία, το BBC επέκρινε την Κυβέρνηση Bush για τη μη ανάληψη δράσης και για το ότι απέναντι στη Ρωσία είχε μόνο να επιδείξει μία «σκληρή συζήτηση»¹⁴⁶. Άλλες εφημερίδες έγραφαν για «αμηχανία» των ΗΠΑ¹⁴⁷ ή για «πόλεμο των λέξεων» μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ¹⁴⁸. Προφανώς οι ΗΠΑ δεν είχαν χάσει την ιδιότητά τους ως μία κυρίαρχη δύναμη του συστήματος, αλλά έχασαν ένα μέρος της επιρροής τους στην περιοχή και το κύρος τους ως μεγάλη δύναμη, ικανή να παρεμβαίνει στρατιωτικά και να υποστηρίζει τους συμμάχους της σε κάθε περίπτωση.

Τα εμπειρικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, φαίνεται να υποστηρίζουν την υπόθεση ότι η εσωτερική πολιτική και οι αντιλήψεις των πολιτικών επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κρατών και ίσως τη μετατρέπουν σε επεκτατική. Όταν οι κεντρικοί φορείς λήψης αποφάσεων στην κυβέρνηση των ΗΠΑ αντιλήφθηκαν ότι είχαν ένα μεγάλο μέρος της εθνικής εξουσίας (με άλλα λόγια αρκετή κρατική εξουσία), τότε αυτοί ακολούθησαν μια επεκτατική εξωτερική πολιτική, εμπλέκοντας τη χώρα τους σε πόλεμο (όπως στο Κοσσυφοπέδιο). Στην πραγματικότητα, στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, καθώς η κρατική εξουσία στα χέρια της εκτελεστικής αυξήθηκε, η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ μετατράπηκε από διπλωματία σε απειλή για χρήση βίας και τέλος σε χρήση βίας. Από την άλλη πλευρά, όταν οι κεντρικά ιθύνοντες αντιλήφθηκαν ότι δεν διέθεταν επαρκή κρατική εξουσία, οι ΗΠΑ δεν διεύρυναν τους στόχους της εξωτερικής τους πολιτικής στο εξωτερικό και επέλεξαν να μην παρέμβουν (όπως στη Νότια Οσετία). Επίσης, ήταν η περιορισμένη κρατική εξουσία που απέτρεψε την κυβέρνηση Κλίντον από το να αναπτύξει χερσαίες δυνάμεις στο Κοσσυφοπέδιο.

Η ίδια θετική εξάρτηση υπήρχε μεταξύ του διεθνούς περιβάλλοντος και της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ αποφάσισαν να επέμβουν στρατιωτικά στο Κοσσυφοπέδιο, όπου η κατανομή ισχύος στο περιφερειακό υποσύστημα ήταν ευνοϊκή. Εντούτοις, απέφυγαν να διαλέξουν «πόλεμο» στη Νότια Οσετία, όπου η κατανομή της εξουσίας δεν ήταν ευνοϊκή. Σε κάθε περίπτωση, οι πολιτικοί πέτυχαν στο να προσδιορίσουν τόσο το πραγματικό μέγεθος της κρατικής εξουσίας

¹⁴⁵ Gerber, 2004: 333.

¹⁴⁶ Connolly Kevin, 2008.

¹⁴⁷ Harnden Toby, 2008.

¹⁴⁸ Meikle James, 2008.

όσο και την πραγματική κατανομή της εξουσίας στο υπο-σύστημα, η οποία, σύμφωνα με το Νεοκλασικό Ρεαλισμό, είναι προϋπάρχουσα και αντικειμενική. Έτσι, οι ΗΠΑ ακολούθησαν μια εξωτερική πολιτική που αποδείχθηκε επικερδής στο Κοσσυφοπέδιο και αβλαβής στη Νότια Οσετία. Μια εξωτερική πολιτική που ενίσχυσε την επιρροή και το κύρος τους στην περιοχή των Βαλκανίων, αλλά χαρακτηρίστηκε ως μία στάση «αμηχανίας» στην περίπτωση της Νότιας Οσετίας.

Από την άλλη πλευρά, είναι βέβαιο ότι ο Νεοκλασικός Ρεαλισμός έχει αδυναμίες. Είναι μια πολλαπλότητα παραγόντων (και μεταβλητών) στην εσωτερική πολιτική, οι οποίοι επηρεάζουν το σχηματισμό και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική. Υπάρχει επίσης μία πολλαπλότητα άλλων παραγόντων όπως είναι π.χ. οι συμμαχίες, οι διεθνείς Οργανισμοί και η αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών. Επιπλέον, οι αντιλήψεις των πολιτικών, είναι κάτι που δεν μπορεί να μετρηθεί ή να προσδιοριστεί εύκολα και το οποίο μπορεί επίσης να επηρεαστεί από μια άλλη μεγάλη ποικιλία παραγόντων, όπως οι προηγούμενες εμπειρίες και οι κοινωνικές διαδικασίες. Τέλος, η ποικιλία των ορισμών του εθνικού συμφέροντος, πέρα από «επιρροή» και «κύρος», αυξάνει την πολυπλοκότητα αυτού του σχήματος. Αυτή η πολλαπλότητα των παραγόντων, εμποδίζει έναν μελετητή των διεθνών σχέσεων από το να έχει μια σαφή εικόνα σχετικά με τον ακριβή αριθμό των παραγόντων και το ποσοστό επιρροή τους. Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο (αν όχι αδύνατο) να δημιουργηθεί ένα μοντέλο κρατικής συμπεριφοράς.

Ωστόσο, παρά τις αδυναμίες του, το μείγμα αυτό της εσωτερικής πολιτικής, των ανθρώπινων και συστημικών παραγόντων, λειτούργησε πολύ καλά στην ερμηνεία της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, στην περίπτωση των περιπτωσιολογικών μελετών και, κατά συνέπεια, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε άλλες περιπτώσεις, με θετικά αποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Albright, Madeleine. 2003. *Madam Secretary: A Memoir*. New York: Miramax Books.
- Allison, Roy. 2008. Russia's Resurgent? Moscow's Campaign to 'Coerce Georgia to Peace. *International Affairs* 84 (6): 1145-1171.
- Arnold, Peri E. 2000. Bill Clinton and the Institutionalized Presidency: Executive Autonomy and Presidential Leadership. In *The Postmodern Presidency: Bill Clinton's Legacy in US Politics*, edited by Steven E. Schier, 19-40. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Benjamin, Daniel. 2008. The Russians Moved Because They Know You Are Weak. Brookings Institution (20 August 2008), http://www.brookings.edu/opinions/2008/0820_russia_benjamin.aspx.
- Blank, Stephen J. 1999. The United States: Washington's New Frontier in the Transcaspian. In *Oil and Geopolitics in the Caspian Sea Region*, edited by Michael P. Croissant, and Bólent Aras, 249-274. London: Praeger Publishers.
- Bolton, John R. 2008. After Russia's Invasion of Georgia, What Now for the West? *Telegraph*, 15 August 2008.
- Brown, Michael E., Sean M. Lynn-Jones, and Steven E. Miller. 1995. *The Perils of Anarchy: Contemporary Realism and International Security*. Cambridge: MIT Press.
- Carpenter, Ted Galen. 2000a. Kosovo as an Omen: The Perils of the "New NATO". In *NATO's Empty Victory: A Postmortem on the Balkan War*, edited by Galen Ted Carpenter, 171-183. Washington DC: CATO Institute.
- Chomsky, Noam. 1999. *The New Military Humanism: Lessons from Kosovo*. London: Pluto Press.
- Clinton, William Jefferson. 2004. *Bill Clinton: My Life*. New York: Alfred A. Knopf.
- CNN 2006. Elections 2006: Balance of Power. CNN News, <http://www.cnn.com/ELECTION/2006/pages/results/bop/>
- Connolly, Kevin. 2008. US Has Only Tough Talk for Russia. *BBC News*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7555806.stm>.
- Cooper, Helene, and Thom Shanker. 2008. U.S. Officials Say They Warned Georgia to Avoid Fight. *New York Times*, 13 August 2008.
- Crothers, Lane, and Nancy S. Lind. 2002. *Presidents from Reagan Through Clinton, 1981-2001: Debating the Issues in Pro and Con Primary Documents*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Dumbrell, John. 2009. *Clinton's Foreign Policy: Between the Bushes, 1992-2000*. New York: Routledge.
- Eyal, Jonathan. 1997. NATO's Enlargement: Anatomy of a Decision. *International Affairs* 73 (4): 695-719.
- Gaidar, Yegor. 2007. *Collapse of an Empire: Lessons from Modern Russia*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Gerber, Urs. 2004. Whither South Caucasus: To Prosperity or To Conflict? In *The Caspian: Politics, Energy and Security*, edited by Akiner Shirin, 323-342. London; New York: Routledge Curzon.
- Goldenberg, Suzanne. 1994. *Pride of Small Nations: The Caucasus and Post-Soviet Disorder*. London: Zed Books.
- Goldman, Emily O., and Larry Berman. 2000. Engaging the World: First Impressions of the Clinton Foreign Policy Legacy. In *The Clinton Legacy*, edited by Colin Campbell and Bert A. Rockman, 226-253. New York: Seven Bridges Press.
- Guzina, Dejan. 2003. Kosovo or Kosova – Could it be both? The Case of Interlocking Serbian and Albanian Nationalisms. In *Understanding the War in Kosovo*, edited by Florian Bieber, and Zhidas Daskalovski, 31-52.

London: Frank Cass.

- 📖 Harnden, Toby. 2008. Georgia: America Admits It Has Few Options For Dealing With Russia-Georgia War. *Telegraph*, 10 August 2008.
- 📖 Harris, John F. 2005. *The Survivor: Bill Clinton in the White House*. New York: Random House.
- 📖 Herzig, Edmund. 1999. *The New Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia*. London: Pinter.
- 📖 IICK (Independent International Commission on Kosovo). 2000. *The Kosovo Report: Conflict, International Response, Lessons Learned*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- 📖 Judah, Tim. 2002. *Kosovo: War and Revenge*. New Haven, CT; London: Yale University Press.
- 📖 King, Iain, and Whit Mason. 2006. *Peace at Any Price: How the World Failed in Kosovo*. London: Hurst & Company.
- 📖 Kober, Stanley. 2000. Another Blow to America's Constitution. In *NATO's Empty Victory: A Postmortem on the Balkan War*, edited by Galen Ted Carpenter, 93-106. Washington DC: CATO Institute.
- 📖 Layne, Christopher. 2000a. Miscalculations and Blunders Lead to War. In *NATO's Empty Victory: A Postmortem on the Balkan War*, edited by Galen Ted Carpenter, 11-20. Washington DC: CATO Institute.
- 📖 Layne, Christopher. 2000b. Collateral Damage in Yugoslavia. In *NATO's Empty Victory: A Postmortem on the Balkan War*, edited by Galen Ted Carpenter, 51-58. Washington DC: CATO Institute.
- 📖 Lewis, Anthony. 1999. *Abroad at Home; In Credibility Gulch*. *New York Times*, 20 March 1999: A15.
- 📖 Meikle, James. 2008. US and Russia in War of Words Over Georgia Conflict. *The Guardian*, 14 August 2008.
- 📖 Myers, Steven Lee. 2008. Bush, Sending Aid, Demands That Moscow Withdraw. *New York Times*, 13 August 2008.
- 📖 Nikolić, Lazar. 2003. Ethnic Prejudices and Discrimination: The Case of Kosovo. In *Understanding the War in Kosovo*, edited by Florian Bieber, and Zhidas Daskalovski, 53-76. London: Frank Cass.
- 📖 O' Ballance, Edgar. 1997. *Wars in the Caucasus, 1990-1995*. Basingstoke: Macmillan. Posen, Barry R. 1984. *The Sources of Military Doctrine*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.
- 📖 Roberts, John. 2004. Pipeline Politics. In *The Caspian: Politics, Energy and Security*, edited by Akiner Shirin, 77-89. London; New York: Routledge Curzon.
- 📖 Roper Center. 2001. Public Opinion Archives: Job Performance Ratings for President Clinton. http://webapps.ropercenter.uconn.edu/CFIDE/roper/presidential/webroot/presidential_rating_detail.cfm?allRate=True&presidentName=Clinton#top
- 📖 Rose, Gideon. 1998. Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics* 51 (1): 144-172.
- 📖 Schweller, Randall L. 1998. *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*. New York: Columbia University Press.
- 📖 Thomas, Timothy L. 2009. The Bear Went Through the Mountain: Russia Appraises its Five-Day War in South Ossetia. *Journal of Slavic Military Studies* 22 (1): 31-67.
- 📖 Toal, Gerald (Gearoid O Tuathail). 2008. Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the August War over South Ossetia. Draft paper (later published in *Eurasian Geography and Economics* 50 (1)).
- 📖 Traynor, Ian. 2008. US Rules Out Military Role in Georgia But Warns Russia Off. *The Guardian*, 15 August 2008.
- 📖 Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison- Wesley.
- 📖 Wolforth, William C. 1993. *The Elusive Balance: Power and Perceptions during the Cold War*. Ithaca, NY; London: Cornell University Press.
- 📖 Zakaria, Fareed. 1998. *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role*. Princeton,

NJ: Princeton University Press.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

White House

[Όλα τα Προεδρικά έγγραφα βρίσκονται με χρονολογική σειρά στο: "The American Presidency Project" of the University of California, Santa Barbara (www.presidency.ucsb.edu)].

Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Κόσοβο - 1999

📎 TAPP. 6 Feb 1998. The President's News Conference With Prime Minister Blair. Washington, DC.

📎 TAPP. 7 Feb 1998. The President's Radio Address. Washington, DC.

📎 TAPP. 11 Mar 1998. Remarks Prior to Discussions With United Nations Secretary-General Kofi Annan and an Exchange With Reporters. Washington, DC.

📎 TAPP. 13 Feb 1999. The President's Radio Address. Washington, DC.

Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Νότια Οσετία - 2009

📎 TAPP. 7 Aug 2008. George W. Bush, Interview With Foreign Radio Journalists in Bangkok. Bangkok, Thailand.

📎 TAPP. 9 Aug 2008. George W. Bush, Remarks in Beijing, China. Beijing, China.

📎 TAPP. 11 Aug 2008 (a). Remarks on the Situation in Georgia. Washington, DC.

📎 TAPP. 11 Aug 2008 (b). George W. Bush, Interview with Bob Costas of NBC Sports in Beijing. Beijing, China.

📎 TAPP. 13 Aug 2008. Remarks on the Situation in Georgia. Washington, DC.

Εγγενείς Αδυναμίες και Τυφλά Σημεία

📎 TAPP. 16 Aug 2008. The President's Radio Address. Washington, DC.

📎 TAPP. 20 Aug 2008. Remarks to the Veterans of Foreign Wars National Convention. Orlando, Florida.

Department of State

[Όλες οι δηλώσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ καθώς επίσης και οι δηλώσεις της Γραμματέως (πριν από το 2001) μπορούν να βρεθούν με χρονολογική σειρά στα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών (secretary.state.gov/www/briefings/statements/index.html). Οι δηλώσεις κατά τη διάρκεια της Προεδρίας του George W. Bush's (2001-2009) μπορούν να βρεθούν στο: <http://2001-2009.state.gov>.]

Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Κόσοβο - 1999

📎 DS. 30 Jan 1998. Press remarks with Russian Foreign Minister Yevgeny Primakov. Madrid, Spain.

📎 DS. 31 Jan 1998. Press briefing with British Foreign Secretary Robin Cook. London, United Kingdom.

📎 DS. 10 Feb 1998. Press briefing with British Foreign Secretary Robin Cook. London, United Kingdom.

📎 DS. 18 Feb 1998. Interview on ABC-TV "Nightline" with National Security Advisor Berger and Defence Secretary Cohen. Columbus, Ohio.

📎 DS. 2 Mar 1998. Violence in Kosovo: Press Statement by James P. Rubin/Spokesman. Washington, DC.

📎 DS. 9 Mar 1998. Statement at the Contact Group Ministerial on Kosovo. London, United Kingdom.

Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Νότια Οσετία - 2009

📎 DS. 8 Aug 2008. Russia Move into Georgia: Statement by Secretary Condoleezza Rice. Washington, DC.

📎 DS. 13 Aug 2008. Recent Events in Georgia: Statement by Secretary Condoleezza Rice. Washington, DC.

ΜΠΡΟΥΝΕΒΑΛ ΓΑΛΛΙΑΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1942

Η ΚΥΡΙΕΥΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΡΑΝΤΑΡ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΡΕΤΑΝΟΥΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΙΣΤΕΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Αντγος ε.α. Γεώργιος Αραμπατζής

Μετά την κατάληψη της ΒΔ Ευρώπης από τους Γερμανούς το Μάιο 1940, η Λουφτβάφε (γερμανική πολεμική αεροπορία) οργάνωσε κατά μήκος της γερμανοκρατούμενης ακτής της ένα ισχυρό αντιαεροπορικό σύστημα για την παρακολούθηση, τον εντοπισμό και την κατάρριψη των εχθρικών αεροσκαφών, με τελειότερο το γνωστό ως Ραντάρ «Βυρτσμπουργκ». Ήταν φυσικό, λοιπόν, το βρετανικό Υπουργείο Άμυνας να ενδιαφερθεί για το μυστικό μίας τέτοιας υπερσύγχρονης, για την εποχή εκείνη, συσκευής και ζητούσε επίμονα την απόκτησή της με κάθε τρόπο. Την αποστολή αυτή την εκτέλεσε με θαυμάσιο -όπως θα δούμε- τρόπο, το απόσπασμα αλεξιπτωτιστών του Βρετανού Ταγματάρχη Φροστ (Frost).

Μπρούνεβαλ, 28 Φεβρουαρίου 1942, Επιχείρηση «Biting»

Από την έναρξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, αλλά κυρίως μετά την κατάληψη της Γαλλίας από τους Γερμανούς, η Βρετανία απομονωμένη πλέον υποχρεώθηκε στην τήρηση αμυντικής στάσης. Η μόνη επιθετική επιλογή που της απέμεινε ήταν οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί, μέχρις ότου συγκεντρωθεί μια επαρκής δύναμη, ικανή να εισβάλει στη γερμανική ενδοχώρα· ήταν ένας στρατηγικός στόχος, που έγινε πολύ επιτακτικός και αυτό τονίσθηκε επανειλημμένα προς τους αρχηγούς των επιτελείων, από τον Τσόρτσιλ, αλλά το χειμώνα 1941-42 ο στόχος αυτός έδειχνε ότι ήταν πολύ μακρινός.

Για να οργανώσει όμως και να εκτελέσει η R.A.F. μια αποτελεσματική επιδρομή αεροπορικού βομβαρδισμού στρατηγικής σημασίας, θα έπρεπε να εξαλείψει τα μέτρα αεροπορικής άμυνας της Λουφτβάφε. Αλλά η απόδοση αυτών των μέτρων έβαινε αυξανόμενη με την είσοδο στη μάχη συνεχώς καινούργιων ηλεκτρονικών μέσων παρακολούθησης και εντοπισμού εχθρικών αεροσκαφών. Το πλέον τελειοποιημένο από τα μέσα αυτά σύστημα, γνωστό ως ραντάρ «Βύρτσμπουργκ» (Würzburg), είχε ήδη τον Ιούλιο 1939 επιδειχθεί από την εταιρεία Τελεφούνκεν στην ηγεσία της γερμανικής αεροπορίας, η οποία έδωσε αμέσως εντολή να κατασκευασθούν 5.000 συσκευές αυτού του είδους¹.

¹ Φωτόπουλος, Χρ.: *Οι Επικίνδυνοι Άντρες*, Τόμ. Α', σελ. 203.

Τα γερμανικά αυτά ραντάρ, μολοντί εισήλθαν για χρήση πολύ αργότερα από τα αντίστοιχα βρετανικά, ήταν πολύ βελτιωμένα, γιατί μπορούσαν να εκτιμήσουν, παράλληλα με την απόσταση, και την κατεύθυνση και το ύψος πτήσης του εντοπιζόμενου αεροσκάφους. Ήταν φυσικό λοιπόν οι αρμόδιοι τεχνικοί του βρετανικού Υπουργείου Άμυνας να ενδιαφερθούν για το μυστικό μιας τέτοιας υπερσύγχρονης για την εποχή εκείνη συσκευής, και ζητούσαν επίμονα την απόκτησή της με οποιονδήποτε τρόπο.

Οι θέσεις των ραντάρ αυτών της Λουφτβάφε βρίσκονταν κατά μήκος των κατεχόμενων από τους Γερμανούς ευρωπαϊκών ακτών και μέχρι τον Οκτώβριο 1941

Το ναυτικό μεταφέρει με ασφάλεια άνδρες του λόχου C του 2ου τάγματος αλεξιπτωτιστών στο λιμάνι του Πόρτσμουθ. Στη γέφυρα του σκάφους δεύτερος από αριστερά είναι ο Ταγματάρχης Φροστ. (Από το βιβλίο «British Airborne Troops»)

είχαν εντοπισθεί από τα αναγνωριστικά Σπιτφάιρ (Spitfire) είκοσι επτά τέτοιοι σταθμοί, που εκτείνονταν από το Μπορντώ (Bordeaux) της Νότιας Γαλλίας μέχρι τη Νορβηγία. Τα αεροσκάφη της R.A.F είχαν ανιχνεύσει αρχικά ραδιοσήματα των ραντάρ αυτών πετώντας πάνω από την εχθροκρατούμενη περιοχή και είχαν γίνει προσπάθειες προσδιορισμού της ακριβούς συχνότητάς τους. Ωστόσο μέχρι το τέλος του 1941 δεν υπήρχαν στη διάθεση των αρμοδίων επαρκείς πληροφορίες για το σκοπό αυτό. Σε μια φωτογραφία, που έλαβαν στο Βερολίνο Κινέζοι πράκτορες, διακρινόταν καθαρά μια συσκευή σχήματος μεγάλου πιάτου εγκατεστημένη στον πύργο ενός αντιαεροπορικού πυροβόλου στο ζωολογικό κήπο της γερμανικής πρω-

τεύουσας. Με μια προσεκτικότερη αργότερα μελέτη της εξακριβώθηκε η ταυτότητα του νέου ραντάρ «Βύρτσμπουργκ», το οποίο έμπαινε πλέον σε στρατιωτική χρήση. Έτσι, η αναζήτηση λεπτομερών και αξιόπιστων πληροφοριών για τα ραντάρ αυτά απέκτησε τώρα μέγιστη προτεραιότητα. Ο χρόνος όμως περνούσε χωρίς νεότερα για τη συσκευή αυτή. Την άνοιξη του 1942, είχε σχεδιαστεί η εξαπόλυση αεροπορικής επιδρομής και ο κίνδυνος σοβαρών απωλειών ήταν πλέον υπαρκτός.

Στο τέλος Νοεμβρίου 1941, ο δόκτωρ Τσάρλις Φρανκ (Charles Frank)² εξετάζοντας μία αεροφωτογραφία του σταθμού της Λουφτβάφε κοντά στο χωριό Μπρούνεβαλ (Bruneval) της Βορειοδυτικής Γαλλίας, παρμένη από μέσο ύψος, παρατήρησε τα αποτυπώματα ανθρώπινου ποδιού, που οδηγούσαν στην άκρη ενός βράχου. Στο σημείο αυτό ήταν τοποθετημένη πάνω σε ένα μεμονωμένο κτίσμα μια κεραία σφαιρικού σχήματος. Η φωτογραφία αυτή ανήκε σε μια σειρά αεροφωτογραφιών, που είχαν ληφθεί από τη μονάδα φωτογραφικής αναγνώρισης της R.A.F κατά τις συνήθεις εξόδους αναγνώρισης. Επειδή όμως είχαν ληφθεί από σχετικά μεγάλο ύψος, ήταν δύσκολος ο προσδιορισμός των λεπτομερειών αποτύπωσης. Παρόλα αυτά, ο έμπειρος επιστήμονας κατόρθωσε να διακρίνει ένα αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος κοντά στο κτίσμα, το οποίο θεώρησε ότι είναι τμήμα μιας κεραίας. Επισκέφθηκε, λοιπόν, τους προϊσταμένους του και ζήτησε να ληφθεί μια σειρά αεροφωτογραφιών από χαμηλό ύψος, ώστε να καλυφθούν περισσότερες λεπτομέρειες.

Για την εκτέλεση της αποστολής αυτής επιλέχθηκε ο υποσμηναγός Τόνυ Χιλ

² Eshel, David: Elite Fighting Units, σελ. 14.

(Tony Hill), ο οποίος πετώντας με Σπιτφάιρ χαμηλά πέρασε ακριβώς πάνω από τη θέση του ραντάρ· επιστρέφοντας όμως διαπίστωσε προς λύπη του ότι η κάμερά του είχε υποστεί βλάβη, αλλά μπόρεσε να σχηματίσει σαφή εικόνα για ένα αντικείμενο «πύρινης σφαίρας». Το επόμενο πρωινό ο Χιλ, παραβαίνοντας τον άγραφο νόμο, πραγματοποίησε την ίδια έξοδο πετώντας χαμηλότερα και φωτογράφησε το αντικείμενο εκ νέου. Η φωτογραφία αυτή έμελλε να γίνει η πλέον φημισμένη στον πόλεμο· τραβηγμένη από το Χιλ λοξά και κατά θαυμάσιο τρόπο, ήταν τόσο καθαρή, ώστε έδινε εξαιρετικές λεπτομέρειες στους ερευνητές της υπηρεσίας πληροφοριών.

Τις πιο νωπές όμως και αξιόπιστες πληροφορίες για το στόχο καθώς και για τα μέτρα ασφαλείας του συνέλεξε και έδωσε στις αρχές Φεβρουαρίου 1942 στη βρετανική υπηρεσία πληροφοριών ο Γάλλος αξιωματικός Αντρέ Νευφίνκ (André Neyfink), ο οποίος κατόρθωσε να διεισδύσει στην περιοχή του στόχου μαζί με τον προϊστάμενό του αξιωματικό, το Ροζέ Ντυμόντ (Rosi Dymont), με πρόφαση έναν κυριακάτικο περίπατο στις ακτές του Μπρούνεβαλ.

Η γερμανική συσκευή «Βύρτσμπουργκ» στο Μπρούνεβαλ, εγκαταστημένη σ' ένα ρηχό και κυκλικό κοίλωμα, είχε εμβέλεια 20 μιλίων και ήταν η πρώτη στο είδος της, που είχε τη δυνατότητα εκπομπής και λήψης με τη βοήθεια του παραβολικού της κατόπτρου, το οποίο στην προκειμένη περίπτωση ήταν στραμμένο προς το Στενό της Μάγχης. Το διπολικό, το άλλο βασικό εξάρτημα του ραντάρ, που ακτινοβολούσε την ενέργεια για την εκπομπή ραδιοσημάτων, ήταν τοποθετημένο στην εστία του κατόπτρου και περιστρεφόταν γύρω από τον άξονά του 25

Ένα από τα πολλά γερμανικά οχυρωματικά έργα (πάνω) που προστάτευαν την παραλία (αριστερά). (Από το βιβλίο «Β΄ Π.Π., Σπιούντοι - Πράκτορες - Στρατιώτες», Τόμος Α΄)

περίπου φορές ανά πρώτο λεπτό. Τα σημειούμενα στο όργανο ένδειξης στοιχεία δίνονταν από το χειριστή του ραντάρ κατ' ευθείαν στο διοικητή του αντιαεροπορικού συστήματος και στη βάση των καταδιωκτικών αεροσκαφών.

Μολονότι η θέση του ραντάρ «Βύρτσμπουργκ» στο Μπρούνεβαλ απείχε από την ακτή λιγότερο από 100 μ., η ύπαρξη ισχυρών σημείων άμυνας στους υπερκείμενους βράχους απέκλειε μία απόβαση από τη θάλασσα και η μόνη πλέον λύση στο πρόβλημα ήταν η από αέρος καταδρομή. Η ιδέα αυτή μπήκε πρώτη φορά στα μυαλά των επιτελών του αρχηγείου των συνδυασμένων επιτελείων από τον αρχηγό του ναύαρχο Λούις Μουντμπάτεν (Lewis Mauntbatten), ο οποίος υπολόγιζε πολύ στις δυνατότητες των αεραποβατικών δυνάμεων και ιδιαίτερα μετά την επιτυχία στον Τρατζίνο³. Έτσι, τον Ιανουάριο του 1942 ο ναύαρχος συζήτησε το σχέδιο «Μπρούνεβαλ» με τον υποστράτηγο Μπράουνινγκ, διοικητή των βρετανικών αεραποβατικών στρατευμάτων.

Η συσκευή αυτή του ραντάρ, σύμφωνα με τη γαλλική υπηρεσία πληροφοριών, ήταν τοποθετημένη μπροστά από μια εξοχική οικία (βίλα), όπου διέμεναν οι τεχνικοί του ραντάρ. Περί τα 300μ. βορειότερα, σ' ένα δάσος, υπήρχε μια αγροικία, που ονομαζόταν «Πρεσβυτέριο», όπου βρισκόταν ο σταθμός διοίκησης της γερμανικής φρουράς, η οποία είχε δύναμη 100 περίπου αντρών και η οποία επάνδρωσε 15 αμυντικές θέσεις κατά μήκος των υπερκείμενων της ακτής βράχων. Ένα σύνταγμα πεζικού και ένα μηχανοκίνητο τάγμα, σύμφωνα πάντα με τις πηγές της γαλλικής υπηρεσίας πληροφοριών, ήταν στρατοπεδευμένα κοντά στην πόλη της Χάβρης. Πέρα από το δάσος και πίσω από την πολυτελή οικία εκτεινόταν μια περιοχή τελείως επίπεδη και ακάλυπτη, ιδανική για ζώνη ρίψεων αλεξιπτωτιστών, η οποία όμως, όπως και η ευρύτερη περιοχή, ήταν υπό τη συνεχή κάλυψη και προστασία των καταδιωκτικών αεροσκαφών της γερμανικής πολεμικής αεροπορίας.

Με μια τόσο ισχυρή στρατιωτική δύναμη στην περιοχή των επιχειρήσεων η συγκεκριμένη καταδρομική ενέργεια θα ήταν μια πολύ δύσκολη υπόθεση. Γι' αυτό, ως το πλέον κατάλληλο στρατιωτικό τμήμα για εκτέλεση αυτής της ενέργειας επιλέχτηκε το σώμα των αλεξιπτωτιστών, που ήταν άρτια εκπαιδευμένο για τέτοιου είδους αποστολές, στα πλαίσια μιας συνδυασμένης επιχείρησης με τη συμμετοχή και των τριών κλάδων των βρετανικών ενόπλων δυνάμεων.

Με δεδομένο ότι ο συγκεκριμένος αντικειμενικός σκοπός ήταν εξειδικευμένος, οι Βρετανοί επιστήμονες, με επικεφαλής τον δόκτορα Ρ. Τζόουνς (R. Jones), άρχισαν να εξετάζουν τα σημεία, στα οποία έπρεπε να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον, προσδιορίζοντας τα συγκεκριμένα εξαρτήματα του ραντάρ, που απαιτούνταν για την απόκτηση περισσότερων πληροφοριών. Η καλύτερη βέβαια λύση θα ήταν να διαλυθεί ολόκληρος ο σταθμός και να μεταφερθεί στη Βρετανία, κάτι που αποκλείστηκε, γιατί η συσκευή ήταν πολύ βαριά και μεγάλη και ήταν, όπως είναι φυσικό, αδύνατη η μεταφορά της με τα χέρια στην ακτή. Έτσι, οι Βρετανοί επιστήμονες καθόρισαν την προτεραιότητα των τμημάτων, που έπρεπε να αφαιρεθούν και να μεταφερθούν στη Βρετανία για ανάλογη αξιολόγηση και αξιοποίησή τους.

Για την κάλυψη αυτού του τομέα οι αρμόδιοι κάλεσαν έναν πεπειραμένο ρα-

³ Πρόκειται για την καταστροφή της γέφυρας στον Τρατζίνο π., στη Ν. Ιταλία, απ' όπου περνούσε ο υδραγωγός που τροφοδοτούσε με πόσιμο νερό την ανατολική ακτή της Απουλίας.

διοτεχνίτη της βρετανικής πολεμικής αεροπορίας, το σηηνία Κοξ (Cox), ο οποίος δέχθηκε ευχαρίστως να συμμετάσχει στην ειδική αυτή και επικίνδυνη αποστολή. Έπρεπε, όμως, να εκπαιδευθεί και ως αλεξιπτωτιστής και την ευθύνη αυτή ανέλαβε η σχολή αλεξιπτωτιστών στο Ρίνγκουεϊ.

Στο μεταξύ το τμήμα αλεξιπτωτιστών, που επιλέχθηκε για την επιχείρηση, με επικεφαλής τον ταγματάρχη Φρόστ (Frost) είχε αρχίσει κιάλας την εντατική του εκπαίδευση με απόλυτη μυστικότητα· μέσα σε 2-3 εβδομάδες είχαν γίνει όλες οι απαραίτητες προετοιμασίες. Η δύναμη αυτού του τμήματος αποτελούνταν από το λόχο C του 2ου τάγματος αλεξιπτωτιστών-κομάντος, από μερικούς άντρες του λόχου B του ίδιου τάγματος, και από μία ομάδα τεχνικών σκαπανέων του Μηχανικού, μαζί και ο Κοξ, με επικεφαλής το λοχαγό Βέρνον (Vernon). Ήταν μία δύναμη 120 αντρών, που όλοι τους ήταν αποφασισμένοι να εκτελέσουν οποιαδήποτε αποστολή και με οποιοδήποτε κόστος.

Με τη βοήθεια των αεροφωτογραφιών του Χιλ, σχετικών σχεδιαγραμμάτων και άλλων πληροφοριακών στοιχείων, που απέστειλαν πράκτορες της γαλλικής αντίστασης, κατασκευάστηκαν μακέτες υπό κλίμακα, πάνω στις οποίες αποτυπώθηκαν όλες οι λεπτομέρειες του εδάφους, και εκτυπώθηκαν ειδικοί χάρτες για τους αεροναύτιλους των μεταγωγικών αεροσκαφών. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν δύο παρόμοιες δοκιμαστικές ασκήσεις για τον εντοπισμό και τη διόρθωση τυχόν σφαλμάτων και το συντονισμό των ενεργειών των επιμέρους επιχειρησιακών τμημάτων. Τέλος, το συγκροτήμα του Φροστ μεταφέρθηκε στη Σκωτία, προκειμένου να υποστεί την εκπαίδευση συνεργασίας με το ναυτικό σε αντικείμενα επιβίβασης και αποβίβασης από τα αποβατικά σκάφη. Επειδή όμως οι άντρες του συγκροτήματος δεν έπρεπε να γνωρίζουν την πραγματική τους αποστολή, σαν μια συγκάλυψη τούς είχαν πει ότι προετοιμάζονταν να εκτελέσουν μια επίδειξη ενώπιον της βασιλικής οικογένειας και αν πετύχαινε, τότε το τμήμα τους θα χρησιμοποιούνταν σε ειδική αποστολή. Η εκπαίδευση ήταν μεθοδική και επίπονη· όλοι εργάζονταν σε 24ωρη βάση κάτω από τα άγρυπνα μάτια του αρχιλοχία του συγκροτήματος Στράτσαν (G. Strachan), μιας ακούραστης και εντυπωσιακής μορφής⁴, ενός πρώην μέλους του συντάγματος «Μπλακ Γουάτς».

Η 51η σημηναρχία της R.A.F ορίστηκε να διαθέσει μια μοίρα της, τη μοίρα του αντισημηναρχου Πίκαρντ (Pickard), ενός πολύ έμπειρου και διακεκριμένου πιλότου των βομβαρδιστικών της βρετανικής πολεμικής αεροπορίας, ο οποίος αργότερα θα ήταν ο επικεφαλής της φημισμένης επιδρομής «Μοσκούιτο» κατά της φυλακής Αμιένς, όπου σκοτώθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 1944⁵.

Το βασιλικό ναυτικό θα αναλάμβανε την ευθύνη επαναφοράς του τμήματος αλεξιπτωτιστών στην Αγγλία, συγκροτώντας μια ειδική ναυτική δύναμη υπό τον αντιπλοίαρχο Φ. Κουκ (F. Cook), αποτελούμενη από κανονιοφόρους και αποβατικά πλοίαρρα εφόδου, που θα συνοδεύονταν από δύο αντιτορπιλικά. Ένα τμήμα πεζικού με δύναμη 32 αντρών επιβιβασμένο στα αποβατικά πλοίαρρα θα παρείχε κάλυψη στους αλεξιπτωτιστές κατά την αποχώρησή τους από τον αντικειμενικό σκοπό προς την ακτή και την επιβίβασή τους στα πλοία.

⁴ Eshel, David: *Elite Fighting Units*, σελ. 16.

⁵ Eshel, David: *Elite Fighting Units*, σελ. 16-17.

Η από αέρος καταδρομή στο Μπρούνεβαλ άρχισε να αποκτά επιτακτικό χαρακτήρα από τις 11 Φεβρουαρίου, όταν δύο γερμανικά καταδρομικά ανέσυραν άγκυρα από τα αγκυροβόλια τους στο Μπρεστ (Brest) και αψηφώντας και το βασιλικό ναυτικό και τη R.A.F κατευθύνθηκαν προς τα ανοιχτά της θάλασσας. Τότε με το φως της ημέρας εξόρμησαν δια μέσου του Στενού της Μάγχης και «εγκλώβισαν» τα βρετανικά ραντάρ σε απόσταση 20 μιλίων από την ακτή προς την ενδοχώρα της Βρετανίας. Οι αρνητικές επιπτώσεις στο ηθικό των Βρετανών ήταν ολέθριες και απαιτούνταν άμεση ενέργεια αντιστροφής του κλίματος. Ο ίδιος ο Τσόρτσιλ πίεζε τώρα για την χωρίς καθυστέρηση εφαρμογή του σχεδίου «Μπρούνεβαλ».

Στις 15 Φεβρουαρίου, το τμήμα πραγματοποίησε το τελευταίο του άλμα στην πεδιάδα του Σαλίσμπουρυ (Salisbury) και ήταν όλα έτοιμα μέχρι τις 23 του ίδιου μήνα, ημερομηνία, κατά την οποία εκτελέστηκε μία άσκηση εκκένωσης στην ακτή του Σαουθάμπτον (Southampton).

Το τελικό σχέδιο της αεροποβατικής καταδρομής προέβλεπε σε γενικές γραμμές τη μεταφορά των αλεξιπτωτιστών με 12 μεταγωγικά Χουϊτλεϋ της μοίρας του Πίκαρντ· τα αεροσκάφη αυτά θα απογειώνονταν από την αεροπορική βάση Θράξτον (Thruxton) της Βρετανίας και πετώντας πάνω από το Στενό της Μάγχης θα τους έριχναν σε προκαθορισμένη ζώνη ρίψεων 800 περίπου μέτρα ανατολικά της πολυτελούς οικίας. Μετά την προσγείωσή τους οι αλεξιπτωτιστές με γρήγορες κινήσεις θα εξουδετέρωναν την εχθρική αντίσταση στο σταθμό ραντάρ και, καταλαμβάνοντας κατάλληλες θέσεις, θα παρείχαν προστασία στο σημεία Κοξ και στην ομάδα των τεχνικών του Βέρνον. Ο Κοξ με τους τεχνικούς του Βέρνον θα αποσυναρμολογούσαν τη συσκευή και θα αποχωρούσαν προς την ακτή παίρνοντας μαζί τους τα βασικά εξαρτήματα σύμφωνα με τις οδηγίες των Βρετανών επιστημόνων, αφού θα φωτογράφιζαν τα υπόλοιπα και θα κατέστρεφαν όλες τις χρήσιμες εγκαταστάσεις του σταθμού. Τελευταίοι και μετά την ολοκλήρωση της αποστολής θα εγκατέλειπαν τις θέσεις τους οι αλεξιπτωτιστές του τμήματος εφόδου, και θα κατευθύνονταν προσεκτικά προς το σημείο συγκέντρωσης του συγκροτήματος στην ακτή. Και όλες αυτές οι ενέργειες έπρεπε να γίνουν όσο το συντομότερο δυνατόν. Παράλληλα, η ναυτική δύναμη θα προσέγγιζε στην ακτή του Μπρούνεβαλ, προκειμένου να παράλαβει τους αλεξιπτωτιστές και να τους μεταφέρει στην Αγγλία.

Για την υλοποίηση αυτού του σχεδίου η δύναμη του συγκροτήματος διαιρέθηκε σε τρία επιχειρησιακά τμήματα, από τα οποία το καθένα πήρε το όνομα και ενός διακεκριμένου ναυτικού⁶.

Το τμήμα «Νέλσον» (Nelson) με δύναμη 40 αντρών υπό τον υπολοχαγό Τσάρτερικ (Charteris) σχεδιάστηκε να ριφθεί πρώτο με 4 αεροσκάφη, να εξαλείψει τυχόν εχθρικές αντιστάσεις στην περιοχή του στόχου, να κινηθεί προς Μπρούνεβαλ και, λαμβάνοντας κατάλληλη αμυντική διάταξη, να εξασφαλίσει τον όρμο για την άφιξη και επιβίβαση των αλεξιπτωτιστών των άλλων δύο τμημάτων στα αποβατικά πλοίαρια.

Το τμήμα με την κωδική ονομασία «Ντρέικ» (Drace), που ήταν το μεγαλύτερο, είχε δύναμη 50 αντρών και ήταν διαιρημένο σε δύο ομάδες, στις οποίες διοικητές

⁶ Barry, Gregory: British Airborne Troops, σελ. 76.

Ένα από τα 12 Χουϊτλεϋ που μετέφερε το συγκρότημα του Ταγματάρχη Φροστ στο Μπρούνεβαλ της Γαλλίας.

(Από το βιβλίο «Β΄Π.Π., Σπιούνοι - Πράκτορες - Στρατιώτες», Τόμος Α΄)

ήταν ο ταγματάρχης Φροστ (Frost) και ο υπολοχαγός Γιανγκ (Young)⁷.

Το τμήμα αυτό θα ριχνόταν από 5 αεροσκάφη. Η ομάδα του Φροστ θα κινούνταν γρήγορα για εκκαθάριση της εξοχικής οικίας· η ομάδα του Γιανγκ, στην οποία συμπεριλαμβάνονταν ο Κοξ και οι τεχνικοί σκαπανείς του Βέρνον, θα εξορμούσε με σκοπό να καταλάβει το σταθμό ραντάρ, παρέχοντας στη συνέχεια ασφάλεια στον Κοξ και τους βοηθούς του τεχνικούς σκαπανείς για την εκτέλεση των εξειδικευμένων εργασιών τους.

Το τρίτο τμήμα «Ρόντνεϋ» (Rodney) με δύναμη 30 αντρών και με διοικητή τον υπολοχαγό Τίμοθυ (Timothy), που θα μεταφερόταν με 3 αεροσκάφη, μετά τη ρίψη και την προσγείωσή του, θα ενεργούσε ως τμήμα αποκοπής και ασφαλείας. Αποστολή του ήταν να απαγορεύσει ενδεχόμενες αντεπιθέσεις γερμανικών τμημάτων, που προφανώς θα κατευθύνονταν είτε προς τη μεμονωμένη οικία είτε προς το σταθμό ραντάρ.

Ένα από τα σοβαρά προβλήματα, στο οποίο έπρεπε να δώσουν λύση οι σχεδιαστές της επιχείρησης, ήταν ο προσδιορισμός του χρόνου εκτέλεσής της σε σχέση με δύο φυσικά φαινόμενα: την πανσέληνο και την παλίρροια. Το πρώτο ήταν απαραίτητο για την επιτυχή ρίψη των αλεξιπτωτιστών, ενώ η παλίρροια, στη φάση της πλημμυρίδας, θα βοηθούσε στην προσέγγιση των πλοίων στην ακτή. Και στο Μπρούνεβαλ οι ευνοϊκές συνθήκες παλίρροιας, σε σχέση με την πανσέληνο,

⁷ Φωτόπουλος, Χρ.: *Οι Επικίνδυνοι Άντρες*, Τόμ. Α΄. Στη σελ. 210 αναφέρει ως διοικητή της 2ης ομάδας τον υπολοχαγό Φ. Κούρτις (F. Curtis).

προσδιόριζαν ως χρόνο εκτέλεσης της από αέρος καταδρομής τις επόμενες τέσσερις νύχτες. Η πρόγνωση όμως του καιρού για το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου αυτής ήταν κάθε άλλο παρά ευχάριστη και η έναρξη της επιχείρησης έπαιρνε καθημερινά 24ωρες αναβολές. Τελικά, στις 27 Φεβρουαρίου, αν και η ευρύτερη περιοχή του στόχου ήταν σκεπασμένη με χιόνια, ο άνεμος έπεσε, η ορατότητα αυξήθηκε αρκετά και ήταν δυνατή η ρίψη τη νύχτα 27/28 Φεβρουαρίου.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο 14ος στολίσκος του ναυτικού απέπλεε από το λιμάνι του Πόρτσμουθ (Portsmouth) της Νότιας Βρετανίας με κατεύθυνση τις γαλλικές ακτές και οι αλεξιπτωτιστές έφθαναν με οχήματα στο αεροδρόμιο του Θράξτον στο Γουίλτσαϊρ (Wiltshire). Δώδεκα δικινητήρια Χουϊτλεϋ είχαν ευθυγραμμιστεί στο χαλικοστρωμένο διάδρομο απογειώσεων και περίμεναν τους Βρετανούς αλεξιπτωτιστές να επιβιβαστούν και να αναχωρήσουν για τη σοβαρή αποστολή τους.

«Οι λιγοστοί παρόντες Βρετανοί την ημέρα εκείνη», γράφει ο Μπάρρυ Γκρέγκορυ, «ήταν τυχεροί, που έβλεπαν τους επιδρομείς του Μπρούνεβαλ να κατεβαίνουν από τα οχήματά τους και να κατευθύνονται με οδηγούς αυλητές σε άψογες γραμμές περιμετρικά του αεροδρομίου στα ευθυγραμμισμένα Χουϊτλεϋ. Οι δυνατοί ήχοι των αυλών, ως γνωστό, είχαν καλλιεργήσει για αιώνες ένα πνεύμα αισιοδοξίας και αναπτέρωναν το ηθικό των Σκωτσέζων στρατιωτών, όταν προήλυναν στη μάχη»⁸.

Η είδηση, ότι έπεσε χιόνι στην περιοχή του στόχου, ήλθε καθυστερημένα και οι άντρες του συγκροτήματος δεν μπόρεσαν να παραλάβουν τον ειδικό λευκό ιματισμό, που ήταν χρήσιμος για το χειρσαίο τους αγώνα, και επιβιβάστηκαν στα αεροσκάφη τους με τη συνήθη στολή εκστρατείας.

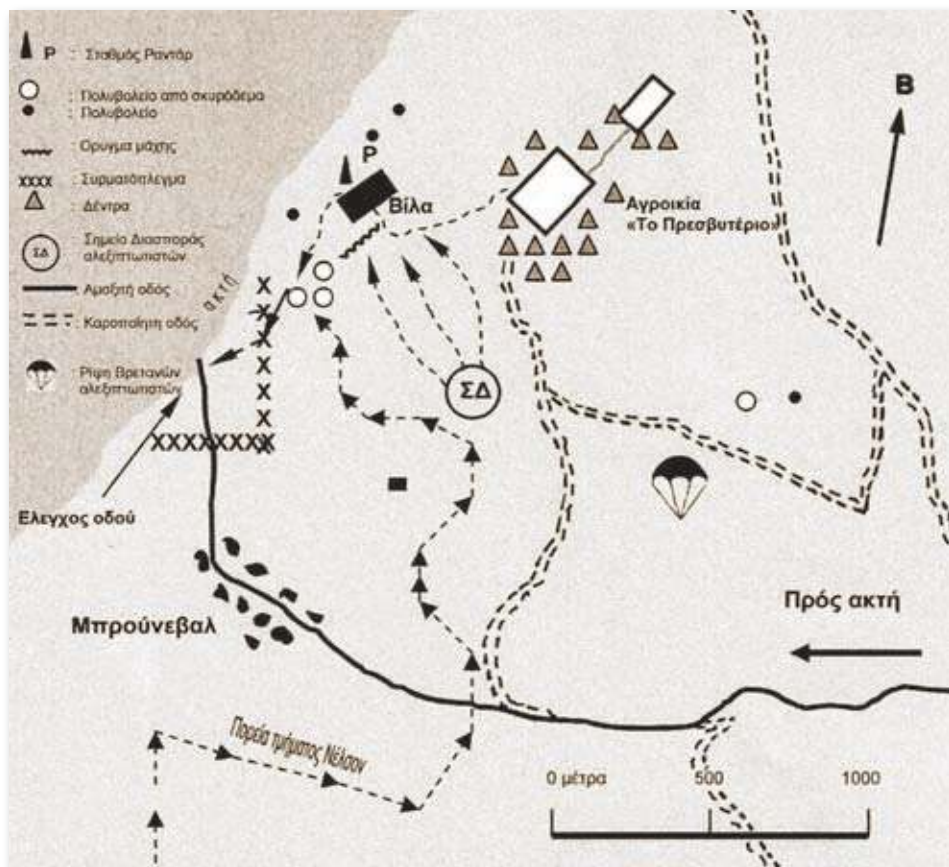
Η ώρα ήταν δέκα και τριάντα το βράδυ και το πρώτο Χουϊτλεϋ του Πίκαρντ, με επιβαίνοντες το Φορστ και δέκα ακόμη άντρες του, άφηγε το έδαφος, για να πετάξει προς το στόχο του. Όλοι ανεξαιρέτως οι αλεξιπτωτιστές ήσαν ευδιάθετοι, το ηθικό τους άριστο και καθώς ήσαν στριμωγμένοι μέσα στις κρύες και σκοτεινές ατράκτους, τραγουδούσαν, για να ζεσταθούν, ή προσπαθούσαν να κοιμηθούν⁹.

Η διοίκηση βομβαρδιστικών της R.A.F., για να εκτρέψει την προσοχή του εχθρού προς άλλη κατεύθυνση, οργάνωσε και εκτέλεσε αρκετές αεροπορικές επιδρομές αντιπερισπασμού βόρεια και νότια της περιοχής του στόχου. Παρ' όλα αυτά, τα 12 Χουϊτλεϋ πετώντας πάνω από τις γαλλικές ακτές, έφθασαν, μετά από πτήση δύο περίπου ωρών, στο Μπρούνεβαλ, χωρίς να κατορθώσουν τελικά να περάσουν απαρατήρητα. Πάνω από τη Χάβρη δέχθηκαν τα αντιαεροπορικά πυρά των γερμανικών πυροβολαρχιών, που βρίσκονταν εκεί, με αποτέλεσμα να χτυπηθούν μερικά, χωρίς, ευτυχώς για αυτά, να υποστούν σοβαρές βλάβες. Το συμβάν όμως αυτό υποχρέωσε τα αεροσκάφη, που μετέφεραν το τμήμα του Τσάρτερης, να παρεκκλίνουν από το κανονικό δρομολόγιο και να ρίξουν τους αλεξιπτωτιστές 2,5 περίπου μίλια μακριά από την καθορισμένη ζώνη ρίψεων και νότια του στόχου.

Είκοσι λεπτά πριν από τη ρίψη ο πιλότος του πρώτου αεροσκάφους άναψε το προειδοποιητικό κόκκινο φως και οι αλεξιπτωτιστές άρχισαν αμέσως τις απαραίτητες για το άλμα προετοιμασίες τους. Η μεγάλη και ιστορική στιγμή για

⁸ Barry, Gregory: British Airborne Troops, σελ. 76.

⁹ Barry, Gregory: British Airborne Troops, σελ. 77.

Η περιοχή της επιχείρησης των Βρετανών αλεξιπτωτιστών για την απόκτηση του γερμανικού ραντάρ

εκείνους τους υπέροχους άντρες πλησίαζε με την ανυπομονησία τους να έχει φθάσει στο κατακόρυφο. Η ρίψη όμως δε θα αργούσε, όταν το κόκκινο φως αντικαταστάθηκε από το πράσινο, ένδειξη ότι τα αεροσκάφη βρίσκονταν πάνω από τη ζώνη ρίψεων, και έφθανε στο τέλος ο ατελείωτος, όπως φαινόταν, χρόνος του ταξιδιού τους. Λίγο μετά τα μεσάνυχτα της 28^{ης} Φεβρουαρίου, οι αλεξιπτωτιστές, ακολουθώντας τους επικεφαλής αξιωματικούς τους, άρχισαν να πέφτουν στο κενό από τις τρύπες των δαπέδων της ατράκτου των Χουίτλεϋ και από το πιο χαμηλό επιτρεπτό ύψος πτήσης.

Στο τμήμα «Ντρέικ» πρώτος έπεσε ο ταγματάρχης Φροστ και τον ακολούθησαν οι άντρες του· όλοι προσγειώθηκαν με ασφάλεια πάνω στη χιονισμένη ζώνη ρίψεων, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τους ανυποψίαστους Γερμανούς, οι οποίοι, έχοντας συνηθίσει στους θορύβους των αεροσκαφών, δεν επέδειξαν το ανάλογο ενδιαφέρον για τους απρόσκλητους επισκέπτες. Μαζί με τους αλεξιπτωτιστές ρίχτηκε και ένας αριθμός φόρτων με επιπρόσθετα όπλα, υλικά καταστροφών και εργαλεία ραδιοτεχνίτη για τις ανάγκες της επιχείρησης. Σε δέκα λεπτά από τη

προσγείωσή τους οι άντρες του Φροστ είχαν περισυλλέξει τους φόρτους τους, είχαν συγκεντρωθεί και ανασυγκροτηθεί, έτοιμοι για την εκτέλεση της τολμηρής και επικίνδυνης αποστολής τους. Η επιχείρηση «Biting», όπως ήταν η κωδική της ονομασία, ήταν σε εξέλιξη.

Ο Φροστ, καθώς έσβηνε σιγά-σιγά ο θόρυβος των απομακρυνόμενων Χουϊτλεϋ, έδωσε ψιθυριστά τις τελευταίες οδηγίες στους επικεφαλής αξιωματικούς των «Ντρέικ» και «Ρόντνεϋ» διατάσσοντας την ταχεία κίνησή τους προς το σημείο διασποράς, που απείχε 600 μ. από τον αντικειμενικό σκοπό, και την υλοποίηση του σχεδίου της επιχείρησης. Όλοι έφεραν μαζί τους μαχαίρια κομάντος, χειροβομβίδες, αυτόματα στεν και πιστόλια 0,45. Ο ίδιος ο ταγματάρχης προχώρησε γρήγορα προς τη βίλα και, προς κατάπληξή του, βρήκε την μπροστινή πόρτα ανοιχτή. Σφυρίζοντας με τη σφυρίχτρα του, πηδάει μέσα ακολουθούμενος από τέσσερις άντρες του. Τα δωμάτια του ισογείου ήταν άδεια. Έτσι ορμάει στο επάνω πάτωμα φωνάζοντας στη γερμανική γλώσσα «*παραδοθείτε*»¹⁰. Ένας Γερμανός, ο μόνος που βρισκόταν εκεί, έπεσε νεκρός την ώρα που σκόπευε προς το μέρος τους από ένα παράθυρο του επάνω πατώματος. Αφήνοντας ο Φροστ δύο άντρες για επιτήρηση της βίλας, κινήθηκε με τους υπόλοιπους της ομάδας του προς το ραντάρ.

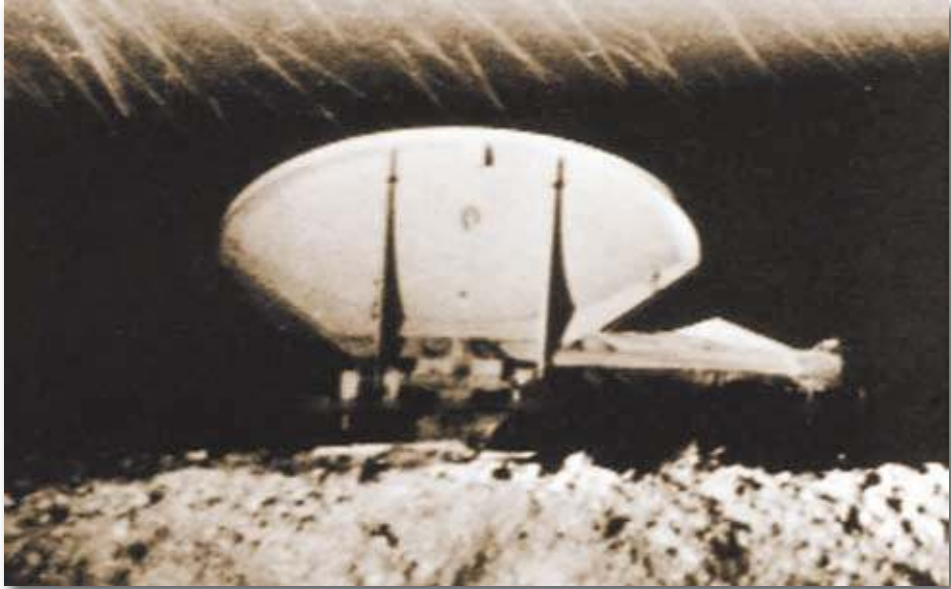
Στο μεταξύ ο υπολοχαγός Γιανγκ έχει ήδη φθάσει εκεί με τους άντρες του και έχει εμπλακεί σε άγρια μάχη, κατά την οποία φονεύονται οι 5 από τους 6 φρουρούς. Ο έκτος τρέχει προς στιγμή προς το χαράκωμα, για να κρυφτεί, αλλά χτυπάει στην προεξοχή ενός βράχου και συλλαμβάνεται· ως αιχμάλωτος αποκάλυψε ότι η δύναμη των Γερμανών στην περιοχή του στόχου δεν ήταν μεγαλύτερη από 100 άντρες.

Αμέσως μετά την εξουδετέρωση της φρουράς του σταθμού φθάνει επιτόπου ο σμηνίας Κοξ και ο λοχαγός Βέρνον με τους τεχνικούς μηχανικούς και αρχίζουν τις εργασίες αποσυναρμολόγησης της συσκευής του ραντάρ, καθώς οι αλεξιπτωτιστές εξασφάλιζαν την κάλυψή τους. Ο ηλεκτρικός όμως φακός, που χρησιμοποιούσαν, προσείλκυσε τα πυρά των Γερμανών, οι οποίοι βρισκόνταν στην αγροικία «Πρεσβυτέριο» και είχαν ήδη τεθεί σε συναγερμό. Από εκείνα τα πυρά σκοτώθηκε ένας αλεξιπτωτιστής. Δεν είχαν όμως περάσει 15 λεπτά της ώρας, όταν από τα ανατολικά ακούστηκαν θόρυβοι από μηχανοκίνητα· ήταν οι γερμανικές ενισχύσεις, που άρχισαν να καταφθάνουν. Βάλλονται, όμως, από το τμήμα αποκοπής του υπολοχαγού Τίμοθυ και ανακόπτουν προς στιγμή την προχώρησή τους.

Ο ταγματάρχης Φροστ, ανήσυχος τώρα, προσπαθεί με τον ασύρματό του να αποκαταστήσει επαφή με τους διοικητές των άλλων δύο τμημάτων, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Η αναφορά όμως των Κοξ και Βέρνον, ότι η εργασία τους είχε τελειώσει, τον ανακούφισε και του έδωσε τη δυνατότητα να αρχίσει τη διαδικασία της αποχώρησης του συγκροτήματος προς την ακτή.

Ως χώρος επιβίβασης στα πλοία έχει επιλεγεί ένα μικρό και επίμηκες τμήμα της απόκρημνης ακτής, 600 περίπου μέτρα νότια του σταθμού ραντάρ και στο τέλος ενός δρόμου, που οδηγεί μέσα από μια απότομη χαράδρα, στο χωριό Μπρούνεβαλ, και προστατεύεται από πολυβολεία κατασκευασμένα πάνω στους βράχους.

¹⁰ Φωτόπουλος, Χρ.: Οι Επικίνδυνοι Άντρες, Τόμ. Α', σελ. 213.

**Μπρούνεβαλ, νύχτα 27/28 Φεβρουαρίου. Φωτογραφία παρμένη με φλας.
(Από το βιβλίο Β'Π.Π., «Σπιούνοι - Πράκτορες - Στρατιώτες», Τόμος Α')**

Το σημείο αυτό της ακτής είναι κατάλληλο για την προσέγγιση των αποβατικών πλοιαρίων και ο βυθός της θάλασσας αρκετά ομαλός.

Η σύμπτυξη των αλεξιπτωτιστών προς την ακτή και μέσα από παχύ χιόνι είναι δύσκολη και γίνεται ακόμη δυσκολότερη από τα δραστικά πυρά του πολυβόλου, που είναι εγκατεστημένο σε πολυβολείο στην απέναντι πλευρά της χαράδρας. Ένας αλεξιπτωτιστής σκοτώνεται και ο αρχιλοχίας του συγκροτήματος Στράτσαν τραυματίζεται σοβαρά¹¹.

Επακολουθεί για μια στιγμή σύγχυση μεταξύ των αλεξιπτωτιστών και, ενώ την ίδια ώρα οι ασυρματιστές πιάνουν επαφή με το τμήμα του υπολοχαγού Τίμοθου, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή του στόχου ως τμήμα κάλυψης της σύμπτυξης, ακούγεται μια δυνατή φωνή από την κατεύθυνση της ακτής, που τους καλεί να πλησιάσουν, για να επιβιβασθούν στα πλοιάρια. Οι αλεξιπτωτιστές ενθουσιάζονται και αρχίζουν να κατεβαίνουν τρέχοντας την απότομη πλαγιά, για να φθάσουν στην ακτή το συντομότερο δυνατόν. Μια άλλη όμως πιο δυνατή φωνή, που προέρχεται και αυτή από την ακτή και είναι η φωνή του υποδιοικητή του συγκροτήματος λοχαγού Ρος (Ross), αναιρεί την πρώτη, προτρέποντάς τους να μην κατεβούν, γιατί η ακτή δεν έχει εξασφαλισθεί, όπως είχε σχεδιαστεί, από το τμήμα του υπολοχαγού Τσάρτερς, το οποίο δεν έχει φθάσει ακόμη εκεί. Η κατάσταση πλέον γίνεται κρίσιμη και η σύγχυση μεγαλώνει ακόμη πιο πολύ. Η αποφασιστικότητα όμως και η ετοιμότητα του διοικητή των αλεξιπτωτιστών ταγματάρχη Φροστ δίνει τη λύση: διατάσσει να λάβουν όλοι θέσεις μάχης και να είναι έτοιμοι για αγώνα μέχρις εσχάτων.

¹¹ Barry, Gregory - Batchelor, John: *Airborne Warfare 1918-1945*, σελ. 82.

Στο μεταξύ έχει φθάσει και ο υπολοχαγός Τίμοθου με το τμήμα του, ενώ δεν υπάρχει ακόμη είδηση για το τμήμα του υπολοχαγού Τσάρτερς. Οι αλεξιπτωτιστές του τμήματος αυτού είχαν ριφθεί και προσγειωθεί χωρίς πρόβλημα σε μια μικρή κοιλάδα. Αμέσως συγκεντρώθηκαν και κινήθηκαν χωρίς καθυστέρηση με γενική κατεύθυνση προς βορρά. Η συνάντησή τους με μια πεζοπόρο περίπολο Γερμανών πέρασε απαρατήρητη από τους τελευταίους και σε λίγο έφθασαν στο χωριό Μπρούνεβαλ. Από εκεί, και μετά την εξάλειψη μιας άλλης γερμανικής αντίστασης, συνέχισαν το δρόμο τους προς την ακτή, όπου και συνενώθηκαν με τους άντρες του Φροστ. Ο τελευταίος κάλεσε αμέσως τον υπολοχαγό Τσάρτερς, διατάσσοντάς τον να εκτελέσει με το τμήμα του την αρχική του αποστολή εκκαθάρισης του όρμου από τυχόν εχθρικές αντιστάσεις, λαμβάνοντας υπό διοίκηση και την ομάδα του Τίμοθου, την οποία είχε ορίσει για το σκοπό αυτό πριν την άφιξή του¹².

Η επίθεση εκτοξεύεται αμέσως και στέφεται από απόλυτη επιτυχία. Η κατάληψη ενός μικρού προκεχωρημένου φυλακίου στην άκρη της ακτής, η εξουδετέρωση της φρουράς του και η αποσύνδεση της μοναδικής τηλεφωνικής γραμμής με τη διοίκηση της γερμανικής τοπικής φρουράς σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της εκκαθάρισης της ακτής.

Η ώρα ήταν ήδη 02:15 και η ακτή είναι επιτέλους ελεύθερη και ασφαλής. Η συγκέντρωση των κατάκοπων αλλά γενναίων αλεξιπτωτιστών και η ετοιμότητά τους για εκκένωση με τα πλοία του βασιλικού ναυτικού είναι γεγονός. Ανάμεσά τους είναι και ο σμηνίας Κοξ και οι σκαπανείς με το λοχαγό Βέρνον, οι οποίοι έχουν επιτύχει το σχεδόν ακατόρθωτο: έχουν αποσυνδέσει και έχουν μεταφέρει όλα τα εξαρτήματα που είχαν ζητηθεί από τους ειδικούς επιστήμονες και σε λίγο θα είναι στη διάθεσή τους για επιστημονική έρευνα, αξιολόγηση και ανάλογη εκμετάλλευση των ευρημάτων τους. Οι προσπάθειες όμως των ασυρματιστών του Φροστ να αποκαταστήσουν επαφή με τα πλοία αποβαίνουν άκαρπες και ο ταγματάρχης τώρα χρησιμοποιεί όλα τα μέσα αυτοσχέδια και μη (ηλ. φακούς, φωτεινούς σηματοδότες κ.λπ.), γιατί επείγεται η λήψη επαφής με το στολίσκο του Κουκ· η μικρή όμως ορατότητα από την καταχνιά στην επιφάνεια της θάλασσας τον εμποδίζει και τον φέρνει σε απόγνωση, που ευτυχώς γι' αυτόν και τους άντρες του, δε θα διαρκέσει πολύ. Μια δυνατή φωνή ενός ασυρματιστή επιβεβαιώνει την εμφάνιση των πλοίων. Ο ίδιος ο Φροστ ακούγοντάς την γυρίζει προς τη θάλασσα και διακρίνει κάποιους σκούρους όγκους να κινούνται προς το μέρος τους, γλιστρώντας πάνω στα κύματα. Η ώρα είναι 02:35, όταν έξι αποβατικά πλοία πλησιάζουν ευθυγραμμισμένα, ενώ το τμήμα κάλυψης του πεζικού, που είναι επάνω στα πλοία υποστήριξης, εφαρμόζει το σχέδιό του εκτοξεύοντας καταιγιστικά πυρά σε απάντηση των αντίστοιχων εμπληκτικών πυρών των Γερμανών, που βάλλουν από τις κορυφές των βράχων. Μέσα σ' αυτή τη σφοδρή ανταλλαγή πυρών αρχίζουν οι αλεξιπτωτιστές να επιβιβάζονται βιαστικά στα πλοία, ώστε να απομακρυνθούν από την ακτή το συντομότερο δυνατόν. Δε γίνεται όμως έλεγχος παρουσίας των αντρών και εγκαταλείπονται στην ακτή οχτώ αλεξιπτωτιστές, δύο νεκροί και έξι αγνοούμενοι, που δεν έχουν φθάσει ακόμη. Πέραν των οχτώ αυτών αντρών η λεία των εξαρτημάτων

¹² Φωτόπουλος, Χρ.: *Οι Επικίνδυνοι Άντρες*, Τόμ. Α', σελ. 216.

του ραντάρ έχει κοστίσει και τον τραυματισμό έξι άλλων αλεξιπτωτιστών, μεταξύ των οποίων, όπως προαναφέρθηκε, και του αρχιλοχία Στράτσαν.

Όταν τα αποβατικά πλοιάρια απομακρύνθηκαν από την ακτή και έφθασαν στις κανονιοφόρους, οι αλεξιπτωτιστές διαπεραιώθηκαν στις τελευταίες και μαζί με τα ρυμουλκηθέντα και άδεια πλοιάρια ξεκίνησαν για το ταξίδι της επιστροφής. Πάνω στις κανονιοφόρους το συγκρότημα των αλεξιπτωτιστών πληροφορήθηκε για την αιτία καθυστέρησης της άφιξης των πλοίων στην ακτή. Ο 14ος στολίσκος, προκειμένου να αποφύγει ένα γερμανικό αντιτορπιλικό και δύο ακταιωρούς, υποχρεώθηκε να παραμείνει στα ανοιχτά της θάλασσας για περισσότερο από δύο ώρες και να μην απαντήσει έτσι στα επανειλημμένα φωτεινά σήματα των αλεξιπτωτιστών. Ευτυχώς, όμως, για τους τελευταίους τα εχθρικά πλοία απομακρύνθηκαν χωρίς να αντιληφθούν απολύτως τίποτε.

Το πρωί της 28ης Φεβρουαρίου και ενώ ο στολίσκος βρισκόταν 15 μίλια μακριά από τις αγγλικές ακτές, τέθηκε υπό την προστασία ενός σμήνους Σπιτφάιρ, που τον συνόδευσε μέχρι το λιμάνι του Πόρτσμουθ.

Η επιχείρηση «Biting» έφθασε στο τέλος προσθέτοντας τη δεύτερη, μετά τον Τρατζίνο, επιτυχία των Βρετανών αλεξιπτωτιστών. Αν και μικρής κλίμακας, εξεταζόμενη καθαρά ως μία από αέρος καταδρομή, η επιχείρηση στο Μπρούνεβαλ θεωρείται σπουδαία και πολύ ενδιαφέρουσα, γιατί τόσο από άποψη σχεδίασης όσο και εκτέλεσης υπήρξε υποδειγματική, παρά το δυσμενές κλίμα, που επικρατούσε στο στρατόπεδο των Συμμάχων και τη μικρή εμπειρία των αλεξιπτωτιστών σε τέτοιου είδους επιχειρήσεις.

Τα εξαρτήματα του ραντάρ, που αποσυνδέθηκαν και μεταφέρθηκαν, θα αποκάλυπταν πολλά μυστικά της γερμανικής τεχνολογίας και οι απώλειες βέβαια του συγκροτήματος ήταν ελάχιστες. Ο ταγματάρχης Φροστ, ο διοικητής των γενναίων αλεξιπτωτιστών του Μπρούνεβαλ, ο οποίος επέδειξε αξιοθαύμαστες ηγετικές ικανότητες, και ο διοικητής του τμήματος «Νέλσον», ο οποίος, παρά τη κακή και μακριά από τη ζώνη ρίψεων προσγείωση του τμήματός του, κατόρθωσε να το οδηγήσει ασφαλώς στην ακτή και να την εκκαθαρίσει, τιμήθηκαν με το βρετανικό Πολεμικό Σταυρό. Στο σμηνία Κοξ απονεμήθηκε ο Στρατιωτικός Σταυρός, ενώ αρκετοί υπαξιωματικοί και στρατιώτες τιμήθηκαν με διάφορα άλλα πολεμικά μετάλλια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ ESHEK, DAVID: *Elite Fighting Units*, Argo Publishing Inc. New York 1984.
- ☞ GREGORY, BARRY: *British Airborne Troops*, MacDonald and Jame's, London 1974.
- ☞ GREGORY, BARRY - BATCHELOR, JOHN: *Airborne Warfare 1918-1945*, Phoetus Publishing Company, London 1979.
- ☞ HICKEY, MICHAEL: *Out of the Sky*, Mills and Boon Ltd, London, Toronto, Sydney 1979.
- ☞ LUCAS, JAMES: *The storming Eagles*, Arms and Armour Press, London, 1988.
- ☞ LUCAS, JAMES: *The Big Umbrella*, Elm Tree Books Ltd., London, 1973.
- ☞ TUGWAEEL, M.A.T.Brig: *Airborne to Battle: A History of Airborne Warfare 1918-1971*, William Kimber, London, 1971.
- ☞ PIEKALKIEWICZ, JANUSZ: *Β' παγκόσμιος πόλεμος, «Σπιούνοι – Πράκτορες - Στρατιώτες»*, Μετάφραση Μ.Ι. Τερζάκης, εκδόσεις Αφοι Γ. Βλάσση.
- ☞ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: *Οι Επικίνδυνοι Άντρες*, τόμ. Α', εκδόσεις ΓΕΣ/7ο ΕΓ, 1994.

ΚΕΙΜΕΝΟ: Λγος (ΠΖ) Γεώργιος Κουκάκης

Η ιστορία του Βασικού Σχολείου Αξιωματικών Πεζικού των ΗΠΑ ξεκινά από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Την 1^η Απριλίου 1907, ιδρύθηκε η Σχολή Τυφεκίου (School of Musketry), η οποία ήταν εγκατεστημένη στο Μοντερέι (Monterey) της Καλιφόρνια (California). Το 1915 μεταφέρθηκε στο Φορτ Σιλ (Fort Sill) της Οκλαχόμα (Oklahoma), όπου μετονομάστηκε σε Σχολή Όπλων Πεζικού (Infantry School of Arms). Στις 18 Σεπτεμβρίου 1918, το Υπουργείο Πολέμου (War Department) εξέδωσε διαταγές μετακινώντας την στο Στρατόπεδο Μπένινγκ (Camp Benning) όπου και υποδέχτηκε την πρώτη σειρά Αξιωματικών στις 2 Δεκεμβρίου του 1918. Αποστολή τους ήταν «*Να μάθουν τα πάντα γύρω από τα όπλα που φέρει ένας στρατιώτης του Πεζικού*».

Το επόμενο έτος ιδρύθηκε στο Camp Benning το 29^ο Σύνταγμα Πεζικού με σκοπό την παροχή εκπαίδευσης στους μαθητευόμενους Αξιωματικούς. Η Σχολή Όπλων Πεζικού αναγνώρισε την ανάγκη για μία Μονάδα με εκπαιδευμένο προσωπικό το οποίο θα επιδείκνυε με ρεαλιστικό και σωστό τρόπο τις τακτικές και το δόγμα που διδασκόταν στη Σχολή. Το Σύνταγμα εξυπηρέτησε αυτό το σκοπό για τα επόμενα είκοσι τέσσερα χρόνια. Η Γενική Διαταγή Ν^ο 7 (General Order 7) του War Department καθιέρωσε επίσημα τη Σχολή Πεζικού στο Camp Benning της πολιτείας Τζώρτζια (Georgia) στις 30 Ιανουαρίου 1920. Η αποστολή της ήταν «*Να προετοιμάσει επιλεγ-*

Διαμορφώνοντας Νέους Ήγχιτορες

Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού Η.Π.Α.

μένους αξιωματικούς για την εκτέλεση καθηκόντων Πεζικού που απαιτούνται στην ειρήνη και τον πόλεμο με έμφαση στην τέχνη της Διοίκησης και την Ηγεσία». Κατά τη διάρκεια αυτού του πρώτου έτους

702 αξιωματικοί παρακολούθησαν το «Σχολείο». Ήταν το μεγαλύτερο μέγεθος που συγκεντρώθηκε κατά την ειρήνη για εκπαίδευση στην τέχνη του πολέμου τα πρώτα 144 χρόνια των Η.Π.Α.

Το 1940 η Σχολή Πεζικού αποτέλεσε ξεχωριστό μέρος του Στρατοπέδου και στις 13 Νοεμβρίου 1941 οι Μονάδες Εκπαίδευσης Μαθητών (Student Training Units) αναδιοργανώθηκαν σε δύο Συντάγματα Εκπαίδευσης τα οποία εκπαίδευαν Αξιωματικούς αλλά και κληρωτούς. Μέχρι το 1942 οι ΗΠΑ εισήλθαν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και το Μάιο αυτού του έτους η Σχολή Πεζικού επεκτάθηκε σε τρία Συντάγματα υπό τη διοίκηση μίας Ταξιαρχίας Εκπαιδύσεως (Student Brigade). Με το τέλος του πολέμου το 1945 η Ταξιαρχία έγινε ανενεργή και μετέπεσε σε δύο Συντάγματα Εκπαιδύσεως. Καθώς άρχισε ο Πόλεμος της Κορέας το 1951 η Ταξιαρχία ενεργοποιήθηκε και πάλι. Δεν λειτούργησε όμως Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού μέχρι και το 1953. Η Ταξιαρχία Εκπαιδύσεως διεξήγαγε το Σχολείο Υποψηφίων Αξιωματικών Πεζικού (Officers Candidate School) ενώ οι Αξιωματικοί από άλλες «πηγές» στέλλονταν απευθείας στις Μονάδες.

Το 1953, καθιερώθηκε το Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού (Basic Infantry Officer Course) και όλοι οι νεοτοποθετημένοι Αξιωματικοί Πεζικού, με εξαίρεση τους μαθητές Σχολής Υποψήφιων Αξιωματικών (Officers Candidate School), παρακολούθησαν το Σχολείο υπό την επίβλεψη των εκπαιδευτών του 1^{ου} και 2^{ου} Συντάγματος Εκπαιδύσεως. Αυτή η οργανωτική δομή παρέμεινε σε ισχύ μέχρι και το 1964 οπότε η Σχολή Πεζικού μετονομάστηκε σε Σχολή Πεζικού του Στρατού των ΗΠΑ (United States Army Infantry School) και σχηματίστηκε η Ταξιαρχία της Σχολής με το 2^ο Τάγμα Εκπαιδύσεως (Training Battalion) υπεύθυνο για τη διεύθυνση και διεξαγωγή της εκπαίδευσης.

Το 1974, το Τάγμα μετονομάστηκε σε Τάγμα Βασικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών (Basic Officer Training Battalion) με αποστολή την εκπαίδευση των «μάχιμων» Διμοιριτών Πεζικού. Κατά τη διάρκεια αυτού του διαστήματος το πρόγραμμα υπέστη πολλές αναθεωρήσεις. Ο Αντιστράτηγος Γουίλιαμ Γ. Λίθιουμ (Major General William G. Lithium) Διοικητής της Σχολής διέταξε τη βελτίωση του Βασικού Σχολείου ώστε οι εκπαιδευόμενοι Ανθυπολοχαγοί να γίνονται «ειδικοί» στα όπλα, τις τακτικές και τη συντήρηση και ο Στρατηγός Γουίλιαμ ΝτεΠιού (General William DeRuy), Διευθυντής της Διεύθυνσης Δόγματος, διέταξε τη Σχολή να δοκιμάσει ένα Βασικό Σχολείο δομημένο με έναν εκπαιδευτή σε κάθε Διμοιρία. Αυτή η οργάνωση βασίστηκε στο σύστημα εκπαίδευσης των Ισραηλινών.

Η δεκαετία του 1980 αποτέλεσε χρόνο περεταίρω αλλαγών και τροποποιήσεων για το Βασικό Σχολείο. Στα τέλη του 1982 προστέθηκαν δύο εβδομάδες καθιστώντας τη διάρκεια του Σχολείου στις 16 εβδομάδες. Το 1987 η Σχολή αποτελούνταν από πέντε Λόχους και στις 14 Αυγούστου του ίδιου έτους σύμφωνα με τη Διαταγή Διαρκούς Ισχύος 94-37 (Permanent Order 94-37) το Τάγμα Εκπαιδύσεως ονομάστηκε 2^ο Τάγμα του 11^{ου} Συντάγματος Πεζικού. Με το πέρασμα των χρόνων οι προτεραιότητες άλλαζαν συνεχώς καθιστώντας το Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού περισσότερο απαιτητικό τόσο σωματικά όσο και πνευματικά. Από το 1907 ωστόσο μέχρι σήμερα η αποστολή του Σχολείου παραμένει ουσιαστικά αναλλοίωτη «*Να καταστήσει τους νεαρούς Ανθυπολοχαγούς Πεζικού ικανούς να ηγηθούν των Διμοιριών τους στη μάχη*».

Το έμβλημα της Σχολής Πεζικού του Στρατού των ΗΠΑ αποτελείται από δύο διασταυρωμένα τυφέκια και μία ασπίδα που στο εσωτερικό της υπάρχει μία ξιφολόγη και το ρητό «*Follow me*» που σημαίνει «*Ακολουθείστε με*». Τα τυφέκια επειδή αποτελούσαν ανέκαθεν το όπλο του Στρατιώτη του Πεζικού, την ξιφολόγη επειδή για να καταληφθεί ένας αντικειμενικός σκοπός είναι απαραίτητη πάντα η μάχη σώμα με σώμα με ξιφολόγη (από κοντινή απόσταση κατά την τελική φάση της εφόδου) και το ρητό επειδή η πιο αποτελεσματική διοίκηση είναι αυτή δια του παραδείγματος. Το μπλε χρώμα έχει καθιερωθεί ως το επίσημο χρώμα του Όπλου του Πεζικού όπως το αντίστοιχο κόκκινο για τα ελληνικά δεδομένα.

«Κώδικας Τιμής»

Η εκπαίδευση που διεξάγεται στη Σχολή Πεζικού αλλά και γενικότερα ο τρόπος ζωής εντός του Στρατοπέδου διέπεται από έναν «Κώδικα Τιμής». Τόσο οι εκπαιδευτές όσο και οι εκπαιδευόμενοι

οφείλουν να τηρούν αυτόν τον Κώδικα, ο οποίος προβάλλεται και συντηρείται μέσω της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να στηρίζονται αποκλειστικά στις δικές τους δυνάμεις. Κάθε πράξη αντιγραφής ή χρήση αθέμιτων μέσων για την επίτευξη προσωπικού οφέλους τιμωρείται ακόμα και με διακοπή εκπαίδευσης. Ο λόγος ενός Αξιωματικού θεωρείται «συμβόλαιο». Πρέπει πάντα να είναι στην ώρα του, με την κατάλληλη κάθε φορά εμφάνιση και να καταβάλλει πάντα όλες του τις δυνάμεις για να πετύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Να είναι πάντα αισιόδοξος αλλά και ρεαλιστής σε κάθε του ενέργεια. Να σκέφτεται διαρκώς σαν Διμοιρίτης, να μαθαίνει από τα λάθη των άλλων αλλά και τα δικά του, να έχει επίγνωση της αποστολής του και να υποστηρίζει την ιεραρχία των συμμαθητών του.

Οι εκπαιδευτές αποτελούν το παράδειγμα προς μίμηση και είναι οι καθοδηγητές και σύμβουλοι των Ανθυπολοχαγών. Τους μεταφέρουν τις εμπειρίες τους

από τη μάχη και τους βοηθούν σε θέματα ηγεσίας και διοίκησης. Είναι πάντα παρόντες σε κάθε δραστηριότητα άλλες φορές συμμετέχοντας ως «διαιτητές» στις ασκήσεις και άλλες ως μέρος της ασκούμενης δύναμης. Αναθέτουν ατομικές και συλλογικές εργασίες και βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν την αυτοπεποίθηση και το πνεύμα συνεργασίας αντίστοιχα. Έχοντας την επίγνωση ότι οι εκπαιδευόμενοι τους παρακολουθούν συνεχώς με κριτικό μάτι, προσέχουν κάθε τους ενέργεια ώστε να είναι σύμφωνη με τους κανονισμούς αλλά και όσα προστάζει ο «άγραφος» νόμος της Σχολής.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση στο Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού διαρκεί 13 εβδομάδες και διεξάγεται εκ περιτροπής από τους πέντε Λόχους (Alpha, Bravo, Charlie, Delta, Echo) του 2^{ου} Τάγματος του 11^{ου} Συντάγματος. Τα διδακτέα αντικείμενα περιλαμβάνουν:

- Εκπόνηση και έκδοση διαταγής επιχειρήσεων πέντε παραγράφων
- Τοπογραφία
- Συντήρηση υλικών
- Αυτοάμυνα
- Ενημέρωση πάνω σε τακτικές και χρησιμοποίηση άλλων Όπλων (Τεθωρακισμένα, Μηχανικό, Πυροβολικό, Αεροπορία Στρατού, Διαβιβάσεις)
- Χρήση ομαδικών όπλων (όλμων, πολυβόλων, αντιαρματικών)
- Χρήση εκρηκτικών υλών
- Διεξαγωγή Τακτικών Ασκήσεων Μετά Στρατευμάτων (ΤΑΜΣ)
- Διεξαγωγή βολών σε πεδία βολής σταθερών και κινητών στόχων
- Διεξαγωγή πορειών
- Μάχη σε κατοικημένους τόπους
- Φυσική αγωγή και

➤ Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης και Σταθεροποίησης.

Η πρώτη εβδομάδα αναλώνεται συνήθως σε διαδικαστικά θέματα όπως την κατανομή των εκπαιδευόμενων σε Ομάδες και Διμοιρίες, χρέωση και έλεγχο υλικών, δοκιμασία σωματικής αγωγής αλλά και θεωρία γύρω από τις επιχειρήσεις (Αμυντικές και Επιθετικές) και τη διαταγή επιχειρήσεων πέντε παραγράφων. Με το τέλος της εβδομάδας, οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν και την πρώτη τους εργασία, η οποία αφορά στην έκδοση διαταγής για μία δεδομένη τακτική κατάσταση που δίνεται από τους εκπαιδευτές. Οι επόμενες εβδομάδες περιλαμβάνουν τα παραπάνω αντικείμενα με το ένα να διαδέχεται το άλλο με φυσικό και λογικό τρόπο και σε Κλιμάκιο διοίκησης που συνεχώς αυξάνει.

Κάθε εβδομάδα δύο εκπαιδευόμενοι από κάθε οργανική Ομάδα ορίζονται Ομαδάρχης και Βοηθός Ομαδάρχη και δύο από κάθε οργανική Διμοιρία Διμοιρίτης και Βοηθός Διμοιρίτη. Τα άτομα αυτά, εκτός από τις κοινές αξιολογήσεις και πρακτικά τεστ, αξιολογούνται και στα καθήκοντα που έχουν οριστεί για την εβδομάδα αυτή. Η ικανότητα ανάθεσης καθηκόντων, η παροχή ορθών οδηγιών προς τους συμμαθητές τους, η ικανότητα εξύψωσης του ηθικού της Ομάδας ή Διμοιρίας, η εκτίμηση της κάθε τακτικής κατάστασης στις ασκήσεις, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, η αντικειμενικότητα και ορθή κρίση, η ικανότητα της «πειθούς» αλλά και η αποδοχή των «εβδομαδιαίων» ηγετών από τους συνεκπαιδευόμενούς τους, μετράνε και συμψηφίζονται στη συνολική βαθμολογία που συγκεντρώνουν για τα καθήκοντα αυτά κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης.

Η σωματική αγωγή αποτελεί καθημε-

Βολή Όλμου

Βολή

Εκκαθάριση Πολυβολείου

ρινό και αναπόσπαστο κομμάτι κάθε μέρας του Σχολείου. Είτε η εκπαίδευση διεξάγεται εντός του Στρατοπέδου είτε στο πεδίο των ασκήσεων κατά τη διάρκεια των ΤΑΜΣ, πάντα προηγείται γυμναστική. Μερικές φορές εκτελείται τρέξιμο και άλλες φορές ασκήσεις ενδυνάμωσης, αυτοάμυνα (Combatives) ή συνδυασμός των παραπάνω. Επίσης, όλοι οι εκπαιδευόμενοι εξετάζονται στην κολύμβηση μάχης για 25 μέτρα. Αυτά πρέπει να τα διανύσουν χωρίς χρονικό περιορισμό αφού τους «πετάξουν» μέσα στην πισίνα με στολή παραλλαγής, άρβυλα, εξάρτηση και όπλο. Στη συνέχεια βγάζουν την εξάρτηση και το όπλο και κολυμπούν μέχρι την άκρη της πισίνας. Όλοι επίσης (προαιρετικά) έχουν τη δυνατότητα να εξεταστούν και να λάβουν βεβαίωση ολοκλήρωσης του 1^{ου} επιπέδου (σταδίου) στην αυτοάμυνα (level 1 certification).

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται επίσης στην τοπογραφία. Πέρα από την πρακτική εξάσκηση, κατά τη διάρκεια

των ασκήσεων οι εκπαιδευόμενοι αξιολογούνται από την επίδοσή τους στους δύο στίβους τοπογραφίας της Σχολής. Ο πρώτος (μεσαίων αποστάσεων) στοχεύει στην εύρεση σημείων με τη χρήση πυξίδας και χάρτη. Τα σημεία απέχουν κατά μέσο όρο ένα χιλιόμετρο μεταξύ τους και οι συντεταγμένες τους δίνονται στην αρχή του στίβου. Με την έναρξη του χρόνου ο κάθε εκπαιδευόμενος καλείται να χαράξει τη διαδρομή που θεωρεί αυτός καλύτερη. Το 1/3 του συνολικού διατιθέμενου χρόνου είναι ημέρα, ενώ τα υπόλοιπα 2/3 νύχτα. Πόντοι αφαιρούνται για κάθε σημείο που δεν εντοπίζει ο εκπαιδευόμενος ή εφόσον υπερβεί τα δοθέντα χρονικά περιθώρια. Ο δεύτερος (μεγάλων αποστάσεων) στοχεύει στην εύρεση σημείων με τη χρήση χάρτη και GPS (Global Positioning System). Τα σημεία απέχουν αυτή τη φορά κατά μέσο όρο τέσσερα χιλιόμετρα μεταξύ τους. Τα υπόλοιπα ισχύουν όπως και πριν.

Η εξάσκηση στη δια-

Ομάδα στην πορεία

Παραλλαγή Διμοιρίας πριν ΤΑΜΣ

δικασία βολής κατέχει επίσης σημαντική θέση στην εκπαίδευση. Καθ' όλη τη διάρκεια του Σχολείου διεξάγονται βολές σε σταθερούς και κινητούς στόχους από διάφορες αποστάσεις και με διαφορετικά όπλα (ατομικό τυφέκιο M16, βομβιδοβόλο M203, πολυβόλο MAG, υποπολυβόλο Minimi, Όλμος 81 χιλ.). Αυτές διεξάγονται τόσο κατά την ημέρα όσο και κατά τη νύχτα με συσκευές νυχτερινής όρασης παθητικού τύπου (PVS-7 και PVS-14). Επίσης, διδάσκεται η ρύθμιση και ο μηδενισμός τόσο του οπλισμού όσο και των διαφόρων συσκευών σκόπευσης που χρησιμοποιεί ο στρατός, όπως η συσκευή υπέρυθρου λέιζερ PAQ-4C και η διόπτρα ταχείας σκόπευσης Aim point (Red Dot). Τέλος, διεξάγεται βολή από την κάθε Ομάδα σε εξομοιωτή με συγκεκριμένο αριθμό πυρομαχικών. Κατά τη διάρκεια της βολής, εμφανίζονται διάφοροι στόχοι (προσωπικό, θωρακισμένα οχήματα, άρματα, κ.λπ.) και ο κάθε Ομαδάρχης καλείται με την ορθή διοίκηση πυρός των οργανικών και των υπό διοίκηση (ΥΔ) όπλων να αντιμετωπίσει την απειλή με παράλληλη οικονομία πυρομαχικών. Ο κάθε άνδρας επίσης εξετάζεται στην πειθαρχία πυρός.

Μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης όμως καταλαμβάνει και η διεξαγωγή τυποποιημένων ενεργειών (Battle Drills) για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων τακτικών καταστάσεων, όπως εξουδετέρωση πολυβολείου, αντιμετώπιση ενέδρας, αντιμετώπιση εχθρικής αντίστασης μικρής δύναμης, επιχειρήσεις σε ορύγματα, εκκαθάριση δωματίου, κ.ά.). Αρχικά, οι ενέργειες αυτές διδάσκονται και εκτελούνται μεμονωμένα και στη συνέχεια εντάσσονται σαν μέρος μεγαλύτερων ασκήσεων και πολλές φορές

χρησιμοποιείται και συνδυασμός αυτών. Για τη διεξαγωγή τους επιστρατεύονται ακόμα και όπλα πυρομαχικών μπογιάς (paintball) με τη χρήση ειδικού εξοπλισμού, όπως κλείστρο, προστατευτική μάσκα και ειδικό γιλέκο.

Λόγω επίσης της μεγάλης σημασίας των μέσων επικοινωνίας στο σύγχρονο πεδίο της μάχης, διδάσκονται τόσο σε θεωρητικό όσο και πρακτικό επίπεδο τα χαρακτηριστικά και ο τρόπος χρήσης των χρησιμοποιούμενων σταθμών ασυρμάτων, οι κανόνες εκμετάλλευσης επικοινωνίας, η χρήση κωδικών λέξεων και χρησιμοποίηση Τεχνικών Οδηγιών Διαβιβάσεων (ΤΟΔΒ), η αίτηση πυρός και διακομιδής από σταθμό ασυρμάτου και ότι άλλο έχει σχέση με θέματα Διαβιβάσεων.

Ξεχωριστό μάθημα γίνεται όμως και για θέματα συντήρησης. Μία ολόκληρη μέρα αφιερώνεται σε αυτό το αντικείμενο που λαμβάνει χώρα σε Διμοιρία Συντηρήσεως Μηχανοκίνητου Τάγματος, στο χώρο της οποίας μεταβαίνουν οι εκπαιδευόμενοι. Εκεί, βλέπουν από πρώτο χέρι πώς πραγματοποιείται η συντήρηση β' κλιμακίου για τα Θεωρακισμένα Οχήματα Μεταφοράς Προσωπικού (ΤΟΜΠ), μιας και πολλοί από αυτούς θα τοποθετηθούν σε Μηχανοκίνητα Τάγματα. Μετά όμως και από κάθε ΤΑΜΣ ή βολή, πρώτη προτεραιότητα είναι η κάθαρση οπλισμού. Έτσι, οι νεαροί Ανθυπολοχαγοί μαθαίνουν από πρώτο χέρι να δείχνουν σεβασμό στα υλικά που χρησιμοποιούν αλλά και τι προτεραιότητες να θέτουν αργότερα στο πραγματικό θέατρο επιχειρήσεων.

Όλα τα παραπάνω, τέλος, βρίσκουν εφαρμογή στη διεξαγωγή ΤΑΜΣ οι οποίες γίνονται προοδευτικά όλο και πιο δύσκολες, με επιστέγασμα την τελική άσκηση την προτελευταία εβδομάδα

του Σχολείου. Σε αυτή οι εκπαιδευόμενοι μεταβαίνουν σε μια Προωθημένη Βάση Επιχειρήσεων από την οποία εκτελούν μια πληθώρα αποστολών, με τελευταία την εκκαθάριση ενός οικοδομικού συγκροτήματος.

Αποφοίτηση

Η τελευταία εβδομάδα για όσους επιτύχουν στο Σχολείο είναι και η εβδομάδα αποφοίτησης. Παραδίνονται τα υλικά που χρεώθηκαν την πρώτη μέρα (αφού πρώτα καθαριστούν και συντηρηθούν εξονυχιστικά), γίνεται κριτική της εκπαίδευσης και τέλος οι απαραίτητες πάντα δοκιμαστικές της τελετής αποφοίτησης. Κάθε εκπαιδευόμενος βαθμολογεί τους υπόλοιπους της Ομάδας του και έτσι καθορίζεται ο «κορυφαίος» της Ομάδας και αντίστοιχα της Διμοιρίας και του Λόχου. Αυτοί τυγχάνουν ιδιαίτερης αναγνώρισης και τα ονόματά τους αναγράφονται στις προσκλήσεις της τελετής αλλά και ανακοινώνονται κατά την ίδια την τελετή.

Στην τελετή αποφοίτησης μάλιστα συνηθίζεται να προσκαλούν πέρα από συγγενείς και φίλους των εκπαιδευόμενων, απόστρατους ή εν ενεργεία στρατιωτικούς οι οποίοι έχουν διακριθεί κατά τη διάρκεια της καριέρας τους για το ήθος, τον επαγγελματισμό αλλά κυρίως για τις ηγετικές τους ικανότητες. Δίνουν με αυτόν τον τρόπο μια ξεχωριστή χροιά στην όλη τελετή και ταυτόχρονα περνάνε το μήνυμα της συνέχισης της παράδοσης και του σεβασμού προς τους προκατόχους τους στους νεαρούς Ανθυπολοχαγούς. Η τελετή τελειώνει με την απονομή του μπλε αμφιμασχάλιου, το οποίο θα κοσμεί από τώρα και στο εξής τον δεξί τους ώμο και με υπερηφάνεια θα επιδεικνύουν. Στους αλλοδα-

πούς εκπαιδευόμενους επιπλέον απονέμεται και ειδικό μεταλλικό διακριτικό με το έμβλημα της Σχολής πλαισιωμένο από δάφνες και την επιγραφή «United States Army Schools».

Αλλοδαποί Μαθητές

Όλοι οι αλλοδαποί μαθητές που πρόκειται να φοιτήσουν στο Σχολείο παρουσιάζονται στη Σχολή Πεζικού μία εβδομάδα πριν την καθορισμένη ημέρα παρουσίασης. Υπεύθυνο για αυτούς είναι το Γραφείο Εκπαίδευσης Διεθνών Μαθητών (International Students Training Detachment, ISTD) επιπέδου Λόχου. Με την παρουσίασή τους εκεί, οι μαθητές υποβάλλονται σε γραπτή εξέταση αγγλικών προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο γνώσης τους. Στη συνέχεια παρακολουθούν μία σειρά ενημερώσεων, όπως στρατιωτική ορολογία, τακτική, κ.λπ. που σκοπό έχουν την ομαλή ένταξή τους στη Σχολή και την επερχόμενη εκπαίδευση.

Όσον αφορά τέλος την επίδοση των αλλοδαπών μαθητών στην εκπαίδευση θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει κατανόηση σχετικά με το θέμα της γλώσσας και γι' αυτό το λόγο το όριο επιτυχίας έχει μειωθεί στο 60% του μέγιστου σε σχέση με το 70% που ισχύει για τους Αμερικανούς μαθητές. Παρ' όλα αυτά συμμετέχουν κανονικά στις αξιολογήσεις, τα διαγωνίσματα και κάθε άλλη δραστηριότητα του Σχολείου. Με το τέλος της εκπαίδευσης μάλιστα βραβεύεται και ο καλύτερος αλλοδαπός μαθητής του Σχολείου.

Διοικητική Μέριμνα

Οι βασικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων καλύπτονται άνετα εντός Σχολής, μιας και διαθέτει δωμάτια (με παροχή ίντερνετ), εστιατόρια, υπεραγο-

ρές, στρατιωτικά πρατήρια, πλυντήρια και στεγνωτήρια, αίθουσες διασκέδασης, κινηματογράφους, γυμναστήριο, κολυμβητήριο, ραφείο, κ.ά. Επίσης, για κάθε αλλοδαπό μαθητή ορίζεται και ένας αντίστοιχος Αμερικάνος, ο οποίος ονομάζεται «σπόνσορας» (sponsor) ο ρόλος του οποίου είναι να βοηθάει τον «προστατευόμενό» του σε ό,τι χρειαστεί (π.χ. θέματα μετακίνησης) ακόμα και στον ελεύθερο χρόνο.

Ιδιαίτερη μάλιστα είναι η μέριμνα για

τις συζύγους των εκπαιδευομένων. Οι ίδιες φροντίζουν να συναντιούνται τακτά για να γνωριστούν καλύτερα και να ανταλλάξουν απόψεις, αλλά και η ίδια η Σχολή φροντίζει να τους δείχνει τον ανάλογο σεβασμό για την κατανόηση που δείχνουν ως προς το έργο που επιτελούν οι σύζυγοί τους. Αρκεί να σημειώσουμε ότι είναι αρκετές οι φορές που καλούνται να παρακολουθήσουν την εκπαίδευση και σε κάποιες ακόμα και να συμμετέχουν, όπως στην εκτέλεση βολών με ατομικό τυφέκιο ή πολυβόλο.

Το Βασικό Σχολείο Αξιωματικών Πεζικού των Η.Π.Α. έχει πολλά να διδάξει τον κάθε εκπαιδευόμενο. Πέρα από τις γνώσεις που αποκομίζει κάποιος, το μέγιστο όφελος είναι η εμπειρία στην τέχνη της ηγεσίας. Τα λόγια του Διοικητή του 11^{ου} Συντάγματος κατά τη διάρκεια της προαγωγής του από Συνταγματάρχη σε Ταξίαρχο ηχούν ακόμα στα αυτιά μου : «... Θέλω, τέλος, να ευχαριστήσω όλους εσάς, παρόντες και απόντες, που υπηρετήσατε υπό τις διαταγές μου· χωρίς εσάς δεν θα είχα καταφέρει τίποτα!».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαδικτυακές Πηγές

- 📄 www.cgsc.edu
- 📄 www.nps.gov
- 📄 www.baldrunner.com
- 📄 www.georgiainfo.galileo.usg.edu
- 📄 www.flickr.com
- 📄 www.members.virtualtourist.com
- 📄 www.armchairgeneral.com
- 📄 www.contagiousloveexperiment.files.wordpress.com
- 📄 www.news.cnet.com

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ
ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΞΚΩΝ Ε.Δ.
Α.Ο.Ο.Α.

ΘΕΜΑ: 2^η Διανομή δύο (2) Διαμ/των της πολ/κίας στο Ο.Τ. 834 στη Λάρισα.

1. Γνωστοποιείται στα μέλη του Α.Ο.Ο.Α. ότι:

α. Το Δ.Σ./Α.Ο.Ο.Α. ενέκρινε τη 2^η διανομή των Α2 - Α3 διαμ/των της πολ/κίας Λάρισας, που αρχικώς είχαν διανεμηθεί με το 34^ο Οικοδομικό Πρ/μα και παρέμειναν αδιάθετα.

β. Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα έχουν όλα τα μέλη της Α' Κατηγορίας και για τη Β' Κατηγορία οι εγγεγραμμένοι μέχρι και το έτος 2000.

γ. Η προθεσμία υποβολής των δηλώσεων συμμετοχής λήγει στις 30-9-2011.

2. Η αξία των διαμερισμάτων συμπεριλαμβανομένης της αποθήκης και της θέσεως στάθμευσης, είναι για το Α2 διαμ/σμα 133.747,41 € και για το Α3 διαμ/σμα 134.009,62 €

3. Η εξόφληση της αξίας των διαμερισμάτων μπορεί να γίνει εφάπαξ ή με προκαταβολή το ποσό των 20.000 € και το υπόλοιπο της αξίας, κάθε διαμερίσματος, θα εξοφληθεί σε 15 έτη με μηνιαίες τοκοχρεωλυτικές δόσεις (επιτόκιο 2% για το 2011).

4. Για επισκέψεις στην Πολ/κία έχει ορισθεί υπεύθυνος ο Λγος (ΠΖ) Μπακοστέργιος Δημήτριος της Στρ./ΔΠΣΣ τηλ. 2410-993171.

5. Η σχετική εγκύκλιος θα κυκλοφορήσει εντός του Αυγούστου με Γενική Διαταγή.

6. Περισσότερες πληροφορίες στα τηλέφωνα: 210 6577401-470-471-484.

4 Ιουλίου 2011

Υπτιγος Ιωάννης Βενέτης
Γενικός Διευθυντής

ΕΛΒΙΤΕΞ ΑΕΒΕ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ

ΧΙΤΩΝΙΟ ΣΤΟΛΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ M71

- Από ύφασμα RIB-STOP 80% Βαμβ.-20% Πολυεστερ
- Βάρος 225gr/m²
- Βαφή και τύπωμα ανεξίτηλα
- Με ανακλαστικότητα στην Υπέρυθρη Ακτινοβολία(INFRA-RED)
(ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΗ ΠΓΕΣ-ΣΑΕ-841Ε / 02-2001)

Μεγέθη: M-L-XL-XXL

ΕΠΕΝΔΥΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ (ΤΖΑΚΕΤ) ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ

- Με προσθαιρούμενη εσωτερική επένδυση καπιτονέ(Body Warmer)
- Εσωτερική και εξωτερική κουκούλα
- Από ύφασμα Σατέν 80% Βαμβ.-20% Πολυέστερ
- Αδιαβροχοποιημένο
- Βάρος 315gr/m²
- Βαφή και τύπωμα ανεξίτηλα
- Με ανακλαστικότητα στην Υπέρυθρη Ακτινοβολία(INFRA-RED)
(ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΗ ΠΓΕΣ-ΕΠ-1265Γ/03-2001)

Μεγέθη: M-L-XL-XXL

ΜΠΟΥΦΑΝ ΑΔΙΑΒΡΟΧΟ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ ΜΕ ΚΟΥΚΟΥΛΑ ΚΑΙ ΜΙΑ ΤΣΕΠΗ / ΣΑΚΚΙΔΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΜΕ 2 ΘΗΛΑΚΙΑ ΚΑΙ ΙΜΑΝΤΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

- Απο ύφασμα νάυλον επικαλυμμένο με PU
- Αδιαβροχοποιημένο
- Στεγανοποίηση ραφών με ειδική ταινία(seam sealing)
- Στήλη ύδατος >800cm
- Μεγέθη: S-M-L-XL-XXL

Δημιουργήσαμε για εαυς τον διαδικτυακό τόπο της ΕΛΒΙΤΕΞ, όπου μπορείτε εύκολα και γρήγορα να παραγγείλετε κάποιο από τα είδη μας στο διαθέσιμα μεγέθη, με άριστη ποιότητα υλικών και κατασκευής (σε προνομιακές τιμές μόνο για Αξιωματικούς - Υπαξιωματικούς - ΕΠΟΠ - απλίτες).

Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας www.elvitex.gr, ενημερωθείτε για τα διαθέσιμα προϊόντα μας και δώστε online τις παραγγελίες σας. Θα συνεχίσουμε να εμπλουτίζουμε τη γκάμα των διαθέσιμων προϊόντων μας στους επόμενους μήνες.

ΥΠΝΟΣΑΚΚΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΙΣΧΥΡΟΥ ΨΥΧΟΥΣ ΜΕ ΚΟΥΚΟΥΛΑ, ΜΟΝΟΧΡΩΜΟΣ Ή ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ

- Απο ύφασμα ναύλον επικαλυμμένο με PU
- Αδιαβροχοποιημένο
- Στεγανοποίηση ραφών με ειδική ταινία (seam sealing)
- Στήλη ύδατος >800cm
- Με διπλή στρώση βάτας για δημιουργία κενού αέρα
- Με προσβαφαιρούμενη σωτηρική φόδρα
- Προφυλάσσει από θερμοκρασίες έως -20 °C
- (ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΗ ΠΓΕΣ-ΥΧ-1125Β/ 7-2000)
- Μεγέθη: 2-3

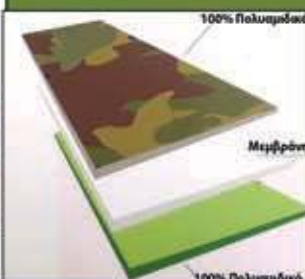
ΠΗΛΙΚΙΟ
ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΠΗΛΙΚΙΟ
ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

ΤΖΑΚΕΤ ΑΔΙΑΒΡΟΧΟ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΑΠΟ ΥΦΑΣΜΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ (3) ΣΤΡΩΣΕΩΝ

Εξαιρετικό ύφασμα πολλαπλών (3) στρώσεων. Παρέχει αδιαβροχία 10.000mm, αναπνευστικότητα, αντανεκτική προστασία, προστασία από ακτινοβολία Infra-Red

ΕΛΒΙΤΕΞ ΑΕΒΕ ΕΞΠΟΡΤ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ
ΕΔΡΑ: ΕΛ.ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 30-32
142 31 Ν. ΙΩΝΙΑ
ΤΗΛ: 210- 2770421
FAX: 210- 2770403
Website: www.elvitex.gr
E-mail: elvitex@elvitex.gr

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ**

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
1	70	Κατασκοπεία	1970	0.59
2	84	Ιστορία Σταυροφοριών - Τόμος Γ'	1976	0.88
3	92	Προβλήματα πολέμου στην Αρχαία Ελλάδα	1981	0.88
4	96	Ρόμμελ	1982	0.88
5	99	Η Επανάσταση του 1821	1983	1.17
6	100	Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος (Τζον Χάκκετ)	1983	1.17
7	107	Θεωρία και κείμενα Διεθνούς Δικαίου	1985	1.32
8	108	Ο επιτήδειος ουδέτερος	1985	1.17
9	109	Ο Μ. Αλέξανδρος και η ΔΜ του Μακεδονικού στρατού	1986	0.88
10	110	Παντουρκισμός	1986	0.88
11	111	Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος - Τόμος Γ'	1986	1.03
12	112	Εισαγωγή στη Στρατηγική	1987	0.44
13	113	Ιστορία Β' Παγκοσμίου Πολέμου - Τόμος Α'	1988	0.88
14	116	Διοίκηση και Ηγεσία (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0.44
15	117	Πρακτικές Οδηγίες Δκσης Μικρών Κλιμακίων (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0.15
16	118	Διοικητική	1988	0.29
17	119	Στρατιωτική Ιστορία της Ελλάδος (μέχρι 1941)	1993	0.73
18	121	Οι Γερμανικές Εκστρατείες στα Βαλκάνια (Κέντρο Ιστορίας των Η.Π.Α.) (Μετάφραση - Απόδοση Αντγου ε.α. Νικόλαου Κολόμβα)	1994	0.88
19	122	Προσωπικός Υπολογιστής (Τχη Παν. Βαχαβιόλου)	1989	0.29
20	124	Γεροντική ή Τρίτη Ηλικία (Χατζηπαλλή Ελευθ.)	1991	0.29
21	125	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες - Τόμος Α' (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1994	2.93
22	126	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες - Τόμος Β' (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1995	2.93
23	128	Το Ημερολόγιο μιας Καταστροφής (Μετάφραση Υπτγου ε.α. Κων/νου Κανακάρη)	1996	2.05
24	129	Στρατιωτική Επιθεώρηση 1883-1884	1995	1.47
25	130	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών Στρατιωτικής Επιθεώρησης και Συγγραμάτων 1981-1995	1996	1.47
26	131	Στρατιωτική Επιθεώρηση - 1 ^ο τεύχος Μάιος/1883	1998	0.88
27	132	Διεθνείς Συμφωνίες, Συνθήκες και Συμβάσεις (Υπτγου Γεωργίου Γκορέζη)	2000	0.88
28	133	Ο Πόλεμος και οι Άνθρωποι (Στγου Dereney) Ανατύπωση Εκδόσεως της Στρατιωτικής Επιθεώρησης Ιουλίου 1939	1998	4.40
29	134	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828 - 1998 - Τόμος Α' (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1997	2.35
30	135	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828 - 1998 - Τόμος Β' (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1998	2.35
31	136	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828 - 1998 - Τόμος Γ' (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτοπούλου)	1998	2.35
32	137	Πακτωλός γνώσεων, παροιμιών και γνωμικών	2000	1.47
33	138	Εγχειρίδιο του Καλού Διοικητού (Αντγου ε.α. - Νομικού Θεοδώρου Λ. Γούλα)	2000	1.47
34	139	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών (1991-2001) & Ευρετήριο Συμπληρωματικών Εκδόσεων (1991-2001)	2002	4.00
35	ΔΙΑΦ. 29 (ΔΕΚ. 11)	Η Έμμεσος Στρατηγική (Β. Η. Liddell Hart)	2001	2,93

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΕΣ/ΔΙΣ

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
1	1	Ο Μακεδονικός Αγώνας και τα γεγονότα στη Θράκη (1904-1908)	1988	3.52
2	2	Επιχ/σεις κατά των Τούρκων σε Μακεδονία και ν. Αιγαίου, 1912 (Α')	1988	2.35
3	3	Επιχειρήσεις κατά των Τούρκων στην Ήπειρο (1912-13) (Β')	1992	3.48
4	4	Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-14) (Γ')	1992	4.7
5	5	Επίτομη Ιστορία Βαλκανικών Πολέμων (1912-13)	1987	1.76
6	10	Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο	1994	3.23
7	11	Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα στη Μεσημβρινή Ρωσία (1919)	1955	7.44
8	14	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσσης - Ουσάκ	1957	2.05
9	15	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσσης - Ουσάκ (σχεδιαγράμματα)	1957	1.17
10	16	Επιθετικά Επιχειρήσεις Δεκ. 1920 - Μαρ. 1921	1957	9.61
11	18	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Α') 1921	1965	1.76
12	19	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Β') 1921	1965	1.76
13	22	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Β' Τόμος	1962	2.05
14	23	Επιχειρήσεις εις Θράκη (1919-1923)	1969	9.75
15	27	Αίτιαι και Αφορμαί Ελληνοϊταλικού Πολέμου (1940-41)	1959	1.47
16	28	Ιταλική Εισβολή 1940	1959	1.76
17	30	Χειμερινά Επιχειρήσεις - Ιταλική Επίθεση 1941	1966	1.47
18	31	Αγώνες εις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1940-41)	1956	1.76
19	32	Το Τέλος μιας Εποποιίας Απρίλιος 1941	1959	14.62
20	33	Η Μάχη της Κρήτης 1941	1961	2.20
21	34	Επίτομη Ιστορία Ελλ./Ιταλ.-Ελλ./Γερμ. Πολέμου (1940-1941)	1984	2.64
22	40	Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα της Κορέας, 1950-65	1977	1.47
23	45	Η Υγειονομ. Υπηρεσία κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-22)	1966	2.05
24	46	Η προς Πόλεμον Προπαρασκευή του Ελληνικού Στρατού (1923-1940)	1969	10.96
25	47	Ανεφ/σμοί-Μεταφοραί κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-22)	1967	2.64
26	48	Εφοδ/μοί του Στρατού σε Όπλα και Πυρ/κά ΠΖ-ΠΒ (1940-41)	1982	1.17
27	49	Η Υγειον. Υπηρεσία κατά τον Πόλεμο 1940-41	1982	0.88
28	50	Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων Ελληνικού Έθνους	1989	2.05
29	51	Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού, 1940-45	1989	7.92
30	56	Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος 1897	1993	3.23
31	57	Η Ειρηνευτική Αποστολή στη Σομαλία	1996	2.49
32	58	Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή, 1941-45 (Ελ Αλαμείν-Ρίμνι-Αιγαίο)	1996	2.64
33	59	Αρχεία Εθνικής Αντίστασης (1941-1944), 8 τόμοι	1998	28.00
34	60	Αρχεία Εμφυλίου Πολέμου (1944-1949), 16 τόμοι	1998	52.00
35	61	Ιστορία του Ελληνικού Στρατού	1997	2.35

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΞΙΑ €
36	62	Η Ελληνική Δύναμη στην Αλβανία (ΕΛΔΑΛ) (Απρ.-Αυγ. 1997)	1998	2.35
37	63	A Concise History of the Balkan Wars 1912-1913	1998	2.93
38	64	An Index of Events in the Military History of Greek Nation	1998	2.93
39	65	An Abridged History of the Greek-Italian & Greek-German War, 1940-41	1997	2.93
40	66	Ο Βορειοηπειρωτικός Αγώνας	1997	2.93
41	67	An Abridged of the Hellenic Army Participation in the World War I	1999	3.37
42	68	HISTORY OF THE HELLENIC ARMY 1821-1997	1999	4.25
43	69	Στρατιωτική Οργάνωση & Πολεμική Τέχνη των Αρχαίων Ελλήνων	1999	9.68
44	71	Η Συνοπτική Ιστορία του Γενικού Επιτελείου Στρατού (1901-2001)	2001	6.93
45	73	Επίτομη Ιστορία της Εκστρατείας στη Μικρά Ασία, 1919-1922	2002	8.65
46	74	The Battle Of Crete	2002	10.07
47	75	Η Υγειονομική Υπηρεσία κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, 1912-1913	2002	7.52
48	76	The struggle for Macedonia and the events in Thrace, 1904-1908	2003	6.40
49	77	A Concise History of the Campaign in M. Asia, 1919-22	2004	16.20
50	78	Ιστορικές Ονομασίες Ενεργών Συνταγμάτων και Ταξιαρχιών (ΠΖ-ΤΘ-ΕΔ)	2004	12.40
51	79	Ιστορία της Οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού, 1821-1954	2006	11.00
52	80	Ο Οπλισμός του Ελληνικού Στρατού (1866-2004)	2008	5.48
53	81	Ευρετήριο Αρχείου Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)	2007	1.27
54	82	Concise History of the Hellenic Army General Staff	2007	4.35
55	83	Η Σημασία των Ιστορικών Αρχείων στην Αντικειμενική Συγγραφή της Ιστορίας-Φορείς που τηρούν Ιστορικά Αρχεία-Διαδικασίες Πρόσβασης στο Αρχειακό Υλικό	2009	1.89
56	84	Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση	2005	12.50
57	85	Η Συμβολή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	2009	4.16
58	301	The Northern Epirus Struggle	2002	6.79

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τις παραπάνω εκδόσεις οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να τις προμηθευτούν όλο το έτος, εκτός από τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο από τα παρακάτω σημεία:

- Το ΤΥΕΣ/Β΄ Δνση, ΣΤΓ 1020 (Στρατόπεδο Παπάγου), τηλ: 210-6552673, για τους μεν διαμένοντες στην Αττική, προσωπικά, κάθε Τετάρτη από 08.00 έως 12.00 π.μ., για τους δε εκτός Αττικής, ταχυδρομικά, στέλνοντας το ακριβές αντίτιμο της αξίας τους, με ταχυδρομική επιταγή, στην παραπάνω διεύθυνση (μαζί με αριθμό τηλεφώνου).

- Το Γραφείο Ενημέρωσης Κοινού, Λ. Μεσογείων 227-231 (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας) τηλ: 210-6598661, 210-6598666.

- Το ΕΚΕΜΣ Αθήνας (τηλ: 210-7652478, 210-7675495).

- Το Στρατιωτικό Πρατήριο 1ης Στρατιάς.

- Τα Στρατιωτικά Πρατήρια Α΄, Β΄, Γ΄ και Δ΄ Σωμάτων Στρατού.

Η τιμή διάθεσης των βιβλίων σε τρίτους, πλην του προσωπικού του ΥΕΘΑ, προσαυξάνεται κατά 40%.